

Academia de Științe
a Moldovei

Institutul de Economie,
Finanțe și Statistică

Ministerul Economiei
al Republicii Moldova

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 6 (trim. II) 2012

ISSN 1857-3126

Chișinău

Supported by the European Union High Level Policy
Advice Mission to the Republic of Moldova

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Marcel Chistruga, Anatolii Rojco, Alexandru Fala, Tatiana Colesnicova, Victoria Clipa, Viorica Șeptelici, Veronica Vragaleva, Alexandra Novac, Eugenia Lucașenco, Violeta Golea, Corina Gribincea, Zina Toaca

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul EUHLPAM, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a IEFS.

Publicația “Tendințe în Economia Moldovei” este o ediție trimestrială produsă cu asistența Misiunii Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și ME

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.iefs.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	7
Rezumatul ediției	10
Capitolul I. PRODUCȚIA	15
Capitolul II. PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB	22
Capitolul III. FINANȚE	26
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	43
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	62
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	69
Capitolul VII. PROGNOZA PENTRU ANUL 2012	79
ZLSAC DINTRE MOLDOVA ȘI UE – EVALUAREA RISCURILOR	82
Jörg Radeke, German Economic Team Moldova	
COMPARAREA PRODUCȚIEI ECONOMICE ÎNAINTE ȘI DUPĂ ÎNCEPUTUL TRANZIȚIEI ANALIZĂ GENERALĂ CU ACCENT PE CAZUL MOLDOVEI	94
Apostolos Papaphilippou	
INSTITUȚII, DEZVOLTARE ȘI REFORMĂ ÎN SISTEMUL DE JUSTIȚIE AL MOLDOVEI	103
Dr. Andrea Lorenzo Capussela	
ANEXE STATISTICE	115

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Șeful statului	Nicolae Timofti, Președinte al Republicii Moldova
Președintele Parlamentului	Marian Lupu
Prim-ministru	Vlad Filat
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 39, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 31, Partidul Democrat din Moldova - 15, Partidul Liberal - 12, Deputați neafiliați - 4)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Gagauzia, Unitățile Administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația stabilă	3560,4 mii locuitori
Principalele religii	ortodoxă
Limba oficială	română
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 11,82 MDL, 1 EUR = 15,59 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevant
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
IEFS	- Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
IHH	- Indicele Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
BNM	- Banca Națională a Moldovei
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională a Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
APC	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Cel de-al doilea trimestru al anului 2012 s-a remarcat pe plan economic, politic și social prin următoarele evenimente:

2 aprilie

Proiectul de lege privind ratificarea celui de-al doilea Protocol Adițional între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 mil. EUR acordat Republicii Moldova de către România a fost aprobat de Plenul Senatului Românesc.

2-5 aprilie

Președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, Dl Jean-Claude Mignon a efectuat o vizită oficială în Republica Moldova, întâlnindu-se cu speakerul Parlamentului Republicii Moldova, Dl Marian Lupu. În cadrul întrevederii au fost discutate subiecte ce țin de implementarea angajamentelor și obligațiunilor asumate de către Republica Moldova la momentul aderării la Consiliul Europei, precum și aspecte ce țin de realizarea și implementarea reformelor politice și democratice.

6 aprilie

A fost anunțată lansarea Programului de susținere și dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru promovarea eforturilor privind ajustările economice structurale. Programul respectiv este finanțat din contul mijloacelor Fondurilor Partenere ale Grantului Japonez, în valoare de 15 mil. MDL. Programul are drept scop facilitarea procurării de către reprezentanții sectorului IMM a echipamentelor de producere.

6 aprilie

Operatorul de energie electrică "Energocom" din Republica Moldova împreună cu compania „DTEK Power Trade” din Ucraina au semnat un contract de furnizare a energiei electrice pentru anul 2012. Prețul pentru un kilowatt a fost stabilit la valoarea de 6,9 cenți, deși inițial compania din Ucraina solicita suma de 7,5 cenți. Contractul a fost semnat până la sfârșitul anului și va acoperi integral necesarul de consum al S.A. „RED NORD” și S.A. „RED NORD-VEST”, care asigură cu energie electrică consumatorii din localitățile de Nord ale Republicii Moldova.

26 aprilie

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis menținerea ratei dobânzii de politică monetară la nivelul actual de 4,5%, precum și norma rezervelor minime obligatorii aplicabile pasivelor în lei moldovenesti și în valută străină la nivelul actual de 14% din baza de calcul. În același timp, s-a decis diminuarea ratei de bază la creditele acordate pe termen lung (mai mare de 5 ani) cu 1 punct procentual, de la 6% la 5% anual. Aceste măsuri vor crea premise pentru moderarea presiunilor dezinflaționiste, care s-au consolidat în ultima perioadă.

11 mai

Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică a aprobat tarifele noi pentru energia electrică. Astfel, consumatorii RED Union Fenosa vor achita 1,58 lei pentru un kWh. Majorarea față de actualul tarif este de 6,8%, ceea ce constituie 10 bani mai mult pentru un kWh. Red-Nord va furniza energie electrică la un tarif mediu de circa 1,71 lei pentru un kWh sau cu 8,9% mai

mult. Consumatorii casnici din zona de distribuție a RED Nord-Vest vor achita 1,73 lei/kWh sau cu 10,2% mai mult.

18 mai

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare va acorda gospodăriilor din Republica Moldova 35 mil. EUR pentru reducerea consumului de energie și micșorarea plăților pentru facturi prin intermediul unui nou proiect „Facilitatea de Finanțare în Domeniul Eficienței Energetice în sectorul Rezidențial din Moldova”. Proiectul are menirea să încurajeze gospodăriile la utilizarea mai eficientă a resurselor energetice ale statului și reducerea costului facturilor la energia pentru uz casnic.

22 mai

Prim-ministrul Republicii Moldova, DI Vlad Filat și directorul BERD pentru Caucaz, Moldova și Belarusia, DI Paul Henri Forestier au semnat un acord ce prevede acordarea unui împrumut de către BERD în valoare de 20 mil. USD în scopul modernizării infrastructurii energetice a Republicii Moldova. Perioada de rambursare a împrumutului este de 15 ani, cu o perioadă de grație de 3 ani. Proiectul se preconizează a fi finalizat până la 30 aprilie 2017.

28 mai

Guvernului Republicii Moldova și Banca Mondială au semnat două acorduri care prevăd acordarea unui împrumut investițional în valoare de 28,4 mil. USD, în cadrul implementării Proiectului „Competitivitatea în agricultură”. Proiectul are drept scop sporirea competitivității sectorului agroalimentar din Moldova prin susținerea modernizării sistemului de management al siguranței alimentare, facilitarea accesului la piețe a producătorilor agricoli și integrarea practicilor agricole de mediu și de management durabil al terenurilor. Primul acord presupune un împrumut investițional oferit de către Agenția Internațională pentru Dezvoltare (AID), iar al doilea - un acord investițional reprezentat de un grant oferit de Fondului Global de Mediu (FGM).

28 mai

Reevaluând riscurile aferente perspectivei pe termen mediu a inflației, în cadrul ședinței Consiliului de administrație al BNM s-a decis ca ratele dobânzilor la instrumentele de politică monetară ale BNM să rămână la nivelul actual. Astfel, rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt rămân la nivelul de 4,5% anual, rata la creditele overnight rămâne 7,5% și cea a depozitelor overnight – 1,5% anual. Norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, precum și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă se menține la nivelul de 14%.

29 mai

La 29 mai 2012, s-a desfășurat reuniunea Comitetului Parlamentar de Cooperare UE -Republica Moldova, la care au participat parlamentari din Republica Moldova și din Parlamentul European, precum și reprezentanți ai Comisiei Europene. În timpul reuniunii au fost discutate subiecte ce țin de stadiul relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, progresele și problemele legate de negocierea Tratatului de Asociere dintre Republica Moldova și UE, inclusiv cele ce se referă la îndeplinirea cerințelor pentru încheierea Acordului privind Zona de Comerț Liber, Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA).

12 - 15 iunie

A avut loc cea de a doua rundă de negocieri privind Acordul de creare a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător RM-UE. În cadrul negocierilor a fost găsit un consens și un text juridic agreeat de ambele părți privind cele 13 capitole din document. Cele două părți au discutat în

special capitolele ce vizează concurența și ajutorul de stat prin care Republica Moldova își va asuma obligativitatea preluării și aplicarea pe deplin a legislației europene pe aceste domenii. Un alt capitol se referă la achizițiile publice care ar impune preluarea întregului pachet de norme europene vizavi de acest sector. Un alt subiect deschis îl constituie negocierile în domeniul serviciilor. Părțile au decis să fie elaborate oferte concrete din partea Republicii Moldova și UE. Totodată, unul dintre cele mai sensibile domenii ce au fost puse în discuție, vizează negocierea pe marginea tarifelor vamale aplicate între RM și UE.

26 iunie

Producătorul de parfumerie și produse cosmetice „Viorica-Cosmetic” a fost vândută contra sumei de 51 mil. MDL, compania „DAAC-Hermes Group” devenind noul proprietar al întreprinderii. Se preconizează ca în activitatea companiei să nu fie operate modificări, însă există planuri ce țin de export.

26 iunie

Prim-ministrul Republicii Moldova, DI Vlad Filat și DI Wilhelm Molterer, Vicepreședinte al Băncii Europene de Investiții au semnat un acord ce prevede recepționarea de către Republica Moldova a unui credit în valoare de 17 mil. EUR pentru reabilitarea rețelelor de transmisiune electrică. Proiectul urmează a contribui la mărirea și îmbunătățirea sistemului de transmisie electric, pentru al aduce astfel mai aproape de rețeaua europeană de transmisiune a operatorilor de sistem electric (ENTOSO-E). Proiectul include reabilitarea punctelor cheie, cum sunt: substațiile, liniile de transmitere și transformatoarele care au termenul depășit.

26 iunie

Acordul privind crearea spațiului aerian comun între Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost semnat la Bruxelles. Intrarea în vigoare a acestui Acord presupune armonizarea cadrului legislativ național al RM cu cel al UE, fapt ce va duce la îmbunătățirea siguranței și calității serviciilor de transport aerian din Republica Moldova.

29 iunie

Uniunea Europeană urmează să acorde Republicii Moldova un suport adițional de 28 de mil. EUR sub formă de grant, în cadrul Instrumentului de Vecinătate și Parteneriat. Banii sînt oferiți pentru anul 2012 și reprezintă o creștere cu 30% a suportului acordat de Uniunea Europeană prin acest instrument în anul curent.

29 iunie

Consiliul de administrație al BNM a decis să mențină ratele dobânzilor la instrumentele de politică monetară ale BNM la nivelul actual. Astfel, rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt rămân la nivelul de 4,5% anual, rata la creditele overnight rămâne 7,5% și cea a depozitelor overnight – 1,5% anual. Norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, precum și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă se menține la nivelul de 14%.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

În primul semestru economia țării a traversat un drum mai dificil, fiind supusă din nou la șocurile externe, astfel înregistrând o creștere de doar 0,8%. Evoluțiile componentelor PIB au fost destul de modeste în această perioadă, VAB a crescut cu 0,9%, producția industrială cu 0,1%, înregistrând diferențe majore față de ritmurile de creștere atinse în anii precedenți. La nivel de sectoare economice, din perspectiva influenței negative asupra activității economice după un nivel redus al consumului, cea mai dificilă situație se atestă la producția agricolă, fiind în descreștere în semestrul întâi. Situația a fost influențată de slaba producție din sectorul vegetal, din cauza fenomenelor naturale de îngheț și secete din ultima perioadă.

Prețuri și rate de schimb

În primul semestru al anului 2012 indicii prețurilor de consum au crescut cu 5,1%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În trimestrul II al anului 2011, creșterea prețurilor s-a temperat, nivelul inflației fiind de 4,2%. Principala cauză care a determinat moderarea ritmurilor de creștere a prețurilor în trimestrul II a fost reducerea presiunilor din partea prețurilor internaționale la produsele alimentare, ce au avut o evoluție descendentă în această perioadă.

Menționăm faptul că condițiile climaterice nefavorabile vor determina creșterea prețurilor produselor agro-alimentare, evoluție ce se va cristaliza într-o tendință de o durată mai lungă, cel puțin până la sfârșitul anului.

În prima jumătate a anului 2012 evoluțiile prețurilor în sectoarele economiei sunt neuniforme:

- ✓ Pe parcursul primelor 2 trimestre ale anului 2012 se atestă o temperare în evoluția indicelui prețurilor producției industriale: în primul trimestru prețurile producției industriale au cunoscut o avansare de 7,8%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2011, în trimestrul II majorarea a fost deja de 5,8%;
- ✓ Prețurile în construcții sunt pe un trend ascendent, evoluție ce a demarat în trimestrul II al anului 2010. În trimestrul II 2012, comparativ cu perioada similară a anului precedent, prețurile au crescut cu 10,6%;
- ✓ În primul semestru al anului 2012, prețurile produselor agricole au cunoscut o evoluție descendentă, micșorându-se cu 2,3%, comparativ cu perioada similară a anului trecut.

Evoluțiile economice nefaste din zona EURO s-au reflectat și în raportul monedei naționale față de EURO. În primul semestru al anului 2012 s-a înregistrat un curs mediu de 15,4 MDL/EUR, ceea ce reprezintă o apreciere a monedei naționale de 7,2%, comparativ cu perioada similară a anului 2011. După aprecierea monedei unice din ianuarie 2012, în lunile ce au urmat leul și-a întărit continuu pozițiile. Începând cu luna august această tendință s-a schimbat – moneda unică europeană a început să-și recapete pozițiile în fața leului moldovenesc. Pe de altă parte, în primul semestru al anului 2012 cursul mediu al monedei naționale față de dolarul SUA a fost de 11,88 MDL/USD, dolarul SUA apreciindu-se cu aproximativ 0,4 % comparativ cu perioada similară a anului 2011. Tendință ce a început în luna aprilie 2012 și a continuat și în trimestrul III. Aceste evoluții sunt asociate cu intensificarea activității BNM pe piața valutară care, începând cu trimestrul II și, în special în trimestrul III, a procurat sume importante de valută.

Finanțe publice

Veniturile bugetului public național, continuă să fie dominate de veniturile fiscale, menținându-se tendința prevalării veniturilor indirecte în raport cu cele directe. De menționat că în comparație cu perioada similară a anului precedent, veniturile din granturi au crescut cu 147%

sau cu 216,4 mil. MDL, ponderea acestora în total venituri majorându-se cu 1,5% în primul semestru al anului 2012 comparativ cu perioada similară a anului 2011.

Structura cheltuielilor BPN în trimestrul II al anului 2012 continuă să fie dominată de cheltuielile de ordin social, urmate de cheltuielile de ordin economic.

Executarea bugetului de stat în primul semestru al anului 2012 a rezultat cu un deficit în mărime de 746,4 mil. MDL. Printre principalele surse de finanțare ale deficitului au fost veniturile nete din vânzarea valorilor mobiliare de stat, împrumuturile debursate din surse externe, mijloace din vânzarea și privatizarea patrimoniului public, etc.

Datoria de stat, la data de 30 iunie 2012, era distribuită în felul următor: 70,2% – datorie de stat externă și 29,8 % – datorie de stat internă. Creșterea datoriei interne se datorează, în mare parte, emisiunii suplimentare de valori mobiliare de stat pe piața primară. Ponderea valorilor mobiliare de stat cu scadența până la un an în totalul VMS comercializate prin licitații a constituit 96,4 %.

În datoria de stat internă ponderea cea mai mare o are datoria publică internă pe termen scurt (91,2%), urmată de datoria publică internă pe termen mediu (8,8%), datoria publică internă pe termen lung lipsește.

Datoria de stat externă este în totalitate compusă din datoria publică externă pe termen lung – situație similară cu cea înregistrată la finele anului 2011. Menționăm că la data de 30.06.2011, pe lângă datoria de stat externă pe termen lung, angajamentele pe termen mediu, sunt destul de mici (mai puțin de 1 %). Observăm o tendință ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilateral. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Sectorul bancar

Pe parcursul a șase luni ale anului 2012, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a consemnat o tendință pozitivă de dezvoltare. În același timp, în contextul temperării activității economice și agravării crizei financiare în UE, criza se face resimțită și în sectorul bancar prin înrăutățirea calității portofoliilor bancare (calitatea creditelor bancare).

Prin urmare, în I semestru, *creditele neperformante* în valoare absolută s-au majorat cu 24,3% față de începutul anului 2012 și au însumat 4890,4 mil. MDL. La data de 30.06.2012, ponderea creditelor neperformante în total credite a constituit 15,3% și a crescut cu 2,4 p.p., față de data 02.01.2012.

De la începutul anului 2012, *volumul creditelor noi acordate* a fost în continuă creștere. Astfel, se observă o creștere a creditelor noi acordate de bănci, de la 1515,7 mil. MDL în ianuarie 2012, la 2488,8 mil. MDL în iunie 2012, majorându-se cu 64,2%. Volumul creditelor acordate în MDL în luna iunie 2012 a constituit 1469,4 mil. MDL, sporind cu 191,9 mil. MDL, sau cu 15% față de luna mai.

Pe parcursul anului 2012, se atestă o continuă scădere a *ratei dobânzii la creditele acordate în monedă națională*. În luna iunie 2012 rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit un nivel de 13,7%, iar rata medie la depozite în lei, a ajuns la nivelul de 7,6%. Respectiv, ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au scăzut de la 4,03% în luna ianuarie 2012, la un nivel de 3,8%, în iunie 2012. Marja bancară la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 7,65% în ianuarie 2012, până la un nivel de 6,1% în luna iunie 2012.

La sfârșitul lunii iunie, *venitul net pe sistemul bancar* a constituit 590,5 mil. MDL și a crescut cu 53,9% mai mult față de perioada similară a anului precedent. Îmbunătățirea situației se datorează majorării veniturilor din dobânzi cu 10%, precum și excluderii defalcărilor destinate reducerilor pentru pierderi la active din calculul profitului.

Sectorul extern

Analiza balanței de plăți a Republicii Moldova în primul semestru al anului curent reflectă o reducere ușoară a deficitului contului curent pe de o parte și a surplusului contului financiar, pe de altă parte.

În linii generale, această perioadă poate fi caracterizată printr-o temperare a creșterii principalelor fluxuri externe de bunuri și capital – comerțul exterior și remiterile, și chiar o reducere vizibilă în cazul influxurilor de ISD.

În perioada ianuarie-iunie a anului curent **creșterea remiterilor, conform datelor Balanței de plăți**, a urmat tendința de temperare, înregistrată începând cu a doua jumătate a anului precedent. În această perioadă volumul remiterilor a constituit 791,6 mil. USD, cu 9,9% în creștere față de perioada similară a anului precedent. Aproximativ 59,3% din remiteri au provenit din Federația Rusă, care au înregistrat o creștere cu 17%, indicator – peste media din acest semestru. Creșterea moderată a remiterilor în primul semestru pare să fie determinată în mare parte de situația economică instabilă din țările UE, care are o influență directă asupra volumului remiterilor, dar și a valorii înregistrate, dat fiind deprecierea în această perioadă a monedei Euro față de dolarul american USD.

Nici evoluțiile **influxurilor de investiții străine directe** nu au o evoluție pozitivă. Valoarea fluxului net de ISD în economia națională în semestrul I 2012 a fost una neașteptat de mică, 88,5 mil. USD, în scădere cu 34,9% față de perioada similară a anului precedent. Astfel, la sfârșitul primului semestru al anului curent stocul ISD în economia națională a constituit 3238,8 mil. USD. Creșterea investițiilor în capital social în această perioadă nu a putut compensa, din păcate, efectele reducerii investițiilor străine efectuate din contul veniturilor reinvestite și a creditelor intra-grup, pentru a asigura o tendință de creștere pozitivă a influxurilor nete de ISD față de perioada similară a anului precedent.

De asemenea, în tandem cu celelalte fluxuri externe menționate, în primele două trimestre am putut observa o temperare progresivă a **comerțului exterior cu bunuri**. În prima jumătate a anului, valoarea tranzacțiilor comerciale externe a constituit 3,5 mld. USD, în creștere cu doar 4% sau cu 132,5 mil. USD față de aceeași perioadă a anului precedent, în timp ce în semestrul I 2011 creșterea a fost de 1,09 mld. USD față de perioada similară a anului 2010. În această perioadă au avut evoluții foarte modeste atât importurile, cât și exporturile. Deși ritmul mediu al exporturilor pare să devanseze pe cel al importurilor, nivelul lor a fost unul foarte mic – exporturile, în valoare de 1,04 mld. USD au sporit cu 4,6% (46,2 mil. USD mai mult decât în p.s.a.p.), iar importurile care au cifrat 2,46 mld. USD, au fost în creștere cu 3,6% (86,3 mil. USD). Soldul comercial consemnat a fost de 1,4 mld. USD, în creștere cu 2,9% față de prima jumătate a anului trecut.

Temperarea creșterii valorii comerțului exterior, atât a importurilor, cât și a exporturilor a fost determinată de o reducere a valorilor unitare și a temperării creșterii volumului tranzacționat. Evoluțiile modeste se pare că au fost influențate de reducerea exporturilor unor produse agricole ca urmare sezonului agricol nefavorabil din acest an, produselor din industriile integrate în lanțul valoric internațional, precum și a altor produse manufacturate (care fac obiectul operațiunilor de reexport tipic) ca urmare contractării cererii externe, în special în țările europene, precum și reducerea prețurilor mondiale pentru unele produse. Cât privește importurile, evoluțiile foarte modeste par să fie determinate de evoluția consumului final, precum și a cererii de bunuri intermediare pentru industria moldovenească, care a înregistrat evoluții nu întocmai bune în prima jumătate a anului.

Mediul de afaceri

În semestrul I 2012, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, se remarcă o tendință de micșorare a numărului întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat, indicele constituind 91,4%. Astfel, potrivit Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat, în perioada ianuarie-iunie 2012 au fost trecute 3256 de întreprinderi.

Numărul întreprinderilor radiate în semestrul I 2012 a constituit 1612 de unități sau cu 8,6 % mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent.

Potrivit datelor BNS, în perioada 2010-2011 se observă o creștere nesemnificativă, dar constantă a numărului de întreprinderi: de la 46,7 la 48,5 mii de întreprinderi, indicele constituind 103,9%.

În perioada 2010-2011, la fel ca și în anii precedenți, există o tendință de micșorare a numărului mediu de salariați la întreprinderi (indicele constituind 97,0%). În sectorul IMM, în perioada 2010-2011, la fel s-a înregistrat o tendință de micșorare a numărului de salariați (indicele constituind 95,07%). Grupul de întreprinderi micro, dimpotrivă, a înregistrat în perioada dată o creștere a numărului mediu de salariați (indicele constituind 108,9%).

În anul 2011 comparativ cu a. 2010 se atestă o majorare a cifrei de afaceri (indicele constituind 117%).

Potrivit datelor BNS în ianuarie-iunie 2012 s-a înregistrat o creștere cu 2,9% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul față de aceeași perioadă a anului 2011.

La întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, în aceeași perioadă, s-a înregistrat o creștere cu 3,9 % (în prețuri curente). O creștere mai mare a cifrei de afaceri cu ridicata s-a înregistrat la întreprinderile din Chișinău (6,3%) și regiunea Sud (6,6%). Întreprinderile din regiunile de Nord, Centru și UTA Găgăuzia au înregistrat o micșorare semnificativă a cifrei de afaceri comparativ cu ianuarie-iunie 2011.

Sectorul social

Situația demografică. Numărul populației stabile a Republicii Moldova la 1 ianuarie 2012 a constituit 3559,5 mii pers. în scădere față de aceeași dată a anului 2011 cu 0,9 mii. pers. Populația pe medii: populația urbană – 1485,7 mii pers.; populația rurală – 2073,8 mii pers.; populația pe sexe: bărbați – 1711,7 mii pers., femei – 1847,8 mii pers. Structura populației pe grupe mari de vârstă se caracterizează prin ponderea populației sub vârsta aptă de muncă de 17,5%, în vârsta aptă de muncă – 66,6%, peste vârsta aptă de muncă – 15,9%. Numărul *născuților-vii* total pe țară a constituit 18979 pers. sau 10,7 pers. calculate la 1000 de locuitori. Numărul celor *decedați* total pe țară a alcătuit 20836 pers. sau 11,8 pers. la 1000 de locuitori. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* a constituit 180 pers. sau 9,5 decedați în vârstă sub 1 an la 1000 născuți-vii. *Scăderea naturală* a populației a fost de 1,1 pers. la 1000 locuitori. Numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 8698 sau 4,9 căsătorii calculate la 1000 de locuitori. Numărul *divorțurilor* total pe republică a alcătuit 5432 sau 3,1 divorțuri la 1000 locuitori.

Migrarea populației. În ianuarie-iunie 2012 permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 1141 de cetățeni străini și 222 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat imigrații de familii – 41,4%, la muncă – 39,0%, cetățeni imigrați la studii – 6,2%, din alte cauze – 13,4%. După țara de emigrare, cetățenii străini sunt imigranți din: Ucraina, România, Turcia, Federația Rusă, Italia, Statele Unite ale Americii, Portugalia, Germania, Siria, Franța.

Piața forței de muncă. În trimestrul II 2012 *populația economic activă* a Republicii Moldova a constituit 1266,9 mii pers., fiind în descreștere cu 4,7% (-61,8 mii) față de T.II 2011. Structura populației active s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 93,8% la 95,5%, iar ponderea șomerilor s-a micșorat de la 6,2% la 4,5%. *Rata de activitate a populației de 15 ani și peste* a constituit 42,5%. *Populația ocupată* a constituit 1209,3 mii pers., micșorându-se cu 3,0% față de T.II 2011. *Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste* a fost de 40,5%, înregistrând o scădere de 1,3 p.p. în comparație cu T.II 2011. *Numărul șomerilor*, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii, a fost de 57,6 mii, fiind cu 25,0 mii mai

mic față de T.II 2011. *Rata șomajului* la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,5%, fiind mai mică față de T.II 2011 (6,2%).

Veniturile disponibile ale populației. În trimestrul II al anului 2012, *veniturile disponibile* ale populației au constituit 1523,1 MDL în medie pe o persoană lunar, cu o creștere de 6,0% față de perioada similară a anului precedent. În termeni reali, veniturile populației au crescut cu 1,9%. De remarcat că, în funcție de mediul de reședință, veniturile populației urbane au fost, în medie, cu 665,7 MDL sau de 1,5 ori mai mari decât ale populației rurale.

Cheltuielile de consum ale populației. *Cheltuielile medii lunare de consum* ale populației, în trimestrul II al anului 2012, au constituit în medie pe o persoană 1582,6 MDL, cu o creștere de 3,9% față de aceeași perioadă a anului precedent. În termeni reali populația a cheltuit în medie cu 0,2% mai puțin comparativ cu T.II al anului precedent.

Remunerarea muncii. Câștigul salarial mediu nominal brut din economia națională în ianuarie-iunie 2012 a constituit de 3391,1 MDL, înregistrând o creștere cu 9,3%, comparativ cu perioada respectivă a anului precedent. Potrivit tipurilor de activități economice, cel mai mare salariu mediu din perioada ianuarie-iunie 2012, a fost înregistrat în sfera activității financiare – 6704,4 MDL; în tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor – 4134,0 MDL; transporturi și comunicații – 4045,9 MDL. Cel mai mic salariu a fost înregistrat în pescuit și piscicultură – 1538,6 MDL; în agricultură, economia vânatului și silvicultură – 1944,1 MDL. Câștigul salarial mediu nominal brut din economia națională, în luna iunie 2012, a constituit 3913,5 MDL, înregistrând o creștere cu 10,0%, comparativ cu luna iunie 2011 și cu 12,1% față de luna precedentă – mai 2012.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în trimestrul II 2012 a constituit în medie pentru o persoană 1455,1 MDL, fiind la nivelul T.I. Totodată, comparativ cu T.II 2011 minimul de existență a scăzut cu 3,2% în condițiile în care Indicele Prețurilor de Consum la produsele alimentare a constituit 101,9%. Diminuarea minimului de existență a fost determinată de scăderea prețurilor, în special la produse alimentare.

Protecția socială a populației. Numărul *pensionarilor* aflați la evidența organelor de protecție socială, la 1 iulie 2012, a constituit 642,5 mii pers. sau cu 15,1 mii pers. mai mult comparativ cu 1 iulie 2011. Mărimea medie a *pensiei* (indexate) *lunare*, stabilite la 1 iulie 2012, a constituit 957,2 MDL, fiind în creștere cu 9,3% față de 1 iulie 2011.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației de unele boli infecțioase în ianuarie-iunie 2012 se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri de hepatite virale 86 cazuri sau 2,4 cazuri la 100 mii locuitori, prin infecții intestinale acute 8664 cazuri sau 243,4 cazuri la 100 mii locuitori, tuberculoză a organelor respiratorii 1690 cazuri sau 47,5 cazuri la 100 mii locuitori, și a cazurilor de varicelă – 6307 cazuri sau 177,2 cazuri la 100 mii locuitori. Totodată, au fost înregistrate mai puține cazuri de îmbolnăviri prin gripă și infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple.

Infrapecțiuni. În ianuarie-iunie 2012 s-au înregistrat 16,9 mii infracțiuni, cu 2,8% mai mult decât în perioada respectivă a anului precedent. Din total infracțiuni circa două treimi sunt înregistrate în localitățile urbane. În medie la 10 mii locuitori revin 47 infracțiuni. Cel mai mare nivel de infracționalitate a fost înregistrat în municipiul Bălți – 69 infracțiuni la 10 mii locuitori. Un nivel înalt al criminalității a fost înregistrat și în municipiul Chișinău – 67 crime la 10 mii locuitori și raionul Criuleni – 51 crime la 10 mii locuitori, iar cel mai redus nivel în raionul Fălești – 20 crime la 10 mii locuitori.

Capitolul I

PRODUCȚIA

În perioada ianuarie-iunie a anului 2012 PIB a constituit 39295,2 milioane.lei în prețuri curente, înregistrând o creștere de 0,8% față de perioada similară a anului 2011, ceea ce reprezintă o evoluție destul de modestă în comparație cu anii 2010-2011. Performanța respectivă a fost atinsă datorită influenței pozitive a valorii PIB obținute în trimestrul I cu o majorare față de aceeași perioadă a anului precedent de 1%. Este o creștere ne semnificativă deoarece analizând figura de mai jos se observă că economia intrat într-o fază descendentă, deci în următoarele trimestre ale anului ne așteptăm la o scădere a ritmurilor de creștere ale PIB. În special, datorită secetei din acest an producția agricolă s-a micșorat. Un factor compensator, dar fără impact major asupra PIB, sunt măsurile de scutire a taxelor și impozitelor pentru întreprinderile agricole.

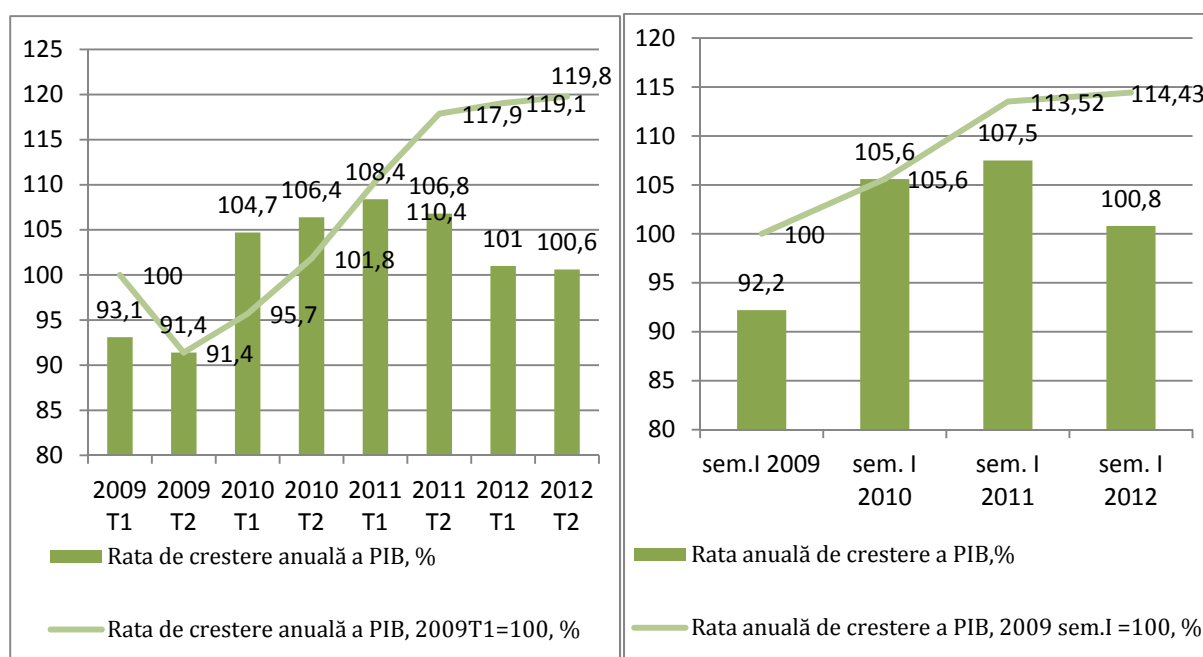

Figura 1.1. Rata de creștere a PIB-ului f-a-p, 2009-2012

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Produsul intern brut pe categorii de resurse

În primele șase luni ale anului 2012, componentele PIB pe categorii de resurse au suferit turbulențe majore. Comparativ cu perioada similară a anului trecut, impozitele nete pe produs au înregistrat o diminuare cu 0,1% având o pondere în PIB de 15,8%, în timp ce creșterea VAB a fost de 0,9%.

Dintre componentele VAB remarcăm o tendință de scădere a ritmurilor de creștere în sectorul agricol însoțită de o creștere a ponderii acesteia în PIB, atât în primul semestru cât și în trimestrul II. Producția agricolă, în primul semestru, a înregistrat o reducere de 5,2% față de perioada similară a anului 2011, evoluția producției agricole în trimestrul II fiind și mai modestă, diminuându-se cu 7,5%.

Evidențiem mici tendințe pozitive în evoluția celorlalte componente ale VAB, în primul semestru industria a fost principalul factor care a contribuit la creșterea economică, având un salt de creștere de 1,1% în semestrul I și de 4,3% în trimestrul II, față de aceleași perioade ale anului 2011, pe lângă creșterea fragilă a serviciilor de piață de 1,9%. O contribuție semnificativă a avut-o

sectorul comerț cu ridicata și amănuntul, crescând cu 4,1% în semestrul I, iar transporturile și comunicațiile cu 0,8%, comparativ cu perioada similară a anului precedent.

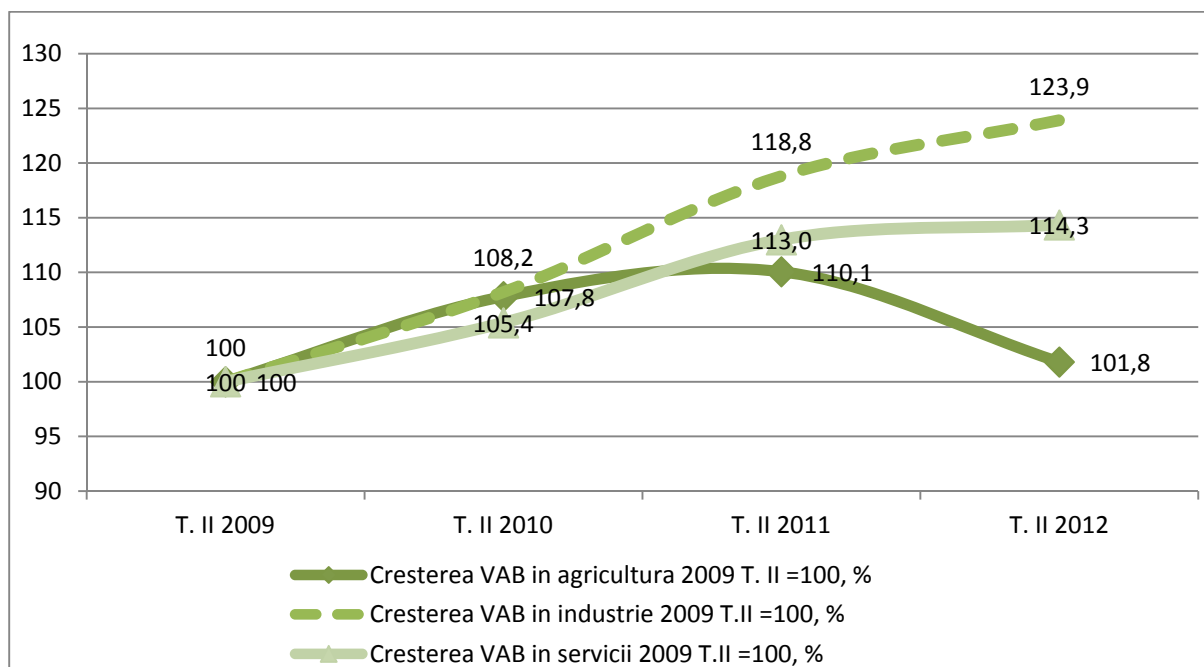

Figura 1.2. Evoluția indicilor VAB pe categorii de resurse, f-a-p, 2009-2012,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Produsul intern brut pe categorii de utilizări

Analizând situația creată pe piața UE unde mai multe state sunt declarate a fi intrate în situație de criză, observăm că situația dată are efecte negative asupra economiei naționale. În perioada primelor șase luni ale anului curent s-a înregistrat o diminuare a consumului final al gospodăriilor

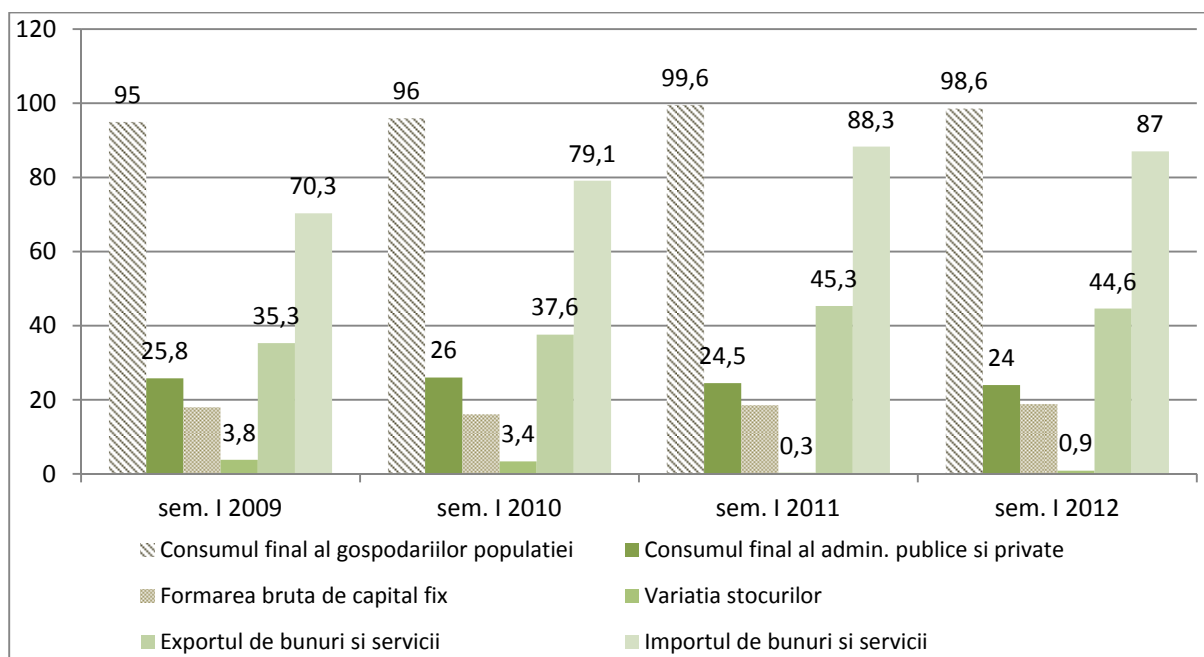

Figura 1.3. Structura pe categorii de cheltuieli a PIB,%

Sursa: Conform datelor BNS.

populației datorită fenomenului de șomaj creat pe piața muncii internațională și națională unde activează mai mult de un sfert din rezidenții autohtoni astfel ducând la diminuarea remitențelor și salariilor. Investițiile finanțate de la bugetul de stat au crescut cu 64,1% în semestrul I făcând posibilă atingerea unei creșteri pozitive a formării brute de capital cu 6,1%.

Pentru semestrul I al anului curent ponderea exportului de bunuri și servicii în PIB a cunoscut o reducere nesemnificativă comparativ cu perioada precedentă de doar 0,7 p.p. iar importul de bunuri și servicii a scăzut cu 1,3 p.p. Cererea internă continuă să fie o componentă principală în formarea PIB, însă este mai mică față de perioada similară a anului precedent cu 0,6 p.p., astfel ponderea scăzând până la nivelul de 142,4%. Această reducere se datorează diminuării cheltuielilor efectuate de către menaje pentru procurarea serviciilor din contul bugetului individual cu 1,1% în primul semestru.

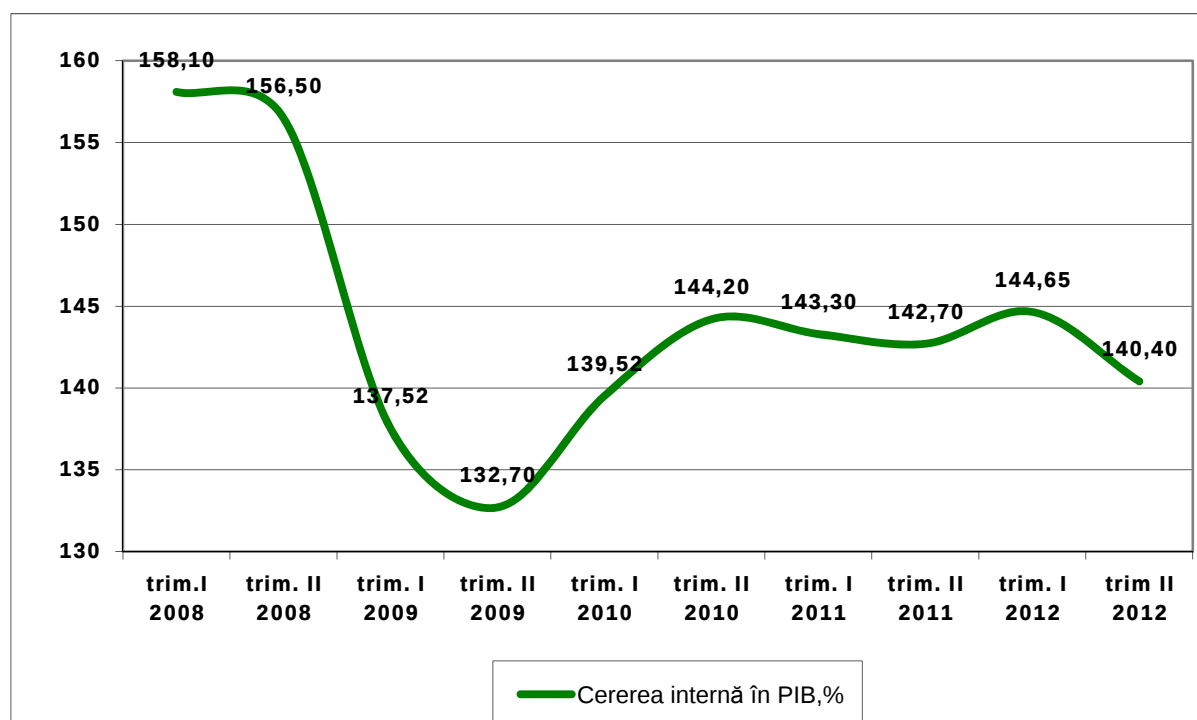

Figura 1.4. Ponderea cererii interne în PIB, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

Investiții în active materiale pe termen lung

Investițiile totale în active materiale pe termen lung au scăzut în primul semestru al anului cu 0,6% f-a-p, în special cele din sectorul privat cu 3,7%, deci în urma căruia sectorul de afaceri a suferit modificări. Cele mai însemnate investiții au fost efectuate în clădiri și edificii fiind în creștere cu 2%. Analizând situația investițiilor după structura tehnologică investițiile au crescut în lucrări de construcție și montaj cu 3,6% și la alte lucrări și cheltuielile capitale cu 63,9%.

Analizând din perspectiva formelor de proprietate, în ianuarie-iunie 2012 cea mai mare pondere în totalul investițiilor efectuate în active materiale pe termen lung o dețin instituțiile private, cu o pondere de 46,7%, urmată de cea publică cu 30,4%. De menționat că, ritmurile de creștere a investițiilor private au scăzut cu 3,7% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

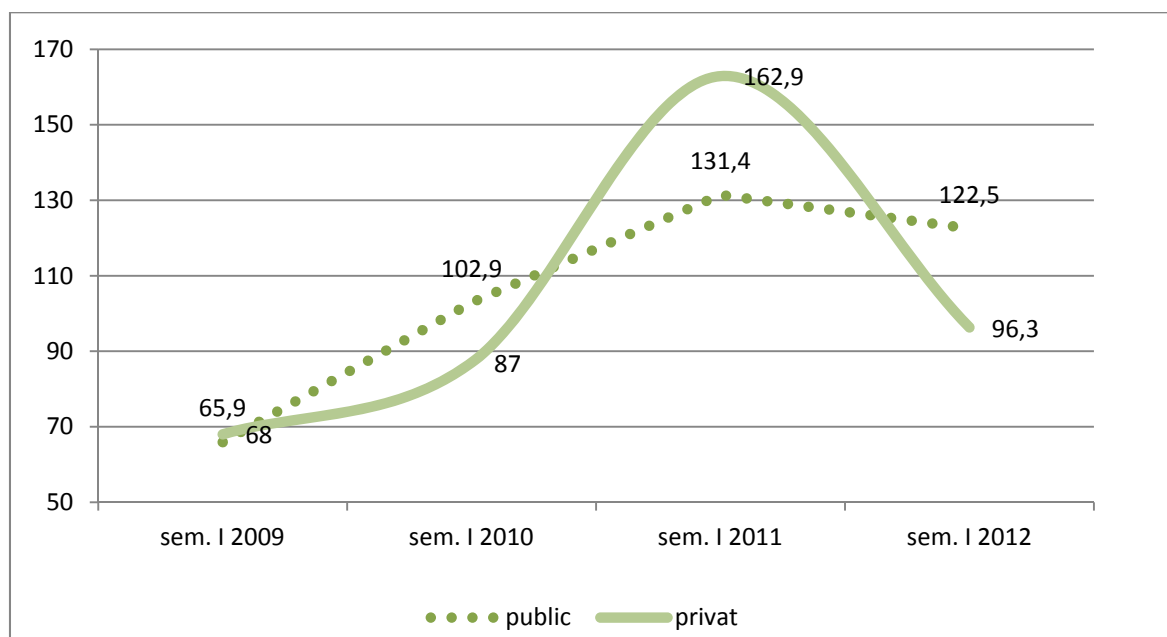

Figura 1.5. Evoluția indicilor de creștere a investițiilor, %

Sursa: Conform datelor BNS.

Producția de bunuri și servicii

Industria

Pe parcursul semestrului I al anului curent producția industrială a înregistrat unele schimbări, pozitive astfel s-a majorat cu 0,1% față de perioada similară a anului precedent. Această situație a fost influențată de creșterea producției din industria extractivă cu 6,5%, în primul semestru al anului curent. În această jumătate de an, cel mai dinamic sector a fost industria extractivă, urmat de industria prelucrătoare.

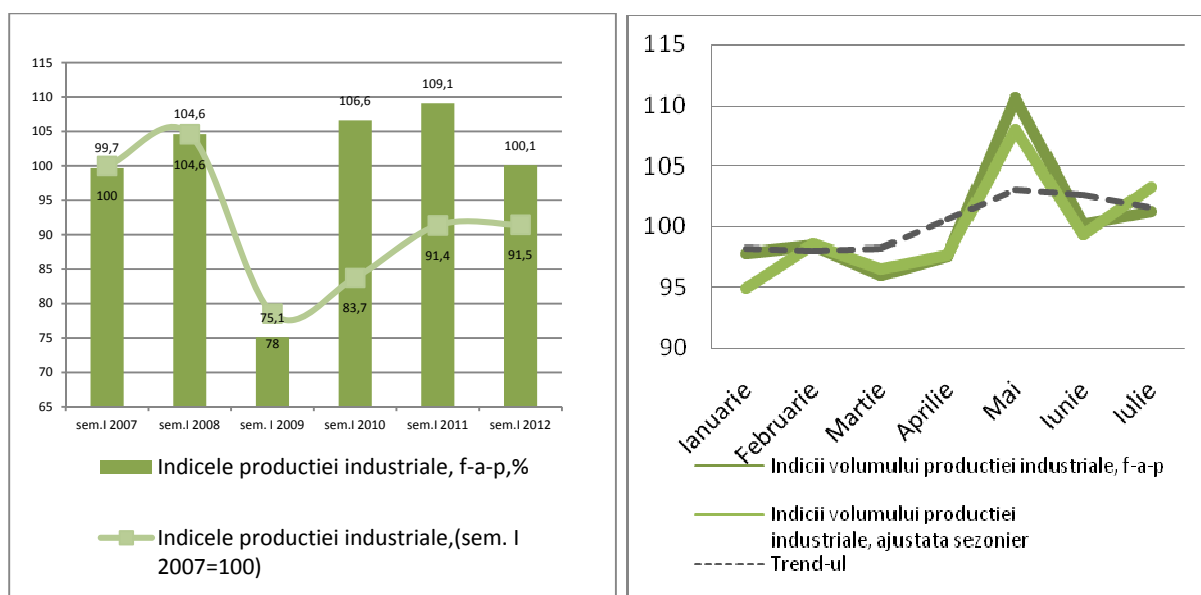

Figura 1.6. Evoluția indicelui producției industriale, 2007-2012%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS.

La nivelul sectoarelor producției industriale, situația este diferită pe parcursul primei jumătăți ale anului. Producția livrată în această perioadă a constituit 13850,5 milioane lei, depășind producția fabricată din acest semestru cu 2,8%, deoarece în procesul de livrare pe piață au fost incluse și produsele aflate în stoc, în special cele din industria prelucrătoare. Ponderea cea mai mare pe piață o mențin livrările la nivel intern în mărime de 68,95%. Se evidențiază o creștere constantă a produselor din carne și prelucrarea cărnii cu 19,9%, fabricarea produselor lactate 7,5% care pe orice perioadă a anului urmează o distribuție simetrică, indiferent de factorii de producție sunt utilizați și de originea lor – importuri sau producție internă. Producerea băuturilor alcoolice și cele de vin au crescut cu 9,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Tendențe de reducere a producției față de perioada similară a anului precedent sunt semnalate și la îmbrăcăminte și repararea blănurilor (-19,1%), fabricarea cartonului și hârtiei (-14,2%), cât și a produselor din industria metalurgică, în special fabricarea mașinilor și echipamentelor (-28,38%), una din cauze fiind reducerea investițiilor publice, și lipsa de specialiști calificați. Creșteri sunt semnalate la producția de mașini și aparate electrice cu 32,5%, producția de aparatură și instrumente medicale 80,6%.

Agricultura

În primul semestru în RM s-a obținut un volum al producției agricole în mărime de 3738 milioane lei, micșorându-se față de perioada similară a anului precedent cu 2,1% comparativ cu creșterea care a avut loc în semestrul I 2011 de 3,9%.

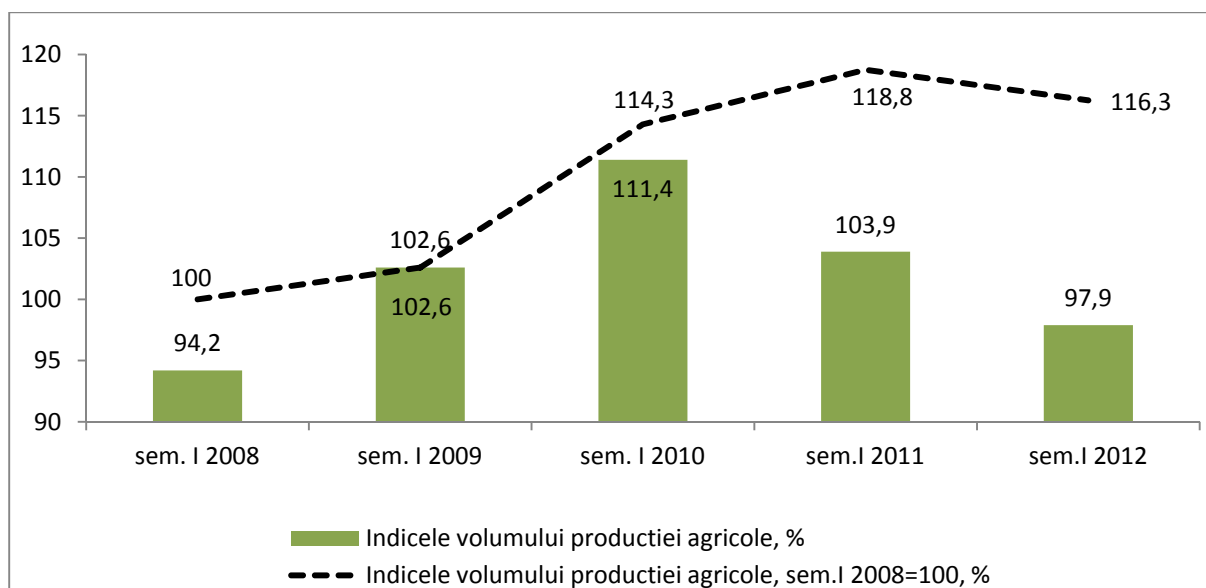

Figura 1.7. Indicele volumului producției agricole, 2008-2012,%

Sursa: Calculele autorului conform datelor BNS.

Situația creată a fost influențată în special de recesiunea din sectorul vegetal care s-a micșorat considerabil față de perioada similară a anului precedent, cu 15,4%, în schimb, producția animalieră s-a majorat cu 0,6% datorită factorilor sezonieri de reproducere, în special creșterea a fost atinsă în trimestrul I. Analizând datele oficiale se atestă o creștere a suprafețelor însămânțate cu 1,5% cu leguminoase și cu 4,5% boabe, pentru care se estimează o scădere a roadei sub media istorică la hectar, în urma secetei din această vară. După cum s-a menționat mai sus producția animalieră a crescut în această perioadă oferind posibilitatea de majorare a producției din carne (+4,5%), în același timp producția de lapte și ouă a scăzut cu 0,4% și respectiv cu 14,6%, astfel producătorii confruntându-se cu probleme sistematice în procesul producției. În special, s-au înregistrat creșteri asupra numărului de ovine și porcine cu (+7,6%) și (+6,8%).

Comerț și servicii

În prima jumătate a anului 2012 serviciile au avut progres pozitiv, de altfel susținând întreaga producție a Republicii Moldova. Volumul cifrei de afacere la întreprinderile cu activitatea principală de acordare a serviciilor de piață prestate populației au crescut cu 5%, datorită ritmului de creștere din luna aprilie de 9,5%, concomitent s-a majorat și volumul cifrei de afacere în comerțul cu amănuntul de 1,3%, însă evoluția comerțului cu amănuntul în T. II fiind în descreștere cu 1,2%, aceste ramuri fiind cele mai importante surse de creștere în sectorul dat. O influență mai mică o are serviciile de piață prestate întreprinderilor de (+0,5%) în primul semestru.

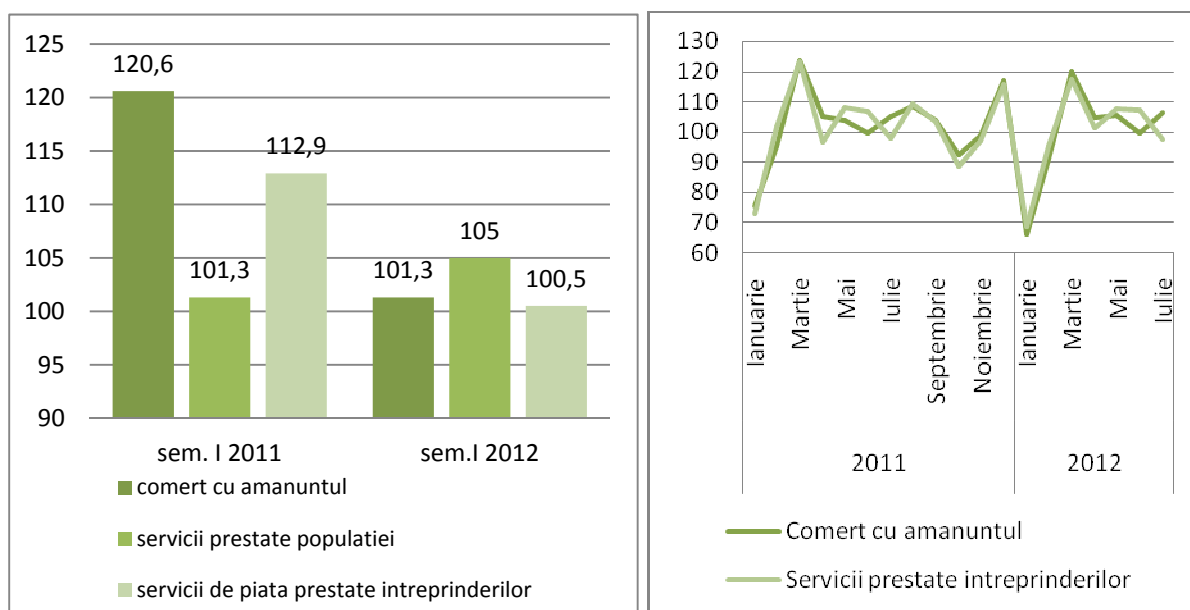

Figura 1.8. Indicii volumului cifrei de afacere pentru comerț și servicii, 2011-2012,%
Sursa: Conform datelor furnizate de BNS.

Transportul

În primele 6 luni ale anului curent au fost transportate mărfuri în volum de 3955,6 milioane lei, mai puțin față de perioada similară a anului precedent cu 4,4%, situației datorată transportului feroviar, care a scăzut cu 16,4% din cauza măririi perioadei medii de staționare în stații a trenurilor cât și din cauza duratei medii de încărcare-descărcare a vagoanelor. Un factor important ar fi și încetarea activității de circulație a căii feroviare Giurgiulești-Cahul.

Efectivul pasagerilor transportați cu transportul public s-a redus cu 0,4%, însă parcursul pasagerilor a crescut cu 2,7% fiind influențată în special de transportul fluvial, aerian și cel de autobuze.

Comunicații

În ianuarie-iunie 2012 numărul abonaților la serviciile de internet au crescut considerabil comparativ cu finele anului precedent (8,4%), unde 64,76% dintre utilizatori fiind conectați la „SA Moldelecom”, 12,75% la „Starnet” și respectiv 12,4% la „Sun Communication”, restul de 10,09%, la „Orange” și „Moldcell” etc. Concomitent a sporit cu 20,2% numărul utilizatorilor de internet pe cale mobilă având opțiunea 3G. În prima jumătate a anului au crescut veniturile din transmiterea de date și accesul la internet pe cale fixă (14%) piață deținută, în mare parte, de „SA Moldelecom”, „SA Orange”, „SRL Starnet”.

În această perioadă a crescut serviciile oferite populației ca plata indemnizațiilor, subvențiilor, prin oficiile poștale (2,7%), în schimbul diminuării expedierii revistelor și ziarelor (-8,9%).

Turismul

În perioada ianuarie-iunie agențiile de turism au oferit servicii, în creștere față de perioada similară a anului precedentă cu 11,9%. Majorări semnificative au fost înregistrate la nivelul turismului emițător cât și cel receptor respectiv cu 14,9% și 12,6%, însă deplasarea rezidenților peste hotare a depășit nivelul celor care au sosit pe teritoriul RM cu 2,3 p.p. Ponderea cea mai mare a excursioniștilor moldoveni în străinătate au fost în Bulgaria 33,9%, Turcia 33,4% și România 11,8%, creșterea a fost determinată de factorii sezonieri și perioada concediilor

Capitolul II

PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

În primul semestru al anului 2012 indicele prețurilor de consum a crescut cu 5,1%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 3,3%, produse nealimentare – 4,8%, servicii – 7,7%.

În trimestrul II al anului 2011, creștera prețurilor s-a temperat, nivelul inflației fiind de 4,2% (comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent). Indicii lunari ai prețurilor, calculați comparativ cu perioadele similare ale anului 2011, au avut următoarele creșteri: în aprilie – 4,7%, în mai – 4,1%, iar în iunie – 3,7%. Principala cauză care a determinat moderarea ritmurilor de creștere a prețurilor în trimestrul II a fost reducerea presiunilor din partea prețurilor internaționale la produsele alimentare, ce au avut o evoluție descendentă în această perioadă.

Tabelul 2.1. Evoluția prețurilor internaționale la produsele agro-alimentare, %

	Indicele prețurilor la produse alimentare	Indicele prețurilor la carne	Indicele prețurilor la produse lactate	Indicele prețurilor la cereale	Indicele prețurilor la uleiuri	Indicele prețului la zahăr
Ian. 2012/ Ian. 2011	-0,2	-3,7	1,3	1,1	1,5	1
Feb. 2012/ Feb. 2011	1,3	2,2	-2,3	1,6	2,1	2,4
Mar. 2012/ Mar. 2011	0,2	-0,1	-2,5	0,6	2,6	-0,1
Apr. 2012/ Apr. 2011	-1,4	0,9	-5,8	-2	2,5	-5,3
Mai 2012/ Ian. 2011	-3,9	-2,6	-5,2	-0,9	-6,8	-9,1
Iun. 2012/ Iun. 2011	-1,9	-2,5	-1,5	0,4	-5,6	-1,4

Sursa: Date preluate de pe: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/foodpricesindex/en/>

În trimestrul II 2012, prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 1,9% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări: în aprilie – 2,9%, în mai – 2%, în iunie – 0,9%). Prețurile la produsele nealimentare s-au majorat cu 4,5% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, creșterile au fost de: 4,9% în aprilie, de 4,5% în mai și de 4,1% în iunie), serviciile s-au scumpit cu 6,3% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au înregistrat următoarele majorări: în aprilie -6,3%, în mai -6,1% și în iunie -6,4%).

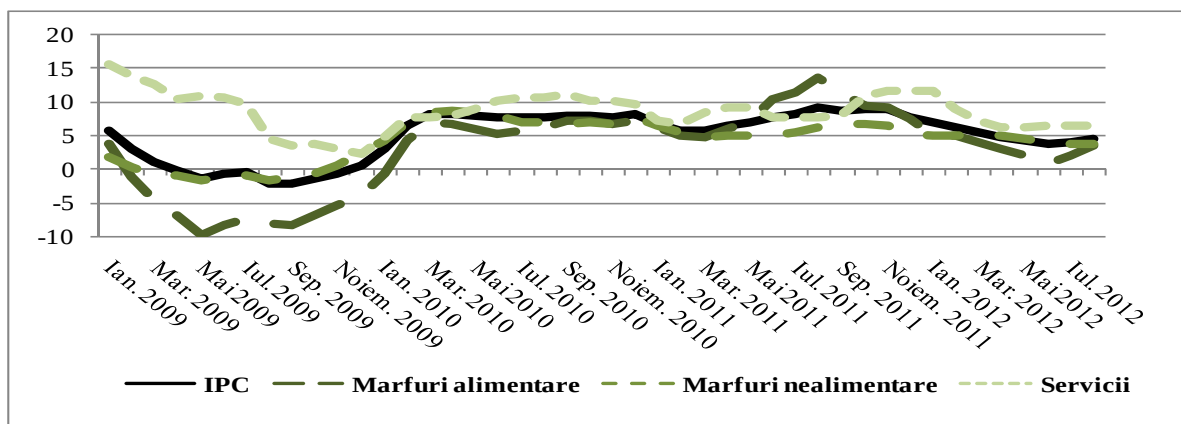

Figura 2.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În cel de-al doilea trimestru al anului 2011, printre produsele alimentare, cele mai mari majorări de prețuri, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs la: ouă – 83,9%, carne de porcine – 16,3%, castraveți – 15,8%, carne de ovine – 14,4%, semifabricate din carne – 11,3%, carne de bovine – 10,7%. În același timp, condițiile climaterice nefavorabile vor determina creșterea prețurilor produselor agro-alimentare, evoluție ce se va cristaliza într-o tendință de o durată mai lungă, cel puțin până la sfârșitul anului 2012 (vezi BOXA 1). Pentru produsele nealimentare, majorări mai mari de prețuri s-au atestat la următoarele mărfuri: tutun – 11%, materiale de construcții – 8,2%, combustibili – 7,5%, bumbac – 6,2%. Printre servicii, cea mai importantă majorare de prețuri a fost înregistrată la serviciile comunal-locative – o creștere de 12,8%.

În trimestrul II 2012, inflația de bază a avut o evoluție descendentă, și a continuat tendința ce a demarat în septembrie 2011. În perioada septembrie 2011 – iunie 2012 inflația de bază s-a redus de la 6,8% la 4,3% (ritmuri de creștere comparativ cu lunile similare din anul precedent). În lunile iulie și august 2012 această evoluție a continuat, inflația de bază reducându-se la 4% și apoi la 3,9%. Reducerea inflației de bază, cel mai probabil trebuie asociată cu temperarea cererii interne.

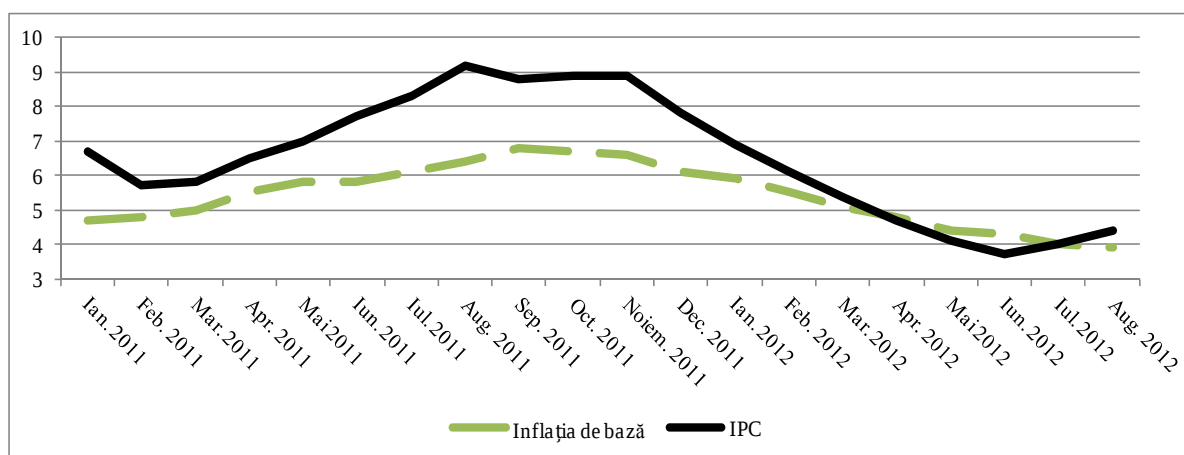

Figura 2.2. Ritmul anual de creștere a inflației de bază și a IPC, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În primul trimestru al anului 2012 indicele prețurilor producției industriale s-a majorat cu 6,4%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În ramurile industriei s-au înregistrat următoarele creșteri: industria extractivă – 0,4%, industria prelucrătoare – 3,5%, sectorul energetic – 10,4%. Pe parcursul primelor 2 trimestre ale anului 2012 se atestă o temperare în evoluția indicelui prețurilor producției industriale: în primul trimestru prețurile producției industriale au cunoscut o avansare de 7,8%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2011, în trimestrul II majorarea a fost deja de 5,8%. În trimestrul II 2012, majorările lunare ale prețurilor producției industriale (comparativ cu perioadele similare ale anului precedent) au fost de 5,8% în aprilie, de 5,7% în mai și de 6% în iunie. În al doilea trimestru al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în subsectoarele industriei s-au înregistrat următoarele creșteri:

- ✓ în industria extractivă, prețurile au înregistrat o ascensiune de 1,3% (modificările lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de -1,1% în aprilie, de -0,1% în mai și de 5,2% în iunie);
- ✓ în industria prelucrătoare indicele prețurilor a avansat cu 5,3% (creșterile lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de 5,7% în aprilie, de 5% în mai și de 5,3% în iunie);
- ✓ în sectorul energetic o creștere cu 9% (majorările lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de: 7,3% în aprilie, 9,9% în mai și 9,9% în iunie).

În trimestrul II 2012, niveluri avansate ale majorării prețurilor, comparativ cu perioada similară a anului 2011, s-au înregistrat la fabricarea băuturilor alcoolice distilate – 40,1%, producția energiei electrice – 19,6%, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte – 13,4%, fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon – 13,1%, aprovizionarea cu aburi și apă caldă – 11,3%.

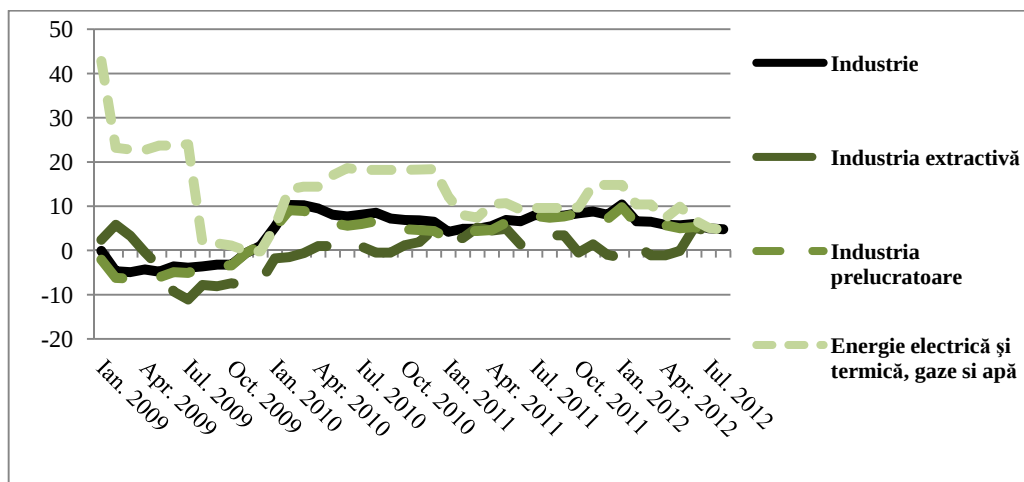

Figura 2.3. Ritmul anual de creștere a indicelui prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Prețurile în construcții sunt pe un trend ascendent, evoluție ce a demarat în trimestrul II al anului 2010. În trimestrul II 2012, comparativ cu perioada similară a anului precedent, prețurile au crescut cu 10,6%. În profil sectorial cele mai importante creșteri de prețuri la construcții au fost înregistrate în transport – 15,2%, comerțul și alimentația publică – 11,8% și construcția obiectelor de menire social-culturală – 11%.

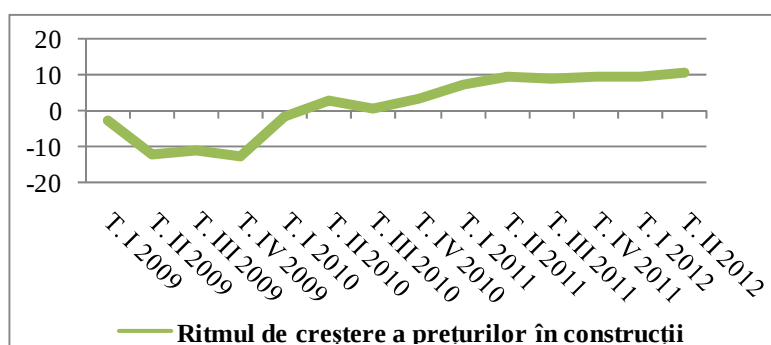

Figura 2.4. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (față de aceeași perioadă a anului precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În primul semestru al anului 2012, prețurile produselor agricole au cunoscut o evoluție descendentă, micșorându-se cu 2,3%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Scăderea prețurilor producției agricole a fost cauzată de reducerea prețurilor la produsele vegetale cu 14,8%, în timp ce prețurile produselor animaliere au crescut cu 17,9%. Pentru produsele vegetale, cele mai mari micșorări de prețuri s-au înregistrat la cartofi – 80,1%, legume – 31,2% și culturile cerealiere și leguminoase, boabe – 10,1%. La produse de origine animalieră scumpiri s-au înregistrat pentru lână – 42,1%, porcină – 29,7%, ouă – 21,6%.

În primul semestru al anului 2012 s-a înregistrat un curs mediu de 15,4 MDL/EUR, ceea ce reprezintă o apreciere a monedei naționale de 7,2%, comparativ cu perioada similară anului 2011. După apreciere monedei unice de la începutul anului, în luna februarie cursul a fost de 15,7 MDL/EUR în timp ce în ianuarie 2012 se înregistra un raport de 15,2 MDL/EUR, în lunile ce au urmat leul și-a întărit continuu pozițiile (în iunie 2012 fiind atinsă cotația de 15,14 MDL/EUR). Evoluțiile economice nefaste din zona EURO s-au reflectat și în raportul monedei naționale față de EURO. Începând cu luna august această tendință s-a schimbat – moneda unică europeană a început să-și recapete pozițiile în fața leului moldovenesc. Pe de altă parte, în primul semestru al anului 2012 cursul mediu al monedei naționale față de dolarul SUA a fost de 11,88 MDL/USD, dolarul SUA apreciindu-se cu aproximativ 0,4% comparativ cu perioada similară a anului 2011. În trimestrul II 2012, comparativ cu perioada similară a anului precedent dolarul SUA s-a apreciat în raport cu moneda națională cu 2,5%. Începând cu luna aprilie 2012 dolarul american a intrat pe o pistă de apreciere față de MDL, tendință ce continuă și în trimestrul III. Aceste evoluții sunt asociate cu intensificarea activității BNM pe piața valutară, care începând cu trimestrul II și, în special în trimestrul III au procurat sume importante de valută.

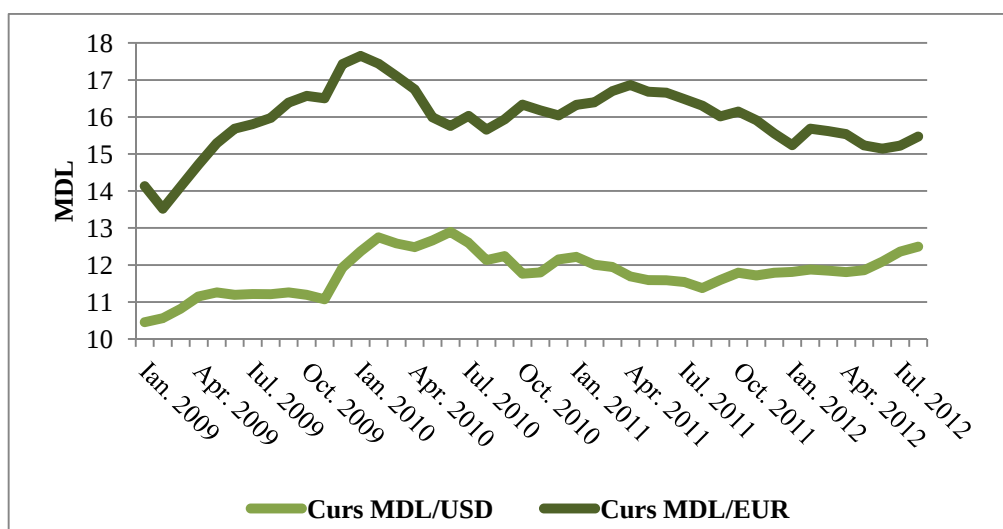

Figura 2.5. Evoluția cursului mediu lunar MDL/USD și MDL/EUR

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În primul semestru al anului 2012, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, cursul real al monedei naționale s-a apreciat față de principalele valute de referință: cu 2,3% față de MDL/USD și cu 9,5% față de MDL/EUR. În același timp, în trimestrul II, cursul real MDL/USD s-a depreciat cu 0,4% comparativ cu perioada similară a anului precedent, o evoluție diferită de cea înregistrată în primul trimestru, când acesta s-a apreciat 4,9%. Cursul real MDL/EUR a cunoscut o apreciere continuă, ce s-a accentuat în trimestrul II, când moneda națională s-a apreciat în termeni reali cu 10%.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

În regiunea din partea stângă a râului Nistru în luna iunie 2012, comparativ cu decembrie 2011 inflația a constituit 7,75%. În aceeași lună a anului 2012, comparativ cu luna decembrie 2011 componentele IPC au înregistrat următoarele modificări de prețuri: produse alimentare – 8,85%, produse nealimentare – 4,82%, servicii – 9,52%. Prețurile producției industriale în iunie 2012, față de decembrie 2011 s-au majorat cu 7,4%, iar prețurile de vânzare a producției agricole în perioada ianuarie – iunie 2012 comparativ cu perioada similară a anului precedent au crescut cu 6,6%.

În perioada ianuarie-iulie 2012 cursul mediu față de USD a fost de 11,13 ruble din regiunea din partea stângă a râului Nistru pentru un dolar SUA, depreciindu-se cu 8,7% față de aceeași perioadă a anului precedent.

Capitolul III

FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Veniturile Bugetului public național

În primul semestru al anului 2012 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 15327,2 mil. MDL, cu 1680 mil. MDL sau cu 12,3% mai mult decât în perioada similară a anului 2011. Totodată, planul de încasări a fost realizat în volum de 97,9% (neîncasate fiind 334,9 mil. MDL).

Făcând o analiză pe părți componente ale BPN, se constată că în primele 6 luni ale anului 2012, veniturile la *bugetul de stat* pe toate componentele au constituit 8935,9 mil. MDL, ceea ce este mai puțin cu 535,3 mil. MDL sau cu 5,7% față de ce a fost prevăzut. În comparație cu perioada similară a anului 2011, veniturile acumulate au crescut cu 813,4 mil. MDL sau cu 10,0%. Totodată, la *bugetul unităților administrativ-teritoriale* pe toate componentele a fost realizată în sumă de 4228,2 mil. MDL (inclusiv 2078,3 mil. MDL transferuri de la bugetul de stat) sau la nivel de 103,7% față de prevederile perioadei de gestiune. Partea de venituri la *bugetul asigurărilor sociale de stat* a fost executată în sumă de 4805,7 mil. MDL (inclusiv transferurile de la bugetul de stat – 1433,5 mil. MDL), ceea ce este cu 17,5 mil. MDL sau cu 0,4% mai puțin față de prevederile perioadei de gestiune. La *fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală* au fost încasate venituri în sumă totală de 1632,2 mil. MDL, (inclusiv transferurile de la bugetul de stat în sumă de 734,8 mil. MDL), ceea ce este cu 314,0 mil. MDL sau cu 16,1% mai puțin față de prevederile perioadei de gestiune.

Examinând structura veniturilor BPN în primul semestru al anului 2012 constatăm că partea dominantă continuă să fie formată din venituri fiscale (83,9%), ponderea în cauză micșorându-se cu 1,1% comparativ cu perioada similară a anului precedent. De altfel, o creștere a ponderii comparativ cu primul semestru al anului precedent a fost înregistrată doar la compartimentul „Granturi” (cu 1,5%) și la „Venituri nefiscale” (cu 0,1%), toate celelalte ponderi, respectiv, diminuându-se – tendință reliefată și ca rezultat al analizei dinamicii veniturilor în trimestrul II al anului 2012 comparativ cu perioada similară a anului 2011.

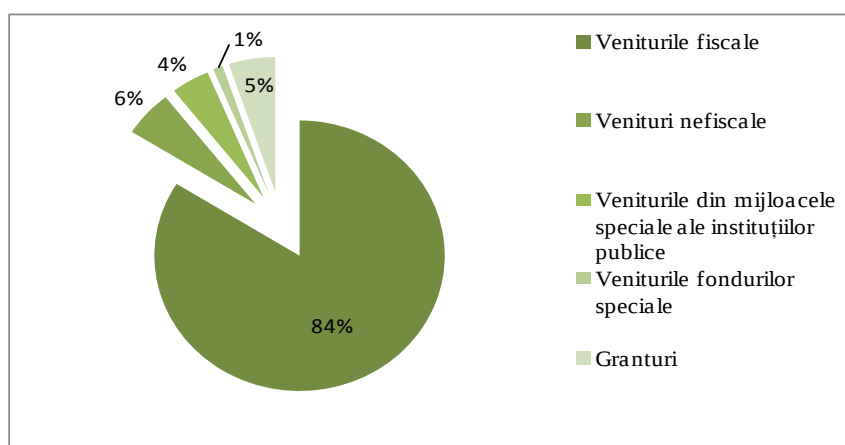

Figura 3.1.1. Structura veniturilor bugetului public național în trimestrul II al anului 2012

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Comparativ cu trimestrul II al anului 2011, veniturile fiscale în perioada corespunzătoare a anului 2012 au crescut cu 1%, comparativ cu 26,4% înregistrate în primul trimestru al anului 2012 cu perioada similară a anului 2011, ceea ce denotă o încetinire a ritmului de creștere a încasărilor fiscale.

Din veniturile fiscale, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA (48,3% în trimestrul II al anului 2012), contribuțiile sociale – 30,9%, accizele – 11,1%, impozitul pe venit – 10,8% și primele obligatorii de asistență medicală – 8,4%.

Se menține tendința prevalării veniturilor indirecte în raport cu cele directe. Totodată, după cum s-a prognozat în ediția precedentă, în acest raport se produc schimbări odată cu majorarea, începând cu 01.01.2012, a cotei impozitului pe venitul persoanelor juridice de la 0% la 12%.

În ceea ce ține de încasările nefiscale, menționăm că în trimestrul II al anului 2012 acestea au constituit 604,2 mil. MDL, ponderea în total venituri fiind de 6,9%, în timp ce în perioada similară a anului 2011 acest indicator a fost de 6,2%.

Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor din granturi, o au granturile externe. Pentru trimestrul al doilea (raportul în întregime are ca bază perioada semestrului I, și informația cu privire la trim. II este în plus aici, dar și peste tot în raport) al anului 2012, suma totală a veniturilor bugetare sub formă de granturi a reprezentat 672,6 mil. MDL, din care 662,0 mil. MDL – granturi externe și 10,6 mil. MDL – granturi interne. De menționat că în comparație cu perioada similară a anului precedent, veniturile din granturi au crescut cu 147% (poate se merită de verificat această cifră, pare dubioasă) sau cu 216,4 mil. MDL, ponderea acestora din total venituri majorându-se cu 1,5 puncte procentuale în perioada examinată a anului 2012 comparativ cu perioada similară a anului 2011.

Cheltuielile bugetului public național

În primul semestru al anului 2012 din buget au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 16262,4 mil. MDL, cu 1253,3 mil. MDL sau cu 8,4% mai mult decât în perioada similară a anului 2011. Partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în volum de 84,7% față de planul prevăzut.

Făcând o analiză a părților componente ale cheltuielilor bugetului public național, menționăm că partea de cheltuieli a *bugetului de stat* s-a realizat în sumă de 9682,3 mil. MDL, ceea ce constituie 83,0% din planul prevăzut și este cu 415,9 mil. MDL sau cu 4,5% mai mult față de perioada respectivă a anului 2011. Ca rezultat, executarea bugetului de stat s-a soldat cu un deficit în sumă de 746,4 mil. MDL. De la *bugetele unităților administrativ-teritoriale* s-au efectuat cheltuieli în sumă totală de 4211,4 mil. MDL ceea ce constituie 76,9% față de planul prestabilit, astfel reprezentând o majorare cu 280,8 mil. MDL sau cu 7,1%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Ca rezultat, executarea bugetului unităților administrativ-teritoriale s-a soldat cu un excedent în sumă de 16,8 mil. MDL. Partea de cheltuieli a *bugetului asigurărilor sociale de stat* a fost executată în sumă totală de 4874,3 mil. MDL sau în proporție de 100% față de plan și cu 260,8 mil. MDL sau cu 5,7% mai mult față de perioada respectivă a anului 2011. Ca rezultat, executarea bugetului asigurărilor sociale de stat s-a soldat cu un deficit în sumă de 68,6 mil. MDL. Cheltuielile *fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală* au fost realizate în sumă de 1767,5 mil. MDL sau la nivel de 96,4% față de prevederile perioadei și cu 139,4 mil. MDL sau cu 8,6% mai mult ca în perioada respectivă a anului precedent. Ca rezultat, executarea fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală s-a soldat cu un deficit în sumă de 135,3 mil. MDL.

Făcând o analiză a structurii cheltuielilor din BPN în trimestrul II al anului 2012 se observă că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (72,3%), ponderea acestora diminuându-se cu 0,6 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent.

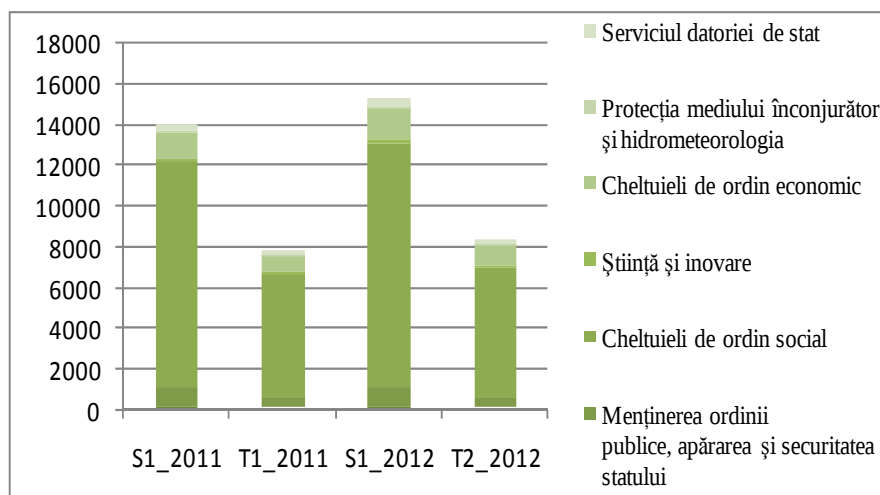

Figura 3.1.2. Volumul cheltuielilor realizate din BPN, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În trimestrul II al anului 2012, din total cheltuieli de ordin social, ponderea cea mai importantă o au cheltuielile privind asigurarea și asistența socială (34,1%), care demonstrează o creștere (+2,6%) pornind de la datele pentru perioada similară a anului 2011, aceasta pe fondul creșterii ponderii ocrotirii sănătății – 1,4 puncte procentuale. Alte componente din grupa respectivă au înregistrat, de asemenea, o creștere a ponderii în total, cum ar fi învățământul – cu 0,6 puncte procentuale. Cheltuielile de ordin social au fost realizate în primele șase luni ale anului 2012 cu 5,5% mai mult ca în perioada similară a anului 2011, pe toate componentele.

O altă componentă importantă a cheltuielilor publice o reprezintă cheltuielile de ordin economic, ponderea căroră în perioada examinată a anului 2012 a reprezentat 11,6% – pondere ce a crescut cu aproximativ două puncte procentuale comparativ cu ponderea înregistrată în perioada similară a anului precedent. Principala componentă a cheltuielilor de ordin economic o reprezintă transporturile, gospodăria drumurilor, comunicații și informatică, care în al doilea trimestru a anului 2012 a constituit 37,0% din total cheltuieli cu caracter economic. Ponderea cheltuielilor în cauză a crescut cu 5% comparativ cu perioada similară a anului precedent. De asemenea, ponderea cheltuielilor din agricultură, gospodărie silvică, gospodărie piscicolă și gospodăria apelor din total cheltuieli cu caracter economic a crescut cu 8,1 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent. În valori absolute, cheltuielile de ordin economic realizate în al doilea trimestru al anului 2012 au crescut cu 27,6% comparativ cu perioada similară a anului 2011.

Rezultatul financiar-bugetar

Executarea bugetului de stat în primul semestru al anului 2012 a rezultat cu un **deficit** în mărime de 746,4 mil. MDL.

Printre principalele **surse de finanțare a deficitului bugetar** se numără: veniturile nete din vânzarea valorilor mobiliare de stat (+130,8 mil. MDL), împrumuturile debursate din surse externe (+ 423,3 mil. MDL), mijloace din vânzarea și privatizarea patrimoniului public (+ 54,8 mil. MDL) etc.

Datoria publică

Potrivit situației din 31 martie 2012, soldul datoriei publice s-a majorat comparativ cu începutul anului cu 1221,8 mil. MDL sau cu 4,9% și a constituit 26034,2 mil. MDL.

Astfel, datoria publică la data 31 martie 2012 constă din:

- Datoria de stat – 19479,0 mil. MDL (74,8%);
- Datoria BNM – 4796,2 mil. MDL (18,5%);
- Datoria întreprinderilor din sectorul public – 1550,8 mil. MDL (5,9%);
- Datoria UAT – 208,1 mil. MDL (0,8%).

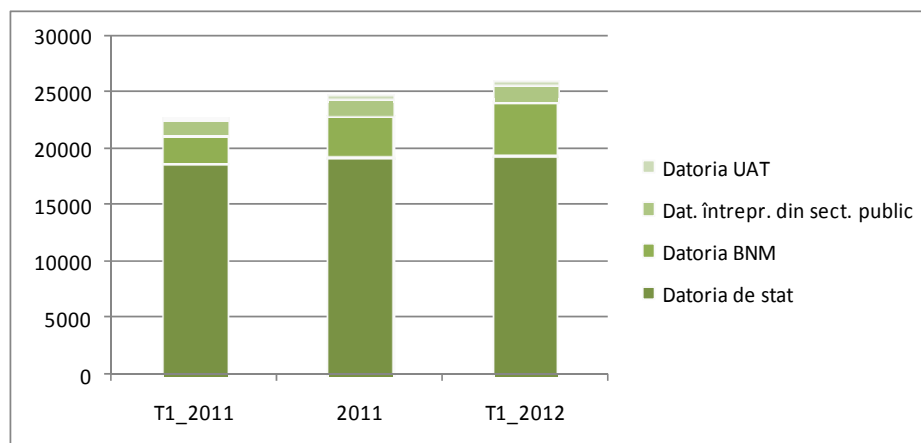

Figura 3.1.3. Structura datoriei publice, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Modificarea soldului datoriei publice către finele trimestrului I al anului 2012 în comparație cu începutul anului este condiționată de majorarea soldului datoriei tuturor componentelor ce formează datoria publică, cu excepția datoriei UAT. Astfel, cel mai mult s-a majorat soldul datoriei BNM – cu 964,7 mil. MDL, după ce urmează datoria de stat, care s-a majorat cu 252,5 mil. MDL și datoria întreprinderilor din sectorul public – cu 7,4 mil. MDL. În aceeași perioadă, datoria UAT s-a diminuat cu 2,8 mil. MDL.

În comparație cu situația de la sfârșitul trimestrului I al anului 2011, soldul datoriei publice s-a majorat cu circa 13,9%.

La finele trimestrului I al anului 2012, datoria publică externă a constituit 18932,02 mil. MDL (sau 72,7% din soldul datoriei publice de la 31 martie 2012), iar datoria publică internă a constituit 7102,16 mil. MDL (27,3%). Comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2011, ponderea datoriei publice externe în datoria publică totală s-a majorat cu 0,9 puncte procentuale.

În ce privește, arieratele la împrumuturile sectorului public, acestea au înregistrat la 31 martie 2012, valoarea de 351,0 mil. MDL, fiind formate în totalitate din arieratele la împrumuturile interne ale întreprinderilor din sectorul public și ale UAT. Comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2011, valoarea arieratelor la împrumuturile interne s-a majorat cu 21,3 mil. MDL, această majorare fiind condiționată, în special, de majorarea arieratelor la împrumuturile întreprinderilor din sectorul public. Arierate la împrumuturile externe ale întreprinderilor din sectorul public nu au fost înregistrate.

Datoria de stat

Potrivit situației din 30 iunie 2012, soldul datoriei de stat a constituit 19905,0 mil. MDL, majorându-se cu 678,5 mil. MDL de la începutul anului.

În ce privește structura după tipul datoriei, datoria de stat la 30 iunie 2012 a fost formată din 70,2% – datorie de stat externă și 29,8% – datorie de stat internă.

Tabel 3.1.1 Structura datoriei de stat, mil. MDL

	Datoria de stat internă	% din total	Datoria de stat externă	% din total	Total
Trimestrul II 2011	5368,9	28,3%	13622,7	71,7%	18991,7
Anul 2011	5841,9	30,4%	13384,6	69,6%	19226,5
Trimestrul I 2011	5929,3	30,4%	13549,7	69,6%	19479,0
Trimestrul II 2011	5926,2	29,8%	13978,9	70,2%	19905,0

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Datoria de stat internă

La situația din 30 iunie 2012, datoria de stat internă a constituit 5926,2 mil. MDL și este complet formată din valori mobiliare de stat. Comparativ cu situația din 1 ianuarie 2012, datoria de stat internă a înregistrat o majorare cu 84,2 mil. MDL sau cu 1,4%. Comparativ cu 30 iunie 2011 anului precedent, datoria publică internă a crescut cu 557,2 mil. MDL sau cu 10,4%. Creșterea datoriei interne se datorează, în mare parte, emisiunii suplimentare de valori mobiliare de stat pe piața primară.

Făcând o analiză a datoriei de stat interne în dependență de părțile sale componente se observă că 3386,8 mil. MDL sau 57,2% le constituie valorile mobiliare de stat emise pe piața primară (la 30.06.2011 acestea au constituit 3155,5 mil. MDL și 58,8%), 2213,4 mil. MDL sau 37,3% – valori mobiliare de stat convertite (la 30.06.2011 – 2213,4 mil. MDL și 41,2%) și 326 mil. MDL sau 5,5% – valori mobiliare de stat emise pentru asigurarea stabilității financiare (la situația din 30.06.2011 acestea nu se emiteau).

Valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an, au fost emise pe trei termene: bonuri de trezorerie de 91 zile, 182 zile și 364 zile, a căror pondere în totalul VMS comercializate prin licitații a constituit 96,4%. Ponderea cea mai mare în VMS emise au constituit-o bonurile de trezorerie pe termen de 182 zile (42,6%) și 91 zile (33,8%) – ponderi ce au rămas relativ constante în raport cu perioada similară a anului precedent. Merită a fi menționat că o creștere semnificativă la situația din 30.06.2012 comparativ cu 30.06.2011 au înregistrat-o obligațiunile de stat cu termenul de scadență de până la doi ani, ponderea căror a crescut de la 0,4% înregistrate la 30.06.2011 până la 1,5%, înregistrate la data de 30.06.2012, în același timp, ponderea obligațiilor de stat prin subscriere micșorându-se, respectiv, de la 3,2% din total VMS comercializate pe piața primară la 2,1%.

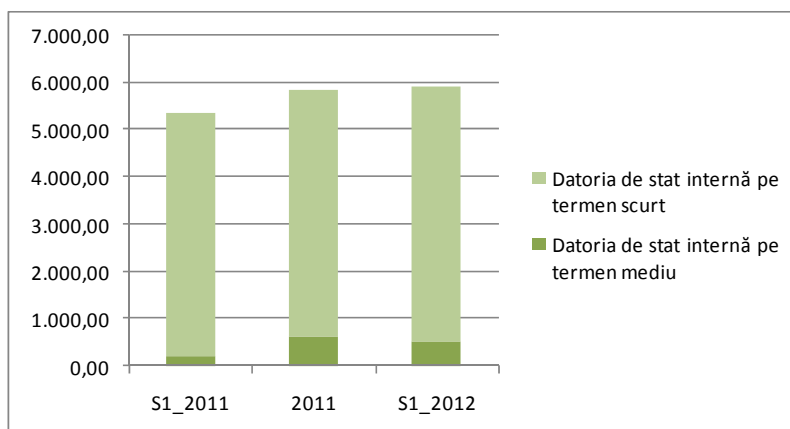

Figura 3.1.4. Structura datoriei de stat interne, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Analizând datoria de stat internă în dependență de maturitate la data de 30.06.2012, se constată că ponderea cea mai mare o are datoria publică internă pe termen scurt (91,2%), urmată de

datoria publică internă pe termen mediu (8,8%), datoria publică internă pe termen lung lipsind în totalitate. Astfel, se reliefează tendința enunțată și în edițiile precedente ale Tendințe în Economia Moldovei și anume creșterea ponderii datoriei în cauză pe termen scurt.

Merită a fi menționat că comparativ cu finele anului 2011, ponderea datoriei publice pe termen scurt a crescut cu circa 0,5 puncte procentuale.

Datoria de stat externă

Potrivit situației din 30 iunie 2012, datoria de stat externă a constituit 13978,9 mil. MDL. Comparativ cu situația din 1 ianuarie 2012, datoria de stat externă a înregistrat o majorare cu 594,3 mil. MDL sau cu 4,4%. Comparativ cu situația similară a anului precedent, datoria publică externă a crescut cu 356,2 mil. MDL sau cu 2,6%.

Analizând datoria de stat externă în dependență de maturitate la data de 30.06.2012, se constată că aceasta e compusă în totalitate de datoria publică externă pe termen lung – situație similară cu cea înregistrată la finele anului 2011. Merită a fi menționat că la situația din 30.06.2011, pe lângă datoria de stat externă pe termen lung, datoria de stat externă se mai compunea și din angajamente pe termen mediu (4,4 mil. MDL), ponderea acestora fiind una infimă (mai puțin de 1%).

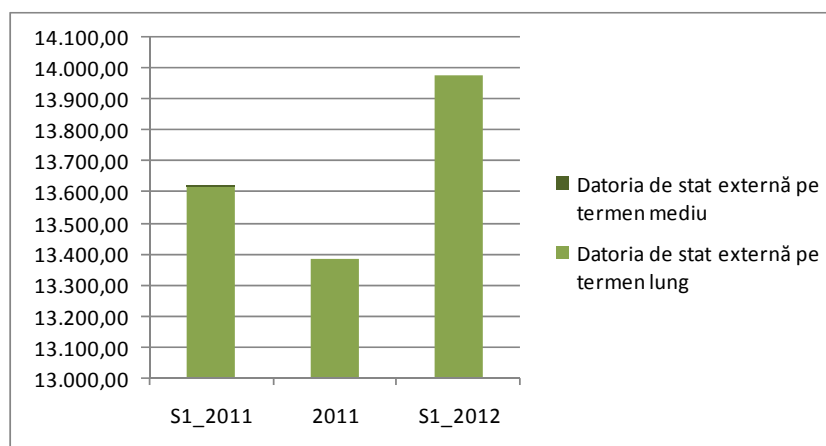

Figura 3.1.5. Structura datoriei de stat externe, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În dependență de structura pe valute a datoriei, datoria externă este examinată fără descompunerea DST și cu descompunerea DST.

Tabel 3.1.2. Structura datoriei de stat externe pe valute,% din total datorie externă

Tipul valutei	DST	USD	EURO	JPY	GBP	WPU
Cu descompunerea DST	-	47,4%	32,4%	8,9%	8,3%	2,6%
Fără descompunerea DST	71,3%	16,4%	7,9%	1,7%	0,1%	2,6%

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În structura datoriei de stat externe pe creditorii, creditorii multilaterali continuă să fie principalii creditorii ai Guvernului Republicii Moldova. Datoria de stat externă față de creditorii multilaterali, la 30 iunie 2012, a constituit 81,6% din soldul total al datoriei de stat externe, față de creditorii bilaterali – 17,8%, față de creditorii comerciali – 0,6%. Cea mai mare pondere în soldul datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali o deține AID cu 47,7%, urmată de FMI – cu 34,5%, BIRD – cu 7,0%, FIDA – cu 5,1%, etc.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Deservirea datoriei de stat

În primul semestru al anului 2012 pentru deservirea datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 641,6 mil. MDL, care se compune din: deservirea datoriei de stat externe în valoare de 351,4 mil. MDL (98,3% din suma prevăzută pentru perioada respectivă) și deservirea datoriei de stat interne în valoare de 290,2 mil. MDL (99,5% din valoarea prevăzută). Din total datorie de stat externă, 272,4 mil. MDL au fost utilizate pentru rambursarea sumei principale și 47,4 mil. MDL – pentru serviciul datoriei de stat externe.

Finanțele publice în regiunea din partea stângă a râului Nistru

În primul semestru al anului 2012, veniturile bugetului din regiunea din partea stângă a râului Nistru au constituit 1491,0 mil. MDL, ceea ce reprezintă 9,7% din total venituri realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova (la finele primului trimestru al anului 2012, acestea constituiau 6%), și cu 6,1% mai mult decât veniturile planificate pentru perioada în cauză, din care:

- 919,0 mil. MDL plăți fiscale (70,8%);
- 172,5 mil. MDL plăți nefiscale (13,3%);
- 99,4 mil. MDL veniturile fondurilor cu destinație specială (7,7%);
- 78,1 mil. MDL veniturile din activitatea de întreprinzător și alte venituri (6,0%).

Acumularea veniturilor bugetare în primul semestru al anului 2012 a fost cu 53,5% mai mare ca în perioada similară a anului 2011. Astfel, veniturile fiscale au crescut cu 51,9%, veniturile nefiscale – de 2,4 ori, veniturile fondurilor cu destinație specială – cu 12,9%, veniturile din activitatea de întreprinzător și alte venituri – cu 10,0%.

Cheltuielile bugetare din regiunea din partea stângă a râului Nistru au reprezentat 2822,1 mil. MDL sau 18,8% din total cheltuieli realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova, ceea ce constituie 76,3% de la planul de cheltuieli fixat. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, cheltuielile au crescut cu 22,5%.

Ponderea cea mai importantă în total cheltuieli e deținută de cheltuielile de ordin social, în special, cheltuielile de salarizare, cheltuielile pe protecția socială și medicală, educație, știință, cultură.

Bugetul consolidat din regiunea din partea stângă a râului Nistru s-a soldat la data de 30 iunie 2012 cu un deficit de 661,4 mil. MDL, ceea ce constituie 84,2% din deficitul înregistrat la aceeași dată a anului 2011.

3.2. Sectorul bancar

Pe parcursul a șase luni ale anului 2012, evoluția sistemului bancar al Republicii Moldova a înregistrat performanțe semnificative, demonstrând o dinamică pozitivă a mării majorității a indicatorilor. Sectorul bancar din Republica Moldova este constituit din 2 niveluri, reprezentat de Banca Națională a Moldovei (BNM) și 14 bănci comerciale licențiate. În al IV-lea trimestru 2011, Banca Comercială „Universalbank” S.A., a înregistrat rezultate financiare negative.

Începând cu anul 2012, s-a efectuat un pas important în cadrul activității de supraveghere a băncilor din Republica Moldova, instituțiile financiare sunt obligate să aplice la cerințele Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (SIRF). Respectiv, pînă în anul 2011, băncile au raportat rezultatele financiare după standardele sistemului moldovenesc de contabilitate.

Numărul total de *angajați în sistemul bancar* la data de 30.06.2012 a constituit 11059 de persoane, mai puțin cu 104 de persoane, comparativ cu 02.01.2012. Respectiv, în medie fiecărui angajat din sectorul bancar i-a revenit active în valoare de 4,8 mil. lei, mai mult cu 0,4%, comparativ cu 02.01.2012.

În I semestru al anului 2012, *activele totale ale sistemului bancar* au totalizat 53572,3 mil. MDL, majorându-se cu 7,3% față de luna ianuarie 2012. În luna iulie 2012 *activele totale ale sistemului bancar* au constituit 54806,6 mil. MDL majorându-se cu 9,8% față de ianuarie 2012. Evoluția activelor bancare a fost determinată de creșterea accentuată a activelor generatoare de profit, cea mai mare pondere în totalul activelor a revenit portofoliul de credite 59,3%, majorându-se cu 2 p.p., comparativ cu 02.01.2012. Creșterea ritmică a activelor pe componente conduce la concluzia unei stabilități bancare relative.

Astfel, la data de 30.06.2012, comparativ cu 02.01.2012, s-au înregistrat următoarele modificări:

- creșterea numerarului cu 16,6% până la 12834,2 mil. MDL;
- majorarea altor active cu 27,6% până la 936,5 mil. MDL;
- creșterea împrumuturilor și creanțelor cu 5,8% până la 33426,2 mil. MDL;
- creșterea creanțele privind impozitele cu 49,8% până la 86,2 mil. MDL;
- majorarea activelor imobilizate și grupurile destinate cedării, clasificate drept deținute în vederea vânzării nete cu 17,2% până la 891,4 mil. MDL;
- scăderea imobilizărilor necorporale cu 1,4% până la 247,7 mil. MDL.

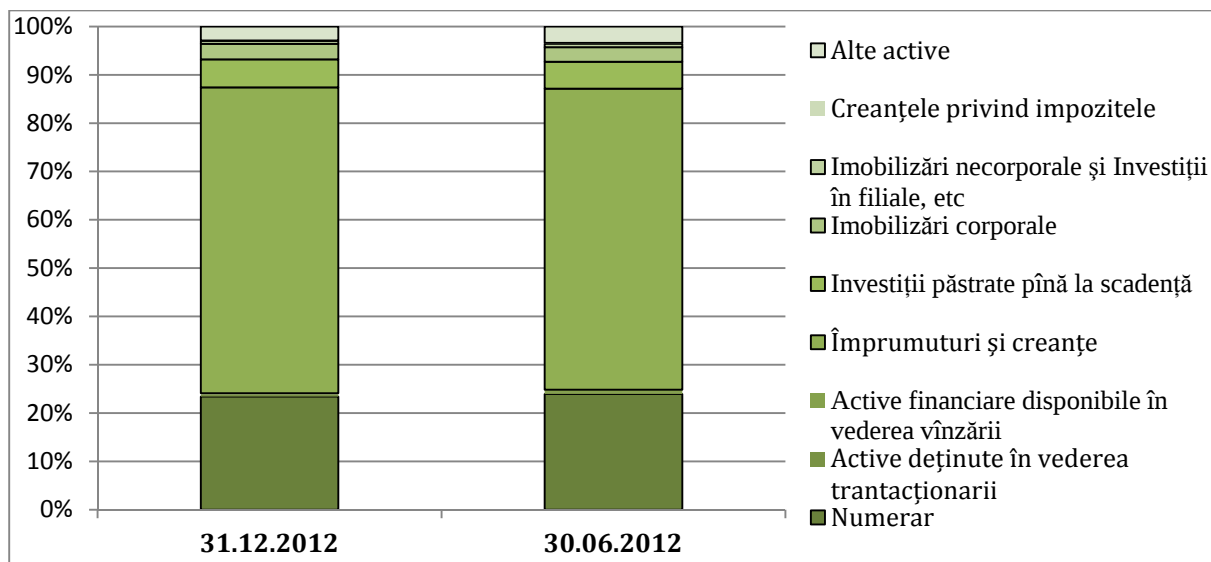

Fig. 3.2.1. Evoluția activelor bancare după volum și structură, I semestru 2012, %

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Volumul creditelor în economie a constituit 32945,6 mil. MDL la data de 30.06.2012 și s-a majorat cu 1565 mil. MDL, față de 02.01.2012. La sfârșitul lunii iunie 2012, soldul creditelor în economie a constituit 32945,6 mil. MDL, majorându-se cu 863,8 mil. MDL (2,7%) față de finele lunii mai 2012. Tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 322,6 mil. MDL (1,8%) și, respectiv, a soldului creditelor în valută străină cu 541,2 mil. MDL (3,9%).

Majorarea soldului creditelor în MDL s-a produs ca urmare a creșterii soldurilor creditelor acordate tuturor sectoarelor economiei, astfel soldul creditelor acordate sectorului privat a sporit cu 140,3 mil. MDL (1,1%), persoanelor fizice – cu 102,7 mil. MDL (2,2%), întreprinderilor de stat – cu 65,8 mil. MDL (13,4%) și altor organizații care practică unele operațiuni financiare – cu 13,8 mil. MDL.

Soldul creditelor în valută străină (recalculat în MDL) a înregistrat o majorare determinată de sporirea soldurilor creditelor acordate tuturor sectoarelor economiei, astfel soldul creditelor acordate sectorului privat a crescut cu 521,8 mil. MDL (4,2%), altor organizații care practică unele operațiuni financiare – cu 12,8 mil. MDL (2,7%), întreprinderilor de stat – cu 3,5 mil. MDL

(0,6%) și persoanelor fizice – cu 3,1 mil. MDL (1,1%). Exprimat în dolari SUA, soldul creditelor în valută străină a constituit 1175,9 mil. USD, majorându-se cu 19,9 mil. USD (1,7%) față de luna mai 2012.

Pe parcursul semestrului I, creditele neperformante în valoare absolută s-au majorat cu 24,3% față de începutul anului 2012 și au însumat 4890,4 mil. MDL. Astfel, la data de 30.06.2012, ponderea creditelor neperformante, în total credite a constituit 15,3% și a crescut cu 2,4p.p., față de data 02.01.2012. Același volum de credite neperformante, proiectat asupra CNT, constituie 71,4%, la data de 30.06.2012 și s-a majorat cu 19 p.p. față de data 02.01.2012. În acest context, au crescut reducerile pentru datoria la credite cu 1,2 p.p. constituind 10,3% la finele luni iunie. Respectiv și în luna iulie 2012, reducerile pentru datoria la credite a constituit 10,3%.

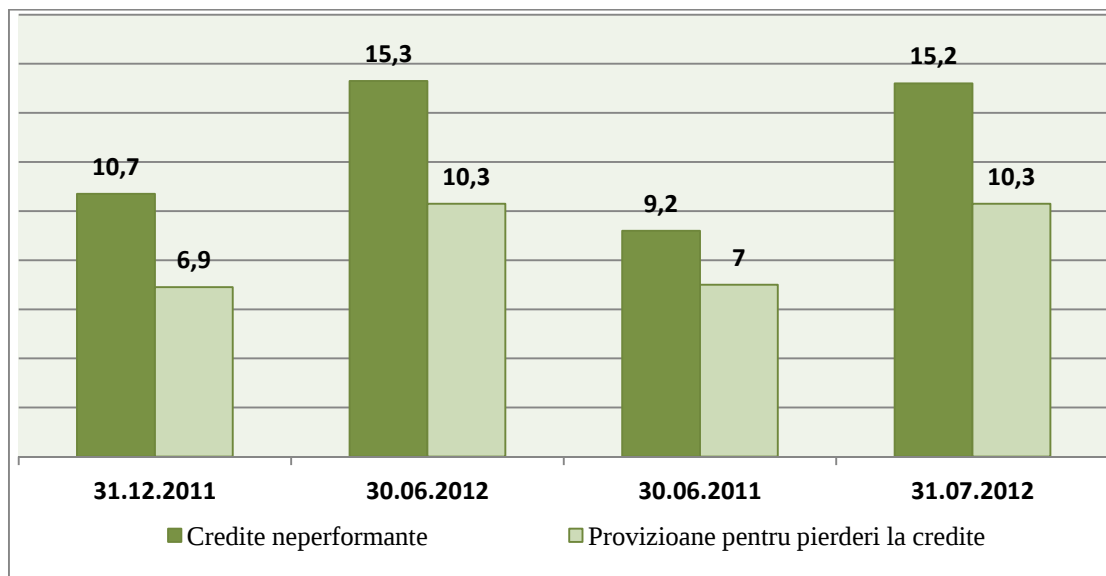

Figura 3.2.2. Evoluția calității creditelor bancare, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna iunie 2012 rata medie a *dobânzii la creditele* acordate în monedă națională s-a diminuat cu 0,6p.p., atingând nivelul de 13,6%, iar la 30.06.2011 a fost de 14,2%. În iunie 2012, rata medie a dobânzii la credite în valută străină, a scăzut cu 0,3 p.p., ajungând până la nivelul de 7,9%, comparativ cu 30.06.2011 și a constituit nivelul de 8,2%. Această reducere a fost cauzată de scăderea ratei medii la creditele acordate persoanelor juridice, ce în iunie 2012 a constituit 7,9% fiind în scădere cu 0,9 p.p., comparativ cu luna iunie 2011.

În I semestru 2012 se observă o creștere a *creditelor noi acordate de bănci*, de la 1515,7 mil.MDL ianuarie 2012, la 2488,8 mil.MDL în iunie 2012, majorându-se cu 64,2%. Volumul creditelor acordate în MDL în luna iunie 2012 a constituit 1469,4 mil. MDL, sporind cu 191,9 mil. MDL, sau cu 15% față de luna mai.

Astfel, în luna iunie 2012 rata medie a dobânzii la creditele acordate în moneda națională s-a diminuat cu 0,29 p.p., până la nivelul de 13,69%, ca rezultat al scăderii ratei medii la creditele acordate persoanelor juridice cu 0,32 p.p., până la nivelul de 13,20% în timp ce rata medie la creditele acordate persoanelor fizice a crescut cu 0,05 p.p., până la nivelul de 15,42%. Volumul creditelor în valută străină acordate persoanelor juridice a constituit 1010,5 mil. MDL (echivalentul 83,6 mil.USD), majorându-se cu 317,8 mil. MDL (echivalentul 25,2 mil. USD) față de luna mai 2012. Rata medie a dobânzii la creditele în valută străină acordate persoanelor juridice s-a micșorat cu 0,12 p.p. față de luna mai, constituind 7,89% în luna iunie 2012.

În I semestru 2012, se atestă o creștere după valoarea activelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea activelor bancare, piața este concentrată de 4 bănci comerciale,

care dețin 63% din totalul activelor. Liderul după valoarea activelor este BC Moldova-Agroindbank, care la 30.06.2012 a atins valoarea totală a activelor de 10240,3 mil. MDL, în creștere cu 1039 mil. MDL față de 31.12.2011, iar cota de piață a băncii a scăzut cu 0,4%, înregistrând o cotă de 19,1%. Următoarea poziție este deținută de BC Victoriabank cu un volum al activelor de 9516,8 mil. MDL, în creștere cu 315,5 mil. MDL, față de 31.12.2011, cota de piață a băncii a crescut cu 0,7% până la nivelul de 17,8%.

În I semestru 2012, indicele de concentrare a pieței (indicele Herfindahl-Hirschman) se încadrează în limitele unei piețe bancare din Republica Moldova, cu un grad moderat de concentrare (1207,3 puncte) – după valoarea activelor (vezi tabelul 3.2.1).

Tabelul 3.2.1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, anul 2011- I semestru 2012,%

Nr.	Denumirea Băncilor	Cota de piață după valoarea activelor (%)		Cota de piață după valoarea creditelor (%)		Cota de piață după valoarea depozitelor (%)	
		31.12.2011	30.06.2012	31.12.2011	30.06.2012	31.12.2011	30.06.2012
1	Comertbank	1,2	1,2	1,1	1,3	1,2	1,2
2	Banca Socială	6,8	6,0	7,5	7,1	6,7	5,9
3	Victoriabank	17,1	17,8	16,3	15,7	21,0	22,0
4	Moldova-Agroindbank	19,5	19,1	21,6	22,0	18,1	18,2
5	Moldindconbank	14,2	13,7	15,4	14,6	15,3	15,0
6	Banca de Economii	12,4	12,4	9,7	8,1	13,9	13,7
7	EuroCreditBank	1,0	0,7	0,6	0,6	0,8	0,4
8	Unikbank	1,3	2,2	1,3	1,6	1,2	2,2
9	FinComBank	3,5	3,1	2,8	2,9	0,6	3,0
10	Universalbank	0,4	x	0,4	x	2,2	x
11	Energbank	3,4	3,2	3,3	3,1	3,6	3,3
12	ProCreditBank	2,8	4,6	3,5	5,9	1,3	2,0
13	BCR Chișinău	2,7	2,3	2,3	2,3	2,3	1,7
14	Eximbank-Gruppo Veneto Banca	7,7	7,7	8,6	8,8	5,9	5,5
15	Mobiasbanca-Grupe Societe Generale	6,2	6,1	5,7	6,0	5,9	5,6
Indicatorul HHI (puncte)		1211,1	1207,3	1264,0	1238,5	1341,4	1360,3
Indicatorul CR-4 (%)		63,2	63	63	61,1	68,3	68,9

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de băncile comerciale.

Pe parcursul I semestru 2011, evoluția creditelor băncilor comerciale au înregistrat creșteri. Astfel, la 30.06.2012, după soldul creditelor bancare piața este concentrată de 4 bănci comerciale, care dețin 61% din total credite, dintre care BC Moldova-Agroindbank – cu 22%, BC Victoriabank – cu 16%, BC Moldindconbank – cu 15% și BC Eximbank – cu 9%. Respectiv, BC Moldova-Agroindbank lider pe piața bancară, a înregistrat un sold de credite în sumă de 6655,3 mil. MDL la data de 30.06.2012, mai mult cu 292,2 mil. MDL față de 31.12.2011.

În luna iulie 2012, se atestă o creștere a volumului depozitelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea depozitelor bancare, piața este concentrată - 4 bănci comerciale dețin 69%. Liderul după volumul depozitelor atrase este BC Victoriabank care la 30.06.2012 a atras depozite în valoare totală de 7787,7 mil. MDL, în creștere cu 1001 mil. MDL față de 31.12.2011, cota de piață a băncii a crescut cu 1%, fiind de 22%. Poziția secundă în clasament la 30.06.2012 este deținută de BC Moldova-Agroindbank cu un quantum al depozitelor atrase de

6436 mil. MDL, în creștere cu 603,5 mil. MDL, față de 31.12.2011, iar cota de piață a băncii constituie 18,2%.

Analiza *capitalului normativ total*, determinant al solvabilității băncilor, la data de 30.06.2012 a constituit 6849,4 mil. MDL, a scăzut cu 8,4 p.p. față de 02.01.2012. Astfel, activele ponderate la risc constituind 26807,6 mil. MDL, mai mult cu 6,8 p.p. față de finele lunii ianuarie 2012. *Capitalul de gradul I*, la 30.06.2012, a scăzut cu 9,1% pînă la 6751,7 mil. MDL față de 02.01.2012. Valoarea pozitivă a acestui indicator confirmă rezistența și siguranța sistemului în cazul șocurilor financiare.

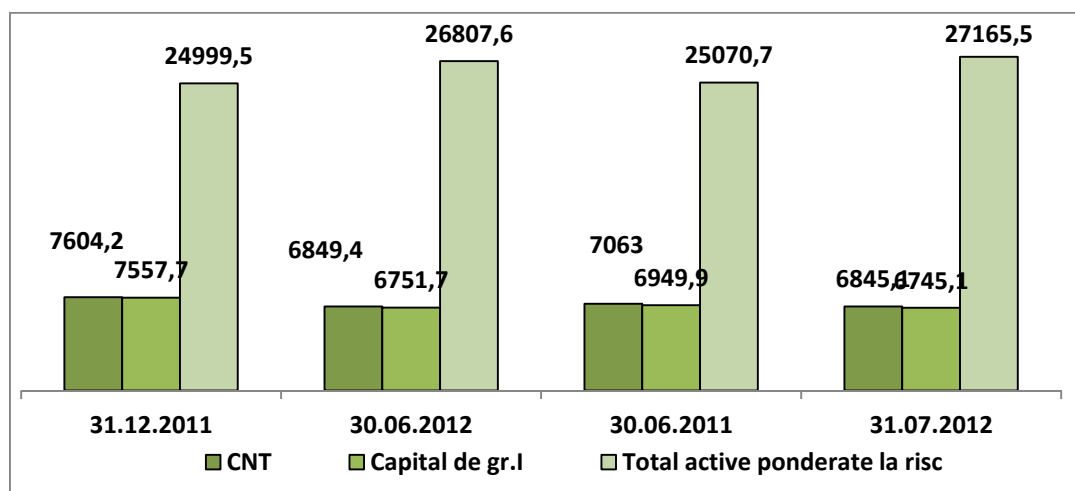

Figura 3.2.3. Evoluția capitalului sistemului bancar, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La data de 30.06.2012, *obligațiunile băncilor* au constituit 43421,07 mil. MDL și s-au majorat cu 8,7% față de 02.01.2012.

În I semestru al anului 2012, *soldul depozitelor* în sistemul bancar a constituit 31962,1 mil. MDL, majorându-se cu 5,7%, față de ianuarie 2012. La finele lunii iunie 2012, soldul depozitelor în sistemul bancar s-a majorat cu 1040,6 mil. MDL (3,4%) față de luna mai, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor în moneda națională cu 197,6 mil. MDL (1,1%) și al depozitelor în valută străină - cu 843,0 mil. MDL (6,6%). Soldul depozitelor la vedere a constituit 9470,6 mil. MDL, majorându-se cu 732,1 mil. MDL față de luna mai 2012 și reprezentând 29,6% din soldul total al depozitelor. Soldul depozitelor la termen a însumat 22491,5 mil. MDL, majorându-se cu 308,4 mil. MDL (1,4%).

Volumul depozitelor noi atrase de bănci la data de 30.06.2012 a constituit 13049,3 mil. MDL, în scădere cu 1,9%, față de primul semestru al anului 2011.

În luna iulie 2012, comparativ cu aceeași lună a anului 2011, în structura depozitelor la termen în valută națională, s-au înregistrat următoarele modificări:

- micșorarea depunerilor cu termen până la 1 lună cu 1,3 p.p., constituind 306,62 mil. MDL;
- micșorarea depunerilor cu termen de la 1 până la 3 luni cu 50,9 p.p., constituind 145,10 mil. MDL;
- micșorarea depunerilor cu termen de la 3 până la 6 luni cu 25,1 p.p., constituind 417,65 mil. MDL;
- scăderea depunerilor cu termen de la 6 până la 12 luni cu 4,2 p.p., constituind 421,45 mil. MDL;
- micșorarea depunerilor cu termen mai mult de 12 luni cu 12,6 p.p., constituind 249,45 mil. MDL.

În structura depunerilor la termen în valută străină, în luna iulie 2012, comparativ cu luna iulie 2011, s-a consemnat o creștere de 40,02 mil. MDL, depunerilor în valută străină cu termen până la 1 lună, constituind 116,03 mil. MDL. Totodată, a crescut suma depunerilor în valută străină cu termen de la 3 până la 6 luni cu 16 p.p. constituind 521,29 mil. MDL.

Tendențe de creștere au fost înregistrate la rata dobânzilor. În primul semestru al anului 2012, rata dobânzilor la depozitele atrase în lei a constituit 7,59% și a fost în creștere cu 0,31 p.p., față de I semestru a anului 2011, când acest indicator a constituit 7,28%. Respectiv, în august 2012 rata medie a dobânzilor la depozite atrase în lei a constituit 7,15%, în scădere cu 0,44 p.p. față de luna iunie anului 2012.

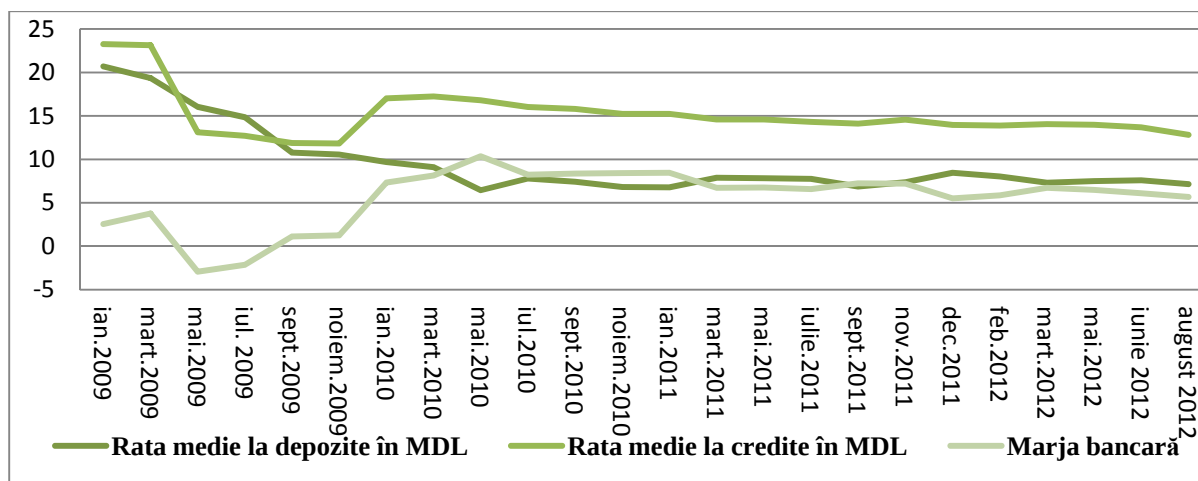

Figura 3.2.4. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

**Nota: Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferența dintre rata medie la depozite în MDL și rata medie la credite MDL.*

Marja bancară la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 8,22% în luna decembrie 2010 la 5,51% în decembrie anul 2011. În luna ianuarie 2012, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 7,65%, iar în luna iunie 2012 s-a înregistrat un nivel de 6,71%. În acest context, observăm că ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă națională au creșcut în luna ianuarie 2011, constituind 6,7%. Respectiv și ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au crescut mai intens de la începutul anului de la 4,03% în luna ianuarie 2012, până la 4,5% în august 2012.

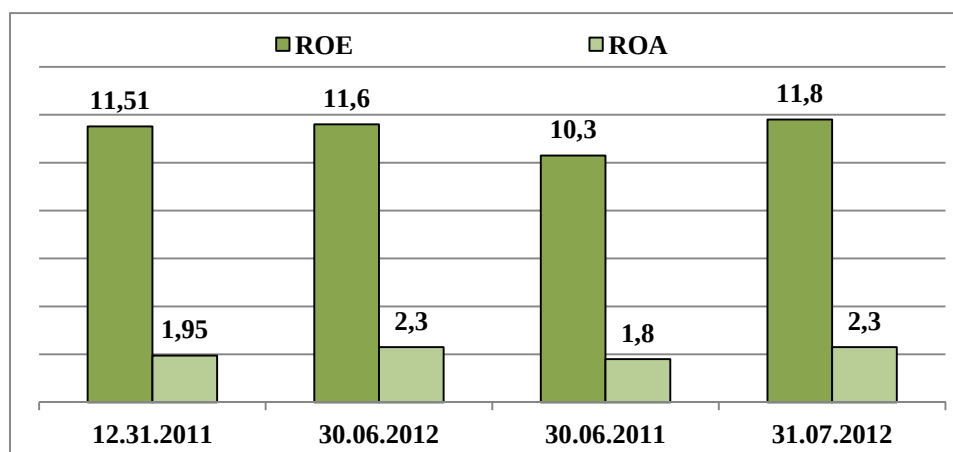

Figura 3.2.5. Evoluția profitabilității bancare, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În primul semestru al anului 2012 venitul net raportat la active (ROA) a constituit 2,3%, la data de 30.06.2012, cât și raportat la capitalul acționar (ROE) a înregistrat 11,6%. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă că ritmul de creștere a profitului net este mult mai rapid, fapt destul de încurajator. Astfel, în primul semestru al 2012, venitul net al băncilor pe întregul sistem a constituit 590,5 mil. MDL sau cu 53,9% mai mult față de venitul înregistrat în I semestru al anului 2011.

Ponderea activelor, generate de dobândă în total active, la data de 30.06.2012, a scăzut cu 1,8 p.p. și a constituit 79,2%, comparativ cu data de 02.01.2012, ce a constituit 81%. Respectiv, la data de 30.06.2012, se înregistrează nivelul marjei nete din dobânzi de 5,3%. Astfel, băncile în situații mai dificile, compensează veniturile din alte surse și, în special, din comisioanele din transferuri, inclusiv a celor din străinătate și din alte comisioane percepute de către bancă.

Indicele de eficiență, determinat ca raportul dintre veniturile nete aferente dobânzilor plus veniturile neaferente dobânzilor la cheltuieli neaferente dobânzilor, la 30.06.2012 constituie 144,6%.

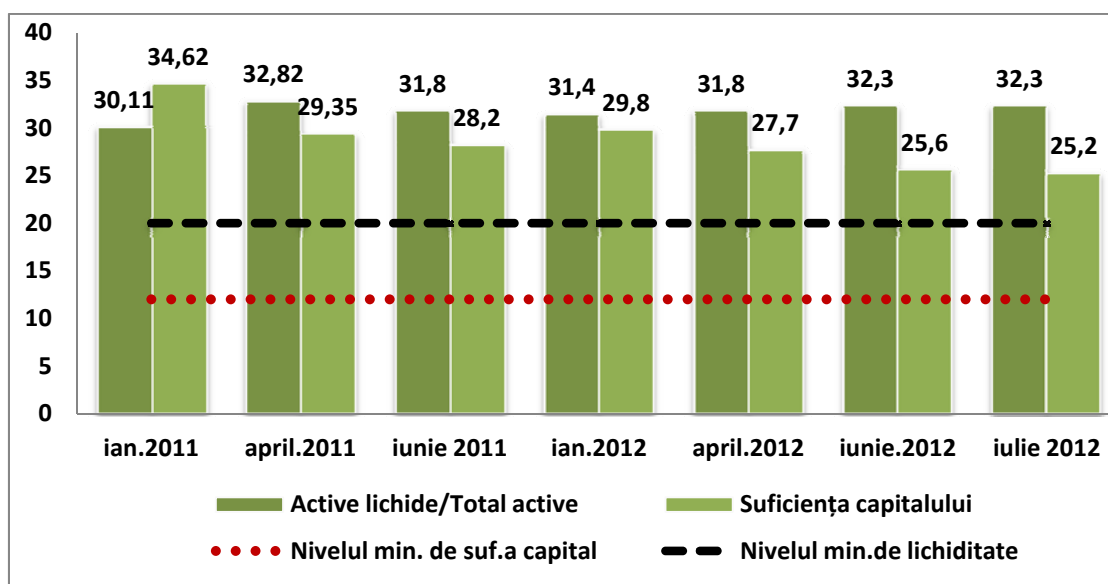

Figura 3.2.6. Indicatori de lichiditate și suficiența capitalului, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Gradul de suficiență a capitalului se menține la un nivel înalt, constituind 25,6% la 30.06.2012. Deși, aflat peste nivelul minim necesar de 12%, se observă o diminuare a acestui indicator de 4,2 p.p. față de 02.01.2012. Considerăm explicabil faptul diminuării gradului de suficiență a capitalului bancar, prin creșterea considerabilă a portofoliului de credite, care fac parte din activele riscante cu o pondere majoră la risc.

Tabelul 3.2.2. Tendințele lichidității bancare, %

Indicatorii	02.01.2012	30.06.2012
Principiul II al lichidității	31,4	32,3
Principiul I al lichidității	0,7	0,7

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Lichiditatea bancară poate fi privită atât prin prisma ponderii activelor lichide în total active, cât și prin prisma obligațiunilor, pe care banca este obligată să le onoreze. Astfel, în primul semestru al anului 2012, ponderea activelor lichide (principiul II al lichidității) înregistrează 32,3%, ceea ce denotă neafectarea capacității de plată a băncilor.

Lichiditatea pe termen lung sau principiul I al lichidității, pe întreg sistemul bancar a înregistrat 0,7%, la 30.06.2012. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor.

Boxa 3.2.1. Accesul la finanțare în Republica Moldova- sectorul bancar vs organizațiile de microfinanțare

Instituțiile de microfinanțare s-au dezvoltat ca o alternativă al sectorului bancar. Alternativa creditelor acordate de către băncile comerciale constituie, în prezent, produsele oferite de organizațiile de microfinanțare, care au menirea de a credita afacerile mici, preponderent din zonele rurale, facilitând accesul la resurse financiare ieftine, precum și de a stimula inițiativa privată. Organizațiile vizate („Corporația de Finanțare Rurală” SA, „Microinvest” SRL și „ProCredit” SA) activează în baza *Legii nr. 280-XV din 22.07.2004 privind Organizațiile de Microfinanțare* (în continuare OMF) și alocă împrumuturi din mijloace proprii/împrumutate, fără a avea dreptul de a accepta depozite.

Instituțiile de microfinanțare deservesc clienții care nu prezintă suficiente garanții pentru a obține finanțare de la bănci sau locuiesc în zone unde serviciile bancare nu sunt disponibile.

În 2011 operează pe piață două tipuri de finanțatori: instituțiile de microfinanțare cu un total activ de 1844,3 mil. lei și asociațiile de economii și împrumut cu un total de active de 30005,4 mil. lei, iar sectorul bancar deține un activ de 47707,8 mil. lei.

Pe parcursul perioadei 2006-2011, se atestă o creștere a sectorului bancar în raport cu PIB, cu o ușoară abatere în anul 2008 și 2011. Activele bancare în raport cu PIB a crescut de la 47,6% în anul 2006 la 58,8% în anul 2011. Evoluții similare au fost înregistrate și pentru organizațiile de microfinanțare în raport cu PIB. Astfel, activele în raport cu PIB au crescut de la 2,83 % în anul 2006 la 3,9% în anul 2008, iar în anul 2011 acest indicator s-a redus, atingând un nivel de 2,24%.

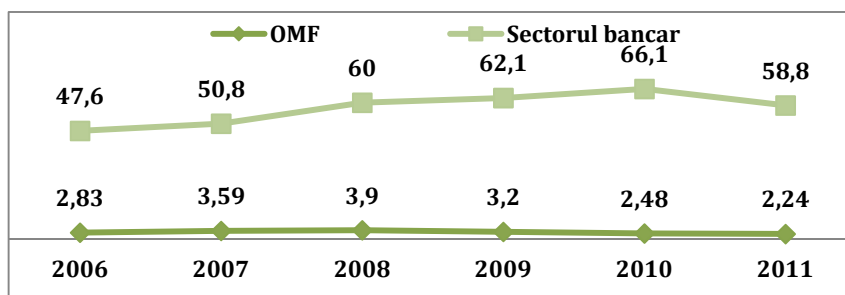

Figura 3.2.1.1. Evoluția activelor raportate la PIB (%) ale sectorului bancar și OMF, în perioada 2006-2011

Sursa: conform datelor Băncii Naționale a Moldovei și CNPF.

Evoluția profitabilității bancare, denotă că băncile au fost capabile să majoreze venitul net raportat la active raportat la capitalul acționar (ROE) cu 8,9 p.p., la data de 31.12.2011, înregistrând 11,5%, față de data de 31.12.2010. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă că ritmul de creștere a profitului net este mult mai rapid, fapt destul de încurajator. În cadrul sistemului de microfinanțare, venitul net raportat la active raportat la capitalul acționar este în scădere de la 18,2% în anul 2008 la 12% în 2011. Însă la sfârșitul anului 2011, venitul net al băncilor pe întregul sistem a constituit 879,7 mil. lei sau de 4.7 ori mai mult față de venitul înregistrat în anul 2010. Respectiv, venitul sectorului de microfinanțare a constituit 114,6 mil.lei. în 2011, fiind în creștere de 1,3 ori mai mult față de anul 2010.

Deși pe parcursul ultimilor ani este înregistrată o tendință pozitivă a numărului și volumului creditelor acordate de sistemul bancar, întreprinderile micului business continuă să întâmpine dificultăți în accesul la finanțe. Această afirmație este dovedită și de faptul că ponderea creditelor direcționate pentru sectorul de microfinanțare nu depășește 15% din total, marea majoritate a lor fiind acordate agenților economici concentrați în raza municipiului Chișinău. Totodată, este necesar a evidenția că majoritatea creditelor subiecților micului business sunt din resursele instituțiilor financiare internaționale, care acordă linii de credit băncilor comerciale autohtone, acestea din urmă alocând resurse financiare întreprinderilor din sector.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru. În primele șase luni ale anului 2012, evoluția sectorului bancar al Transnistriei a înregistrat tendințe relativ stabile de dezvoltare. Sistemul bancar din stânga râului Nistru este format din nouă bănci, iar declarațiile sunt prezentate de șase instituții bancare. Prin urmare, Banca Dezvoltării sectorului agrar, și-a început recent activitatea, iar băncile "Laminat" și "Benderysotsbank" le-au fost suspendate licențele de către banca centrală.

Activele totale ale sistemului bancar transnistrean au însumat la începutul lunii iunie 5274,9 mil. ruble, echivalentul a 473 milioane dolari. Comparativ cu începutul anului 2012 acestea s-au majorat cu 2,6%, iar în comparație cu luna august, au crescut cu 1061 milioane de ruble.

În I semestru al anului 2012, capitalul social al băncilor a atins valoarea de 1187,5 mil. de ruble, înregistrând o creștere de 4,9%. Obligațiunile sectorului bancar totale s-au majorat cu 1,6% în luna iunie 2012, echivalentul a 4013,4 mil. de ruble.

Portofoliul de depozite al populației în primul semestru a crescut cu 7,61% - până la 2091,5 mil. de rub, față de sfârșitul anului 2011 ce a constituit suma de 1942,9 mil. rub.

Soldul creditelor acordate sectorului economic au atins la sfârșitul lunii iunie aproape 3037,7 mil. de ruble. Acest lucru se datorează faptului că creditele persoanelor fizice în această perioadă au crescut cu 5% până la suma de 699,5 mil. rub la sfârșitul lunii iunie și creditele acordate persoanelor juridice au crescut cu 8,5% până la suma de 2338,3 mil. rub. față de sfârșitul anului 2011.

3.3. Politică monetară

Pe parcursul primului semestru al anului 2012 indicatorii monetari au înregistrat o evoluție ascendentă și ca rezultat stocul agregatelor monetare la 30.06.2012 a fost mai mare în comparație cu 30.06.2011:

- ✓ agregatul monetar M0 a constituit aproximativ 11,24 mild. MDL (comparativ: pe 30.06.2011 agregatul M0 era de 10,49 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M1 a fost de 17,4 mild. MDL (comparativ: pe 30.06.2011 agregatul M1 era de 16,08 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M2 a atins un nivel de 29,5 mild. MDL (comparativ: pe 30.06.2011 agregatul M1 era de 26,4 mild. MDL);
- ✓ agregatul monetar M3 s-a cifrat la 43,2 mild. MDL (comparativ: pe 30.06.2011 agregatul M1 era de 39,5 mild. MDL).

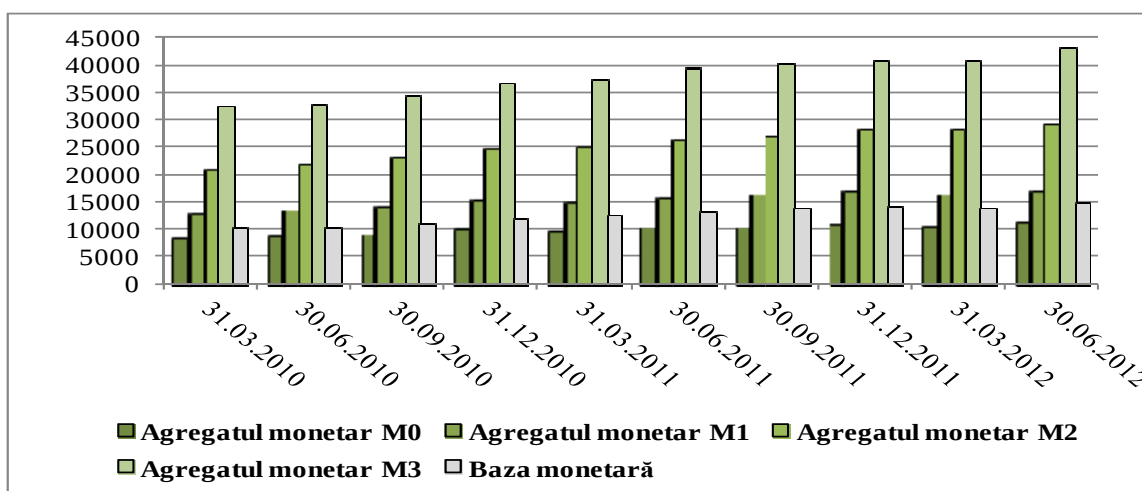

Figura 3.3.1. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La fel, a crescut și baza monetară, pe 30.06.2012 atingând o valoare de 15,08 mild. MDL, în timp ce pe 30.06.2011 acest indicator constituia aproximativ 13,4 mild. MDL.

La 30.06.2012 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 26,3%; depozite la vedere – 14,5%; instrumentele pieții monetare – 0,0002%; depozite la termen – 27,8% și depozite în valută – 31,4%. Pentru anul 2011 și primul trimestru al anului 2012 Se atestă o evoluție constantă a ponderii componentelor masei monetare.

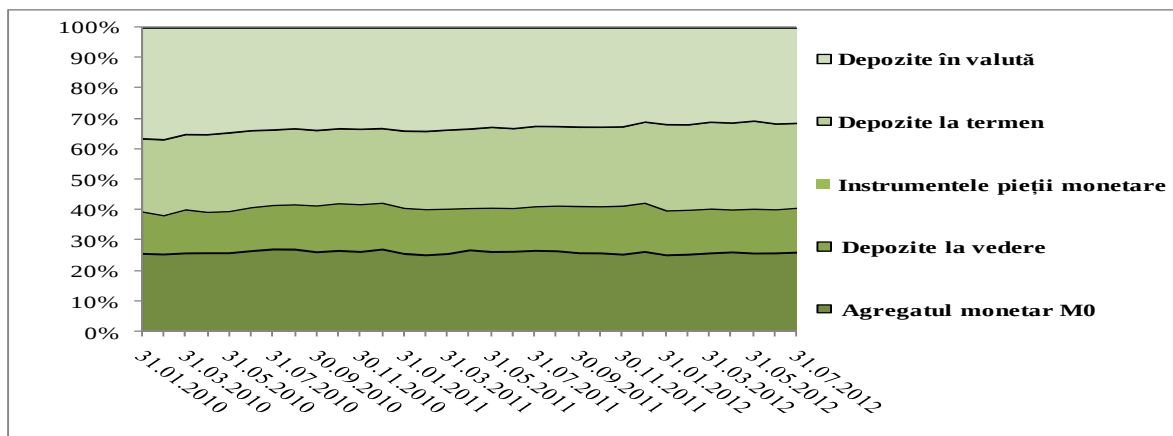

Figura 3.3.2. Structura masei monetare

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Temperarea ritmurilor de creștere a prețurilor, precum și evoluțiile incerte ale economiei naționale în primul semestru al anului 2012 a condiționat relaxarea politicii monetare. Ratele instrumentelor politicii monetare au fost diminuate pe parcursul primului trimestru al anului 2012, în timp ce în trimestrul II nivelul acestora a rămas constant.

Tabel 3.3.1. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei

	Rata de bază, %	Rata dobânzii la credite overnight, %	Rata dobânzii la depozite overnight, %
Ianuarie 2012	9,5/8,5	12,5/11,5	6,5/5,5
Februarie 2012	8,5/6,5	11,5/9,5	5,5/3,5
Martie 2012	6,5/4,5	9,5/7,5	3,5/1,5
Aprilie 2012	4,5	7,5	1,5
Mai 2012	4,5	7,5	1,5
Iunie 2012	4,5	7,5	1,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul trimestrului II al anului 2012 operațiunile cu CBN-uri au cunoscut o creștere continuă. În luna iunie comparație cu luna aprilie 2012 soldul mediu zilnic al tranzacțiilor cu CBN-uri a crescut de la 3,38 mild. MDL la 3,68 mild. MDL. În lunile trimestrului III volumul tranzacțiilor cu CBN-uri a fost sub nivelul înregistrat în luna martie 2012 (soldul mediu zilnic a fost de 3,85 mild. MDL). Pe parcursul aceleiași perioade băncile comerciale nu au solicitat de la BNM oferirea facilităților de credite "overnight". La fel, pe parcursul trimestrului II, solicitarea de depozite "overnight" a cunoscut o creștere: de la un sold mediu zilnic de 118,5 mil. MDL în luna aprilie, la 268,7 mil MDL în iunie 2012.

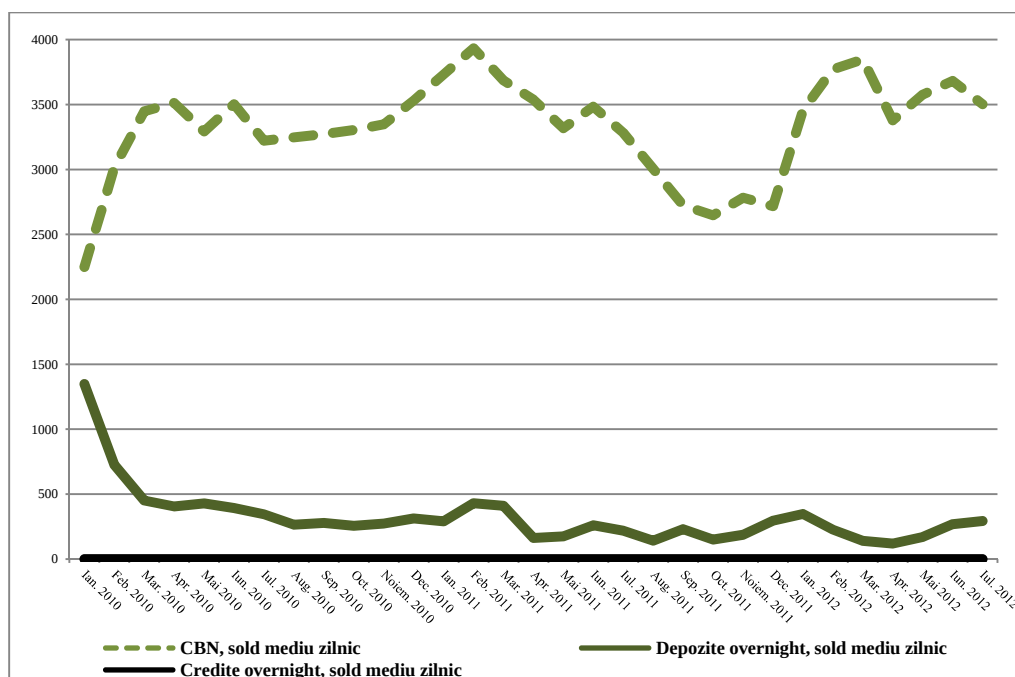

Figura 3.3.3. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În decursul trimestrului II al anului 2012, precum și în lunile aprilie și mai ale aceluiași an BNM nu a recurs la modificarea ratei rezervelor obligatorii, nivelul acesteia păstrându-se la 14%.

În decursul trimestrului II BNM, și-a intensificat intervenția pe piața valutară. Pentru a deprecia leul moldovenesc în raport cu valutele de referință (în felul acesta ieftinind produsele exportate și stimulând competitivitatea mărfurilor autohtone) BNM a recurs la procurări de valută. În trimestrul II volumul maxim al procurărilor de valută s-a realizat în luna mai, de pe piață fiind cumpărate 20,3 mil. USD. În trimestrul II activitatea BNM pe piața valutară s-a accentuat: în luna august volumul procurărilor de valută a fost de 115,9 mil. USD. în luna mai. În același timp, soldul activelor oficiale de rezervă a depășit nivelul de 2 mld. USD (pe data de 29.06.2012 soldul rezervelor valutare constituia 2,06 mld. USD).

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

Pe 30.06.2012, masa monetară în regiunea din stânga Nistrului constituia 433,4 mil. ruble. Caracteristic pentru regiunea din stânga Nistrului este gradul înalt de dolarizare – pe 31.13.2012 acest indicator era de 62%.

Pe parcursul primului semestru al anului 2012, în condițiile creșterii excesului de lichiditate rata rezervelor obligatorii a fost majorată de 2 ori: pe 01.01.2012 de la 11 la 13% și pe 01.02.2012 de la 13 la 14%. Rata rezervelor obligatorii de 14% a rămas constantă pe parcursul perioadei februarie – iunie 2012.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Tabloul tranzacțiilor economice curente și de capital ale Republicii Moldova cu partenerii străini în primul semestru al acestui an indică asupra unei încetiniri vizibile. În S I 2012 contul curent s-a încheiat cu un sold negativ de 352,2 mil. USD. Comparativ cu creșterea de 28% înregistrată în S I 2011 față de perioada similară a anului 2010, în primele șase luni ale anului curent acesta a consemnat o evoluție negativă de -7,3%. Astfel pe toate subconturile balanței de plăți, cu excepția contului de venituri, s-a înregistrat o reducere a ritmurilor de creștere față de dinamica anului precedent.

**Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent
(prezentare sintetică)**

	Valoarea, mil. USD			Ritmul de creștere, %		
	2011	SI 2011/2010	SI 2012/2011	2011/2010	SI 2011/2010	SI 2012/2011
Contul curent	-790,4	-379,7	-352,2	76,0	28,0	-7,3
Bunuri	-2869,4	-1301,2	-1345	29,3	26,9	3,4
<i>Export</i>	2277,1	1024,8	1072,2	43,2	63,2	4,6
<i>Import</i>	-5146,5	-2326	-2417,1	35,1	40,7	3,9
Servicii	-2,6	1,9	-34,3	-95,9	-106,0	-1894,2
<i>Export</i>	881,5	398,5	422,3	25,9	28,8	6,0
<i>Import</i>	-884,1	-396,6	-456,6	15,7	16,3	15,1
Venituri	565,9	250,7	329,8	11,6	18,4	31,5
<i>Încasări</i>	927,5	407,6	455	20,9	23,6	11,6
<i>Plăți</i>	-361,6	-156,9	-125,3	39,1	32,9	-20,2
Transferuri curente	-22,1	668,8	697,3	23,3	22,0	4,3
<i>Încasări</i>	1	714,4	743,3	317,4	21,3	4,1
<i>Plăți</i>	-23	-45,6	-46,0	27,0	11,9	1,1

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Pe cât de surprinzătoare a fost creșterea comerțului cu bunuri în anul precedent, pe atât de neașteptată a fost temperarea de la începutul acestui an. Exporturile au fost afectate atât ca urmare ofertei de bunuri, dar și a cererii externe și a evoluțiilor prețurilor mondiale pentru anumite produse, care fac obiectul tranzacțiilor comerciale externe ale Republicii Moldova, iar creșterea importurilor pare să fie menținută în limitele unor valori destul de mici (O analiză mai detaliată a comerțului exterior cu bunuri este prezentată în continuare).

Exporturile de servicii în S I 2012 au constituit 422,3 mil. USD, în creștere cu 6% față de perioada similară a anului precedent. Sub aspect structural, 93,2 % din exporturi o constituie serviciile de transport (39,2%), călătorii (21,5%), comunicații (16,1%), servicii de informatică și informaționale (5,7%) și alte servicii de business (10,7%). În această perioadă s-a înregistrat o scădere a exporturilor de construcții, asigurări, financiare și de royalty. Celelalte exporturi cu excepția, serviciilor personale și guvernamentale au cunoscut o temperare vizibilă.

Valoarea importurilor de servicii în ianuarie-iunie 2012 a constituit 456,6 mil. USD. Serviciile de transport (41,1%), călătorii (33,7%), alte servicii de afaceri (7,9%), comunicații (4,1%) și guvernamentale (4%) au constituit 94,4% din total importuri. În perioada dată s-au redus față de perioada similară a a. 2011 importurile de servicii de asigurări, financiare și de comunicații.

S-a redus mai mult decât dublu creșterea importurilor de transport. În același timp, o creștere însemnată a avut loc pentru importurile de servicii de construcții, de informatică și informaționale, alte servicii de afaceri, guvernamentale și personale, culturale și recreative.

Dinamica exporturilor de servicii din anul precedent a reușit să determine o reducere a soldului negativ al balanței comerciale cu servicii de la 63,5 mil. USD la sf. anului 2010 la 2,6 mil. USD în 2011. În primul semestru al anului curent însă, acestea au temperat față de creșterea importurilor, iar soldul negativ fiind de 34,3 mil. USD, comparativ cu 1,9 mil. USD în S I 2011. La formarea soldului negativ al balanței comerciale cu servicii au contribuit comerțul cu servicii de transport, călătorii, construcții, servicii guvernamentale, personale, culturale și de recreare, de royalty, financiare și de asigurări.

**Tabelul 4.2. Evoluția comerțului extern cu servicii
în semestrul I 2012**

	Export			Import			Balanța comercială
	SI 2012	SI 2011/ 2010	SI 2012/ 2011	SI 2012	SI 2011/ 2010	SI 2012/ 2011	
Total	422,3	28,8	6,0	456,6	16,3	15,1	-34,3
<i>Transport</i>	165,4	43,7	6,8	187,4	33,5	12,7	-22,1
<i>Călătorii</i>	91,0	10,6	8,4	153,8	16,2	13,0	-62,8
<i>Servicii de comunicații</i>	68,0	12,0	5,5	18,7	14,1	-1,7	49,3
<i>Servicii de construcții</i>	6,0	78,1	-35,4	9,8	-53,5	97,4	-3,8
<i>Servicii de asigurări</i>	0,4	130,8	-30,0	1,6	-27,8	-71,0	-1,2
<i>Servicii financiare</i>	1,8	55,8	-24,2	3,2	-2,2	-0,9	-1,3
<i>Servicii de informatică și informaționale</i>	24,1	60,5	11,3	16,6	-15,0	53,8	7,5
<i>Servicii royalty și onorarii pentru licențe</i>	2,1	23,5	-27,0	9,4	31,7	25,5	-7,3
<i>Alte servicii de afaceri</i>	45,1	43,2	8,3	36,3	4,7	35,7	8,8
<i>Servicii personale, culturale și de recreare</i>	0,7	-	356,3	1,5	-10,0	168,5	-0,7
<i>Servicii guvernamentale neincluse în altă parte</i>	17,6	1,8	6,5	18,3	-4,4	15,5	-0,7

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Odată cu reducerea soldului negativ al contului curent s-a redus și soldul pozitiv al contului financiar. Astfel în primele șase luni ale anului, constituind 214,5 mil. USD, cu 26,2% în scădere față de perioada similară a anului precedent. Totodată, în anul precedent, în S I, soldul pozitiv al contului financiar s-a format ca urmare temperării creșterii activelor, în special din contul deținerilor de numerar în valută străină de către rezidenți și plasările lor peste hotare. În anul curent, acesta s-a format ca urmare sporirii activelor, preponderent datorită evoluțiilor pozitive din subcontul valută și depozite, dar și a creșterii cu 26,5% a pasivelor. Cu toate că ISD au avut o evoluție foarte modestă, fiind chiar în descreștere față de aceeași perioadă a anului precedent, la sporirea pasivelor a contribuit creșterea împrumuturilor nete contractate de autoritățile monetare (69,6 mil. USD) și alte sectoare (97,1 mil. USD – de 4 ori mai mult, comparativ cu S I 2011).

Tabelul 4.3. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar
(prezentare sintetică), mil. USD

	Valoarea, mil. USD			Ritmul de creștere, %		
	2011	SI 2011	SI 2012	2011/2010	SI 2011/2010	SI 2012/2011
Contul de capital și financiar	704,1	283,2	195,8	67,3	6,5	-30,9
Contul de capital	-29,7	-7,5	-18,7	4,8	-46,6	147,9
<i>Intrări</i>	19,3	12,7	4,8	43,8	98,9	-62,0
<i>Ieșiri</i>	-49	-20,2	-23,5	17,3	-1,4	16,4
Contul financiar	733,8	290,8	214,5	63,4	3,8	-26,2
<i>Investiții directe</i>	260,5	129,0	79,1	34,3	62,8	-38,7
<i>Investiții de portofoliu</i>	4,7	2,3	4,3	-16,0	29,6	83,6
<i>Derivate financiare</i>	0,2	0,2	-0,1	-130,2	-131,7	-142,1
<i>Alte investiții</i>	746,5	270,4	245,5	37,1	8,5	-9,2
<i>Active de rezervă</i>	-278,1	-111,2	-114,2	-5,5	124,2	2,7
Active	-208,0	-8,2	-163,6	-6,8	-193,3	1892,6
<i>ISD</i>	-20,6	-6,9	-9,4	486,0	209,4	36,4
<i>Investiții de portofoliu</i>	-0,4	-0,1	4,2	95,0	120,0	-3954,5
<i>Derivate financiare</i>	0,0	0,0	-0,1	-98,4	-100,0	-
<i>Alte investiții</i>	91,1	110	-44,1	20,7	79,5	-140,1
<i>Active de rezervă</i>	-278,1	-111,2	-114,2	-5,5	124,2	2,7
Pasive	941,8	299,0	378,1	40,1	10,2	26,5
<i>ISD</i>	281,0	135,9	88,5	42,4	66,8	-34,9
<i>Investiții de portofoliu</i>	5,1	2,4	0,0	-12,2	32,1	-99,2
<i>Derivate financiare</i>	0,2	0,2	0,0	-	-	-100,0
<i>Alte investiții</i>	655,4	160,5	289,6	39,7	-14,6	80,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Remiterile

În perioada ianuarie-iunie a anului curent creșterea remiterilor a urmat o tendință de temperare înregistrată, începând cu a doua jumătate a anului precedent. În trimestrul întâi al acestui an volumul remiterilor a constituit 367,4 mil. USD, cu 13% în creștere față de perioada similară a anului precedent, iar în T II – 437,4 mil. USD, un spor cu 7%. Astfel, în primul semestru al anului curent valoarea remiterilor a înregistrat 791,6 mil. USD, cu 9,9% mai mult, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Influxul de remiteri provenit din țările CSI a constituit

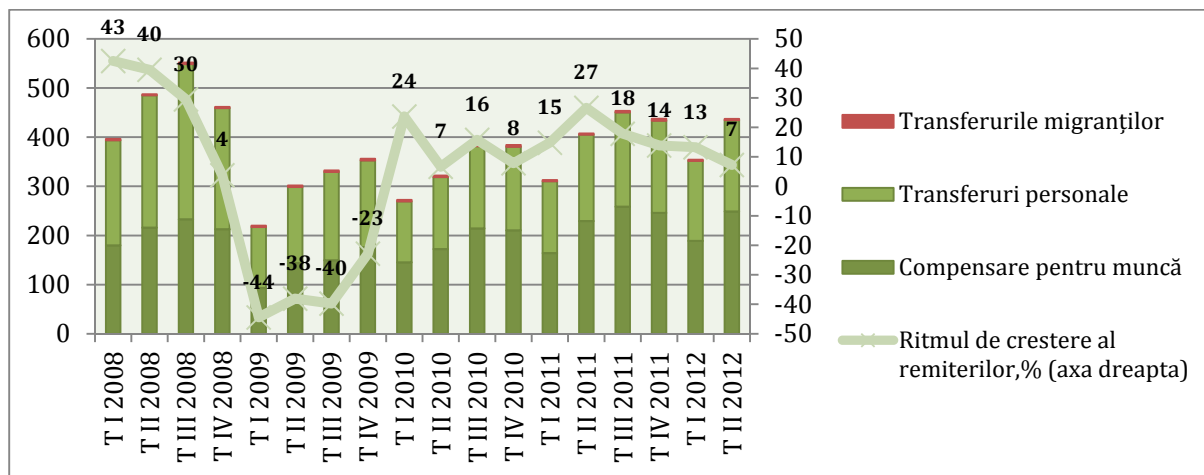

Figura 4.1. Evoluția influxului de remiteri în anii 2008-2012

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

519,5 mil. USD sau 65,6% din total, dintre care 90,4% (59,3% din total) au avut originea din Federația Rusă. Pentru comparație, în S I 2011, volumul remiterilor din Federația Rusă a constituit 401,7 mil. USD sau 55,8% din influxul total. Astfel, în primele șase luni ale anului valoarea remiterilor din Federația Rusă a sporit mai rapid decât media totală, înregistrând o creștere de 17%.

Sub aspect al componentelor balanței de plăți ce formează fluxurile de remiteri, 55,3% din acestea sunt formate din compensarea pentru muncă și 44,1% din transferurile personale efectuate de nerezidenți rezidenților. Creșterea cu 9,9% a influxului de remiteri în semestrul I 2012, comparativ cu semestrul I 2011, a fost determinată în mărime de 6,1%, de sporirea compensării pentru muncă, în timp ce transferurile personale au avut o contribuție mai mică, de 3,7%. În perioada respectivă primele au sporit cu 11,2 %, în timp ce ultimele cu 8,3%.

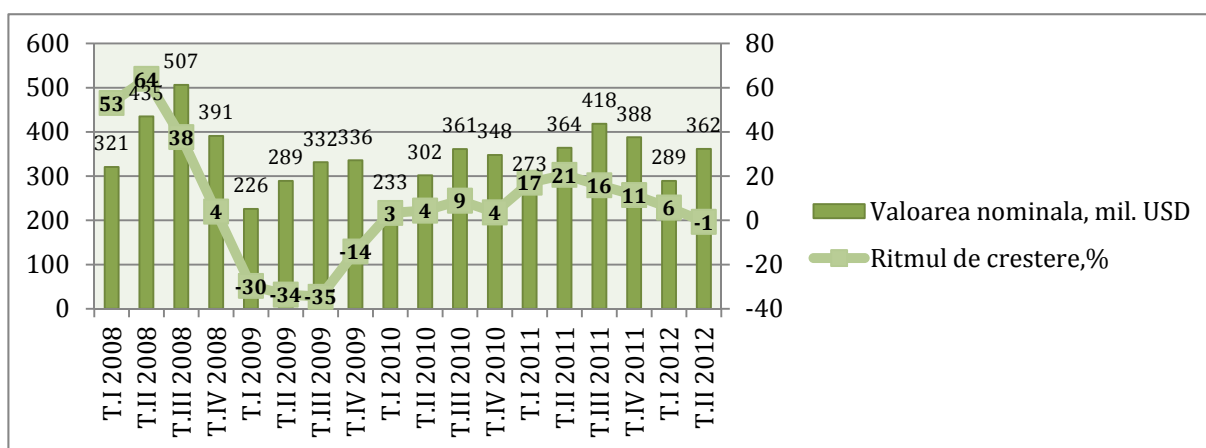

Figura 4.2. Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin sistemul bancar în Republica Moldova în anii 2008-2012

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Aceste din urmă tendințe par să fi determinat și creșterea foarte modestă, cu doar 6% a transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin sistemul bancar în S I 2012 față de perioada similară a anului precedent. În semestrul I, 2012 valoarea transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice a constituit 651 mil. USD, cu 2,2% în creștere față de S I al a. 2011. De menționat că creșterea acestora a temperat începând cu T III al anului precedent, iar în T II al anului curent valoarea lor s-a redus cu 1% față de aceeași perioadă a anului 2011. Tendințele moderate ale transferurilor efectuate din străinătate pot fi explicate de evoluțiile nefaste din țările UE și de

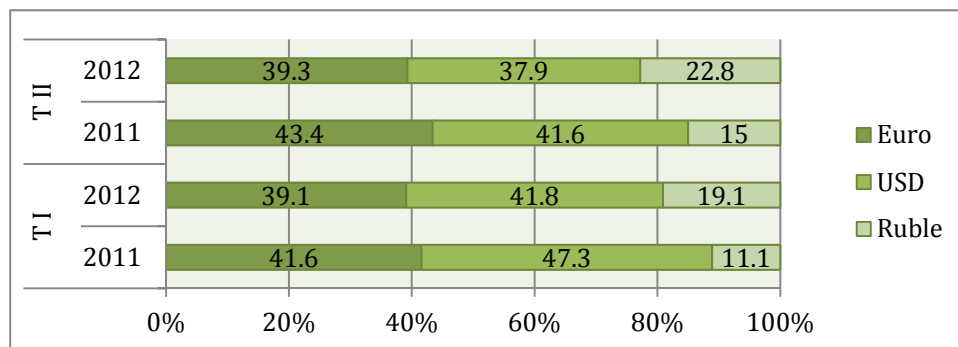

Figura 4.3. Structura valutară a transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin sistemul bancar în Republica Moldova în anii 2011-2012

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

deprecierea valutei europene față de dolarul USD. În trimestrul doi al acestui an s-a înregistrat un declin al economiei UE-27 de 0,6%, inclusiv în statele europene care reprezintă destinații prioritare ale emigranților moldoveni unde se atestă o înrăutățire a situației economice: -2,8% – Italia; -1,6% – Spania.

Investițiile străine directe

Ca și celelalte influxuri de capital străin din străinătate – remiterile și exporturile, evoluțiile influxurilor de investiții străine directe nu pot fi caracterizate a fi întocmai bune. Mai mult ca atât, cât privește ISD, valoarea lor netă în S I 2012 a fost una neașteptat de mică, 88,5 mil. USD, în scădere cu 34,9% față de perioada similară a anului precedent. Astfel, la sfârșitul primului semestru al anului curent stocul ISD în economia națională a constituit 3238,8 mil. USD.

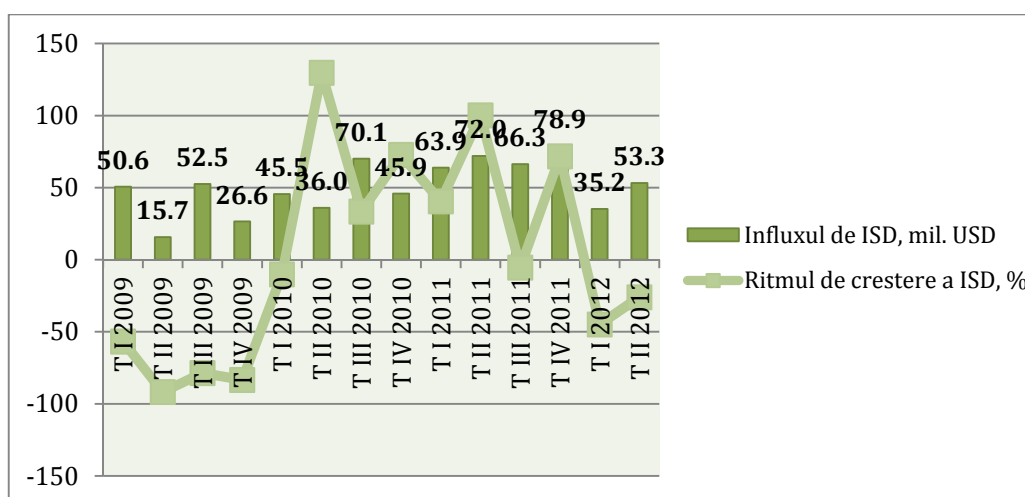

Figura 4.4. ISD în economia Republicii Moldova în anii 2009- 2012

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Privite sub aspect al formei de capital, reducerea drastică a ISD în perioada analizată s-a produs ca urmare scăderii investițiilor inter-companii în economia națională, sau mai bine zis a creșterii volumului creditelor rambursate vizavi de cele atrase în companiile cu capital străin din țară. Astfel valoarea netă de -23,7 mil. USD a investițiilor străine directe efectuate sub formă de credite intragrup în S I 2012 a fost determinată de reducere valorii atrase în economie de la 78,4 mil. USD în S I 2011 la 44,6 mil. USD în S I 2012, pe fonul sporirii creditelor rambursate de la 43 mil. USD la 68,3 mil. USD în aceeași perioadă.

De asemenea, o influență negativă asupra influxului net de ISD în S I 2012 a exercitat-o și reducerea, practic triplă a investițiilor reinvestite în economie. Valoarea netă a acestora în primul semestru al anului a constituit 16,6 mil. USD față de 45,4 mil. USD în perioada similară a anului precedent. Privind evoluțiile trimestriale se poate observa o reducere a acestora. Tendința pare să fie determinată de modificările introduse în politica fiscală-bugetară pentru anul bugetar curent, care a marcat sfârșitul facilităților fiscale acordate impozitării veniturilor reinvestite.

Totodată, pe fonul evoluțiilor negative ale veniturilor reinvestite și creditelor intragrup efectuate în țară, o situație mai bună se atestă în ceea ce privește investițiile străine directe efectuate în capitalul social. Valoarea netă a acestora în S I 2012 a constituit 95,6 mil. USD, în creștere cu 77% față de perioada similară a anului precedent. Acestea au crescut continuu în primele două trimestre ale acestui an – cu 23,6% și de 2,5 ori. Totodată, în ultimele două trimestre ale anului 2011, având ca bază de comparație perioadele similare din anul 2010, fluxul net de ISD în capital social a atestat mai cu seamă o evoluție negativă, înregistrând un regres cu 37% în T III și, respectiv, 8% în T IV.

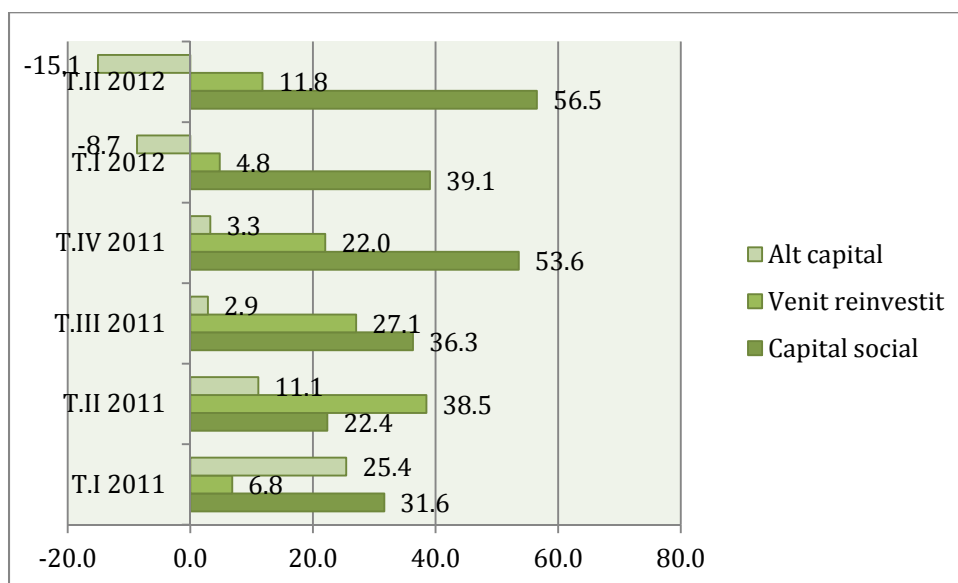

Figura 4.5. ISD în economia Republicii Moldova pe forme de capital în anii 2011-2012

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Reducerea generală a ISD în economia națională pare să fie cauzată în cea mai mare parte de instabilitate economică a țărilor Europei Occidentale care reprezintă cei mai mari investitori în Republica Moldova.

Balanța de plăți a Regiunii din partea stîngă a Nistrului

În primele trei luni ale anului 2012, **contul curent** al regiunii din partea stîngă a Nistrului a consemnat un deficit de 293,3 mil. USD, o creștere cu 134% față de perioada similară a anului precedent. Factorii care au determinat deteriorarea soldului negativ al contului curent au fost:

- Sporirea importului de bunuri cu 56,3%, comparativ cu cea de 8,9% a exporturilor;
- Reducerea cu 10,8 a exporturilor de servicii pe fonul creșterii importurilor cu 11,3%, care au generat un deficit al balanței comerciale cu servicii de 12,1 mil. USD, cu 3,7 mil. USD mai mult față de p.s.a.p.;
- Creșterea soldului negativ al subcontului de venituri de la 13 mil. USD în T I 2011 la 24,2 mil. USD în T I 2012, ca urmare creșterii plăților efectuate în favoarea investitorilor străini, în timp ce veniturile acumulate au fost de doar 1,1 mil. USD;

Aceste efecte au fost, doar parțial compensate de evoluțiile din subcontul de transferuri curente. Acesta a încheiat trimestrul cu un sold pozitiv de 35,9 mil. USD, totodată în descreștere comparativ cu 46,4 mil. USD în T I 2011. Transferurile de mijloace bănești efectuate din străinătate în favoarea persoanelor fizice prin sistemele de tranfer rapid au constituit 42,7 mil. USD, cu 14,8% mai mult față de p.s.a.p.

Odată cu deteriorarea contului curent, s-a produs o creștere a profitului **contului financiar** cu 14,7% de la 216,3 mil. USD în T I 2011 la 248 mil. USD în T I 2012. Investițiile străine nete în regiune au constituit 4,1 mil. USD, în timp ce în anul precedent, în ianuarie-martie, acestea au reprezentat 5,7 mil. USD. Rezidenții din regiune nu au efectuat investiții directe și de portofoliu în străinătate în T I 2012. Totodată, au fost efectuate alte investiții în valoare de 7,2 mil. USD, în timp ce în T I 2011 acestea s-au redus cu 3 mil. USD. Prin urmare soldul subcontului financiar s-a format, preponderent, din datoriile acumulate pentru gaz – de 252,5 mil. USD, în această perioadă.

Comerțul exterior

În prima jumătate a anului valoarea tranzacțiilor comerciale externe ale Republicii Moldova a constituit 3,5 mild. USD, în creștere cu doar 4% sau cu 132,5 mil. USD față de anul precedent, în timp ce în perioada similară a anului 2011 creșterea a fost de 1,09 mild. USD. În această perioadă au avut evoluții foarte modeste atât importurile, cât și exporturile. Deși, ritmul mediu al exporturilor pare să devanseze pe cel al importurilor, nivelul lor este unul neînsemnat. În primele șase luni ale anului, valoarea exporturilor a fost de 1,04 mild. USD cu 4,6% (46,2 mil. USD) mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent, în timp ce importurile au cifrat 2,46 mild. USD, în creștere cu 3,6% (86,3 mil. USD). Prin urmare, soldul balanței comerciale care a marcat un deficit de 1,4 mild. USD, în creștere cu 2,9% față de perioada similară a anului trecut.

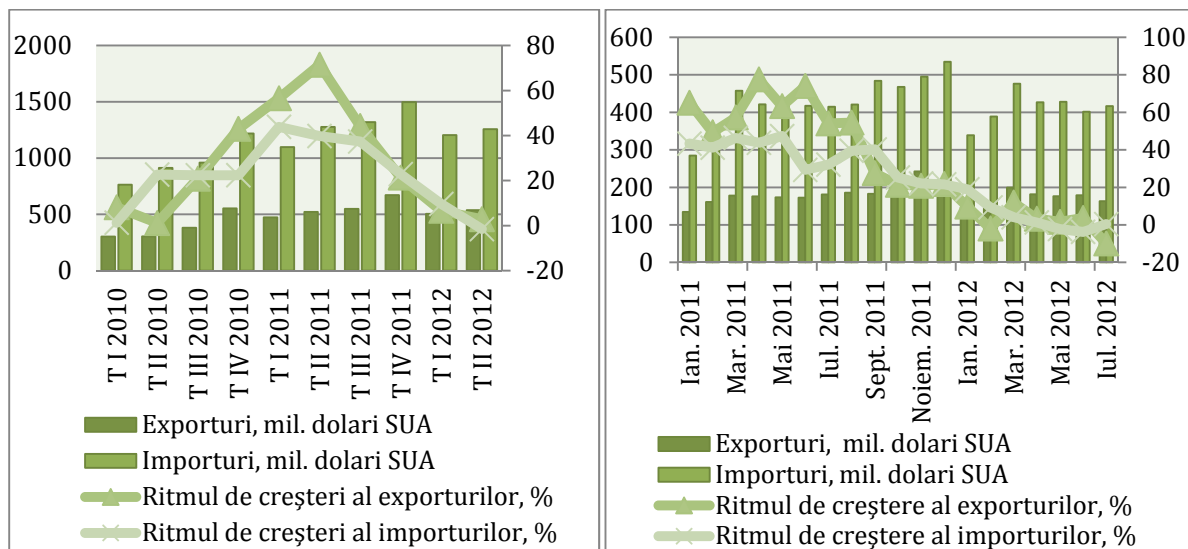

Figura 4.6. Evoluția trimestrială și lunară a comerțului exterior moldovenesc

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

După ce am asistat la o încetinire neașteptat de pronunțată a comerțului exterior în trimestrul întâi al anului curent, trimestrul doi nu a fost unul mai bun. Valoarea exporturilor a constituit 536,9 mil. USD în T II 2012, sporind cu 2,9% față de perioada similară a anului precedent, iar importurile –

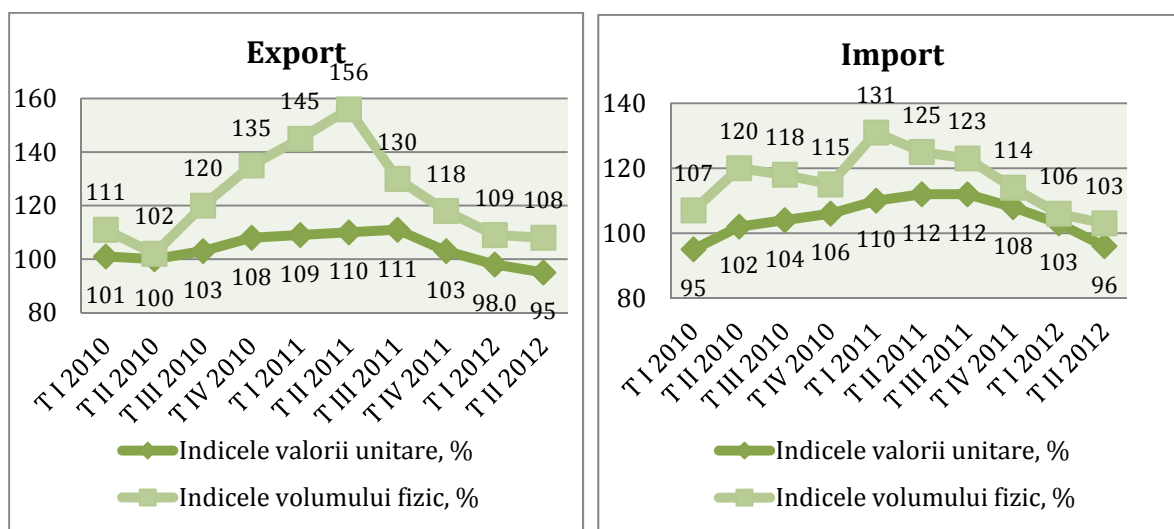

Figura 4.7. Evoluția trimestrială a indicilor fizici și a valorii unitare a exporturilor și importurilor

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

1256 mil. USD, înregistrând chiar o descreștere cu 1,5%. Privind evoluțiile lunare, putem constata că nici situația de perspectivă nu pare să confere o notă de optimism, cel puțin pentru exporturi, care au scăzut în luna iulie cu aproximativ 10% față de luna iulie 2011.

Figura 4.8. Evoluția trimestrială a raportului de schimb, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Creșterea moderată a valorii exporturilor în prima jumătate a anului 2012 a fost determinată atât de temperarea creșterii volumului de bunuri livrat pe piețele externe, continuând tendința care a început încă din T III 2011, precum și de reducerea nivelului valorilor unitare. Aceeași situație poate fi observată și în cazul importurilor. Totodată raportul de schimb (terms of trade) rămâne a fi sub 100%. Principalii factori care au influențat evoluțiile sunt:

- Reducerea mai rapidă a prețurilor de export comparativ cu cele de import;
- Deprecierea monedei naționale, precum și a monedei EURO – monedă de tranzacție pentru un volum mare de livrări externe ale Republicii Moldova (ponderea țărilor UE în exporturile moldovenești, fiind în jur de 47,6%) față de dolarul american USD.

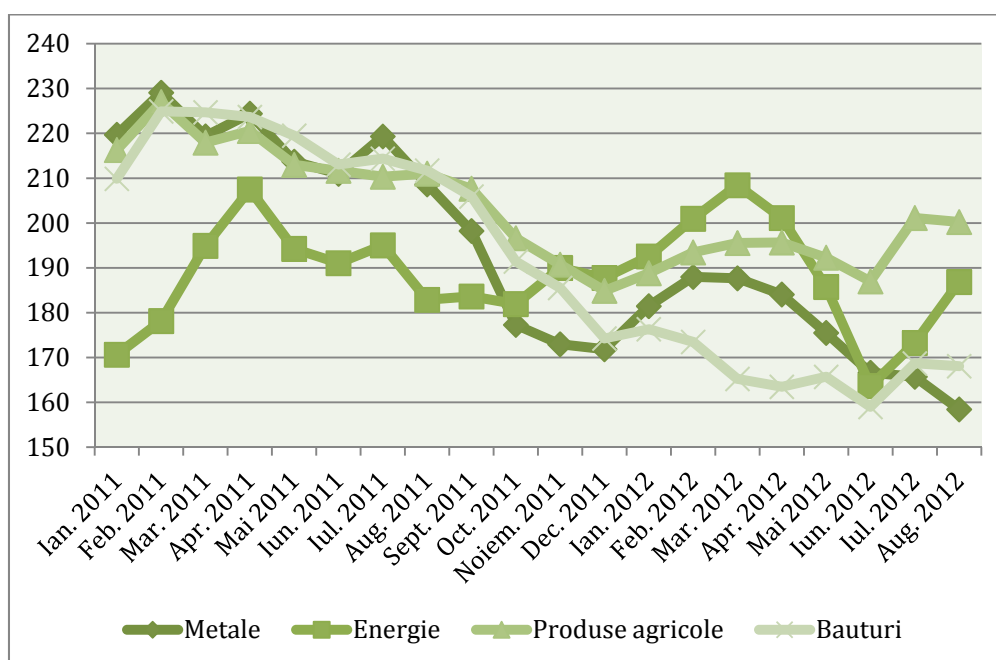

Figura 4.9. Evoluția prețurilor mondiale pentru unele produse deținând o poziție importantă în comerțul exterior moldovenesc, 2005=100

Sursa: Conform datelor Băncii Mondiale.

Exporturile

De la începutul anului am putut asista la o temperare a exporturilor pe cele trei mari direcții principale de export ale produselor moldovenești. Cât privește structura geografică a exporturilor în prima jumătate a anului se poate observa o consolidare a poziției partenerilor estici – CSI, cu 2,1 p.p. (deținând 41,1%), pe fondul înrăutățirii aceleia din țările UE cu 0,8% (48,8%) și a altor țări cu 1,3% (10,1%).

Exporturile către țările CSI s-au dovedit a fi mai rigide, comparativ cu celelalte piețe, înregistrând o creștere cu 10,2% în primul semestru, iar valoarea fiind de 428,3 mil. USD. Totodată, evoluțiile trimestriale indică asupra unei temperaturi continue. Exporturile către Federația Rusă au sporit cu 14,7% în prima jumătate a anului, iar în Kazahstan cu 34,7%, datorită evoluțiilor relativ bune din primul trimestru. În Ucraina exporturile în primul semestru s-au redus cu 7,8%.

O contribuție pozitivă asupra creșterii exporturilor în țările CSI în ianuarie-iunie 2012, au avut-o exporturile de băuturi, fructe comestibile, produse farmaceutice, vehicule terestre, mobilă datorită ponderii relativ înalte a acestora în structura exporturilor pe această destinație, dar și de astfel de produse cum ar fi uleiurile eterice, care au sporit de 21 de ori, îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte tricotate sau croșetate de mai mult de 4 ori, vehicule și echipamente pentru căile ferate sau similare și părți ale acestora de aproximativ 5 ori ș.a. Pe de altă parte evoluția lor a fost influențată negativ de reducerea exporturilor de reactoare nucleare, cazane, mașini, aparate și dispozitive mecanice și părți ale acestora cu 29%, de semințe și fructe oleaginoase cu 31%, legume și preparate din legume cu 32,6% și, corespunzător, 20,7%, tutun și înlocuitori de tutun cu 31,5% ș.a.

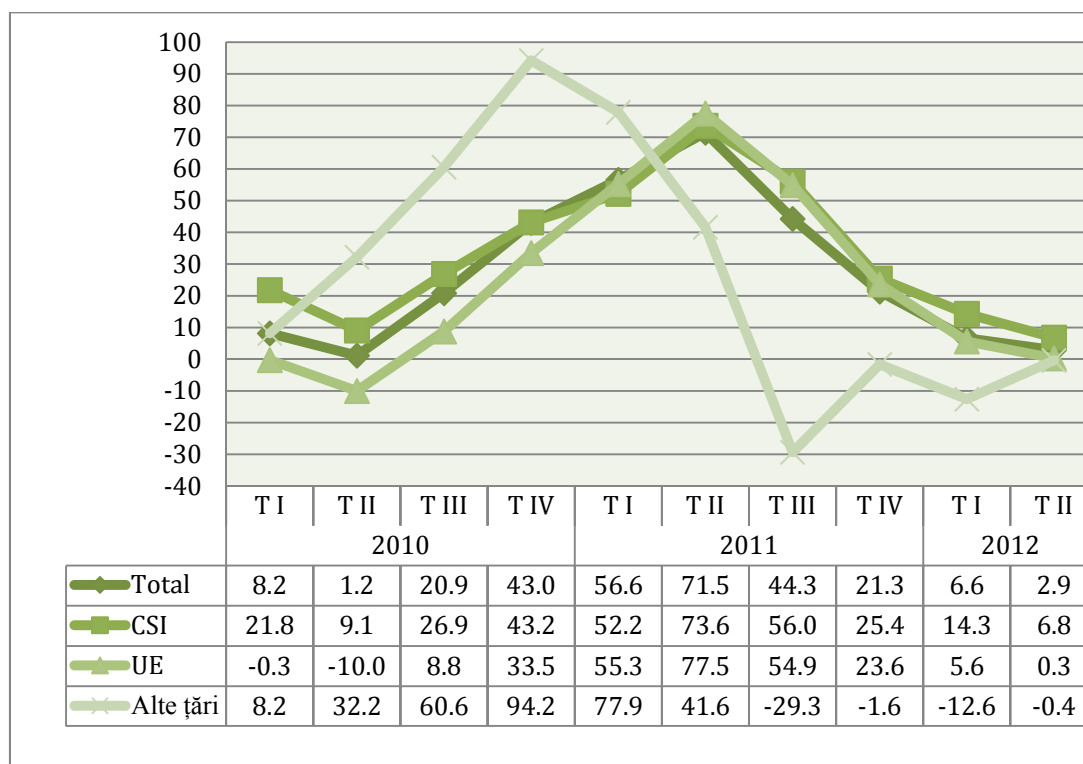

Figura 4.10. Exporturile moldovenești pe destinații geografice (% comparativ cu perioada similară a anului precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Și mai simțitoare a fost reducerea ritmurilor de creștere a exporturilor spre occident, valoarea acestora în UE în ianuarie-iunie 2012, fiind de 508 mil. USD, în creștere cu 2,9% față de perioada similară a anului precedent. În timp ce livrările s-au temperat pe majoritatea piețelor pe această

direcție, în unele țări chiar au cunoscut o scădere drastică, spre ex. România¹ (-1,7%), Germania (-34,3%), Marea Britanie (-9,4%), Grecia (-58,3%), Lituania (-47%). De notat că în T II livrările de bunuri în România s-au redus cu 10%. În pofida acestor evoluții, exporturile au reușit să mențină o creștere destul de bună pe alte piețe cum ar fi Italia (22,2%), Franța 40,1%, Ungaria (46%), Olanda (60%), Bulgaria (11,2%). Totodată, privind evoluțiile trimestriale precum și cele din luna iulie ale anului curent, situația pare să se deterioreze. În luna iulie exporturile spre UE s-au redus cu 23,5% față de iulie 2011.

În prima jumătate a anului 2012, menținerea trendului încă pozitiv al exporturilor pe piețele occidentale s-a datorat creșterii livrărilor de zahăr de 9 ori, care au cifrat 13 mil. USD, de fructe cu 41,2%, s-au înregistrat chiar și unele livrări de lapte și produse lactate² ș.a. Totodată s-au temperat vizibil exporturile principalelor produse livrate pe piața europeană: de cabluri (20,3% față de 45,7% anul precedent p.s.), îmbrăcăminte (1,9%), grăsimi de origine animalieră (67,9%, comparativ cu 264,38% anul precedent p.s.), mobilă (20,7%, comparativ cu 245,4% anul precedent p.s.), încălțăminte (8,9%). S-au redus semnificativ exporturile de semințe și fructe oleaginoase (cu 39,4%), cereale (cu 62,5%), îmbrăcăminte și articole de îmbrăcăminte croșetate și tricotate (cu 12,5%), precum și altele.

Deși exporturile spre alte piețe, exclusiv CSI și UE par să se recupereze puțin câte puțin, datele pentru primele șase luni ale anului reflectă o scădere cu 6,7%. Exporturile pe principalele piețe din acest grup – Turcia și SUA s-au redus în această perioadă cu 38,9% și, corespunzător, 3%, deși, începând cu T II exporturile spre SUA au început să-și revină, reluând tendința de ascensiune. Au evoluat pozitiv în primul semestru, comparativ cu p.s.a.p. exporturile spre Irak de 4,8 ori, Georgia – cu 54,4%, Noua Zelandă de 259,2 ori, China de 2,5 ori, Libia de 19,7% ș.a.

Cât privește exporturile spre Turcia în perioada respectivă, se poate constata o reducere pentru unele produse care dețineau o pondere destul de mare în structura livrărilor pe această destinație în anul precedent, cum ar fi articolele de îmbrăcăminte croșetate și tricotate (-23,8%¹; 9,5 mil. USD²)³, practic s-au redus total exporturile de semințe și fructe oleaginoase (-99,6%; 49,7 mii. USD) și de deșeuri și resturi din fontă, fier sau de oțel (-100% de la 7 mil. anul precedent), de grâu (-100% de la 2,131 mil. USD anul precedent), de porumb (-36,7%; 1,024 mil. USD). În același timp livrările pe alte destinații au sporit, în special, din contul exporturilor de semințe și fructe oleaginoase în Noua Zeelandă, de vinuri în China și Georgia, fructe cu coajă proaspete sau uscate în Irak, animale vii de specia bovine în Libia ș.a.

Ca urmare a celor expuse anterior și după cum este reflectat în Tabelul 4.4, în prima jumătate a anului curent, trendul pozitiv al exporturilor a fost menținut de o serie de produse care deși și-au diminuat ritmul de creștere au influențat pozitiv exporturile datorită ponderii înalte pe care o dețin în structura exporturilor. Aici pot fi menționate livrările pe piețele externe de grăsimi și uleiuri, materiale textile, cabluri și alte conductoare electrice izolate, cu sau fără conectori (subgrupă care reprezintă 80% din exporturile de mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora), mobilă, materiale textile croșetate și tricotate ș.a. Pe lângă aceste produse de un succes mărit s-au bucurat livrările în exterior de fructe și legume, diverse instrumente și aparate optice (ex. busole, în Federația Rusă, articole și aparate de ortopedie în Italia, mașini și aparate de țesut în Germania, contoare de gaz în Polonia și Bulgaria ș.a.). De asemenea, s-au revigorat exporturile de vinuri, care au sporit cu 21% după o reducere cu 14,5% în p.s.a.p. și de zahăr, care au sporit de 3,6 ori.

¹În ianuarie-iunie 2012 s-a înregistrat o reducere a exporturilor către România comparativ cu p.s.a.p. pe mai multe poziții tarifare: porumb de la 478,7 mii USD la 119,8 mii. USD, făină de grâu de la 2,6 mil. USD la 6,7 mii. USD, ulei de soia de la 2,5 mil. USD la 1,1 mil. USD, uleiuri din semințe de floarea soarelui de la 21,8 mil. USD la 5,5 mil. USD, sucuri de fructe de la 601,2 mii. USD la 376,5 mii. USD, uleiuri din petrol de la 6,7 mil. USD la 1,2 mil. USD, motorină de la 1,9 mil. USD la 588 mii. USD, păcură de la 4,6 mil. USD la 564,6 mii. USD, circuite integrate și micromontaje electronice de la 2,1 mil. USD la 0 ș.a.

²Exporturile de lactate au sporit de la 227,7 mii USD la 815,9 mii USD, fiind livrate, cu precădere, pe piața Marii Britanii.

³Valorile indicate reflectă: 1. Ritmul de creștere; 2. Valoarea.

Tabelul 4.4. Lista produselor care au avut cea mai mare influență asupra creșterii exporturilor în semestrul I 2012

Cod SA	Denumirea grupei de mărfuri	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %		Ritmul de creștere, %		Gradul de influență	
		2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
08	Fructe comestibile și nuci	91,0	5,3	8,7	7,8	71,3	0,6	3,8
22	Băuturi alcoolice, fără alcool și oțeturi	95,0	7,3	9,1	-10,5	30,7	-1,4	2,2
15	Grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală și produse ale disocierii lor	58,1	3,8	5,6	129,9	54,3	3,5	2,1
85	Mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora	101,6	8,5	9,8	56,2	20,0	5,0	1,7
17	Zahăr și produse zaharoase	16,1	0,4	1,5	125,2	273,8	0,4	1,2
90	Instrumente și aparate optice, fotografice sau cinematografice, de măsură, de control sau de precizie	17,7	0,8	1,7	68,0	124,8	0,5	1,0
94	Mobilă	46,7	3,9	4,5	166,6	20,3	4,0	0,8
63	Alte articole textile confecționate	10,1	0,4	1,0	59,3	186,2	0,2	0,7
60	Materiale textile tricotate sau croșetate	10,8	0,5	1,0	288,9	105,2	0,6	0,6
86	Vehicule și echipamente pentru căile ferate sau similare și părți ale acestora	5,8	0,1	0,6	591,3	442,9	0,2	0,5

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În primele șase luni ale anului curent volumul exporturilor de zahăr din trestie sau din sfeclă de zahăr a cifrat 15,6 mii tone, iar valoarea de 13,6 mil. USD. În perioada similară a anului trecut au fost exportate 2,05 mii tone (1964,6 mii. USD) orientate practic integral pe piața Rusiei (2,04 mii tone). Anul acesta, în semestrul I s-au exportat pe piața menționată 2,6 mii tone, dar care au reprezentat doar 16,4% din exporturile de zahăr în perioada respectivă. Altele 83,6% sau 13,1 mii tone (11,5 mil. USD) au fost exportate în țările UE: în România – 5,1 mii tone; în Polonia – 4,3 mii tone; în Bulgaria – 3,7 mii tone (în anul precedent în p.s. a fost exportat 1,1 tone). În pofida creșterii cantității de zahăr exportate s-a înregistrat o reducere a valorii unitare la export de la 0,96 la 0,8 cenți USD pe piața Rusă și de la 1,02 la 0,88 cenți USD pe piețele europene.

Tabelul 4.5. Lista produselor care au avut cea mai mare influență asupra reducerii exporturilor în semestrul I 2012

Cod SA	Denumirea grupei de mărfuri	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %		Ritmul de creștere, %		Gradul de influență	
		2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Semințe și fructe oleaginoase	51,5	8,8	4,9	164,8	-41,2	9,0	-3,6
72	Fontă, fier și oțel	8,9	3,1	0,9	1609,1	-71,0	4,8	-2,2
10	Cereale	14,0	3,5	1,3	93,9	-59,3	2,7	-2,1
84	Reactoare nucleare, cazane, mașini, aparate și dispozitive mecanice	41,6	5,7	4,0	218,9	-26,2	6,4	-1,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
74	Cupru și articole din cupru	9,4	2,1	0,9	292,5	-54,2	2,5	-1,1
07	Legume, plante, rădăcini și tuberculi alimentari	12,2	1,9	1,2	572,8	-36,1	2,7	-0,7
27	Combustibili minerali, petrol și produse rezultate din distilarea acestora	5,0	1,1	0,5	357,5	-54,6	1,4	-0,6
20	Preparate din legume, fructe sau din alte părți de plante	16,9	2,2	1,6	16,1	-22,3	0,5	-0,5
48	Hîrtie și carton; articole din pastă de celuloză, din hîrtie sau carton	7,1	1,2	0,7	207,1	-39,9	1,3	-0,5
70	Sticlă și articole din sticlă	14,2	1,8	1,4	33,6	-19,5	0,7	-0,3
88	Vehicule aeriene, nave spațiale și părți ale acestora	0,8	0,4	0,1	30,2	-80,9	0,2	-0,3
61	Îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, tricotate sau croșetate	53,4	5,7	5,1	16,6	-5,8	1,3	-0,3
73	Articole din fontă, fier sau oțel	9,0	1,1	0,9	100,4	-20,1	0,9	-0,2
11	Produse ale industriei morăritului	0,5	0,3	0,1	439,7	-80,9	0,4	-0,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Totodată, multiple produse care anul precedent au contribuit la creșterea rapidă a exporturilor, în acest an au cunoscut o scădere semnificativă: diverse produse agroalimentare, în special, semințele și fructele oleaginoase, cerealele, legumele și preparatele din legume ș.a.; metale; îmbrăcăminte și accesorii tricotate sau croșetate; combustibili ș.a. Contractarea livrărilor acestor produse poate fi determinată de reducerea producției de vegetale și ale industriei metalurgice cu 15,4%, și, corespunzător, 19,3%, dar poate fi probabil explicată și de reducerea cererii externe pe unele piețe ca urmare situației economice tensionate.

Boxa 4.1. Evoluțiile exporturilor de vinuri moldovenești în prima jumătate a anului

În perioada ianuarie-iunie 2012 s-au exportat pe piețele externe 579 mii hl de vin în valoare de 65,6 mil. USD. După o reducere cu 11,2% și, respectiv, 5% a valorii unitare și cantității livrate în prima jumătate a anului 2011 față de p.s. a anului 2010, în 2012 acestea au fost în creștere cu 12,5% și, corespunzător, 21,3%. Valoarea medie a unui decaltru de vin a fost livrată pe piețele externe cu 11,3 USD, comparativ cu 10,1 USD în anul precedent.

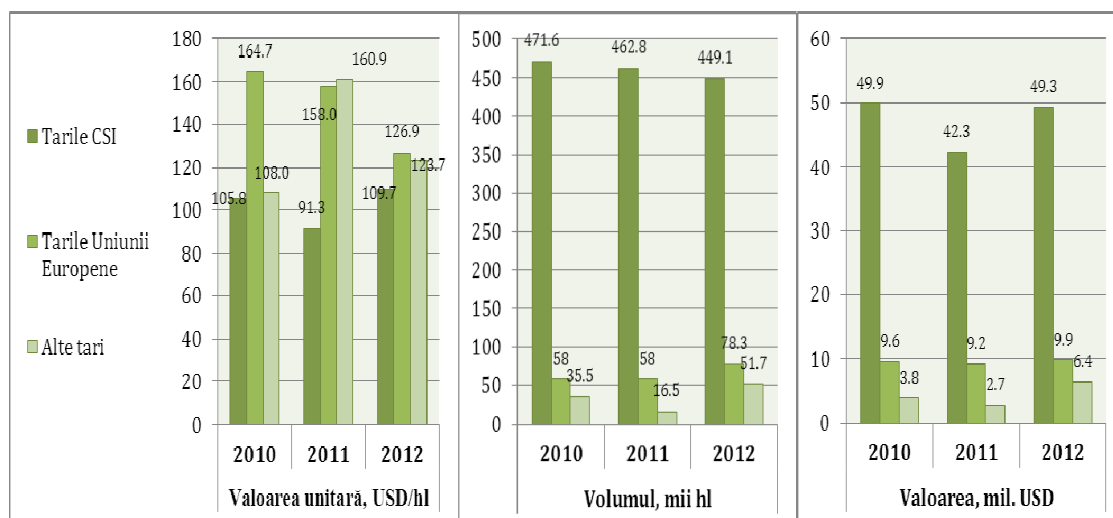

Figura 4.11. Exporturile de vinuri în semestrul I 2012

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Cu excepția Belarusiei și Ucrainei, valoarea nominală a exporturilor de vinuri au sporit pe aproape toate piețele CSI – Azerbaijan, Kirgîzstan, Kazahstan, Tajikistan și Federația Rusă. În Federația Rusă au fost exportate în această perioadă 170 mii hl, în valoare de 21 mil. USD. Tendința de creștere a fost determinată de sporirea valorii unitare la export, în pofida reducerii volumului exportat.

Totodată o situație inversă se poate observa pe piețele UE și pe alte piețe, unde creșterea valorii nominale a fost menținută de sporirea volumului livrat, pe fonul unei reduceri semnificative a valorilor medii unitare la export.

Totodată o notă optimistă este faptul că exporturile de vinuri moldovenești par să se reorienteze treptat spre alte piețe. Volumul exportat pe alte piețe, decât CSI și UE a sporit mai mult de 3 ori. De 4,8 ori a sporit cantitatea livrată în Georgia, care a constituit 33,6 mii hl, în China de 3,4 ori – 10,3 mii hl, în Nigeria cu 65% - 1,2 mii hl, în Israel de 2,4 ori – 858 hl, în Japonia de 1,5 – 265 hl ș.a.

Importurile

Dacă în primul trimestru importurile s-au dovedit a avea evoluții mai bune decât exporturile, atunci în T II acestea au cunoscut chiar un trend negativ față de perioada similară din anul precedent, evoluția fiind mai proeminentă în relațiile comerciale cu țările CSI. Per ansamblu, în prima jumătate a anului creșterea importurilor a fost de doar 3,6%, structura lor modificându-se în defavoarea țărilor CSI cu 0,3 p.p. și UE cu 1,2 p.p., sporind totodată cota altor țări cu 1,5 p.p. Astfel, acestea au fost distribuite după cum urmează: UE – 43,3%, CSI - 32,5%, alte țări – 24,2%.

Importurile din CSI au constituit 798,7 mii. USD în ianuarie-iunie 2012, consemnând o creștere cu 2,7% - evoluția modestă fiind condiționată de reducerea în T II a importurilor provenite din principalii parteneri din CSI – Federația Rusă, Ucraina și Bielorusia. O reducere mai vizibilă în perioada menționată a avut loc în cazul importurilor de combustibili, diverse metale, reactoare nucleare, mașini, aparate și echipamente electrice, vehicule terestre.

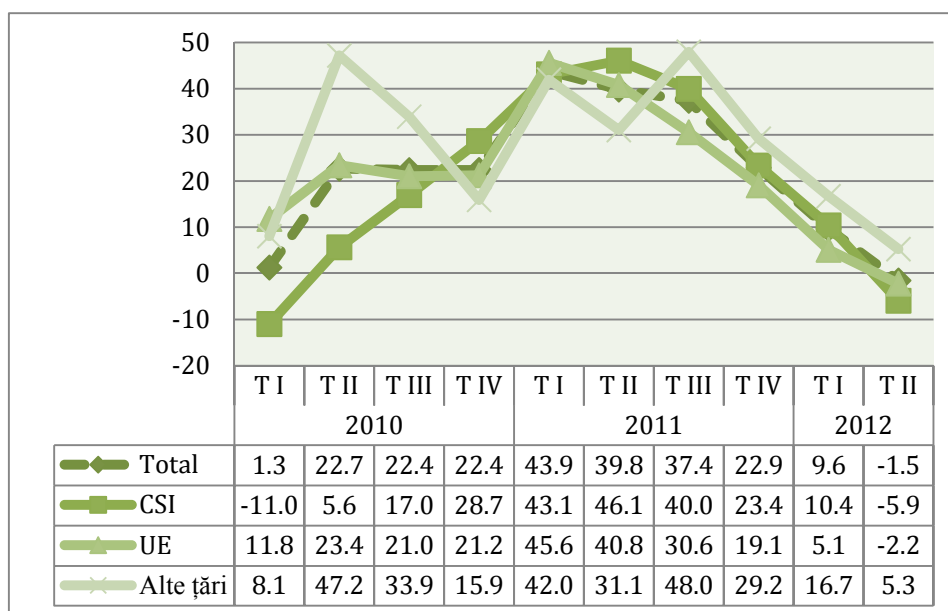

Figura 4.12. Importurile moldovenești pe destinații geografice, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Pentru primele șase luni, importurile din UE au înregistrat o creștere mai lentă, de 0,9%, deși reducerea din trimestrul II nu a fost atât de pronunțată ca în cazul importurilor provenite din țările CSI. Produsele care s-au evidențiat prin a determina mai mult tendința negativă sunt – combustibilii care s-au redus cu 12,9% (151,6 mil. USD), reactoare nucleare cu 10,9% (82,6 mil. USD), cauciuc și articole din cauciuc cu 19,4%, instrumente și aparate optice, materiale textile

tricotate și croșetate, fibre sintetice sau artificiale ș.a. Jumătate din importurile din UE se formează din combustibili minerali (14,2%), mașini aparate și echipamente electrice (10,2%), vehicule terestre (8,7%), reactoare nucleare (7,8%), produse farmaceutice (6%), materiale plastice (4,6%) ș.a.

Spre deosebire de principalii parteneri comerciali din UE și CSI, importurile din alte țări au fost mai puțin volatile. În prima jumătate a anului, importurile din alte țări au cifrat 596,5 mil. USD, în creștere cu 10,4% față de p.s.a.p. Printre produsele care au condiționat temperarea creșterii importurilor de pe aceste destinații au fost reducerea furnizărilor de legume și cereale de la 21,6 mil. USD la 16 mil. USD și, corespunzător, de la 1,5 mil. USD la 776 mii USD, mașini aparate și echipamente electrice cu 4,5% (64 mil. USD), de produse farmaceutice cu 0,8%, care au constituit 28,3 mil. USD, de hârtie și carton cu 32% (11,7 mil. USD), de articole din fontă, fier și oțel cu 11% (12,6 mil. USD), aluminiu și articole de aluminiu cu 33,7% (4,2 mil. USD) ș.a.

Per ansamblu, printre produsele care au avut cea mai mare contribuție asupra creșterii importurilor în prima jumătate a anului au fost zahărul din trestie sau sfeclă de zahăr (valoarea acestora a constituit 4,7 mil. USD, sporind de 15 ori), combustibilii⁴, uleiurile eterice, precum și alte produse care sunt reflectate în Tabelul 4.6.

Tabelul 4.6. Lista produselor care au avut cea mai mare influență asupra creșterii importurilor în semestrul I 2012

COD SA	Denumirea produsului	Valoarea nominal, mil. USD	Structura, %		Ritmul de creștere, %		Gradul de influență, %	
		2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
27	Combustibili minerali	587,9	22,3	23,9	52,3	11,1	10,8	2,5
33	Uleiuri eterice și rezinoide	35,1	1,1	1,4	15,6	39,2	0,2	0,4
63	Alte articole textile confecționate	28,3	0,9	1,1	170,6	30,4	0,8	0,3
39	Materiale plastice și articole din acestea	97,7	3,9	4,0	34,2	6,2	1,4	0,2
02	Carne și organe comestibile	17,5	0,5	0,7	41,3	42,2	0,2	0,2
22	Băuturi alcoolice, fără alcool și oteturi	28,3	1,0	1,2	18,5	20,9	0,2	0,2
30	Produse farmaceutice	100,1	4,0	4,1	22,5	4,6	1,1	0,2
94	Mobilă	38,6	1,4	1,6	34,7	12,7	0,5	0,2
17	Zahăr și produse zaharoase	9,4	0,2	0,4	-35,7	87,3	-0,2	0,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Din contra, în sensul reducerii importurilor au influențat diminuarea influxurilor comerciale de legume, diverse produse manufacturate, metale, hârtie și carton ș.a.

Tabelul 4.7. Lista produselor care au avut cea mai mare influență negativă asupra creșterii importurilor în semestrul I 2012

Cod SA	Denumirea produsului	Valoarea nominală, mii. USD	Structura, %		Ritmul de creștere, %		Gradul de influență, %	
		2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9
84	Reactoare nucleare, cazane, mașini, aparate și dispozitive mecanice	168	7,8	6,8	73,2	-9,2	4,7	-0,7

⁴Valoarea importurilor de combustibili în T I 2012 a constituit 349,9 mil. USD, iar în trimestrul II - 238 mil. USD. După o creștere cu 19% a importurilor de combustibili în T I față de p.s.a.p., în trimestrul II acestea s-au redus cu 0,8%, ca urmare scăderii furnizărilor din UE și CSI cu 5,8% și, corespunzător, 6%. Totodată în ambele trimestre au sporit importurile de pe alte piețe de la 1,5 mil. USD la 28,6 mil. USD. Din Israel au fost furnizate motorină în valoare de 18,2 mil. USD, din Coreea de Sud (2 mil. USD)

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

1	2	3	4	5	6	7	8	9
07	Legume, plante, rădăcini și tuberculi alimentari	21,2	1,2	0,9	19,5	-27,3	0,3	-0,3
24	Tutun și înlocuitori de tutun prelucrați	31,5	1,7	1,3	4,4	-19,9	0,1	-0,3
74	Cupru și articole din cupru	3,1	0,4	0,1	404,1	-69,9	0,5	-0,3
48	Hârtie și carton	47,8	2,2	1,9	44,2	-10,1	1,0	-0,2
72	Fontă, fier și oțel	46,9	2,1	1,9	89,0	-7,7	1,4	-0,2
28	Produse chimice anorganice, compusi anorganici sau organici ai metalelor prețioase	4,8	0,3	0,2	60,2	-41,7	0,2	-0,1
85	Mășini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora	189,9	8,1	7,7	57,1	-1,6	4,2	-0,1
73	Articole din fontă, fier sau oțel	49,1	2,2	2,0	45,9	-5,5	1,0	-0,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Evoluția comerțului exterior al Regiunii din partea stîngă a Nistrului

În trimestru I al anului curent comerțul exterior al Transnistriei a constituit 550,7 mil. USD în creștere cu 41,7% față de perioada similară a anului precedent, după o reducere cu 9,1% în p.s. a anului 2011. Dinamica mai înaltă a importurilor față de exporturi, contrar tendinței înregistrate în primul trimestru al anului precedent, a generat o creștere aproximativ dublă a deficitului comercial, de la 151,4 mil. USD la 292,9 mil. USD.

Exporturile care în ianuarie-martie 2011 s-au redus cu 8,7% față de perioada similară a anului 2010 în anul curent a sporit cu 8,9%. Valoarea exporturilor a cifrat 128,9 mil. USD în primele trei luni ale anului curent. Creșterea exporturilor în această perioadă a fost susținută de sporirea livrărilor în țările CSI cu 17,2% – în Federația Rusă cu 67,6%, Ucraina cu 14,1%, în Republica Moldova cu 2,7%. De asemenea au sporit cu 70% exporturile în România și de aproximativ 4 ori în Polonia. Totodată, evoluțiile negative pe alte piețe, inclusiv Italia (-22,9%) și Germania (28,1%) au condiționat o reducere a exporturilor în alte țări, exclusiv CSI cu 3,4%. Prin urmare, aproximativ 62% din exporturi au fost orientate în perioadă dată pe piețele CSI, dintre care 60,6% în Republica Moldova (34,8%), Federația Rusă (18,9%), Ucraina (6,9%). Altele 38% din livrări s-au efectuat în alte țări, inclusiv România (16,7%), Italia (9,2%), Germania (5,4%), Polonia (2,1%). Sub aspect al produselor livrate – 58,7% sau 75,7 mil. USD le-au reprezentat livrările de combustibili (47,4 mil. USD) și metale (28,3 mil. USD). Acestea au sporit față de perioada similară a anului precedent cu 7,5%, și corespunzător, de 8,8 ori. Anul precedent, în T I, exporturile de metale au constituit doar 3,2 mil. USD. Totodată, ca urmare reducerii cererii externe s-au redus exporturile de produse ale industriei ușoare (pînă la 28,6 mil. USD), ale industriei constructoare de mașini (pînă la 6,5 mil. USD) și produse agroalimentare cu aproximativ 40% (pînă la 11,4 mil. USD).

Importurile, în primul trimestru, 2012, au cifrat 421,8 mil. USD, sporind cu 56,3% față de p.s.a.p., după o contractare cu 9,4% în anul precedent în T I. Sporind de aproximativ de 2 ori, importurile din CSI au reprezentat 82,9 % din total importuri, dintre care 76,4% au provenit din Federația Rusă, 10,4% din Ucraina, 5,8% din Republica Moldova, 5,2% din Belarusia. Importurile din Rusia în T I 2012 au constituit 267,3 mil. USD, sporind de 2,4 ori, iar importurile din Republica Moldova au sporit de la mai puțin de 4 mil. USD la 20 mil. USD. Totodată, importurile de Ucraina și Belarus au înregistrat o tendință negativă. Alte țări care au furnizat produse pentru piața transnistreană, deși într-o valoare mai mică față de T I 2011, au fost Italia (3,8%), Germania (1,4%), România ș.a. Ca și în cazul exporturilor, creșterea importurilor s-a produs, preponderent, 70% din total import, din contul furnizărilor cu combustibili (270,7 mil. USD) și materie

primă pentru industria metalurgică (23,8 mil. USD). Creșterea acestora a fost una semnificativă – de 2,5 ori și, respectiv 2 ori față de perioada similară a anului 2011. În același timp, s-au redus importurile de produse agroalimentare, materie primă pentru industria de confecții și de produse ale industriei constructoare de mașini.

Tendințe și politici în principalele țări-parteneri economici ai Republicii Moldova

Economia mondială continuă să se redreseze progresiv, în pofida unei moderări relativ sincronizate a ritmului de creștere în trimestrul II 2012. Cele mai recente date din sondaje indică unele semne de stabilizare în decursul trimestrului III, deși foarte slabe. Începând cu trimestrul IV se așteaptă o consolidare treptată a activității economice. Se anticipează o creștere economică mondială de 3,5%⁵ pentru anul 2012, prognoze condiționate de acțiunile anticriză ale liderilor europeni care vor îmbunătăți treptat situația statelor aflate în dificultate, cât și măsurile de politică monetară adoptate în unele state emergente. O tendință a marilor bănci centrale ale lumii constă în reducerea dobânzilor, extinderea programelor de lichiditate pentru a încuraja creditarea și a stimula economia.

Tabelul 4.8. Tendințe de dezvoltare a principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova
(T II comparativ cu perioada similară a anului precedent, %)

Țara/Indicatorul	PIB	IPC	Export	Import	Rata șomajului
Statele Unite ale Americii	2,1	101,9	5,9	3,7	8,3
Uniunea Europeană	-0,6	102,5	-1,1	-8,4	10,4
România	1,2	103,0	-9,1	-11	7,2
Federația Rusă	4,0	103,8	-1,7	-2,2	5,4
Ucraina	3,0	99,8	0,3	9,9	8,4

Sursa: Statisticile naționale SUA, România, CSI, Rusia, Ucraina, Eurostat.

Notă: Rata șomajului în Ucraina este indicată pentru trimestrul I, 2012.

Statele Unite ale Americii

Economia Statelor Unite se confruntă cu provocări enorme în prima jumătate a a.2012. Deși bazele libertății economice rămân puternice, intervențiile recente ale guvernului au stabilit limite drastice asupra cheltuielilor publice, la toate nivelurile de guvernare, care în prezent depășesc 1/3 din PIB. Încrederea în determinarea guvernului de a promova sau chiar de a susține piețe deschise a descurajat spiritul antreprenorial și a investițiilor în cadrul dinamic al sectorului privat. Pentru Statele Unite, FMI estimează o creștere economică de 2% în acest an, respectiv 2,3% în 2013.

În trimestrul II a.2012, PIB-ul în SUA a crescut cu 2,1%, în comparație cu perioada similară a anului precedent (1,9%). Privit sub aspect al componentelor de cheltuieli, creșterea PIB a fost determinată preponderent de creșterea consumului de bunuri durabile care a sporit cu 7,5%, comparativ cu 0,9% pentru bunurile nedurabile; de creștere a investițiilor private cu 10,9% (în T II 2011 creșterea a fost de 3,9%); a exporturilor de bunuri și servicii cu 4,3%, care au devansat creșterea importurilor de 3,9%. Totodată, se atestă o reducere a cheltuielilor guvernamentale.

Rata șomajului în luna iulie 2012 a fost de 8,3%, comparativ cu anul precedent – 9,1%. Din punct de vedere istoric, din 1948 până în 2012, în SUA în medie rata șomajului a fost de 5,79% ajungând în a.1982 la 10,80% și un minim record de 2,50 la sută în a.1953.

În trimestrul II rata anuală a indicelui prețurilor de consum în SUA a constituit 101,9%, fiind în scădere față de creșterea de 103,4% înregistrată în T II 2011. Totodată, față de perioada precedentă, în primele două trimestre indicele a fost de 108%.

⁵ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/update/02/index.htm>

Valoarea exporturilor de bunuri în T II 2012 a constituit 392 mild. USD, sporind cu 5,9% față de perioada similară a anului precedent în timp ce creșterea importurilor a fost de 3,7%, cifrând 595 mild. USD. Astfel, deficitul balanței comerciale cu bunuri a constituit 203 mild USD, cu 10% în creștere față de perioada similară a anului trecut. Deși SUA și-a menținut fluxurile comerciale externe pe un trend pozitiv, creșterea acestora a temperat semnificativ comparativ cu evoluțiile din anul precedent.

Uniunea Europeană

În perioada ianuarie-iunie 2012, zona Euro a fost gazda epicentrului unui stres pe piața financiară, declanșată de incertitudinea pe plan politic și financiar din Grecia și a problemelor din sectorul bancar din Spania. Evoluția produsului intern brut din al doilea trimestru indică posibilitatea ca economia zonei euro și a UE să continue să se afle în recesiune și în trimestrul următor.

În trimestrul II a. 2012 economia Uniunii Europene a înregistrat un declin de 0,6% față de p.s.a.p. În primul trimestru al anului 2012, rata de creștere a fost de 0.0%. Cea mai evidentă micșorare a PIB în trimestrul II a.2012 s-a produs în Grecia – (-) 6,3%, Slovenia – (-) 3,2%, Italia – (-) 2,8%, Cipru – (-) 2,3%, Republica Cehă – (-) 1,7%, Belgia și Olanda – (-) 0,4% ș.a.; totodată în alte economii europene care reprezintă și parteneri comerciali importanți ai Republicii Moldova – România și Germania s-a reușit încă menținerea unei creșteri pozitive de 1,2% și, corespunzător, 0,5% etc.

Conform prognozelor Băncii Centrale Europene⁶, ritmul de creștere a PIB real în zona Euro se va situa între -0,5% și -0,1% în anul 2012, iar prognozele disponibile pentru anul 2013 se plasează între 0,3% și 1,0%. De la începutul anului, în zona Euro (17) s-a înregistrat o creștere de 0,3% în T I, iar în T II un declin de 0,8%.

În trimestrul II al anului 2012, rata șomajului a constituit – 10.4%, comparativ cu 9,6% în p.s.a.p. Printre statele membre, cea mai mică rată a șomajului a fost înregistrată în Austria (4,5%), Olanda (5,3%), Germania și Luxemburg (5,5%), iar cea mai mare – în Spania (25,1%) și Grecia (23,1% în luna mai 2012). Comparativ cu anul precedent, rata șomajului s-a micșorat în 10 state membre, dar a crescut în 16 țări și a rămas stabilă doar în Slovenia.

Indicele prețurilor de consum, media anuală, a fost de la începutul anului 2012 în scădere. În primul trimestru acesta a constituit 103,1%, în timp ce în aprilie valoarea sa a fost de 103,1%, în mai -103%, iar în iunie 102,9%. În anul 2011 creșterile au fost mai modeste, sporind cu câte 0,1 p.p. de la 2,2% în ianuarie la 2,7% în iunie.

După o creștere cu 28,2% a exporturilor și cu 25,7% a importurilor în T II în anul 2012, față de p.s.a.p., comerțul exterior al țărilor UE a urmat o temperare continuă a ritmurilor de creștere, iar în T II marcând chiar un declin cu 1,1% și, corespunzător, 8,4%. Astfel în aprilie-iunie 2012 exporturile au însumat 541,5 mild. USD, iar importurile – 562,2 mild. USD.

România

În timp ce zona Euro și Uniunea Europeană au intrat în recesiune, România a înregistrat în T II 2012 o creștere economică de 1,2%, comparativ cu T II al anului precedent.

Creșterea PIB în trimestrul II 2012 a fost susținută de dinamica pozitivă a formării brute de capital fix (+15,2%), comparativ cu contractarea de 1,4% înregistrată în T II anul precedent precum și de cea a cheltuielilor de consum al gospodăriilor (+1,6%), a exporturilor de servicii (+14,4%) și creșterea foarte mică, de 0,2%, a importurilor de bunuri și servicii. Totodată, aceste evoluții au fost compensate de tendințele negative ale consumului administrațiilor publice și

⁶ www.ecb.europa.eu

reducerea exporturilor de bunuri. Pe componente de producere, creșterea economică în România a fost influențată negativ de reducerea producției agricole cu 1,6% și de contractarea creșterii producției industriale, care a sporit cu doar 0,5%, comparativ cu 4,9% în p.s.a.p. precum și de decelerarea volumului serviciilor de comerț și intermediere cu 0,2% și, respectiv, 0,9%.

Inflația în trimestrul II, 2012 față de aceeași perioadă a anului trecut a constituit 103%. Cele mai înalte valori în raport cu T II a anului 2011, s-au înregistrat în sectorul serviciilor (105,7%), urmat de mărfurile nealimentare (103,37%) și mărfurile alimentare (101,2%).

În trimestrul II 2012, rata șomajului a fost de 6,9% în scădere atât față de trimestrul anterior (7,6%), cât și față de trimestrul corespunzător din anul precedent (7,2%). Pe sexe, ecartul dintre cele două rate ale șomajului a fost de 1,4 puncte procentuale (7,5% pentru bărbați față de 6,1% pentru femei).

Exporturile realizate în T II a.2012 au fost de 14,4 mild. USD, iar importurile – de 18 mild. USD. Comparativ cu perioada similară a anului 2011, exporturile s-au redus cu 9,1%, iar importurile cu 11%. Deși, o tendință de reducere a ritmurilor de creștere a comerțului exterior românesc s-a înregistrat încă din a doua jumătate a anului precedent, de la începutul anului curent acesta a reluat traiectoria negativă de la sf. anului 2008.

Ucraina

Produsul intern brut al Ucrainei în trimestru II al a. 2012 a crescut în comparație cu aceeași perioadă a anului trecut cu 3%. În același timp, creșterea PIB-ului în primul trimestru 2012 a fost de 2%. Conform statisticii ucrainene, creșterea PIB-ului în prima jumătate a acestui an a fost de 2,5%, iar valoarea nominală a fost de 631 mild. USD.

Conform estimărilor autorităților ucrainene, creșterea PIB-ului Ucrainei în a.2012 va fi de 3,9%. Totodată, experții organizațiilor financiare internaționale estimează o creștere de 1,3%.

În trimestrul II 2012, în Ucraina rata inflației s-a majorat cu 1,09 p.p., comparativ cu perioada similară a anului precedent și a constituit 99,8%. Cele mai înalte creșteri ale prețurilor de consum s-au înregistrat la serviciile de transport (100,5%), urmate de serviciile comunale (100,0%), totodată o tendință descrescătoare fiind înregistrată la IPC pentru bunuri și servicii (99,8%), inclusiv produse alimentare (99,5%).

Rata șomajului în trimestrul I al anului 2012 a constituit 8,4%, iar spre sfârșitul semestrului indicatorul diminuându-se cu 0,6 p.p. Pentru referință, valoarea indicatorului pentru perioadele corespunzătoare ale anului 2011 au fost de 8,7% și 8,2%.

Exportul în trimestrul II al a.2012 a constituit 17,5 mild. USD, depășind valoarea înregistrată în p.s.a.p. cu 0,3%; importul a înregistrat o valoare de 21,8 mild. USD, în creștere cu 9,9% comparativ cu același trimestru al anului 2011.

Federația Rusă

În primul trimestru al anului curent volumul PIB al Federației Ruse a sporit cu 4,9%, având ca perioadă de bază p.s.a.p., iar în T II creșterea a fost de 4%. Din lipsă de date nu poate fi efectuată o analiză a PIB în T II pe categorii de utilizări, totodată datele disponibile pentru trimestrul I ne permite să concluzionăm că creșterea PIB a fost generată de sporirea investițiilor în capital fix cu 15% (față de 4,9% în p.s.a.p.), a consumului gospodăriilor cu 7,2%, în creștere cu 1,1 p.p. față de p.s.a.p. și creșterea exportului de bunuri și servicii cu 4,4%. Efectele pozitive ale componentelor susmenționate au fost compensate parțial de cele negative ale consumului administrației publice cu 0,5% și a importurilor de bunuri și servicii cu 10,2%.

Indicele prețurilor de consum pentru trimestrul II s-a micșorat, comparativ cu I trimestru 2012 și a fost de 103,8%. În același timp, se estimează o accelerare a inflației în trimestrul III, drept consecință secetei în multe regiuni ale Rusiei și a noii indexări de la 1 septembrie. În a.2011, trimestrul II, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, inflația a constituit 109,5%. Cele mai înalte valori au fost înregistrate la produsele nealimentare (105,7%).

Rata șomajului în trimestrul II al a.2012 a constituit 5,4% cu 0,9 p.p. mai puțin decât în perioada similară a anului precedent.

Creșterea valorii comerțului exterior, în primele trei luni ale anului curent au urmat tendința de temperare din a doua jumătate a anului precedent. Cu toate acestea în primul trimestru fluxurile comerciale externe s-au menținut pe un trend pozitiv. Al doilea trimestru însă a fost marcat de o reducere atât a importurilor, cât și a exporturilor față de anul trecut. Astfel, în aprilie-iunie exporturile au constituit 131,5 mild. USD, iar importurile 81,2 mild. USD, fiind în declin cu 1,7% și, corespunzător, 2,2%.

Capitolul V

MEDIUL DE AFACERI

Activitatea businessului. Numărul întreprinderilor înregistrate: clasificarea potrivit formelor organizațional-juridice. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la data de 01.07.12 Registrul de stat conținea informații despre 162 360 persoane juridice și întreprinzători individuali. La 01.07.12 în comparație cu 01.01.2012, numărul întreprinderilor în Registru a crescut cu 1643 întreprinderi sau cu 1%.

Comparativ cu perioada similară a anului precedent, ponderea întreprinderilor înregistrate în Registru după forma organizațional-juridică nu s-a modificat esențial, antreprenorii preferând să-și înregistreze afacerea, în special, prin două forme organizațional-juridice: societăți cu răspundere limitată (49%), majorându-se cu 2 p.p. față de perioada precedentă și întreprinderi individuale (41%). Ponderea societăților pe acțiuni constituie 3%. Ponderea întreprinderilor de stat și municipale în Registrul de stat reprezintă 1%.

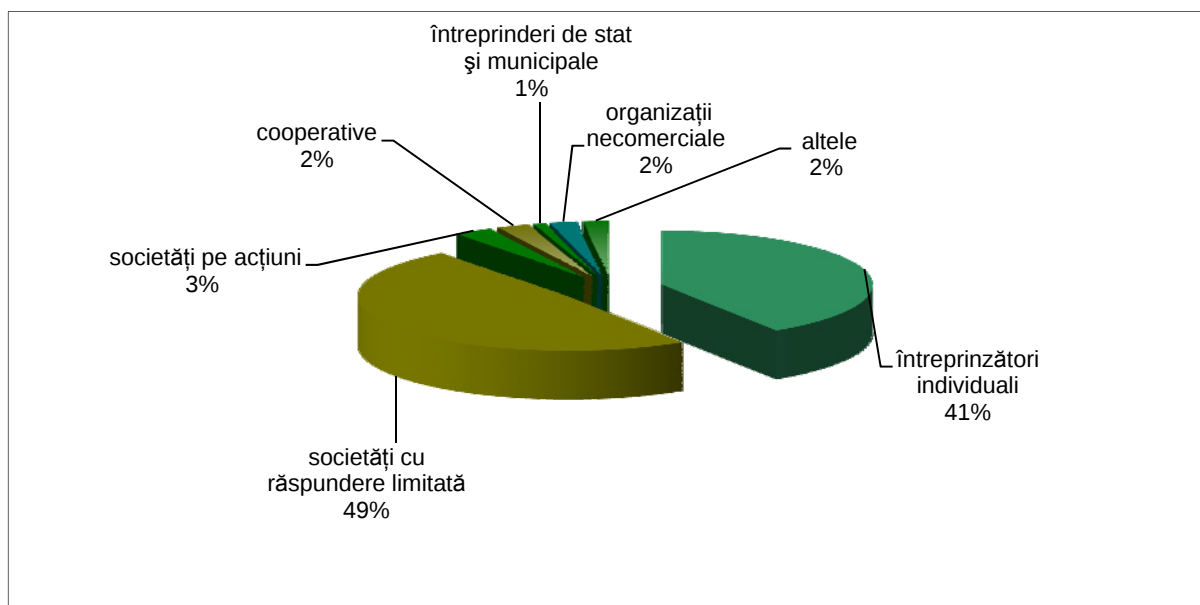

Figura 5.1. Întreprinderile înregistrate după forma organizațional-juridică, la data de 01.07.2012

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în I semestru 2011- 2012

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a scăzut în semestrul I 2012 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 91,4%. Astfel, potrivit Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat, în perioada ianuarie-iunie 2012 au fost trecute 3256 de întreprinderi.

În primul semestru al anului 2012, în oficiul teritorial Chișinău, au fost înregistrate 1949 întreprinderi noi, ce constituie 59,8% din total întreprinderi înregistrate în ianuarie-iunie, anul curent.

Numărul întreprinderilor radiate în semestrul I 2012 a constituit 1612 de unități sau cu 8,6 % mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent.

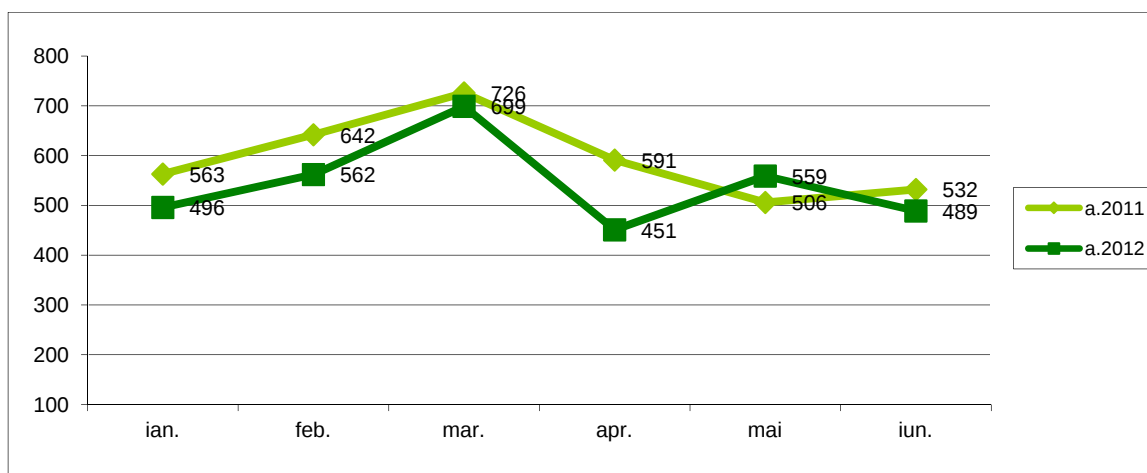

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în semestrul I 2011 – 2012

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

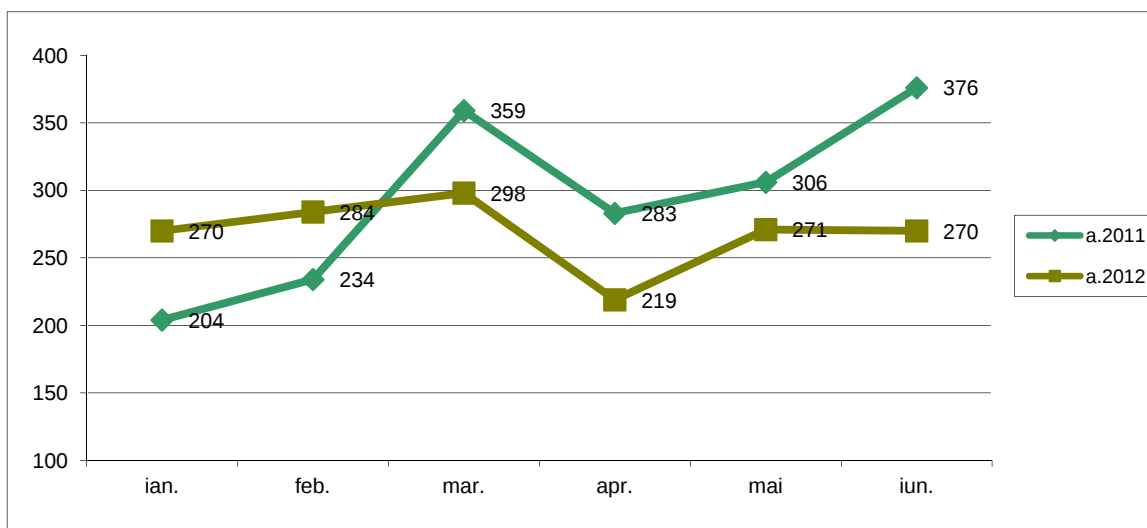

Figura 5.3. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în semestrul I 2011 - 2012

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

71,2 % din numărul de întreprinderi radiate în perioada ianuarie-iunie 2012 sunt din afara Chișinăului.

Tabelul 5.1. Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în semestrul I 2011-2012

Anii/luna	Creșterea netă/ micșorarea	
	Numărul, unit. (Întreprinderi înregistrate – întreprinderi radiate)	Indice, %
2011, semestrul I	1798	
2012, semestrul I, inclusiv:	1644	91,4
Ianuarie	226	63,0
Februarie	278	68,1
Martie	401	109,3
Aprilie	232	75,3
Mai	288	144,0
Iunie	219	140,4

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

Indicatorul calculat, care caracterizează creșterea netă/micșorarea numărului întreprinderilor (înregistrate, minus radiate), arată că în semestrul I 2011-2012 a avut loc o micșorare netă a numărului de întreprinderi, indicele constituind 91,4 %.

Indicatorii de dezvoltare a întreprinderilor în anul 2011

Potrivit datelor BNS, în perioada 2010-2011 se observă o creștere nesemnificativă, dar constantă a numărului de întreprinderi: de la 46,7 la 48,5 mii de întreprinderi, indicele constituind 103,9%.

Numărul mediu de salariați la întreprinderi, conform datelor BNS, în perioada 2010-2011, a înregistrat la fel ca și în anii precedenți o tendință de micșorare (indicele constituind 97,0%).

Tabelul 5.2. Dinamica principalilor indicatori ai activității întreprinderilor în perioada 2010-2011

	2010	2011
Numărul de unități, mii un.	46,7	48,5
<i>Indici %</i>	<i>104,7</i>	<i>103,9</i>
Numărul de salariați, mii pers.	526,2	510,2
<i>Indici %</i>	<i>97,6</i>	<i>97,0</i>
Veniturile din vânzări, mil. MDL	177503,0	207677,0
<i>Indici %</i>	<i>121,2</i>	<i>117,0</i>
Profit (+), pierdere (-) până la impozitare, mil. MDL	13169,8	14427,0
<i>Indici %</i>	<i>de 3,6 ori</i>	<i>109,5</i>

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică.

În sectorul IMM, în perioada 2010-2011, la fel s-a înregistrat o tendință de micșorare a numărului de salariați (indicele constituind 95,07%). Grupul de întreprinderi micro, dimpotrivă, a înregistrat în perioada dată o creștere a numărului mediu de salariați (indicele constituind 108,9%).

În această perioadă, se remarcă o ușoară scădere a numărului mediu de salariați din sectorul IMM în majoritatea sectoarelor economiei (cu 21,3% în sectorul agricol față de a. 2010; cu 9,9 % – în industria prelucrătoare, 4,4% – în construcții, etc.).

Numărul mediu de angajați în sectorul IMM este 6,2 persoane per companie, iar pentru întreprinderile micro, indicatorul dat este de 2,4.

Tabelul 5.3. Distribuția numărului de întreprinderi active și rata de angajare în funcție de dimensiune, 2011

Dimensiunea	Numărul întreprinderilor	Ponderea întreprinderilor (%)	Numărul angajaților	Ponderea angajaților (%)	Dimensiunea medie a firmei
Micro	36 641	75,5	86 861	17,0	2,4
Mici	9 194	18,9	116 216	22,8	12,6
Mijlocii	1 502	3,1	91 107	17,9	60,7
IMM	47 337	97,5	294 184	57,7	6,2
Mari	1 204	2,5	216 010	42,3	179,4
Total	48 541	100	510 190	100	10,5

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică.

Deși ponderea întreprinderilor mari constituie doar 2,5 %, acestea au generat în anul 2011 – 65,4% din veniturile din vânzări (cu 2,2 p.p. mai mult decât în anul precedent).

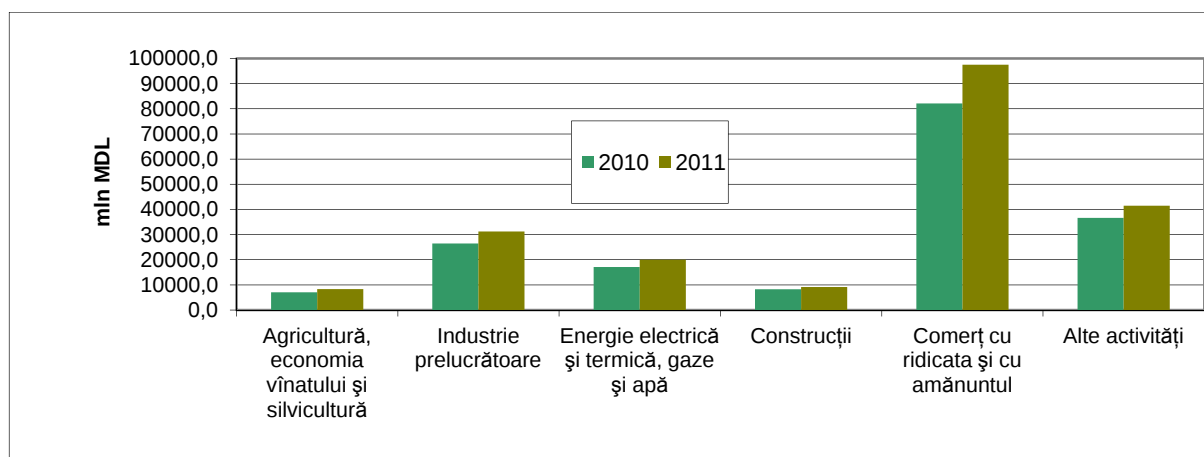

Figura 5.4. Venitul din vânzări după genuri de activitate, anii 2010 - 2011

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2011 se atestă o majorare a veniturilor în sectoarele economiei (cifra de afaceri majorându-se cu 17,0% față de a. 2010). În perioada 2010-2011, cea mai mare majorare a venitului din vânzări au înregistrat-o sectoarele: comerțul (cu 18,8%), agricultura (18,3%), industria prelucrătoare (18,0%).

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii reprezintă 97,5% din total întreprinderi, angajează aproximativ 57,7 la sută din salariați, și a generat 34,6% din veniturile sectorului formal în a.2011.

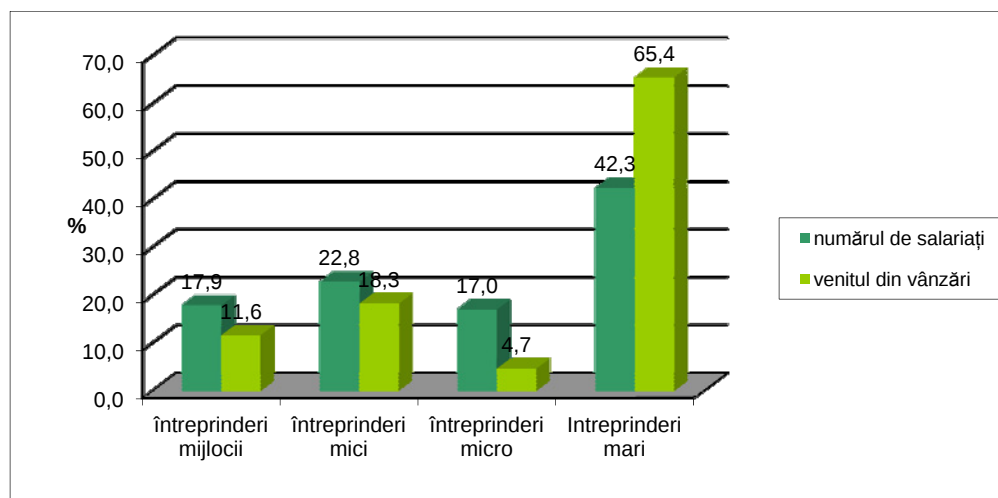

Figura 5.5. Structura venitului din vânzări și numărului mediu de salariați după dimensiunea întreprinderii, 2011

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în ianuarie-iunie 2012 s-a înregistrat o creștere cu doar 2,9% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul⁷ față de aceeași perioadă a anului 2011. În semestrul I 2012, o creștere a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, a fost înregistrată doar în regiunea de Sud (o majorare cu 11,9%) și mun. Chișinău (cu 4,2%) comparativ cu perioada similară a anului 2011.

⁷ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

Potrivit BNS, în ianuarie –iunie 2012 s-a înregistrat o creștere de 3,9 % (în prețuri curente) a cifrei de afaceri la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata⁸ față de aceeași perioadă a anului 2011. Întreprinderile din regiunea Sud și mun. Chișinău s-au remarcat printr-o creștere a cifrei de afaceri cu ridicata (cu 6,6% în regiunea Sud și cu 6,3% în mun. Chișinău). Întreprinderile din regiunile de Nord, Centru și UTA Găgăuzia au înregistrat o micșorare semnificativă a cifrei de afaceri comparativ cu ianuarie-iunie 2011.

În perioada ianuarie-iunie 2012, s-a înregistrat o creștere cu 4,4% a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației⁹ (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului precedent. În această perioadă, întreprinderile din mun. Chișinău, regiunile de Nord, Centru și Sud au înregistrat o creștere a cifrei de afaceri, comparativ cu semestrul I 2011.

Cât privește indicele valoric al cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate în special întreprinderilor¹⁰, în perioada ianuarie-iunie 2012 s-a înregistrat o creștere de 0,7% (în prețuri curente) față de semestrul I al anului 2011. O creștere mai mare a cifrei de afaceri au înregistrat-o întreprinderile din UTA Găgăuzia (cu 27,2%) și regiunea Sud (15,8%).

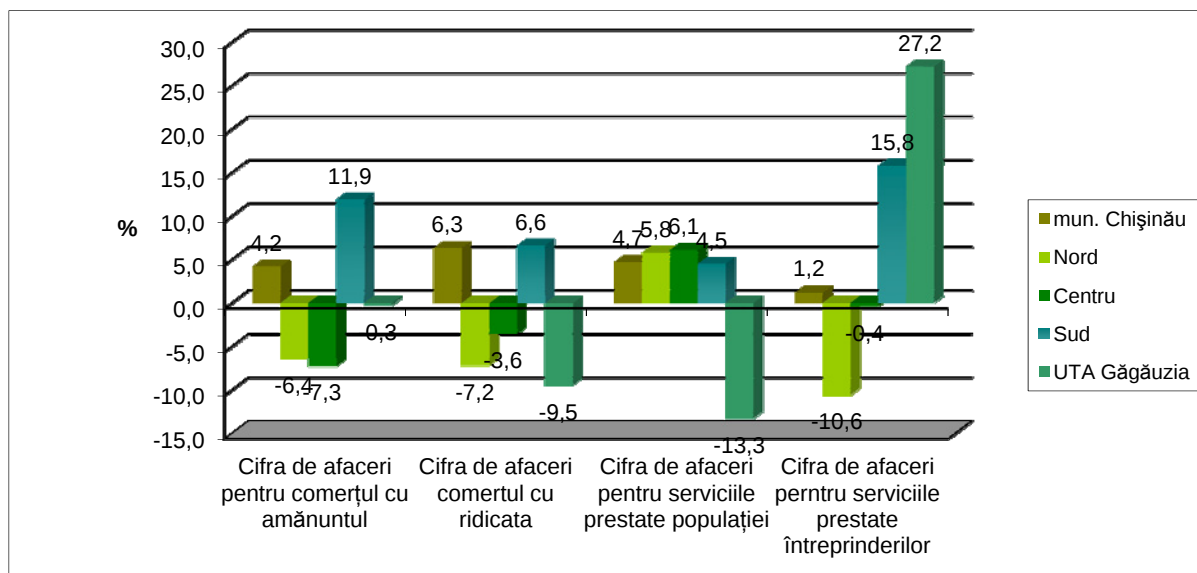

Figura 5.6. Evoluția cifrei de afaceri pentru comerț și servicii pe regiuni de dezvoltare în semestrul I 2012 în % față de semestrul I 2011

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

La 15 august 2012, a fost aprobată Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, care are ca scop susținerea și dezvoltarea sectorului IMM, crearea unui mediu de afaceri favorabil. Printre direcțiile prioritare ale Strategiei se numără: ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor, îmbunătățirea accesului la finanțare, sporirea competitivității IMM-urilor și dezvoltarea parteneriatelor în afaceri.

⁸ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

⁹ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate populației, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

¹⁰ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate întreprinderilor, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS).

Boxa 5.1. Moldova în Raportul Global de Competitivitate (2012-2013)

Raportul Global de Competitivitate este publicat anual de World Economic Forum, care determină competitivitatea țării și în funcție de aceasta elaborează clasamentul națiunilor analizate.

Potrivit Raportului Global de Competitivitate (2012-2013), din 144 de state, care au participat la studiu, Moldova a ocupat locul al 87-lea, ridicându-se cu 6 poziții. Potrivit Clasamentului, Moldova este depășită de Ucraina (73), Georgia (77), România (78), Federația Rusă (67).

Potrivit Raportului Global de Competitivitate, Moldova se află la stadiul I, și anume competitivitatea determinată de factori de producție (forța de muncă necalificată sau slab calificată; resurse naturale). De asemenea, se presupune prezența unor condiții de bază, esențiale (instituții, infrastructură, macro-economie, sănătate și educație primară). Astfel, la indicatorul Instituții, avem o poziție nefavorabilă la următoarele domenii: drepturile de proprietate (poziția 122), independența judiciară (poziția 138), favoritism în deciziile oficialilor guvernamentali (121). În domeniul calității infrastructurii totale, și în această perioadă, se atestă o situație nefavorabilă (poziția 116), iar la capitolul calității drumurilor, ne aflăm, la fel ca și anul trecut, pe ultima poziție din clasament.

Din cele 12 componente menționate mai sus, Moldova s-a plasat pe poziții relativ mai bune la indicatorii „eficiența pieței muncii” (locul 81), „nivelul de pregătire tehnologică” (locul 65). În domeniul inovațiilor, Republica Moldova s-a clasat pe locul 135, coborând cu 7 poziții față de perioada precedentă. IGC pentru RM este de 3,9.

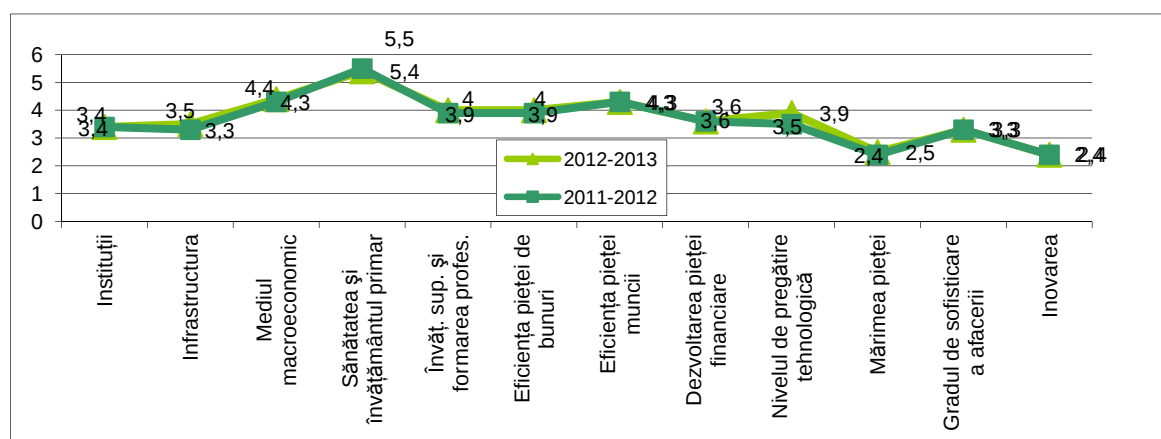

Figura 5.7. Evoluția Indicelui Global de Competitivitate pe componente, pentru a. 2012-2013 și 2011-2012

Sursa: Conform The Global Competitiveness Report 2012-2013 și The Global Competitiveness Report 2011-2012.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În regiunea din partea stângă a Nistrului au fost înregistrate 160 de întreprinderi și organizații care au suportat pierderi în perioada ianuarie-martie 2012. Dintre organizațiile care au suportat pierderi în această perioadă ponderea cea mai mare le revine organizațiilor din industrie (28,7% din organizații care au suportat pierderi). La fel și în aspect valoric, întreprinderile din industrie au înregistrat cea mai mare pierdere (85,4% din total pierdere).

Tabelul 5.4. Pierderea organizațiilor pe genuri de activitate, ianuarie-martie 2012

	Numărul organizațiilor în pierdere		Suma pierderilor, mii RUB.
	total	în %	
1	2	3	4
Total	160	51,6	348839
inclusiv:			
industria	46	55,4	298253

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

1	2	3	4
agricultura	10	33,3	5408
transport	21	77,8	9210
comunicații	7	77,8	414
construcții	15	68,2	5969
comerț și alimentația publică	34	38,6	10966
gospodărie de locuințe și deservire comunală	14	60,9	6007
alte ramuri	13	46,4	12612

Sursa: Социально-Экономическое Развитие Приднестровской Молдавской Республики, Январь-сентябрь 2012.

Capitolul VI

SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. Numărul populației stabile a Republicii Moldova potrivit situației din 1 ianuarie 2012 a constituit 3559,5 mii pers. în scădere față de aceeași dată a anului 2011 cu 0,9 mii. pers. Populația pe medii: populația urbană – 1485,7 mii pers., sau 41,7% din numărul total al populației; populația rurală – 2073,8 mii pers., sau 58,3%; populația pe sexe: bărbați – 1711,7 mii pers. sau 48,1%, femei – 1847,8 mii pers. sau 51,9%. Structura populației pe grupe mari de vârstă se caracterizează prin ponderea populației sub vârsta aptă de muncă de 17,5%, în vârsta aptă de muncă – 66,6%, peste vârsta aptă de muncă – 15,9%. Coeficientul îmbătrânirii populației (numărul persoanelor în vârstă de 60 ani și peste la 100 locuitori) a constituit 14,8. Aproape 15,5% din populația rurală a depășit vârsta de 60 ani și peste, în totalul populației feminine rurale ponderea femeilor vârstnice fiind de 18,4%.

În ianuarie-iunie 2012, numărul *născuților-vii* total pe republică a constituit 18979 pers. sau 10,7 pers. calculate la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, numărul *născuților-vii* s-a majorat cu 2,0%. Numărul *născuților-vii* în mun. Chișinău a constituit 5142 pers. sau 13,0 pers. la 1000 de locuitori; în regiunea Nord – 4801 pers. sau 9,7 pers. la 1000 de locuitori; în regiunea Centru – 5415 pers. sau 10,3 pers. la 1000 de locuitori; în regiunea Sud – 2603 pers. sau 9,7 pers. la 1000 de locuitori; în UTA Găgăuzia – 987 pers. sau 12,3 pers. la 1000 de locuitori.

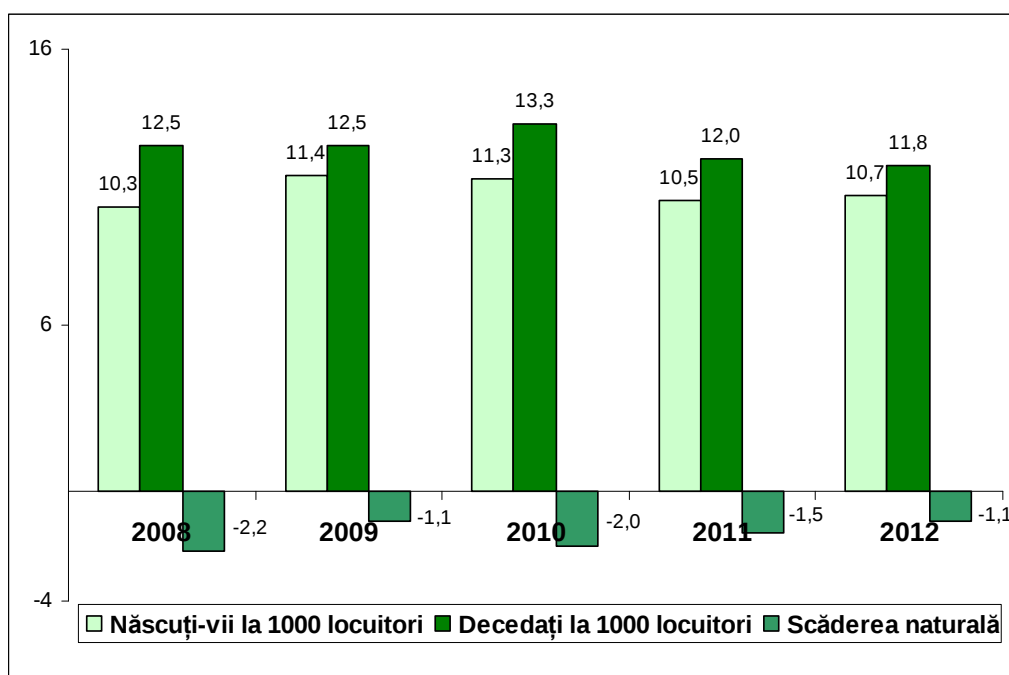

Figura 6.1. Ratele natalității, mortalității și sporul natural al populației în ianuarie-iunie 2008-2012, promile

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Numărul celor *decedați* total pe țară constituie 20836 pers. sau 11,8 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu anul trecut, numărul de decedați s-a redus cu 3,7%. Numărul celor *decedați* în mun. Chișinău a constituit 3250 pers. sau 8,2 pers. la 1000 de locuitori; în regiunea Nord – 6925 pers. sau 13,9 pers. la 1000 de locuitori; în Centru – 6491 pers. sau 12,3 pers. la 1000 de locuitori; în Sud – 3253 pers. sau 12,2 pers. la 1000 de locuitori; în UTA Găgăuzia – 914 pers. sau 11,4 pers. la 1000 de locuitori.

Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* a constituit 180 pers. sau 9,5 decedați în vârstă sub 1 an la 1000 născuți-vii. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* în mun. Chișinău a constituit 66 pers.; în regiunea Nord – 32 pers.; Centru – 51 pers.; Sud – 22 pers.; UTA Găgăuzia – 9 pers.

Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă, că cele mai multe decese (59,7%) au drept cauză bolile aparatului circulator, tumorile maligne constituie 13,7%, bolile aparatului digestiv 8,7%, accidentele, intoxicațiile și traumele 7,0%, bolile aparatului respirator 4,6%, alte clase constituie 6,3%.

În ianuarie-iunie 2012, *scăderea naturală* a populației a fost de 1,1 pers. la 1000 locuitori, față de 1,5 în semestrul I 2011. *Sporul natural* în mun. Chișinău a constituit 1892 pers. sau 4,8 pers. calculate la 1000 de locuitori; în regiunea Nord -2124 pers. sau -4,3 pers. la 1000 de locuitori; în Centru -1076 pers. sau -2,0 pers. la 1000 de locuitori; în Sud -650 pers. sau -2,4 pers. la 1000 de locuitori; în UTA Găgăuzia 73 pers. sau 0,9 pers. la 1000 de locuitori.

Numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 8698 sau 4,9 căsătorii calculate la 1000 de locuitori și a scăzut cu 9,9% comparativ cu aceeași perioadă anului precedent. Numărul *căsătoriilor* în mun. Chișinău a constituit 2222 căsătorii sau 5,6 căsătorii calculate la 1000 de locuitori; în regiunea Nord – 2171 căsătorii sau 4,4 căsătorii la 1000 de locuitori; în Centru – 2663 căsătorii sau 5,0 căsătorii la 1000 de locuitori; în Sud – 1183 căsătorii sau 4,4 căsătorii la 1000 de locuitori; în UTA Găgăuzia – 453 căsătorii sau 5,6 căsătorii la 1000 de locuitori.

Numărul *divorțurilor* total pe republică constituie 5432 sau 3,1 divorțuri la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 2,7% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Numărul *divorțurilor* în mun. Chișinău a constituit 1444 divorțuri sau 3,6 divorțuri la 1000 de locuitori; în regiunea Nord – 1353 divorțuri sau 2,7 divorțuri la 1000 de locuitori; în Centru – 1642 divorțuri sau 3,1 divorțuri la 1000 de locuitori; în Sud – 730 divorțuri sau 2,7 divorțuri la 1000 de locuitori; în UTA Găgăuzia – 234 divorțuri sau 2,9 divorțuri la 1000 de locuitori.

Migrarea populației. În ianuarie-iunie 2012, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 1141 de cetățeni străini și 222 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați de familii – 41,4%, la muncă – 39,0%, cetățeni imigrați la studii – 6,2%, din alte cauze – 13,4%.

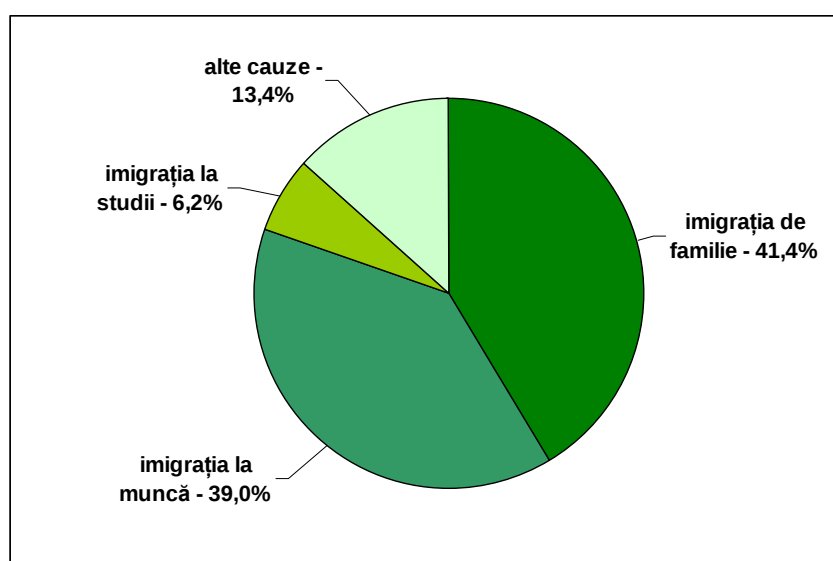

Figura 6.2. Distribuirea cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în ianuarie-iunie 2012, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne.

După țara de emigrare, cetățenii străini sunt imigranți din: Ucraina – 183 pers., România – 173 pers., Turcia – 134 pers., Federația Rusă – 129 pers., Italia – 60 pers., Statele Unite ale Americii – 46 pers., Portugalia – 30 pers., Germania – 29 pers., Siria – 24 pers., Franța – 22 pers., alte țări – 262 pers.

Piața forței de muncă. În trimestrul II 2012 populația economic activă a Republicii Moldova a constituit 1266,9 mii pers., fiind în descreștere cu 4,7% (-61,8 mii) față de T.II 2011. Structura populației active s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 93,8% la 95,5%, iar ponderea șomerilor s-a micșorat de la 6,2% la 4,5%.

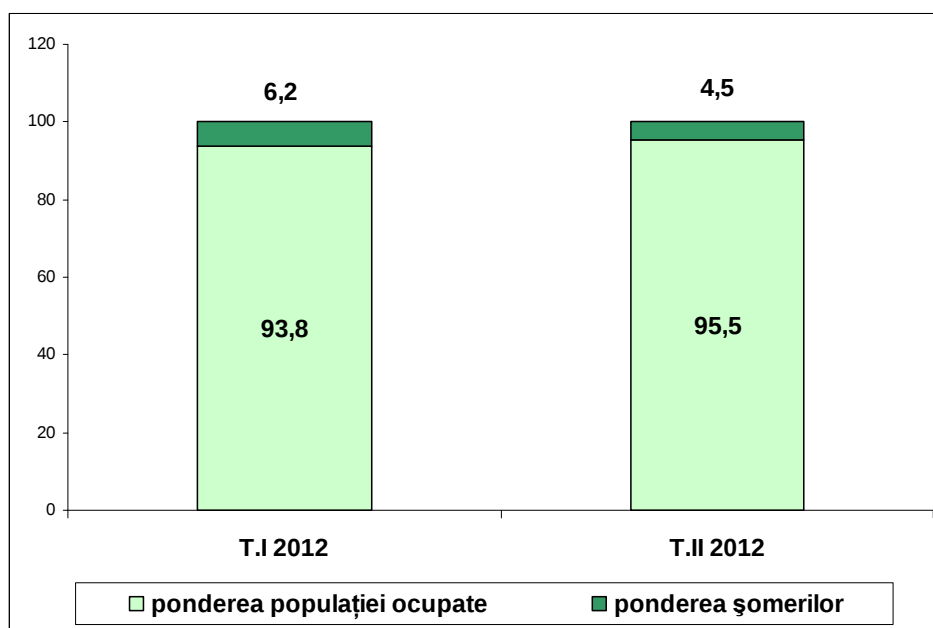

Figura 6.3. Structura populației active în RM în T.I și T.II anului 2012, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților a fost 51,2%, femeilor – 48,8%, iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea a populației active din mediul urban (53,2% și respectiv 46,8%).

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste (proporția populației active de 15 ani și peste în populația totală în vârstă de 15 ani și peste) a constituit 42,5%, fiind în descreștere față de valoarea trimestrului respectiv al anului precedent (44,7%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 45,6%, în comparație cu rata pentru femei – 39,6%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 46,3% în mediul urban și 39,6% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 29,1%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 47,1%, micșorându-se cu 2,4 p.p. față de nivelul T.II 2011. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (16-56 ani pentru femei și 16-61ani pentru bărbați) a fost de 49,5%.

Populația ocupată a constituit 1209,3 mii pers., micșorându-se cu 3,0% față de T.II 2011. Ca și în cazul populației economic active, nu au fost înregistrate disparități pe sexe – 49,3% femei și 50,7% bărbați. Aceeași situație s-a înregistrat pe medii – 45,7% mediul urban și 54,3% mediul rural.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste, față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 40,5%, înregistrând o scădere de 1,3 p.p. în comparație cu T.II 2011. La bărbați ea a fost mai înaltă (43,1%) în comparație

cu femeile – 38,2%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a avut valoarea 43,2% în mediul urban și 38,6% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a fost de 47,1%, a populației în de vârstă de 15-64 ani – 44,9% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 27,0%.

În distribuția după *activitățile din economia națională* se constată că în *sectorul agricol* au activat 378,5 mii pers. (31,3% din totalul persoanelor ocupate). Față de T.II 2011 numărul populației ocupate în agricultură a scăzut cu 9,3 mii, sau cu 2,4%. În *activitățile non-agricole* numărul persoanelor ocupate a fost de 830,8 mii, în scădere cu 27,5 mii sau cu 3,2% față de T.II 2011. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 12,5% (12,6% în 2011) și în *construcții*, respectiv, 5,7% (5,8% în 2011). Numărul persoanelor ocupate în industrie a scăzut cu 3,4%, în construcții, a scăzut cu 5,3% față de nivelul anului precedent. În sectorul *servicii* au activat 50,5% din totalul persoanelor ocupate, această pondere nu s-a modificat față de T.II 2011, în timp ce numărul absolut al persoanelor ocupate în sectorul serviciilor a scăzut cu 18,3 mii.

Conform repartizării după *forme de proprietate* 67,3% din populație a fost ocupată în unități cu forma de proprietate privată, 26,1% – cu cea publică, și, 6,6% – în unități cu forme de proprietate mixtă (publică și privată) și cu participarea capitalului străin.

Structura populației ocupate conform *statutului profesional* relevă, că numărul salariaților a constituit 66,2% din total.

În *sectorul informal* au lucrat 13,6% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 31,7% au avut un *loc de muncă informal*. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 19,8%, totodată 9,5% din totalul salariaților aveau un loc de muncă informal.

Numărul *persoanelor subocupate* (adică acelor persoane care au avut un loc de muncă, însă orele efectiv lucrate în total în timpul perioadei de referință au fost sub 40 ore pe săptămână, totodată doreau și au fost disponibile să lucreze ore suplimentare) a fost de 80,8 mii, ceea ce reprezintă 6,7% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a scăzut cu 19,3% în comparație cu T.II 2011.

Numărul șomerilor, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii a fost de 57,6 mii, fiind cu 25,0 mii mai mic față de T.II 2011. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 60,9% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 69,9%. *Rata șomajului* (proporția șomerilor BIM în populația activă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,5%, fiind mai mică față de T.II 2011 (6,2%). Rata șomajului la bărbați și la femei a înregistrat următoarele valori: 5,4% și 3,6%. Disparități semnificative s-au înregistrat între rata șomajului în mediul urban – 6,8%, față de mediul rural – 2,6%. În rândul tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 11,2%. În categoria de vârstă 15-29 ani, acest indicator a avut valoarea 7,5%.

Populația inactivă de 15 ani și peste a reprezentat 57,5% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind mai mare decât nivelul trimestrului respectiv al anului 2011 cu 2,2 p.p., sau cu 69,2 mii pers. Din punct de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactivate distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate de către gospodării plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și găsi un loc de lucru dorit au constituit circa 23,1 mii – fata de 23,5 mii în 2011. Numărul persoanelor declarate de către gospodării plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru a fost conform estimărilor de circa 357,6 mii pers. – față de 321,4 mii în T.II 2011. Din numărul celor declarați plecați, bărbați au fost 67,3%. Ponderea persoanelor plecate din localitățile rurale a fost de circa 73,6%.

Veniturile disponibile ale populației. În trimestrul II anului 2012, *veniturile disponibile* ale populației au constituit 1523,1 MDL (conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice) în medie pe o persoană lunar, cu o creștere de 6,0% față de perioada similară a anului precedent.

În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum), veniturile populației au crescut cu 1,9%.

De remarcat că, în funcție de mediul de reședință, veniturile populației urbane au fost, în medie, cu 665,7 MDL sau de 1,5 ori mai mari decât ale populației rurale. În mediul urban, principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată – 57,0% și prestațiile sociale – 15,7% din total venituri. Pentru populația din mediul rural, cea mai importantă sursă de venit la fel este activitatea salariată – 28,5%, prestațiile sociale – 22,6%. Veniturile obținute din activitatea individuală agricolă au asigurat 19,6% din totalul veniturilor disponibile ale populației din mediul rural.

Sursele de venit se distribuie după aportul lor la formarea veniturilor disponibile: 43,7% plăți salariale, care formează sursele principale de venit din cele total disponibile, fiind în descreștere față de T.II anului 2011 cu 0,3 p.p.

Prestațiile sociale formează o altă sursă importantă de venit, cu o pondere de 19,0% (marcând o descreștere cu 0,2 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2011). Veniturile obținute din activitatea individuală agricolă constituie 9,8% (marcând o descreștere cu 0,3 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2011) din totalul veniturilor disponibile. Veniturile obținute din activitatea individuală non-agricolă au constituit 6,3%. O sursă importantă în formarea veniturilor gospodăriilor casnice sunt remiterile, a căror contribuție este de 15,5%, cu o creștere cu 1,1 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2011.

Cheltuielile de consum ale populației. Cheltuielile medii lunare de consum ale populației, în trimestrul II anului 2012, au constituit în medie pe o persoană 1582,6 MDL, cu o creștere de 3,9% față de aceeași perioadă a anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) populația a cheltuit în medie cu 0,2% mai puțin comparativ cu T.II al anului precedent.

Cea mai mare parte a cheltuielilor tradiționale este destinată consumului necesar alimentar – 43,7% (cu 0,7 p.p. mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului 2011). Pentru întreținerea locuinței o persoană a alocat, în medie, 18,5% din cheltuielile totale de consum (+0,5 p.p.), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte - 11,2% (+1,1 p.p.). Alte cheltuieli au fost divizate în felul următor: pentru sănătate – 4,8% (față de 5,4% în aceeași perioadă a anului precedent); transport – 4,5% (față de 5,2%); comunicații - 4,5% (față de 4,3%); dotarea locuinței – 3,3% (față de 3,6%); învățământ - 0,9% (față de 1,1%) etc.

Remunerarea muncii. Câștigul salarial mediu nominal brut din economia națională în ianuarie-iunie 2012, potrivit BNS al RM, a constituit de 3391,1 MDL, înregistrând o creștere cu 9,3%, comparativ cu perioada respectivă a anului precedent.

Tabelul 6.1. Salariul mediu lunar pe tipuri de activități economice în ianuarie-iunie 2012, MDL

	Ianuarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	I-VI	Ianuarie-iunie 2012 în % față de ianuarie-iunie 2011
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total	3139,0	3166,0	3273,5	3350,3	3489,8	3913,5	3391,1	109,3
inclusiv:								
Agricultură, economia vânatului și silvicultură	1775,6	1727,0	1951,4	1957,7	2075,9	2046,9	1944,1	114,8

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Pescuitul, piscicultură	1534,4	1328,6	1581,7	1543,2	1646,2	1610,1	1538,6	104,1
Industrie	3382,4	3371,1	3646,4	3701,5	3887,0	3789,7	3633,0	106,2
Construcții	3055,8	2833,5	3280,9	3355,0	3638,7	3707,6	3344,8	107,5
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale	2956,9	2664,0	2789,9	2856,4	2941,7	2929,8	2856,9	109,3
Hoteluri și restaurante	2402,1	2296,2	2429,2	2472,5	2588,4	2492,6	2446,5	107,6
Transporturi și comunicații	3760,1	3944,9	3871,4	4439,0	4168,7	4084,9	4045,9	110,5
Activități financiare	5818,2	5947,0	7214,8	7741,2	6690,5	6715,7	6704,4	106,5
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor	3876,8	3834,2	4134,3	2931,4	3110,2	4360,9	4134,0	107,8
Administrație publică	3459,8	3740,1	3732,2	3757,3	3696,8	4073,0	3742,8	111,1
Învățământ	2704,0	2876,8	2808,1	2772,0	3231,4	5298,2	3268,6	112,2
Sănătate și asistență socială	2936,5	2937,6	3110,0	3182,7	3366,4	3703,1	3205,2	110,0
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	2667,0	2817,5	2760,0	2742,6	2912,1	2971,8	2811,3	101,5

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică

Potrivit tipurilor de activități economice, cel mai mare salariu mediu din perioada ianuarie-iunie 2012, a fost înregistrat în sfera activității financiare – 6704,4 MDL; în tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor – 4134,0 MDL; transporturi și comunicații – 4045,9 MDL. Cel mai mic salariu a fost înregistrat în pescuit și piscicultură – 1538,6 MDL; în agricultură, economia vânatului și silvicultură – 1944,1 MDL.

Câștigul salarial mediu nominal brut din economia națională în luna iunie 2012 a constituit de 3913,5 MDL, înregistrând o creștere cu 10,0%, comparativ cu luna iunie 2011 și cu 12,1% față de luna precedentă – mai 2012.

Indicele câștigului salarial real pentru luna iunie 2012 față de luna iunie 2011 a fost de 106,1% (calculat ca raport dintre indicele câștigului salarial nominal brut și indicele prețurilor de consum). În sfera bugetară câștigul salarial mediu a constituit în luna iunie curent 4560,5 MDL (+14,6% față de luna iunie 2011). În sectorul economic (real) câștigul salarial în luna iunie 2012 a înregistrat 3617,5 MDL (+7,6% față de luna iunie 2011).

În sfera învățământului, în luna iunie a fost înregistrat cel mai mare salariu 5298,2 MDL. Creșterea câștigului salarial în învățământ, se datorează în exclusivitate acordării indemnizațiilor de concediu. Începând cu anul 2011, acestea nu se repartizează pe lunile de concediu, ci se includ în luna de calcul.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în trimestrul II 2012 a constituit în medie pentru o persoană 1455,1 MDL, fiind la nivelul T.I. Totodată, comparativ cu T.II 2011 minimul de existență a scăzut cu 3,2% în condițiile în care Indicele Prețurilor de Consum la produsele alimentare a constituit 101,9%. Diminuarea minimului de existență a fost determinată de scăderea prețurilor, în special la produse alimentare.

Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vîrstă aptă de muncă – 1531,1 MDL, și în special bărbaților – 1610,6 MDL. Pentru pensionari minimul de existență a constituit 1259,7 MDL și reprezintă 86,6% din valoarea medie pentru total populație. În același timp, valoarea medie a pensiei lunare stabilite la 1 iulie 2012 a constituit 957,2 MDL, sau cu 9,3% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Dat fiind că mărimea medie a pensiei a fost în creștere, iar minimul de existență a înregistrat tendințe de descreștere, respectiv pensia medie acoperă minimul de existență în proporție de 76,0%, față de 66,8% în T.II 2011 și 69,5% în T.I 2012.

Minimul de existență pentru copii constituie în medie 1357,5 MDL lunar cu o diferențiere a acestui indicator în funcție de vîrsta copilului, de la 568,5 MDL pentru un copil în vîrstă de pînă la 1 an, pînă la 1512,7 MDL pentru un copil în vîrstă de 7-16 ani.

Pe medii de reședință minimul de existență se caracterizează prin valori mai mari pentru mediul urban – 1608,0 MDL sau cu 19,5% mai mult comparativ cu mediul rural – 1345,5 MDL. Acest decalaj este datorat, în special, structurii diferite a cheltuielilor de consum, inclusiv unei ponderi mai mari pentru partea alimentară, fapt ce determină și o valoare mai mică a minimului de existență în mediul rural.

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul *pensionarilor* aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 iulie 2012 a constituit 642,5 mii pers. sau cu 15,1 mii pers. mai mult comparativ cu 1 iulie 2011.

Mărimea medie a *pensiei* (indexate) *lunare*, stabilite la 1 iulie 2012, a constituit 957,2 MDL, fiind în creștere cu 9,3% față de 1 iulie 2011.

Ocrotirea sănătății. Potrivit informației preliminare a Ministerului Sănătății, morbiditatea populației de unele boli infecțioase în ianuarie-iunie 2012 se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri de hepatite virale 86 cazuri sau 2,4 cazuri la 100 mii locuitori, prin infecții intestinale acute 8664 cazuri sau 243,4 cazuri la 100 mii locuitori, tuberculoză a organelor respiratorii 1690 cazuri sau 47,5 cazuri la 100 mii locuitori, și a cazurilor de varicelă – 6307 cazuri sau 177,2 cazuri la 100 mii locuitori. Totodată, au fost înregistrate mai puține cazuri de îmbolnăviri prin gripă (210 cazuri față de 4567 cazuri în ianuarie-iunie 2011) și a infecțiilor acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple (109,8 mii cazuri față de 158,9 mii).

În cazul morbidității prin boli „social determinate” se remarcă o diminuare a cazurilor de pediculoză și a infecțiilor gonococice. La 100 mii populație revin circa 45,5 cazuri de pediculoză și 15,3 cazuri de infecție gonococică. În ianuarie-iunie 2012 numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane a constituit 259 persoane, cu 3 cazuri mai puțin comparativ cu ianuarie-iunie 2011. Totodată, au fost înregistrate 129 cazuri de boala Sindromului Imunodeficienței Dobândite (SIDA), în special în municipiile Chișinău și Bălți, respectiv 37 și 20 cazuri.

Infrațiuni. Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne, în ianuarie-iunie 2012 s-au înregistrat 16,9 mii infrațiuni, cu 2,8% mai mult decât în perioada respectivă a anului precedent. Din total infrațiuni circa două treimi sunt înregistrate în localitățile urbane. În medie la 10 mii locuitori revin 47 infrațiuni. Cel mai mare nivel de infraționalitate a fost înregistrat în municipiul Bălți – 69 infrațiuni la 10 mii locuitori. Un nivel înalt al criminalității a fost înregistrat și în municipiul Chișinău – 67 crime la 10 mii locuitori și raionul Criuleni – 51 crime la 10 mii locuitori, iar cel mai redus nivel în raionul Fălești – 20 crime la 10 mii locuitori.

În ianuarie-iunie 2012 au fost înregistrate mai multe infrațiuni economice (cu 30,8%), contra familiei și minorilor (cu 56,1%), privind viața sexuală (cu 32,3%), contra sănătății publice și conviețuirii sociale (cu 5,3%), contra securității și a ordinii publice (cu 12,5%). Totodată, au fost înregistrate mai multe cazuri de violență în familie (cu 71,8%), fabricare a banilor falși (cu 61,6%), cazuri de viol (cu 43,2%), de șantaj (cu 14,3%) și cazuri de huliganism (cu 10,6%). În această perioadă s-a micșorat numărul infrațiunilor înregistrate contra patrimoniului și a celor

contra vieții și sănătății publice. Cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor au fost înregistrate 29 cazuri, comparativ cu 37 cazuri în ianuarie-iunie 2011.

În ianuarie-iunie 2012 contra persoanelor au fost comise 3,0 mii crime, în urma cărora au decedat 236 pers., cu 6 persoane mai mult comparativ cu ianuarie-iunie 2011. Principalele cauze de deces fiind accidentele rutiere (42,8%), omorurile (31,4%) și vătămările intenționate (11,9%). Din total infracțiuni înregistrate, fiecare a patra este săvârșită de persoane în vârstă aptă de muncă, dar fără ocupație. Ponderea infracțiunilor săvârșite de către minori sau cu participarea acestora a constituit 4,0%.

În ianuarie-iunie 2012 au fost relevate 9,7 mii pers. care au comis infracțiuni, cu 1,2 mii pers. mai mult comparativ cu ianuarie-iunie 2011. De cele mai dese ori infractorii sunt persoane neangajate în câmpul muncii (81,7%), iar fiecare al zecelea infractor este minor (9,5%). Majoritatea infractorilor sunt persoane care au comis crime pentru prima dată (94,0%). Comparativ cu ianuarie-iunie 2011 aproape s-a dublat numărul persoanelor care au comis infracțiuni în stare de ebrietate. La fel au fost înregistrați mai mulți infractori care au comis crime repetat sau în grup.

În ianuarie-iunie 2012 au fost înregistrate 1185 cazuri de accidente rutiere, circa 3 accidente zilnic. În rezultatul accidentelor rutiere și-au pierdut viața 152 pers. (inclusiv 20 copii), iar 1487 persoane au fost traumatizate (inclusiv 267 copii). În medie la 100 mii populație revin 33 accidente rutiere.

Conform datelor Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne, numărul incendiilor în ianuarie-iunie 2012 s-a majorat cu 7,8% comparativ cu ianuarie-iunie 2011, constituind 1089 cazuri. În rezultatul acestora au fost înregistrate 79 cazuri de deces, inclusiv 5 copii. În urma incendiilor, economiei țării i-au fost pricinuite pierderi în valoare de 16,5 mil. MDL.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei:

Situația demografică. Numărul calculat al populației la 01.07.2012 a fost de 511,3 mii pers. În același timp, numărul populației în localitățile urbane a constituit 353,1 mii pers., iar numărul populației rurale – 158,2 mii pers. *Scăderea naturală a populației* pentru perioada ianuarie-iunie anului 2012 a fost de 1384 pers. S-au înregistrat 2432 nașcuți-vii, dar numărul decedaților a atins 3816 pers. *Mortalitatea infantilă* a copiilor sub un an, pentru perioada ianuarie-iunie 2012, a constituit 21 pers. Cauzele principale ale mortalității infantile sunt: starea, care a apărut în perioada perinatală (7 cazuri), anomaliile congenitale (7 cazuri) și intoxicațiile, traume (3 cazuri). *Scăderea migrațională* a populației pentru ianuarie-iunie 2012 (luând în considerație migrațiunea internă și externă) a fost de 736 pers., comparativ cu perioada similară anului precedent, s-a micșorat cu 22,4%. În perioada ianuarie-iunie 2012, în regiune au sosit 3427 de pers., ceea ce constituie 106,5% din numărul celor sosiți în ianuarie-iunie 2011, dintre acestea copii cu vârsta sub 16 ani - 603 sau 17,6% din numărul total de sosiri. Au plecat 4163 de pers. sau 99,9% din numărul celor plecați în ianuarie-iunie 2011, inclusiv copiii cu vârsta sub 16 ani – 592 pers. sau 14,2% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiți în regiune 47,4% sunt bărbați (1614 pers.), din numărul celor plecați bărbații constituie – 48,5% (2021 pers.). În ianuarie-iunie anului 2012, în localitățile urbane au venit 2354 de pers., au plecat 3108 pers. sau față de perioada similară anului 2011 – 112,0% și 100,2% respectiv. În localitățile rurale au venit 1073 și au plecat 1055 de pers. (96,0% și 99,0%, respectiv). Numărul *căsătoriilor* înregistrate a fost de 1357 și comparativ cu ianuarie-iunie anului 2011, s-a micșorat cu 1,5%. Numărul de *divorțuri* a atins cifra de 982, comparativ cu perioada similară anului 2011, s-a majorat cu 4,8%.

Piața forței de muncă. În ianuarie-iunie 2012 populația ocupată a constituit 104,8 mii pers., micșorându-se cu 220 pers. Sau cu 0,2% față de ianuarie-iunie 2011. La 01.07.2012, numărul

cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt angajați în nici o activitate, a constituit 6022 pers. și comparativ cu ianuarie-iunie anului 2011, s-a micșorat cu 4,5%, dintre care 3627 pers. sau 60,2% sunt femei. În total, în ianuarie-iunie anului 2012, prin intermediul Agenției Transnistrene pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 1313 pers. În perioada analizată au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup – 161, care au însumat 2845 pers., și consultații individuale – 793, care au cuprins 786 pers., cu populația adultă: consultații individuale – 3904, care au cuprins 3764 pers. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 447,8 mii de ruble, inclusiv pentru achitarea burselor – 245,0 mii de ruble. Pentru prestațiile de șomaj s-au cheltuit 11050,0 mii de ruble. Mărimea medie a *ajutorului de șomaj* a constituit 397,2 ruble.

Remunerarea muncii. În ianuarie-iunie 2012, *salariul nominal mediu lunar calculat* la un lucrător (cu excepția subiecților antreprenoriatului mic) a constituit 3259 ruble sau 116,4% față de ianuarie-iunie 2011 (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului – 293 dolari SUA sau 107,1% față de anul 2011). În perioada ianuarie-iunie 2012, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător în următoarele ramuri economice: „Industria” (4408 ruble sau 396 dolari SUA), „Transport” (3266 ruble sau 293 dolari SUA), „Electro- și radio- comunicații” (7647 ruble sau 687 dolari SUA), „Construcții” (3563 ruble sau 320 dolari SUA), „Comerț și alimentarea publică” (3959 ruble sau 356 dolari SUA), „Bănci și credite” (6608 ruble sau 594 dolari SUA), „Asigurări” (4827 ruble sau 434 dolari SUA), „Activitatea comercială generală” (4349 ruble sau 391 dolari SUA) – a fost mai mare decât salariul mediu pe regiune. Totodată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător în următoarele ramuri economice: „Geologie și meteorologie” (1494 ruble sau 134 dolari SUA), „Asistență socială” (1620 ruble sau 146 dolari SUA), „Silvicultura” (1629 ruble sau 146 dolari SUA), „Învățământ” (2097 ruble sau 188 dolari SUA), „Comunicații poștale” (1971 ruble sau 177 dolari SUA), „Cultura și artă” (1960 ruble sau 176 dolari SUA), „Organele de administrare” (1994 ruble sau 179 dolari SUA), „Sănătate” (2072 ruble sau 186 dolari SUA), „Agricultură” (2438 ruble sau 219 dolari SUA) – a fost mai mic decât salariul mediu pe regiune. În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în ianuarie-iunie 2012 a fost înregistrat pentru lucrătorii următoarelor subramuri: energia electrică – 489 dolari SUA, ceea ce este mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 67,0%, siderurgia – 494 dolari SUA sau 168,8% din salariul mediu pe economie, industria alimentară – 370 dolari SUA sau cu 26,4% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariu nominal mediu lunar, calculat pentru perioada ianuarie-iunie 2012, l-au avut lucrătorii următoarelor subramuri ale industriei: alte ramuri industriale – 198 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune cu 32,5%; industria de prelucrare a lemnului – 234 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu cu 20,0%; industria poligrafică – 286 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune – 2,2%; industria chimică – 297 dolari SUA sau cu 1,4% mai mult decât salariul mediu pe economie.

Protecția socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor pentru perioada aprilie-iunie 2012 îl constituie 137689 pers., dintre care pensie de muncă primesc – 133315 pers. și pensie socială – 4375 pers. Mărimea medie a pensiilor stabilite a fost de 1111,17 ruble (pensia de muncă – 1130,34 ruble, socială – 526,97 ruble). Mărimea medie a pensiilor stabilite față de minimul de existență a pensionarului a alcătuit 117,1%.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în ianuarie-iunie 2012 a constituit în medie pentru o persoană 1169,15 ruble pe lună. Pe categorii de populație, valoarea minimului de existență revine populației aptă de muncă: bărbaților – 1262,96 ruble pe lună, femeilor – 1194,77 ruble pe lună. Minimul de existență al pensionarilor a constituit 945,28 ruble pe lună, copii cu vârsta sub 6 ani – 1052,38 ruble pe lună, copii de la 7 până la 15 ani – 1293,18 ruble pe lună.

Infrațiuni. În ianuarie-iunie 2012, agențiile de protecție a ordinii publice au înregistrat 5363 cereri și rapoarte cu privire la crime sau cu 13,4% mai puțin decât în ianuarie-iunie 2011. Au fost înregistrate 2930 de crime, cu 25,1% mai puțin față de ianuarie-iunie anului precedent. Din acestea au fost înregistrate: 22 – omoruri, 34 – vătămări intenționate grave, 142 de crime legate

de traficul ilegal de arme, 104 de crime comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 297 – infracțiuni contra ordinii publice, 234 – infracțiuni legate de droguri, 93 – escrocherii, 619 – furturile, 103 – jafuri, alte crime – 957, etc. În rezultatul infracțiunilor efectuate au suferit 1613 pers., dintre care au decedat 49 pers. (3,0%), li s-a pricinuit grave vătămări ale sănătății 107 pers. (6,6%).

Capitolul VII

PROGNOZA PENTRU ANUL 2012

Evoluțiile externe și structura economiei naționale condiționează creșterea economică a Republicii Moldova. Scăderea ritmurilor de creștere a remiterilor și seceta din acest an au înrăutățit viziunea asupra evoluției economiei naționale.

Evoluția economiei naționale pentru anul 2012 este mai pesimistă de la ultimul exercițiu de prognozare. Economia UE planează într-o zonă de incertitudine, iar acest lucru influențează economia națională. Astfel, după o recuperare de doi ani după criza financiară, ritmul de creștere a producției moldovenești va încetini, din cauza cererii externe mai limitate decât anul trecut și din cauza condițiilor meteorologice nefavorabile.

Perspectivile pe termen scurt de creștere economică sunt nesigure și depind de evoluția remiterilor de peste hotare, a exporturilor și investițiilor stagnante. Băncile vor fi reticente în acordarea resurselor financiare din cauza evoluției compromițătoare a creditelor neperformante. Pe de altă parte, un semn pozitiv de relansare a activității îl servește scăderea șomajului.

În Uniunea Europeană, în prima jumătate a anului, s-a înregistrat o descreștere a economiei, pe când vecinii noștri – România, Ucraina, dar și Rusia, au avut parte de creșteri a economiei. Astfel, remiterile provenite din UE s-au micșorat, iar cele din CSI au crescut. Impactul secetei asupra economiei naționale este incert. În aceste condiții, prognoza pentru anul 2013 este greu de captat.

Agricultura

Este unul din principalele pericole pentru creșterea economică din acest an. S-a redus esențial producția vegetală (15,4%). Ultimele două trimestre sunt esențiale pentru contribuția agriculturii la PIB. Impactul secetei asupra creșterii economice încă nu poate fi estimat cu exactitate, deși calculele preliminare arată o scădere a producției agricole între 20% și 25%. Astfel, o să asistăm la o reducere dramatică a contribuției acestui sector la PIB. Producția animalieră a crescut moderat cu 0,6%. Unul din pericolele majore este reducerea numărului de animale și în rezultat al producției animaliere per total. Seceta a afectat culturile tehnice, astfel cel mai vulnerabili vor fi gospodăriile țărănești cu un număr mic de animale. Există posibilitate ca până la sfârșit de an să se înregistreze și o scădere la producția animalieră.

Exercițiul de modelare ne indică că producția agricolă va scădea cu 18-20% în anul 2012, cu efecte negative asupra producției industriale. Un alt aspect cu implicații negative asupra producției agricole este prețul mondial la produsele agro-alimentare, care s-au micșorat în 2012. Producătorii autohtoni nu vor fi stimulați de prețul extern al produselor pentru a produce mai mult.

Industria

Ritmul de creștere al producției industriale este prognozat la 4% pentru anul 2012. Considerăm că această creștere va fi datorată producției industriale în așa ramuri ca producția de mașini și aparate și producția extractivă.

Un alt element ce va determina o evoluție pozitivă a industriei este Formarea Brută de Capital Fix, anticipăm o creștere de până la 10%. Argumentele acestei creșteri este sporirea numărului de credite acordate de către sistemul bancar, pe de o parte și investițiile publice efectuate în infrastructură și reparații capitale, pe de altă parte. Menționăm că deflatorul prognozat al FBCF este de 104,8, mai mic decât cel al PIB pentru prima jumătate de an. Un alt factor ce ar influența FBCF este creșterea variației stocurilor, mai ales în preajma sărbătorilor din a doua parte a anului.

Serviciile

Cea mai mare contribuție la creșterea PIB va fi asociată cu sectorul serviciilor, care din cauza scăderii remiterilor, în special în trimestrul II, au ritmuri mai modeste decât anul trecut. Principalul motor va fi comerțul, care va spori ușor impulsionat de veniturile câștigate pe intern, cu condiția unei creșteri de 4-5% a remiterilor până la sfârșitul anului.

COMERTUL EXTERIOR a avut o evoluția destul de bună, în special exporturile care înregistrează creșteri raportate la anul trecut, atunci când au fost înregistrate performanțe deosebite. Considerăm că exporturile vor crește cu 3-4% în acest an, componenta re-exporturi va avea o influență mai mică decât în anul precedent, dar încă însemnată.

Principalele ipoteze ale modelului, prognoza curentă

Conceptual acest an este dificil pentru cei ce se ocupă de prognozare. În continuare vom prezenta principalele rezultate ale exercițiului de modelare. Vom prezenta limitele în care ar trebui să se încadreze PIB pe resurse pentru ca economia națională, cel puțin matematic să fie în zona unei creșteri economice pozitive. Am ales să explicăm din punct de vedere a resurselor pentru a avea o înțelegere mai bună a perspectivelor naționale de producție.

- Cursul de schimb al monedei naționale a fost fixat la o medie anuală de 12 MDL/USD;
- Rata medie a dobânzii pentru anul 2012 este de 13,5%;
- Remiterile (transferurile) vor crește cu 5%;
- Indicele prețului la produsele agro-alimentare urmează tendința mondială și conform estimărilor organismelor internaționale vor scădea cu 9-10% comparativ cu anul 2011;
- Exercițiul macroeconomic ne arată o creștere economică de 0,2%. Practic, pentru ca creșterea economică să rămână, în acest an pozitivă, este necesar ca economia națională să se încadreze în următoarele limite (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 7.1. PIB resurse, 2008-2012

	Agricultura	Industria	Comerț	Transporturi	Servicii alte	Impozite net pe produse	Creșterea PIB
2008	38,7	-1,0	7,0	3,1	-2,7	11,9	7,8
2009	-9,1	-19,1	0,9	-7,8	-0,7	-3,1	-6,0
2010	6,6	8,2	7,7	9,3	2,2	10,9	7,1
2011	5,1	6,6	10,2	5,5	2,6	9,9	6,4
2012	-10,9	1,5	4,0	0,4	2,6	2,8	0,2

Astfel, dacă scăderea a VAB în agricultură va fi mai mare de 11%, atunci, cel mai probabil, vom avea o creștere economică negativă (celelalte rămânând constante). Valoare prognozată de 1,5% a creșterii VAB în industrie este realizabilă și constituie un minim necesar, deși considerăm că ar exist premise pentru o creștere de maximum 3%.

Comerțul va fi susținut de remiteri, care spre sfârșit de an prognozăm să crească până la 4%. Remiterile în valori absolute se vor menține cel puțin la nivelul anului anterior. Prognoza se bazează pe o creștere de 5% a remiterilor. Ne așteptăm ca dinamica comerțului și respectiv a consumului să depinde într-o proporție mai mare de factori interni. Considerăm că salariul mediu va înregistra valori pozitive, dar situația va fi complicată de numărul salariaților angajați. Recunoaștem că este puțin stranie evoluția ratei șomajului în Republica Moldova, cu creșteri în perioade de avânt economic și invers, cel mai probabil, piața muncii are perioade de ajustare și

răspuns mai prelungite. Dar logica economică impune ca numărul angajaților ar trebui să se diminueze.

Impozitele nete pe produs ar putea fi și mai mari datorită eforturilor conjugate ale autorităților de a spori gradul de conformare și disciplina fiscală. Prognoza de 2,8% este una reală și necesară pentru a susține atât cheltuielile BPN, cât și o creștere economică pozitivă. În trimestrul III al anului 2012 riscăm să avem o creștere negativă comparativ cu anul 2011, dar în trimestrul IV situația ar trebui să se redreseze.

Pentru anul 2013, exercițiul de modelare, prezintă o creștere economică de 2,4%. Din cauza incertitudinii în Uniunea Europeană, dar și lipsa informației asupra impactului agriculturii asupra creșterii din acest an, cel mai probabil vom face unele corectări ale prognozei în MET-ul ce va analiza întregul an 2012.

	Unitatea de măsură	2011	2012 prognoză
PIB nominal	mld lei	82,2	87,2
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	106,4	100,2
IPC mediu anual	%	107,6	105,2
Cursul mediu de schimb al leului	lei/usd	11,73	12,03
Export de bunuri	mil usd	2222	2314
Față de anul precedent	%	144,1	104,2
Import de bunuri	mil usd	5192	5345
Față de anul precedent	%	134,7	103
Soldul balanței comerciale	mil usd	-2970	-3031
Producția industrială în prețuri curente	mld lei	33,0	36,3
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,4	104,3
Producția agricolă în prețuri curente	mld lei	22,5	19,7
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	104,6	81,6
Salariul nominal mediu lunar	lei	3193	3457
Forța de muncă	mii pers.	1257	1242
Numărul angajaților în economia națională	mii pers.	1173	1140,9

ZLSAC DINTRE MOLDOVA ȘI UE – EVALUAREA RISCURILOR

Jörg Radeke, German Economic Team Moldova

1. Introducere

Republica Moldova și Uniunea Europeană sunt în proces de negociere a Acordului privind instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC). După cum e firesc, un aspect important al acestui acord va fi reducerea și anularea tarifelor rămase pentru importuri. Cu toate acestea, deoarece este un acord de liber schimb aprofundat și cuprinzător, negocierile vor încerca de asemenea să excludă barierele netarifare în calea comerțului și să armonizeze regulamentele din alte domenii suplimentare selectate, așa ca sectoarele de servicii nominale, energetic și politica de concurență.

Impactul economic al unui astfel de acord va fi semnificativ. După toate, exporturile către Uniunea Europeană au ajuns la 1.08 miliarde USD în anul 2011 – reprezentând aproape jumătate din volumul total al exporturilor Moldovei. În același timp, produse în valoare de 2.2 miliarde USD au fost importate din Uniunea Europeană în anul 2011 – 44% din volumul total al importurilor în Moldova (BNS 2012).

Etapele evaluării riscurilor

Cercetarea sugerează că impactul este în general pozitiv pentru toate părțile implicate – gospodăriile casnice, companiile și finanțele publice. Cu toate acestea, vor fi câștigători și perdanti și este important că factorii de decizie să înțeleagă care vor fi domeniile afectate pentru a le putea ușura procesul de ajustare.

Pentru a crea o bază pentru o astfel de evaluare a riscurilor, noi am implementat primele etape care trebuie să facă parte din evaluarea riscurilor legate de excluderea tarifelor la importurile din Uniunea Europeană.

- 1) **Care produse vor fi afectate disproporționat?** (Secțiunea 2.2)
- 2) **Creșterea pentru importuri va fi semnificativă** în comparație cu dimensiunea sectorului afectat? (vezi secțiunea 2.3 a prezentului raport)
- 3) **Produsele afectate sunt economic relevante?** Mai concret, sectoarele produc o parte semnificativă din volumul total de producție? Respectiv, o scădere a activității economice ar duce la costuri înalte de ajustare sub formă de șomaj sau descreșterea volumului producției, de exemplu? (de asemenea, în secțiunea 2.3)
- 4) **Care este impactul fiscal?** Care vor fi consecințele pentru veniturile din impozite și tarife? (vezi secțiunea 2.4)

Deși nu s-a inclus în acest raport, următorul pas al unei evaluări adecvate a riscurilor ar trebui să determine dacă sectorul sau produsul vor deveni vreodată competitive. În fine, factorii de decizie trebuie să înțeleagă că tarifele la importuri au costuri înalte, deoarece majorează prețurile la bunurile și serviciile de pe care se percep. Ulterior, evaluarea riscurilor trebuie să implice următoarele întrebări adiționale:

- 5) **Cât de competitiv este produsul sau sectorul?** Sectorul sau produsul în cauză sunt deja supuși concurenței intense sau sunt protejate de concurența efectivă?
- 6) **Există perspectiva competitivității în viitor?** Care sunt șansele ca sectorul va profita de perioadele de tranziție pentru a-și spori competitivitatea?
- 7) **Care sunt costurile de amânare a liberalizării comerțului pentru consumatori și companii?**

Interpretarea rezultatelor

Rezultatele prezentate în acest raport sunt bazate pe o simulare efectuată pe baza unui instrument de simulare online pentru politicile tarifare *SMART* oferit de Banca Mondială (WITS 2012). *SMART* utilizează Modelul de echilibru parțial pentru a estima impactul schimbării tarifelor asupra fluxurilor comerciale, veniturilor din tarife, bunăstării, etc. Deoarece acest instrument se bazează pe vasta bază de date TRAINS, el oferă o abundență de date care permite analizarea impactului asupra produselor concrete¹¹. Totuși, în calitate de model de echilibru parțial – spre deosebire de Modelele de echilibru general (MEG) – instrumentul de simulare nu poate simula efectele rundei doi pe termen mai lung, care s-ar putea materializa datorită unui astfel de acord de comerț. De exemplu, el nu ia în considerație că prețurile mai mici vor duce la majorarea veniturilor disponibile ale populației Moldovei, care, parțial, vor fi utilizate pentru a cumpăra mai multe produse locale și importate. De fapt, rezultatele prezentate aici, cel mai probabil, subestimează întregul impact al acordului de comerț. Cu toate acestea, descrierea detaliată a rezultatelor este indispensabilă pentru identificarea efectelor asupra fiecărui sector și produs.

Simularea noastră ia în considerație doar efectele excluderii tarifelor la importuri. Noi nu am estimat impactul altor măsuri non-tarifare – așa ca ralierea standardelor, liberalizarea sectorului de servicii sau politica privind concurența. În scenariul nostru am modelat excluderea totală a tuturor tarifelor la importurile din Uniunea Europeană și Turcia – deoarece un acord de liber schimb cu Turcia este o condiție preliminară pentru semnarea ZLSAC dintre Moldova și UE (Prohnițchi 2012).

Ca și cu orice alt model economic, modelul *SMART* simplifică considerabil modul în care funcționează economia. Pe lângă această, viteza și măsura în care oamenii reacționează se bazează pe relațiile din trecut, care ar putea să nu mai fie adevărate în viitor. Modul în care consumatorii și companiile vor reacționa la schimbarea prețurilor este determinat de diferiți factori. Ținând cont de aceasta, rezultatele trebuie să fie tratate cu un anumit grad de precauție. Ele pot fi doar un prim indiciu al domeniilor unde impactul va avea loc. Cu toate acestea, rezultatul simulării va fi o îndrumare indispensabilă la evaluarea riscurilor legate de anularea tarifelor pentru importurile din UE.

Impactul eliminării tarifelor pentru importurile din UE

Este clar că eliminarea tarifelor asupra importurilor din Europa (și Turcia) va duce la majorarea cererii pentru acele produse. În această secțiune a raportului noi vom identifica produsele care vor fi afectate cel mai mult de eliminarea tarifelor la importurile de produse europene. Totuși, pentru început, ar fi util să examinăm studiile privind întregul impact economic al ZLSAC dintre Moldova și UE. Într-adevăr, deoarece analiza noastră studiază doar impactul pe termen scurt al eliminării tarifelor¹² și nu include impactul excluderii altor bariere în calea comerțului, este util să vedem care va fi impactul general pe termen lung al ZLSAC.

Rezumatul rezultatelor la nivel înalt

Instrumentele standard de estimare a impactului dinamic pe termen lung al acordurilor de comerț liber sunt Modele computabile de echilibru general (CEG). Studiile relevante și aprofundate ale lui Prohnițchi (2012) și ECORYS (2012) utilizează modelarea CEG pentru a explora impactul general al ZLSAC asupra economiei Moldovei. Ambele au determinat că ZLSAC va avea un impact benefic și va majora PIB-ul Moldovei cu 5.4 - 6.4% - echivalentul a unui an de creștere economică solidă.

¹¹ De exemplu, baza de date produsă pentru acest raport conține aproape 5000 de categorii de produse.

¹² Reamintim, că Instrumentul de simulare *SMART* ia în calcul doar impactul direct al anulării tarifelor, și nu efectele rezultate din eliminarea barierelor netarifare sau efectele rundei a doua.

Se preconizează că exporturile vor crește cu 11–16%, iar importurile vor înregistra o majorare de 6-8%. Prin urmare, ambele studii preconizează că exporturile vor crește mai mult ca importurile – cel puțin în termeni relativi. Prohnițchi (2012) estimează că guvernul va beneficia pe măsură ce veniturile sale vor crește cu circa 1.6%, deoarece majorarea veniturilor din TVA, impozitul pe venit al persoanelor fizice și juridice va compensa pierderea veniturilor din tarife. Mai mult, ambele studii sugerează că acordul va fi benefic pentru gospodăriile casnice, deoarece vor scădea prețurile de consum și veniturile din salarii. Majorarea rezultată a veniturilor disponibile va duce la creșterea consumului privat cu 7.8% (Prohnițchi 2012).

Deși impactul general al acordului de liber schimb va avea probabil un efect benefic asupra Moldovei, el nu va fi nedureros. Într-adevăr studiul ECORYS (2012) sugerează că majoritatea beneficiilor economice nu vor fi produse de reducerea tarifelor, dar din eliminarea barierelor netarifare, ralierea regulamentelor și standardelor, și liberalizarea sectorului de servicii.

Pe lângă aceasta, va fi nevoie de timp pentru ca beneficiile să se materializeze. Sectoarele care au fost protejate anterior de concurența cu produsele externe datorită tarifelor mari la importuri sau altor bariere în calea comerțului se vor înfrunta cu o concurență sporită – care ar putea forța o parte din companiile ineficiente să iasă de pe piață. Totuși, dacă totul merge bine, pe baza teoriei economice, capitalul și forța de muncă vor fi angajate în acele sectoare care se vor extinde după liberalizarea comerțului. Totuși, vor apărea costuri de ajustare sub formă de casare a utilajelor și echipamentului pentru proprietarii de companii; șomaj și recalificare pentru angajați, precum și schimbarea structurii veniturilor din impozite și a cheltuielilor pentru bunăstare socială ale guvernului (Santiago Fernandez de Cordoba 2008).

Prin urmare, deși se consideră că beneficiile pe termen lung vor fi în general pozitive, este important de înțeles că guvernul poate întreprinde măsurile necesare pentru a minimiza costurile de ajustare.

Impactul asupra cererii pentru importuri

În acest capitol vom examina modul în care eliminarea tarifelor asupra importurilor din Uniunea Europeană (și Turcia) va afecta cererea pentru produse din această regiune. În mod normal, reducerea tarifelor pentru importurile din Europa duc la majorarea cererii pentru aceste produse. Noi estimăm că pe baza simulării efectuate cu instrumentul de simulare a schimbării tarifului SMART, eliminarea tuturor tarifelor pentru Uniunea Europeană și Turcia va duce la o creștere inițială a valorii importurilor cu circa 76 milioane pe an – o creștere de 2.2% în comparație cu valoarea tuturor importurilor din anul 2010.

Ca atare, majorarea generală a importurilor este modestă. Totuși este important de notat că se reflectă doar impactul de eliminare a tarifelor. Cercetările lui Prohnițchi (2012) și ECORYS (2012) indică că impactul general și pe termen lung al ZLSAC asupra cererii pentru importuri va fi mai mare, deoarece barierele non-tarifare vor majora și mai mult cererea pentru importuri. Pe lângă aceasta, efectele celei de-a doua runde, așa ca majorarea veniturilor și modificarea contribuțiilor companiilor, vor majora și mai mult cererea pentru importurile din Europa. Ca atare, majorarea de 2.2% cel mai probabil indică impactul inițial al eliminării tarifelor pentru importuri.

Principala majorare maschează de asemenea diferențele considerabile dintre produsele importate. Deși rata medie ponderată a tarifului a fost de doar 3.5% în anul 2010, unele produse sunt impozitate la cote înalte când trec frontiera. De exemplu, tariful pentru importul de zahăr este de 30%, tarifele pentru carnea importată sunt în general mai mari de 15%, ca și tarifele la majoritatea fructelor și legumelor. Industria textilă națională este de asemenea protejată puternic de concurența din afara țării. Tabelul 1 prezintă exemple de produse cu cele mai înalte tarife la import.

Tabelul 1. Primele 20 de tarife în anul 2010

	Articole	Tariful mediu ¹³
1	Zahăr de trestie	30
2	Zahăr din sfeclă	25
3	Șuncă, întreagă și bucăți	20
4	Spată, întreagă și bucăți	20
5	Pere	20
6	Alte țesături	20
7	Roșii, întregi și felii	20
8	Ananas	20
9	Fructe citrice	20
10	Altele	19
11	Curcani	18
12	Mazăre	17
13	Piersici, inclusiv nectarine	16
14	Covoare și alte acoperămintele din țesătură pentru podea	16
15	Alte animale vii	15
16	Grăsimi animale	15
17	Carne și măruntaie comestibile	15
18	Miere naturală	15
19	Flori tăiate	15
20	Lăptucă și cicoare	15

Sursa: UNCTAD - TRAINS (2012).

Indiferent de logica din spatele tarifelor, un nivel înalt al tarifelor sugerează că eliminarea acestei bariere în calea comerțului va reduce prețurile pentru importuri, ceea ce se va reflecta și în sporirea cererii.

În ce măsură va crește cererea nu depinde doar de nivelul tarifelor. La fel, depinde și de reacția consumatorilor la schimbarea prețurilor. Aceasta de obicei se exprimă prin așa-numita elasticitate a cererii importurilor. Produsele cu o elasticitate mare a cererii importurilor înregistrează o transferare rapidă a cererii consumatorilor spre importurile concurenților după ce se reduc tarifele. Este cazul fructelor și legumelor, de exemplu – pentru care cererea crește cu două procente pentru fiecare reducere a prețului de un procent. Alte produse similare sunt textilele țesute și produsele farmaceutice. Băuturile și băuturile spirtoase, parfumurile și metalele sunt de obicei mai puțin sensibile la schimbarea prețurilor.

Schimbarea efectivă a tarifului și elasticitatea cererii pentru importuri determină împreună în ce măsură un produs va reacționa la reducerea sau anularea tarifelor. Pentru a determina care produse și sectoare sunt deosebit de afectate, este logic să se examineze în primul rând produsele importurile cărora vor crește cel mai mult după liberalizarea comerțului. **Ошибка! Источник ссылки не найден.** arată rezultatele pentru categoriile de produse pentru care ne așteptăm la cele mai mari schimbări. Rezultatele simulării sugerează că importul covoarelor va crește estimativ cu 21% în comparație cu anul 2010 – nu este surprinzător, luând în considerație că covoarele și alte acoperămintele pentru podea importate au în prezent o rată medie de tarifare de 12.6%. În mod similar, ne așteptăm că importurile de blănuri și vestimentație vor crește cu 16% și 13% respectiv.

¹³ Add valorem în 2010, vă rog să remarcați că rata tarifului s-a schimbat pentru unele articole, în special, pentru produsele agricole, deoarece tarifele sunt ajustate periodic.

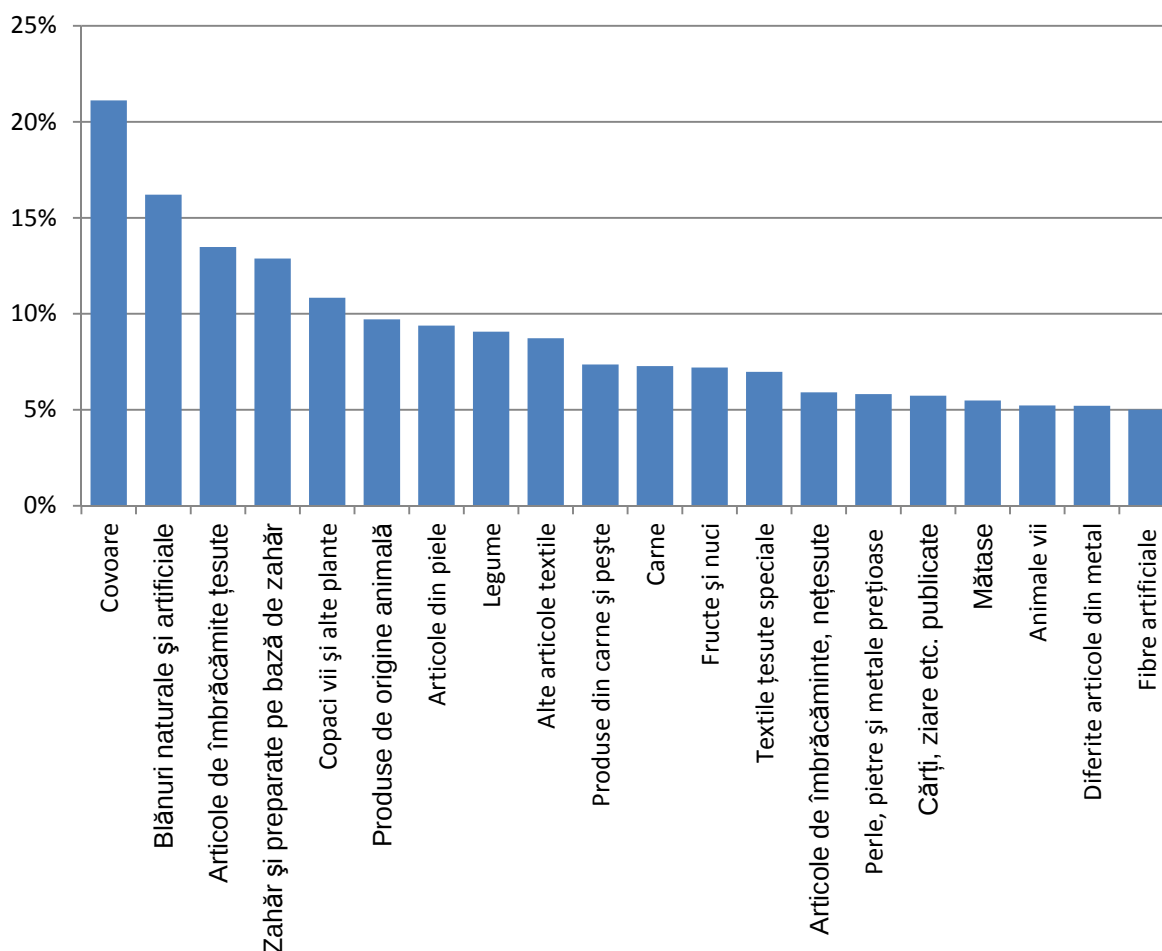

Figura 1. Modificarea relativă a cererii pentru importuri după reducerea tarifelor
Sursa: Analiză proprie bazată pe WITS (2012).

Pe lângă majorarea relativă, este logic să se examineze care sectoare vor trece prin cele mai mari majorări absolute ale importurilor – adică, care produse vor înregistra cele mai mari majorări a comerțului în USD.

Figura 2 arată categoriile de produse pentru care simularea noastră sugerează cele mai mari majorări ale valorii importurilor. Cifrele sugerează că echipamentul electric va înregistra o creștere absolută mare a importurilor de circa 6 milioane USD, dacă se anulează tarifele pentru el. Totuși, aceasta reflectă mai degrabă faptul că utilajul și echipamentul electric are o pondere mare (aproape 10%) în importurile Moldovei. În termeni relativi, cererea Moldovei pentru produsele electrice importate din Europa va crește cu doar 2%. Pe locul doi al creșterilor absolute se preconizează vestimentația țesută, care se estimează că va crește cu 5.2 milioane USD.

O examinare mai atentă ne arată că câteva produse textile sunt printre produsele afectate de reducerea simulată a tarifelor. Într-adevăr, toate împreună, îmbrăcămintea, țesăturile și fibrele vor înregistra o sporire a valorii importurilor de 10.6 milioane USD – devenind categoria de produse cea mai afectată de reducerea tarifelor.

În rezumat, deși creșterea inițială a importurilor este modestă, ea maschează faptul că unele sectoare vor înregistra majorări semnificative a cererii pentru produsele importate. Această reflectă diferența mare între regimul tarifar al diferitor categorii de produse. Factorii de decizie trebuie să se întrebe dacă modificarea importurilor generează un risc pentru producătorii naționali și cum vor afecta consumatorii sau finanțele publice.

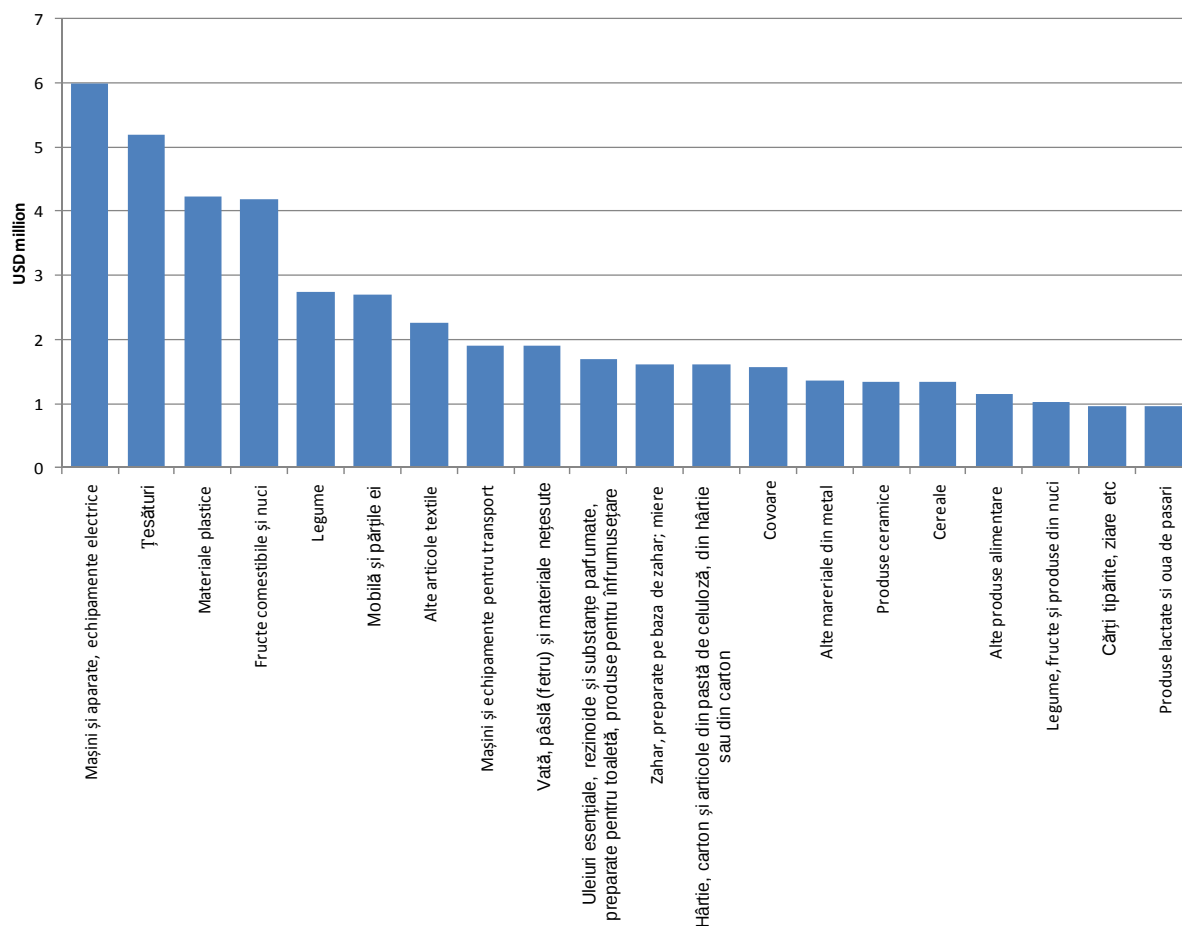

Figura 2. Schimbarea absolută a valorii importurilor după categorii de produse
Sursa: Propria analiză bazată pe WITS (2012).

Identificarea domeniilor de risc din economia națională

Protejarea sectoarelor industriale de concurența internațională prin intermediul tarifelor înalte pentru importuri este contraproductivă și deseori comportă costuri mari pentru consumatori, care trebuie să plătească mai mult și au mai puține opțiuni. Este adevărat și pentru că Moldova este competitivă în majoritatea domeniilor care sunt în prezent protejate prin intermediul tarifelor la importuri.

Totuși, pentru acele sectoare care sunt în prezent foarte protejate și de asemenea contribuie semnificativ la producția economică, eliminarea prea rapidă a tarifelor la importuri ar putea genera costuri mari de ajustare. Prin urmare, este important de înțeles care sunt sectoarele afectate cel mai puternic de liberalizarea comerțului și în ce măsură concurența din partea produselor importate le poate afecta.

Mai concret, se poate spune că, cel mai probabil, un sector va fi copleșit de concurența externă, dacă valoarea importurilor majorate este mare în comparație cu valoarea producției naționale. Pentru a vedea dacă acest lucru se va întâmpla, noi am comparat majorarea preconizată a importurilor cu valoarea producției naționale din diferite sectoare. Tabelul 2 de mai jos indică că producătorii de săpun, detergenți și produse de întreținere ar putea să se înfrunte cu un flux de produse externe în valoare de aproape 75% din valoarea producției lor – a treia coloană indică raportul între majorarea importurilor și valoarea producției sectorului în cauză. Noi am clasificat rezultatele începând cu acele sectoare unde fluxul de importuri este mare în comparație cu valoarea bunurilor produse în Moldova.

Tabelul 2. Cum vor afecta importurile sectoarelor industriale naționale?

Denumirea sectorului	Valoarea producției (mil. USD)	Majorarea estimată a importurilor (mil. USD)	Raportul între sporirea importurilor / producție	Contribuția economică a sectorului
Fabricarea săpunurilor, detergenților, a produselor de întreținere	3.3	2.4	75%	0.1%
Producția de piele, articole din piele și fabricarea încălțămintei	26.6	13.8	52%	0.7%
Fabricarea produselor textile	43.9	6.0	14%	1.1%
Fabricarea țiglelor și cărămidilor din lut ars	10.5	1.3	13%	0.3%
Fabricarea articolele de îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea blănurilor	73.7	7.1	10%	1.9%
Fabricarea hârtiei și a cartonului	25.4	1.6	6%	0.6%
Producția de articole din cauciuc și di material plastic	75.7	4.8	6%	1.9%
Fabricarea de mașini și echipamente	40.2	1.9	5%	1.0%
Fabricarea produselor finite din metal, exclusiv producția de mașini și utilaje	45.1	2.0	4%	1.1%
Edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative	49.5	1.0	2%	1.3%
Fabricarea zahărului	84.6	1.6	2%	2.2%
Industria chimică	60.7	1.1	2%	1.5%
Industria metalurgică	19.3	0.3	2%	0.5%
Producția, prelucrarea și conservarea cărnii și produselor din carne	117.9	2.0	2%	3.0%
Fabricarea produselor de tutun	54.8	0.8	1%	1.4%
Fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon	12.2	0.2	1%	0.3%
Prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor	83.4	1.0	1%	2.1%
Fructe comestibile și nuci	394	4.2	1%	10.0%
Fabricarea sticlei și articolelor din sticlă	60.1	0.6	1%	1.5%
Fabricarea produselor lactate	99.9	1.0	1%	2.5%
Legume	312	2.7	1%	8.0%
Fabricarea pâinii și a produselor de patiserie proaspete	89.2	0.7	1%	2.3%
Fabricarea articolelor din beton, ghips și ciment	79.0	0.6	1%	2.0%
Fabricarea cacao, ciocolatei și produselor zaharoase	38.5	0.3	1%	1.0%
Malț, amidon, inulină, grâu	163	0.3	0%	4.2%
Semințe și fructe oleaginoase	293	0.4	0%	7.5%
Animale vii	811	0.4	0%	20.7%
Prelucrarea lânii și fabricarea produselor din lână	12.4	0.0	0%	0.3%
Cereale	501	0.1	0%	12.8%
Fabricarea medicamentelor și produselor farmaceutice	27.3	0.0	0%	0.7%
Fabricarea altor produse minerale non-metalice	195.6	0.0	0%	5.0%

Sursa: Propria analiză bazată pe WITS (2012), BNS (2012), FAOSTAT (2012).

Totuși, în sine, aceasta nu este un motiv de a amâna ajustarea tarifelor. Tarifele înalte pentru importuri înseamnă costuri adiționale pentru consumatorii și companiile din Moldova, deoarece ele majorează costul produselor în cauză. De asemenea, nu le permite companiilor să-și amelioreze competitivitatea. Nu are sens ca consumatorii să achite prețuri mari pentru a proteja interesele câtorva proprietari de companii.

Costul adițional al prețurilor înalte și a numărului redus de opțiuni poate fi justificat – dacă e posibilă vreo justificare – dacă industria în cauză contribuie semnificativ la economia națională. De exemplu, dacă ne uităm atent la producătorii de săpunuri, detergenți și produse de întreținere – prima linie din Tabelul 2 – vedem că nu este cazul. Cota producției comparată cu valoarea bunurilor produse de restul economiei este de doar 0.1%. Prin urmare, tarifele cauzează în prezent costuri adiționale considerabile datorită prețurilor mai mari pentru produsele utilizate zilnic cum ar fi săpunurile și prafurile de spălat, în același timp, protejând interesele unei industrii mici.

Spre deosebire de producătorii de săpunuri, detergenți și produse de întreținere, producătorii de produse din piele, de produse textile, și producătorii de țiglă și cărămidă probabil se vor înfrunta cu o majorare semnificativă a concurenței externe. Deși separat aceste sectoare nu sunt mari, luate împreună ele au o contribuție economică semnificativă. Pe lângă aceasta, producătorii de textile și articole de îmbrăcăminte sunt tradițional activități intensive din punct de vedere al forței de muncă. Pentru aceste industrii, o evaluare mai vastă a riscurilor care va lua în considerație cât de competitive sunt aceste sectoare și dacă piața lor principală este piața moldovenească sau cea internațională va ajuta la evaluarea necesității unei ajustări treptate a tarifelor.

În general, în pofida sectoarelor menționate mai sus, analiza noastră sugerează că nici unul din sectoarele mari (de exemplu, produsele agricole, așa ca animalele vii, fructele și nucile, cerealele) nu vor înregistra o majorare semnificativă a importurilor, care ar avea un impact de lungă durată asupra cotelor acestor sectoare în economia națională.

Impactul asupra fondurilor publice

Venitul din tarife este o sursă importantă de venit pentru guvernul Moldovei în valoare de circa 133 milioane USD în anul 2010 (UNCTAD - TRAINS 2012)¹⁴. Tarifele la importurile din UE și Turcia s-au ridicat la circa 83 milioane USD în 2010 – peste 60% din veniturile totale din tarife. Ca atare, eliminarea completă a tuturor tarifelor cel mai probabil va avea un impact semnificativ asupra finanțelor publice. Veniturile totale din tarifele la importuri reprezintă 6% din veniturile guvernului – dacă studiem cifrele UNCTAD.

Evident, veniturile estimate din tarife pentru importurile din UE (și Turcia) de 83 milioane USD vor dispărea după ce Acordul privind zona de liber schimb aprofundat și cuprinzător este implementat pe deplin. Prin urmare, guvernul Moldovei va trebui să găsească modalități de a acoperi această insuficiență de venituri.

Totuși, este probabil ca pierderea veniturilor bugetului de stat va fi doar temporară. Într-adevăr, studiile Prohnițchi (2012) și ECORYS (2012) estimează că impactul general pe termen lung al ZLSAC asupra finanțelor publice va fi pozitiv. Cu toate acestea, guvernul Moldovei ar putea să se confrunte cu o problemă de lichiditate din cauza dispariției peste noapte a tarifelor pentru importuri, deoarece va fi necesar timp ca veniturile din taxa pe valoare adăugată și impozitul pe

¹⁴ În dependență de sursa utilizată, apar discrepanțe considerabile în cifra veniturilor generate din taxele vamale pentru importuri. În timp ce UNCTAD estimează că veniturile din tarife au fost de 133 milioane USD în 2010, datele statistice ale guvernului arată doar 86 milioane USD. Aceasta s-ar putea datora faptului că UNCTAD estimează venituri teoretice pe baza importurilor raportate și ratelor aplicabile a tarifelor în timp ce guvernul arată suma efectivă colectată. Deși noi utilizăm cifrele UNCTAD, această constatare rămâne la fel de valabilă – deși puțin diferită din punct de vedere al magnitudinii – dacă se bazează pe veniturile efective din impozite.

venit să crească. Prin urmare, merită să se înțeleagă care sunt sectoarele în care se vor înregistra cele mai mari pierderi din cauza dispariției veniturilor din tarifele pentru importuri.

Tabelul 3 arată că primele 20 articole reprezintă două treimi din pierderea estimată a veniturilor. Deși utilajul și echipamentul electric va reprezenta cea mai mare pierdere de circa 4.2 milioane USD, datele sugerează că pierderile de venituri sunt distribuite în mod egal printr-un șir de categorii de produse. Prin urmare, nu există o singură categorie de produse care să sufere o porțiune mare din pierderi.

Tabelul 3. Primele 20 de produse cel mai afectate de pierderea veniturilor din tarife

No	Produse	Pierderi din veniturile din tarife (mil. USD)	Cota pierderilor de venituri	Cota cumulativă
1	Utilaj electric	4.24	7%	7%
2	Materiale plastice	4.15	6%	13%
3	Fructe comestibile și nuci	4.02	6%	19%
4	Legume	2.86	4%	23%
5	Mobilă	2.63	4%	27%
6	Mașini și echipamente pentru transport	2.43	4%	31%
7	Articole din hârtie și carton	2.36	4%	35%
8	Îmbrăcăminte țesută	2.11	3%	38%
9	Tutun	1.78	3%	41%
10	Alte produse alimentare	1.69	3%	43%
11	Îmbrăcăminte nețesută	1.68	3%	46%
12	Produse ceramice	1.65	3%	48%
13	Pâine și patiserie	1.58	2%	51%
14	Parfumuri, produse cosmetice, preparate pentru toaletă	1.57	2%	53%
15	Alte articole textile	1.55	2%	56%
16	Săpun, preparate pentru spălat	1.39	2%	58%
17	Cauciuc	1.36	2%	60%
18	Zahar și preparate pe bază de zahăr	1.25	2%	62%
19	Alte produse chimice	1.22	2%	64%
20	Produse lactate	1.11	2%	65%

Sursa: Propria analiză pe bază WITS (2012).

Evident, cea mai mare parte a veniturilor din tarife este generată de produse care sunt deja comercializate intensiv partenerilor europeni și au rate relativ mici pentru tarife. Ținând cont de acest fapt, ajustarea treptată ar putea fi justificată din cauza ratelor mici ale tarifelor și ar reduce riscul apariției problemelor cu lichiditatea.

Recomandări

Nu există dubii că ZLSAC dintre Moldova și Uniunea Europeană va avea un efect benefic pentru Moldova și va genera venituri mai mari, prețuri mai mici, va spori comerțul și va aduce o prosperitate mai mare. Ca atare, guvernul Moldovei înțelege că trebuie să negocieze constructiv pentru a ajunge la un acord privind instituirea zonei de liber schimb aprofundat și cuprinzător cu UE.

Totuși, există riscuri pentru economia națională, care trebuie să fie evaluate și administrate, astfel încât ele să nu se transforme în costuri. Mai concret, guvernul trebuie să înțeleagă care produse și sectoare vor fi afectate disproporționat de eliminarea tarifelor pentru bunurile din

UE. Deși noi am determinat că majorarea pe termen scurt a importurilor de bunuri din UE va fi de doar 2,2%, există unele sectoare care vor înregistra o majorare semnificativă. Într-adevăr, deși rata medie a tarifelor este de doar 3,5% – sunt produse care sunt tarificate la import cu rate mai mari de 10 procente.

Evident, aceștia sunt candidații pentru cele mai mari majorări ale importurilor, dacă sunt anulate tarifele pentru produsele din UE. Noi considerăm că la eliminarea tarifelor, covoarele, îmbrăcămintea și produsele textile vor înregistra majorări semnificative a cererii în importuri în termeni relativi și absoluți.

Astfel, evaluarea trebuie să identifice dacă importurile concurente vor duce la excluderea de pe piață a producătorilor locali. Un bun indiciu aici este dacă majorarea importului va fi mare în comparație cu volumul economic al sectorului.

În al doilea rând, mai apare întrebarea dacă sectorul afectat este suficient de mare pentru a produce un efect domino grav asupra economiei. Cu cât mai mare este sectorul afectat, cu atât mai mari vor fi costurile de ajustare sub formă de șomaj, casări, etc. Analiza noastră sugerează că producătorii de articole din piele, textile, îmbrăcămintă, precum și producătorii de țiglă și cărămidă se vor înfrunța cu o majorare semnificativă a concurenței. Pe lângă această, ar putea crește importurile unor produse agricole. Deoarece aceste sectoare de asemenea au cele mai mari cote de producție economică, se recomandă efectuarea unor evaluări mai detaliate pentru ele.

Pe lângă aceasta, evaluarea trebuie să ia în considerație dacă sectorul sau produsul dat este supus deja unei concurențe intense. În unele cazuri, eliminarea tarifelor ar putea elimina doar rentele de monopol ale sectoarelor care au beneficiat de foarte puțină concurență în trecut.

În acest context, mai apare întrebarea dacă produsele date pot fi fabricate competitiv în Moldova. Într-adevăr, este logic să se acorde perioade de tranziție doar sectoarelor care, probabil, vor utiliza aceste perioade de tranziție pentru a-și spori productivitatea și a deveni mai competitive. Probele inițiale sugerează că aceasta este deosebit de relevant pentru un șir de produse agricole. Deși în Moldova sunt pre-condiții bune pentru producția agricolă, productivitatea în multe domenii încă este mult mai mică decât media în UE. Posibil ar fi cazul să se amâne liberalizarea comerțului și să se utilizeze perioada de tranziție pentru a investi în măsuri de sporire a productivității. Luând în considerație că produsele agricole sunt printre cele mai protejate prin intermediul tarifelor, ar trebui să se efectueze o evaluare detaliată a impactului pentru a direcționa procesul de negociere al ZLSAC.

Cu toate acestea, guvernul trebuie să țină cont că tarifele pentru importuri comportă costuri. Ele înseamnă prețuri mai mari pentru consumatorii și producătorii din Moldova. Pe lângă această, tarifele la importuri reduc opțiunile consumatorilor. Astfel, guvernul trebuie să se întrebe ale cui interese protejează amânând liberalizarea comerțului. Protejarea intereselor câtorva producători îngust specializați la costul prețurilor înalte și alegerii limitate pentru toți consumatorii din Moldova nu este o poziție bună.

În fine, un alt factor care trebuie luat în considerație de către guvern este modul în care eliminarea tarifelor îi va afecta veniturile. Importurile din Europa au atins valoarea de 83 milioane USD în 2010, conform bazei de date UNCTAD – TRAINS (2012) – totuși, veniturile efective colectate ar putea fi mai mici. Cu toate acestea, anularea tuturor tarifelor creează un deficit temporar în finanțele guvernului. Deși impactul general pe termen lung asupra bugetului public se preconizează a fi pozitiv, guvernul ar putea să se înfrunte cu o problemă de lichiditate, deoarece noile surse de venit au nevoie de timp până a se materializa. În mod tipic, veniturile sunt câștigate din produsele care au rate rezonabil mici ale importurilor și deja sunt importate intens. Dacă tarifele sunt deja mici pentru principalele produse generatoare de tarife, ar putea fi justificat într-o măsură să se reducă treptat tarifele pentru a reduce presiunile asupra finanțelor publice.

În general, totuși, analiza noastră sugerează că preocupările legate de costurile mari de ajustare nu sunt justificate. În primul rând, sporirea inițială a importurilor cu 2,2% este mică în comparație cu fluctuațiile observate în trecutul recent – de exemplu, recesiunea economică care a urmat după probășirea sistemului de creditare. Ea arată că ratele medii ale tarifelor au fost mici chiar de la început. În al doilea rând, cercetările noastre sugerează că beneficiile vor depăși costurile. Astfel, deși unele sectoare care au fost puternic protejate vor trece prin șocuri mai mari – există doar câteva cazuri imaginabile când liberalizarea comerțului ar trebui amânată. În acele cazuri, guvernul ar trebui să evalueze atent dacă costurile estimate de ajustare justifică beneficiile la care se renunță.

Referințe

ECORYS (2012). Evaluarea impactului durabilității comerțului în susținerea negocierii ZLSAC dintre UE și Georgia și Republica Moldova - Raport tehnic interimar. EIDC în susținerea negocierii ZLSAC dintre UE și Georgia și Republica Moldova. Rotterdam.

FAOSTAT (2012). Valoarea producției alimentare, ORGANIZAȚIA PRODUSELOR ALIMENTARE ȘI AGRICOLE A NAȚIUNILOR UNITE.

BNS (2012). Date statistice privind comerțul internațional. Biroul Național de Statistică din Republica Moldova.

BNS (2012). Principalii indicatori ai sectorului (2003-2010). Biroul Național de Statistică din Republica Moldova. <http://www.statistica.md/category.php?l=en&idc=127&>.

Prohnițchi, V. (2012). Compararea strategică a opțiunilor integraționiste ale Republicii Moldova: Integrarea economică aprofundată și cuprinzătoare cu UE versus aderarea la Uniunea Vamală Rusia-Belarus-Kazahstan. DOCUMENT DE ANALIZĂ ȘI PROGNOZĂ. E. Grup. NR. 3/2012.

Santiago Fernandez de Cordoba, S. L., Jean-Christophe Maur, Jose Maria Serena (2008). Adjustment cost and trade liberalisation (Costurile de ajustare și liberalizarea comerțului), UNCTAD.

UNCTAD - TRAINS (2012). Database on Trade Control Measures (Baza de date privind măsurile de control al comerțului) UNCTAD.

WITS (2012). World Integrated Trade Solution - Instrumentul de analiză SMART.

Lista documentelor de politici recente Papers

- Atragerea FSD în Moldova: Fapte, potențial și recomandări, de Ricardo Giucci și Jörg Radeke, Ciclul de studii de politici 02, aprilie 2012
- Comercializarea certificatelor de emisii în calitate de catalizator al îmbunătățirii eficienței energetice: Opțiunile și potențialul Moldovei, de Jörg Radeke și Georg Zachmann, Ciclul de studii de politici 01, februarie 2012
- Creșterea creditului în Moldova: analiza empirică și recomandări de politici, de Enzo Weber și Robert Kirchner, Ciclul de studii de politici 03, iulie 2011
- Opțiuni pentru un Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător între Republica Moldova și UE, de Matthias Luecke, Alex Oprunenco și Valeriu Prohnițchi, Ciclul de Studii de Politici 02, mai 2011
- Propuneri pentru reducerea poverii administrative a reglementărilor fiscale în Moldova, de Ricardo Giucci, Alexander Knuth, Natalia Cotruta și Ana Popa, Ciclul de Studii de Politici 01, martie 2011

- Cadrul regulatoriu al IMM în Moldova: Recomandări din perspective economice, de Alexander Knuth, Ciclul de Studii de Politici 02, noiembrie 2010
- Sectorul electroenergetic în Moldova: Evaluarea opțiunilor strategice, de Georg Zachmann și Alex Oprunenco, Ciclul de Studii de Politici 01, septembrie 2010

Lista notelor de politici recente

- Al treilea pachet energetic și reforma pieței energiei electrice, de Jörg Radeke și Georg Zachmann, Notă de politici 01, iunie 2012
- Situația creditelor de carbon ale Moldvei după anul 2012, de Georg Zachmann, Notă de politici 09, decembrie 2011
- Comentarii asupra proiectului de lege privind întreprinderile mici și mijlocii din octombrie 2011, de Alexander Knuth, Notă de politici 08, octombrie 2011
- Propuneri privind reforma documentației primare în Moldova, de Alexander Knuth și Natalia Cotruță, Notă de politici 07, octombrie 2011
- Propuneri privind reforma standardelor de contabilitate pentru micro-întreprinderile din Moldova – Prezentarea proiectului complet și discutarea aspectelor conexe, de Alexander Knuth, Natalia Cotruță, Alexandru Nederița și Natalia Țiriulnikova, Notă de politici 06, octombrie 2011
- Monitorizarea sectorului IMM din Germania, de Alexander Knuth, Notă de politici 05, iulie 2011
- Documentația primară în Germania, de Alexander Knuth și Ilona Kaiser, Notă de politici 04, mai 2011
- Comentarii pe margine proiectului legii întreprinderilor mici și mijlocii la situația din martie 2011, de Alexander Knuth, Notă de politici 03, mai 2011
- Strategia energetică a UE și consecințele acesteia pentru Moldova, de Georg Zachmann și Alex Oprunenco, Notă de politici 02, iulie 2011
- Costul economic al gazului ieftin din Rusia. Analiză și recomandări de politici, de Ricardo Giucci și Georg Zachmann, Notă de politici 01, februarie 2011

COMPARAREA PRODUCȚIEI ECONOMICE ÎNAINTE ȘI DUPĂ ÎNCEPUTUL TRANZIȚIEI ANALIZĂ GENERALĂ CU ACCENT PE CAZUL MOLDOVEI

Apostolos Papaphilippou

1. Introducere și prezentare generală

O temă recurentă în discuțiile privind evoluția producției în economia Moldovei este afirmația că volumul producției rămâne cu mult sub nivelul dinainte de demararea procesului de tranziție. De exemplu, într-un articol scris de Kovalenko (2012) care a analizat documentul Moldova 2020, se nota că, în ambele scenarii de dezvoltare conținute în document, nivelul estimat al producției din 2020 va fi mai mic decât nivelul producției Moldovei din 1989. Mai specific, articolul făcea referire la calculele care sugerau că, în conformitate cu scenariul de dezvoltare din documentul Moldova 2020, producția estimată a economiei din 2020 va corespunde unui nivel de 83% din cel atins în 1989, iar în scenariul de dezvoltare alternativ, mai optimist, aceasta ar corespunde procentului de 95% din cel atins în 1989.

Aceste calcule consideră anul 1989 drept bază și apoi încorporează ratele anuale (efective și estimate) de dezvoltare a volumului producției pentru perioada 1990-2020. Cu toate acestea, este binecunoscut că indicatorii care reflectă volumul producției în economia de comandă și economia de piață nu sunt direct comparabili. Scopul acestui articol este furnizarea unei evaluări critice a producției relative înainte și după demararea procesului de tranziție. Articolul susține că, datorită unei combinații de:

1. Chestiuni statistice privind proprietățile și subiectivitățile probabile ale indicatorilor utilizați pentru captarea producției din economia de comandă și economia de piață; și
2. Unui număr de factori specifici de țară care asigură compararea evoluției producției Moldovei în primii ani de tranziție, deosebit de problematici,

compararea producției oficiale ale economiei înainte și după tranziție este inutilă în general și, în plus, probabil că induce în eroare pentru cazul special al Moldovei.

Restul articolului este organizat după cum urmează:

- Secțiunea 2 cuprinde o prezentare generală a chestiunilor statistice și subiectivităților statistice probabile cu care se confruntă un analist încercând să evalueze scăderea producției înregistrate de fostele state sovietice odată cu demararea procesului de tranziție. Pe baza studiilor enumerate în prezentul articol, secțiunea 2 cuprinde o scurtă prezentare generală a chestiunilor statistice care au caracterizat indicatorii producției economiei de comandă și compară acești factori cu diferite chestiuni care au apărut odată cu demararea procesului de tranziție. Efectul combinat al chestiunilor analizate ar implica faptul că statisticile oficiale probabil vor exacerba scăderea efectivă a producției înregistrate la începutul procesului de tranziție.
- Secțiunea 3 cuprinde o evaluare revizuită a evoluțiilor producției Moldovei în perioada de tranziție. De asemenea, sintetizează mai multe caracteristici specifice pe țară cu privire la evoluția dezvoltării Moldovei.
- Secțiunea 4 utilizează baza de date BERD care acoperă 29 de economii de tranziție și de asemenea datele furnizate de Biroul Național de Statistică din Moldova pentru a oferi o analiză comparativă a evoluției producției Moldovei. Mai specific, secțiunea 4: (i) furni-

zează estimări ale nivelului producției din anul 2010 a economiei Moldovei ca parte din producția Moldovei din trei ani diferiți luați ca referință; și, pentru acești trei ani de referință, (ii) raportează clasificarea relativă a Moldovei în ceea ce privește dezvoltarea cumulată pentru anul 2010 în cele 29 de economii de tranziție acoperite de baza de date BERD.

- Secțiunea 5 se încheie astfel: (i) reiterează că o comparație a estimărilor oficiale de creștere înainte și după demararea tranziției nu are sens și (ii) analizează mai multe motive care sugerează că utilizarea ca referință a anului 1995 poate fi o alegere mai eficientă pentru angajarea unei analize comparative a dezvoltării, cel puțin pentru economiile care țin de Fosta Uniune Sovietică.
- În cele din urmă anexa statistică a articolului reproduce datele utilizate pentru a genera estimările comparative raportate în lucrare.

2. Trecerea de la o economie de comandă la o economie de piață: prezentare generală a chestiunilor statistice și a subiectivităților posibile

Trecerea de la economia de comandă la sistemul de piață a necesitat o schimbare fundamentală a sistemului statistic. Deși o analiză comparativă a celor două sisteme statistice și a subiectivităților lor posibile nu face obiectul prezentei lucrări, o scurtă prezentare generală a elementelor principale selectate este indispensabilă pentru a analiza problemele întâlnite atunci când sunt efectuate comparații ale producției, în special înainte și după demararea tranziției.

Indicatorii caracteristici ai producției din economia de comandă au fost compilați pe baza "Sistemului Producției Materiale" și astfel nu sunt comparabili cu estimările PIB compilate pe baza unui sistem de piață. În comparație cu indicatorul PIB, indicatorul Sistemul Producției Materiale omite deprecierea și majoritatea valorii adăugate a sectorului de servicii (doar serviciile fiind legate de distribuirea produselor fizice, precum depozitarea, transportul și comercializarea incluse în valorile cumulate ale Sistemului Producției Materiale). Este binecunoscut că sectorul serviciilor a fost sub-dezvoltat în economia de comandă și o zonă de dezvoltare în procesul de tranziție, strâns legată de dezvoltarea activităților din sectorul privat. Și că dezvoltarea din activitatea sectorului privat a fost doar parțial acoperită în statisticile oficiale, în special în anii timpurii ai tranziției.

Chestiuni statistice din economia de comandă

Mai multe caracteristici binecunoscute fac ca statisticile privind producția din economia de comandă să fie de utilitate limitată când se compară nivelul producției înainte și după demararea procesului de tranziție. Mai detaliat, acestea includ următoarele chestiuni inter-conectate:

1. Supra-raportarea constantă a producției În economia de comandă exista un stimulent inherent de a supra-raporta producția, deoarece bonusurile angajaților și companiilor depindeau de îndeplinirea planului în general și de țintele privind producția în special. Această supra-raportare constantă a fost estimată la 5% din PIB [Aslund (1990)].
2. Calitatea scăzută a produselor: Economia de comandă a fost caracterizată de o combinație de factori: (i) stimulentele de a maximiza producția brută, notată la punctul anterior, cuplată cu (ii) concurența limitată între bunuri și o cerere excesivă pentru bunuri în general la prețuri scăzute (fixate administrativ) (această cerere în exces la prețuri administrate manifestându-se prin cozi mari și raționalizare). Rezultatul acestor doi factori a fost scăderea calității mai multor bunuri, în special a celor de consum.
3. Activități cu valoare scăzută a anumitor companii: Mai multe companii, în special din sectorul de producție, produceau valoare adăugată negativă. Într-o asemenea companie evaluarea corectă (de piață) a tuturor costurilor de producție depășește valoarea de piață a producției

rezultate. Astfel, în loc să crească valoarea adăugată a unei economii, procesul de producție al unei asemenea companii scade valoarea adăugată: cu alte cuvinte, continuarea producției irosește mai multe resurse decât creează.

4. Subvențiile, inclusiv subvențiile comerciale implicite: Majoritatea fostelor state sovietice primeau subvenții în mod explicit prin credite. Aceste subvenții au fost treptat eliminate până la mijlocul anilor 1990. Pe de altă parte, și cu excepția celor 5 foste state sovietice din Asia centrală, transferurile bugetare directe au avut în general o importanță scăzută. Și după cum notează Aslund (2001) aceste subvenții directe către fostele state sovietice se terminaseră în 1994. Mult mai semnificative au fost însă subvențiile comerciale implicite furnizate fostelor state sovietice care importau energie datorită prețurilor foarte scăzute la energie, înainte de divizarea Uniunii Sovietice. Odată cu creșterea bruscă a prețurilor la energie la nivel internațional care au avut loc timpuriu în procesul de tranziție, fostele state sovietice care importau energie au înregistrat o balanță comercială externă semnificativ deficitară (respectiv, o schimbare semnificativă a raportului dintre prețurile exporturilor și cele ale importurilor). După cum am notat în secțiunea 3 de mai jos, acest aspect a fost deosebit de important pentru economia Moldovei.

Chestiuni statistice după începutul procesului de tranziție

Începutul tranziției a cauzat mai multe probleme birourilor de statistică. Odată cu necesitatea de a-și schimba metodologiile, statisticienii au fost nevoiți să abordeze un set diferit de stimulente legate de raportarea la nivel micro. Odată cu începutul tranziției: (i) caracteristicile care au dat naștere la subiectivisme ascendente analizate în subsecțiunea precedentă în ceea ce privește indicatorii producției economiei de comandă încetează să mai existe; (ii) stimulentele de a maximiza producția raportată în economia de comandă este înlocuit de stimulentele de a sub-raporta în economia de piață, pentru a limita pasivele fiscale.

Mai detaliat:

1. După cum am notat deja, statisticile oficiale au oferit doar o acoperire limitată a activității sectorului privat emergent și a economiei subterane în creștere, în special în primii ani de tranziție. Birourile statistice au fost nevoite să se bazeze mai puțin pe metodologia de compilare bazată pe raportarea completă desfășurată de unitățile de producție (după cum a fost cazul în economia de comandă) și gradual să o înlocuiască cu metodologii mai eficiente bazate pe studii.

2. Stimulentele de a supra-raporta producția în economia de comandă, care după cum am notat deja reprezintă o subiectivitate ascendentă privind statisticile oficiale privind producția în economia de comandă, a fost inversat, respectiv înlocuit de un stimulentele de a sub-raporta producția și veniturile pentru a limita pasivele fiscale.

3. În ceea ce privește îmbunătățirile de calitate pentru mai multe bunuri produse intern, acestea au devenit din ce în ce mai necesare în noul mediu caracterizat de o concurență sporită (inclusiv prin efectul liberalizării prețurilor și comerțului și astfel concurența produselor importate care să le înlocuiască pe cele interne). Această situație a contrastat cu situația deja remarcată a economiei de comandă: unde bunurile erau mai puține și exista o cerere în exces la prețuri administrate, ceea ce a dus la raționalizare. Este posibil ca aceste îmbunătățiri de calitate să nu fi fost surprinse pe deplin de comparațiile producției de la un an la altul, realizate pe baza prețurilor din anul precedent, în special în primii ani de tranziție.

4. Posibilele subiectivități înainte și după începutul tranziției privind posibila existență a companiilor cu valoare scăzută devine vizibilă atunci când se iau în considerare următorii factori: Pe de o parte, un indicator al producției pe baza măsurării producției brute ar înregistra dispariția acestei companii ca dezvoltare adversă (scădere a producției brute rezultate).

Dimpotrivă, concentrându-se pe valoarea adăugată, scăderea activităților cu valoare scăzută prin închiderea companiei este o creștere netă a PIB (și, alte aspecte fiind egale, o evoluție binevenită)¹⁵.

Cu toate acestea, din punct de vedere practic nu a existat un efect semnificativ în primii ani de tranziție datorat existenței companiilor cu valoare scăzută, deoarece reorganizarea producției a fost întârziată. Acest lucru s-a datorat în special faptului că acele companii nu au fost nevoite să se confrunte în mod real cu constrângeri bugetare o bună perioadă de timp după începutul tranziției. În special multe companii din economiile de tranziție și-au continuat operațiunile finanțându-le prin acumulare de datorii, o situație care a dat naștere la nivel macro unor volume semnificative de arierate inter-companii, care au persistat până spre sfârșitul anilor 1990.

5. În ceea ce privește subvențiile, subvențiile explicite au fost distribuite până la mijlocul anilor 1990. Subvențiile comerciale indirecte către fostele state sovietice importatoare de energie au fost reduse în mod dramatic odată cu creșterea timpurie a prețurilor energetice adaptate la prețurile internaționale.

Recapitularea efectului combinat al chestiunilor menționate mai sus înainte și după începutul procesului de tranziție implică faptul că o comparație mecanică a statisticilor oficiale disponibile dintre și după începutul tranziției probabil va da naștere unei supra-estimări semnificative a scăderii reale a producției care a avut loc în mod efectiv. Pe scurt, și pe baza motivelor analizate mai sus, deși cu siguranță a existat o scădere a producției în procesul de tranziție, statisticile oficiale probabil exagerează în mod semnificativ acest aspect.

3. Evaluare revizuită a evoluției producției Moldovei și caracteristicile specifice de țară ale dezvoltării economice

Evaluare revizuită a producției Moldovei

Întrebarea care apare în mod natural este dacă subiectivitățile notate în secțiunea anterioară pot fi cuantificate. Tabelul 1 de mai jos sintetizează rezultatele studiului lui Aslund (2001) pentru cazul specific al Moldovei. Studiul a încercat să revizuiască estimările oficiale ale PIB ale fostelor state sovietice făcând mai multe ajustări.

**Tabelul 1. Revizuirea nivelului PIB din 1995 al Moldovei
(exprimat ca procent al nivelului PIB din 1991)**

PIB oficial 1995	Inclusiv economia neoficială	Reducerea valorii scăzute din PIB de bază	Reducerea subvențiilor comerciale implicite din PIB de bază
47,6	54	54,5	65

Sursă: Aslund (2001).

Detaliat în tabelul 1:

- Coloana (1) exprimă PIB real oficial din 1995 ca procent din nivelul din 1991; astfel, în conformitate cu cifrele oficiale nivelul PIB real din 1995 corespunde cu nivelul 47,6% din nivelul PIB real din 1991.

¹⁵ O scurtă notă ar trebui să clarifice factorul "alte aspecte fiind egale" notat în paranteze: există, bineînțeles, costurile de tranziție privind închiderea unei companii cu valoare scăzută și (cu optimism) dez-alocarea temporară a resurselor utilizate anterior de această companie, inclusiv mâna de lucru. Aceste aspecte trebuie rezolvate prin mecanisme de siguranță socială și, posibil, prin politici de piață active care facilitează relocarea angajaților concediați. Cu toate acestea, pe termen lung, închiderea acestei companii eliberează resursele pe care aceasta le folosește ineficient, respectiv capitalul și mâna de lucru, care pot fi folosite mai productiv în alte activități din economie. Aceasta face parte din "procesul de distrugere creativă" descris de Schumpeter, inerent evoluției dintr-o economie de piață.

- Coloana (2) ajustează ascendent cifra oficială de 47,6% la 54% pentru a reflecta pe deplin economia neoficială. Ajustarea din coloana (2) s-a bazat pe rezultatele studiului empiric al economiilor neoficiale ale țărilor în tranziție realizată de Johnson, Kaufmann și Shleifer (1997).
- În cele din urmă corecțiile din coloanele (3) și (4) ajustează nivelul de bază din 1991 al producției având în vedere: (i) existența companiilor cu valoare scăzută din economie; și (ii) existența subvențiilor comerciale implicite. Este notabil că:
 - Ajustarea din coloana (3) este doar marginală, de la 54 la 54,5%. Aceasta reflectă modificarea mică a structurii industriale a Moldovei până în 1995.
 - Dimpotrivă, ajustarea din coloana (4) este foarte substanțială, aducând producția la 65% și este bazată pe rezultatele lucrărilor empirice ale lui Orłowski (1993) și Tarr (1994). Ambele studii indică faptul că Moldova a fost cel mai mult afectată dintre fostele state sovietice, cu transferurile comerciale inter-republicane implicite de la începutul tranzițiilor estimate de aceste studii la 18,8% și 24,1% din producția Moldovei.

În același timp trebuie notat că acoperirea cifrelor oficiale ale producției din 1991 și 1995 comparativ cu studiul lui Aslund (2001) este diferită pentru cazul special al Moldovei, deoarece statisticile moldovenești începând din 1995 exclud regiunea transnistreană.

Despre caracteristica specifică de țară a dezvoltării economice din Moldova

Începutul perioadei de tranziție a fost deosebit de dificil pentru Moldova. După divizarea URSS Moldova a pierdut accesul la contribuțiile subvenționate la procesul de producție, precum și piețele subvenționate ale industriilor de export. Este binecunoscut că efectul advers al balanței comerciale externe a fost deosebit de pronunțat în cazul Moldovei: după cum am notat mai sus, studiile comparative ale lui Orłowski (1993) și Tarr (1994) oferă dovezi ferme că efectul asupra balanței comerciale a fost foarte semnificativ și cel mai mare pentru economia Moldovei dintre toate fostele state sovietice.

Alte șocuri specifice de țară pentru Moldova în perioada de tranziție au inclus conflictul transnistrean din 1992 și o serie de dezastruri naturale. Acesta din urmă a avut un efect pronunțat dată fiind ponderea semnificativă a sectorului agricol al țării și sectorul procesării agro în producția totală. Condițiile meteorologice adverse au inclus inundațiile din 1992 și 1994 și secetele din 2000 și 2007. În cele din urmă Moldova a fost și a continuat să rămână vulnerabilă la șocuri externe. Economia a fost afectată în mod advers de criza rusească din 1998 și de criza financiară internațională din 2009.

Graficul 1 prezintă rata anuală de dezvoltare a PIB real al Moldovei inclusiv în perioada 1995-2011.

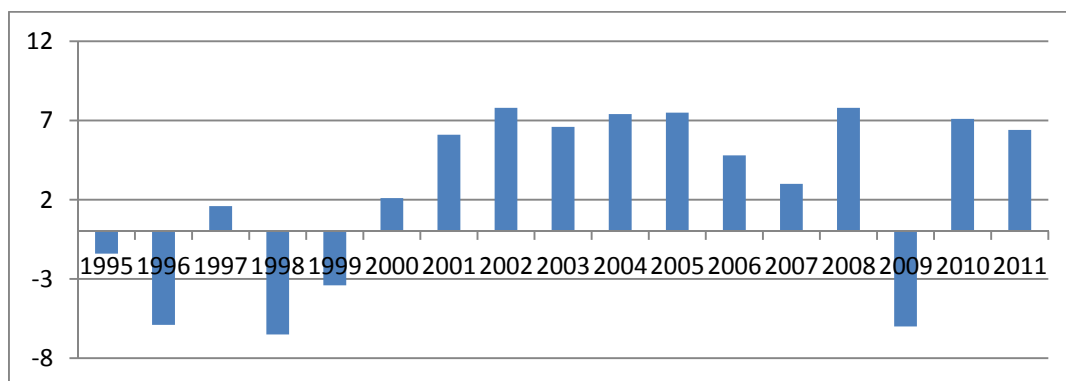

Figura 1. Rata anuală a dezvoltării PIB real din Moldova (procentual)

Sursă: Biroul Național de Statistică.

Notă: Estimarea din 2011 este preliminară.

4. Analiză comparativă a evoluției producției Moldovei

Acum comparăm cel mai recent nivel al producției Moldovei (respectiv, nivelul producției din 2010) cu nivelul producției Moldovei din mai mulți ani de referință diferiți. Raportăm rezultatele pentru anii următori:

- 1998: acest an este citat în articolul lui Kovalenko (2012) menționat în introducerea lucrării și este utilizat în general ca an de referință pentru a evalua evoluția relativă a producției din perioada de tranziție, inclusiv de către BERD.
- 1991: anul 1991 a marcat divizarea URSS și începutul perioadei de tranziție pentru mai multe economii; și
- 1995: Pentru motivele notate în secțiunea 5 de mai jos, anul 1995 poate constitui o bază mai stabilă pentru o analiză comparativă a evoluțiilor producției, cel puțin dintre economiile care aparțin fostelor state sovietice.

Pentru a efectua analiza comparativă, am utilizat baza de date BERD, disponibilă pe web. Datele utilizate pentru calculele raportate mai jos au fost descărcate în iulie 2012 și apar în anexa statistică a lucrării. Acestea se referă la rata de dezvoltare anuală a volumului producției din 29 de țări aflate în tranziție în perioada 1990-2010, inclusiv.

Este notabil că Moldova este singurul caz în care datele nu au fost raportate anterior anului 1995, probabil datorită excluderii regiunii transnistrene din 1995 încoace. Cu toate acestea, pentru a putea realiza calculele cu anii de referință 1989 și 1991 am încorporat în baza de date estimările oficiale existente ale modificării anuale a producției Moldovei din 1990 până în 1994, inclusiv.

Tabelul 2. Estimările ratei anuale de dezvoltare din volumul producției Moldovei (procentual)

Anul	Rata de creștere a volumului producției
1990	-2,4
1991	-17,5
1992	-29,0
1993	-1,2
1994	-30,9

Sursă: Biroul Național de Statistică.

Notă: Tabelul furnizează estimări ale ratei de dezvoltare în volumul producției pentru economia Moldovei (inclusiv regiunea transnistreană). Cifrele pentru perioada 1992-1994 se referă la rata de dezvoltare a PIB real, în timp ce cifrele anterioare reflectă în mare rata de dezvoltare a volumului cumulat al Sistemului Producției Materiale.

În evaluarea rezultatelor raportate cititorul ar trebui să aibă în vedere următoarele:

1. Pentru chestiunile analizate în secțiunea 2, comparația indexului de producție al unei economii de tranziție înainte și după începutul tranziției este problematică; și în plus
2. Pentru cazul Moldovei, acoperirea indicatorilor este foarte diferită. Aceasta face din Moldova un caz special și comparația dintre nivelurile producției înainte și după începutul tranziției devine deosebit de problematică.

Tabelul 3 de mai jos sintetizează rezultatele calculelor pe baza unui set de 29 de economii acoperite de baza de date.

Tabelul 3. Nivelul producției din 2010 ca parte a anilor de referință diferiți și clasificarea sa relativă pe baza unui set de 29 de economii de tranziție acoperite în baza de data BERD

Anul de referință	Producția din 2010 ca parte din bază	Clasificarea Moldovei
1989 = 100	56	29
1991 = 100	70	29
1995 = 100	146	25

Sursă: Propriile calcule BERD și datele Biroului Național de Statistică al Moldovei *Notă:* Estimările din coloana 2 sunt rotunjite la următorul număr întreg. Anexa statistică a lucrării furnizează datele folosite pentru a genera rezultate pentru 1989 și 1991.

Incorporarea mecanică a ratelor anuale de dezvoltare a volumului de producție din respectiva perioadă sugerează că nivelul de producție al Moldovei din 2010 corespunde doar procentului de 56% din producția din 1989 și 70% din producția din 1991. În ambele cazuri Moldova s-a clasificat ultima dintre cele 29 de economii de tranziție acoperite în baza de date.

Producția din 2010 ale Moldovei corespunde unui nivel de 146% din producția din 1995. Cu toate acestea, luând 1995 ca an de referință duce la o ușoară îmbunătățire a clasificării Moldovei până pe poziția 25. În special luând anul 1995 ca an de referință semnifică:

- Moldova depășește România (a cărui nivel al producției din 2010 corespunde cu doar 135% din nivelul din 1995), Ucraina (137) și Macedonia și Bulgaria (ambele la 143); în timp ce
- producția Moldovei este doar marginal mai mică decât cea ale Republicii Cehe (de asemenea la 146), și se apropie de Ungaria (la 149), iar următoarele 4 poziții sunt ocupate de Croația (153), Serbia (158), Slovenia (162) și Muntenegru (165).

O analiză detaliată a evoluției comparative a producției în creștere în economiile de tranziție poate fi un domeniu natural pentru alte lucrări. Aceasta însă nu face parte din obiectul prezentei lucrări.

4. Concluzii

Pentru a recapitula, este clar că această combinație:

1. Chestiuni statistice privind proprietățile și devierile indicatorilor utilizați pentru captarea producției cumulate din economia de comandă și economia de piață; și
2. Unui număr de factori specifici de țară care asigură compararea evoluției producției Moldovei în primii ani de tranziție, deosebit de problematici,

fac ca această comparație a producției din economia Moldovei înainte și după tranziție să nu aibă sens.

În contrast față de anul de referință 1989 folosit pe larg în literatura de specialitate, convenim că alegerea anului 1995 ca bază poate fi o bază mai solidă pentru o analiză comparativă eficientă a evoluției producției între economiile din fostele state sovietice. Mai specific, și în plus față de evitarea subiectivismelor posibile analizate în secțiunea 2, motivele de a prefera 1995 ca an de referință includ:

- Faptul că respectiva compilare a datelor naționale și a estimărilor PIB din primii ani de tranziție s-a bazat în mare pe adaptările estimărilor producției derivate pe baza Sistemului Producției Materiale pentru mai multe economii, astfel dând naștere unor variații semnificative din metodologiile efective folosite.

- În multe economii, și în urma liberalizării prețurilor administrate, primii ani de tranziție au constituit perioade cu niveluri foarte mari ale inflației ceea ce, alte aspecte fiind egale, sporește nesiguranța inerentă din compilarea datelor naționale.
- Faptul că subvențiile acordate mai multor state fost sovietice au fost consumate până în 1995. Acesta asigură un punct de început mai echilibrat pentru evaluarea evoluției producției relative între aceste economii.
- La final, și pentru cazul special al Moldovei, perioada timpurie pur și simplu nu este comparabilă, iar statisticile moldovenesti din 1995 înapoi exclud regiunea transnistreană.

Referințe

Aslund, A. (1990), "How Small is the Soviet National Income?" in Rowen, H.S. and C. Wolf, Jr. (eds.), *The Impoverished Superpower Perestroika and the Soviet Military Burden*, San Francisco: Institute for Contemporary Studies.

Aslund, A. (2001), "The Myth of Output Collapse after Communism", *Carnegie Endowment for International Peace*, Working Paper No. 18.

International Monetary Fund (1994), *Economic Review: Financial Relations among the Countries of the Former Soviet Union*, Washington D.C.: IMF.

Johnson, S., Kaufmann, D. and A. Shleifer (1997), "The Unofficial Economy in Transition", *Brookings Papers on Economic Activity*, No. 27 (2).

Kaufmann, D. and A. Kaliberda (1996), "Integrating the Unofficial Economy into the Dynamics of Post-Socialist Economies: A Framework of Analysis and Evidence", in Kaminski, B. (ed.), *Economic Transition in Russia and the New States of Eurasia*, Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe.

Kovalenko, I. (2012), "Moldova 2020: Loteria Prioritetov", *Ekonomitseskie Obozrenie*, No. 10 (938), 16 March.

Orlowski, L. (1993), "Indirect Transfers in Trade among Former Soviet Union Republics: Sources, Patterns and Policy Responses in the Post-Soviet Period", *Europe-Asia Studies*, No. 45(6).

Tarr, D.G. (1994), "The Terms-of-Trade Effects of Moving to World Prices on Countries of the Former Soviet Union", *Journal of Comparative Economics*, No. 18 (1).

ANEXĂ STATISTICĂ

Tara	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Albania	-10,0	-28,0	-7,2	9,6	8,3	13,3	9,1	-10,9	8,6	13,2	6,5	7,9	4,2	5,8	5,7	5,7	5,4	5,9	7,7	3,3	3,0
Armenia	-7,4	-11,7	-41,8	-8,8	5,4	6,9	5,9	3,3	7,3	3,3	5,9	9,6	13,2	14,0	10,5	13,9	13,2	13,7	6,9	-14,2	4,0
Azerbaidjan	-11,7	-0,7	-22,6	-23,1	-19,7	-11,8	0,8	6,0	10,0	11,0	11,1	9,9	10,6	11,2	10,2	24,3	30,5	23,4	10,8	9,3	9,0
Belorusia	-3,0	-1,2	-9,6	-7,6	-11,7	-10,4	2,8	11,4	8,4	3,3	5,8	4,7	5,0	7,0	11,4	9,4	9,9	8,2	10,0	0,2	6,6
Bosnia și Herțegovina	-23,2	-12,1	-50,0	-60,0	0,0	20,8	86,0	37,0	15,6	9,6	5,5	4,3	5,5	3,0	6,3	3,9	6,7	10,8	6,0	-2,8	0,8
Bulgaria	-9,1	-11,7	-7,3	-1,5	1,8	2,9	-9,4	-5,6	4,0	2,3	5,4	4,1	4,5	5,0	6,6	6,4	6,5	6,4	6,2	-4,9	0,4
Croația	-7,1	-21,1	-11,7	-8,0	5,9	6,8	5,8	6,8	2,1	-1,5	3,0	3,8	5,4	5,0	4,2	4,2	4,7	5,5	2,4	-5,8	-1,5
Republica Cehă	-1,2	-11,6	-0,5	0,1	2,2	5,9	4,0	-0,7	-0,8	1,3	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,3	1,7
Estonia	-6,5	-13,6	-14,2	-8,8	-1,6	2,8	5,7	11,7	6,7	-0,3	10,0	7,5	7,9	7,6	7,2	9,4	10,6	6,9	-5,1	-13,9	2,4
Macedonia	-9,9	-6,2	-6,6	-7,5	-1,8	-1,1	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,1	4,0	5,9	4,8	-0,8	0,8
Georgia	-12,4	-20,6	-44,8	-25,4	-11,4	2,4	10,5	10,6	2,9	3,0	1,9	4,7	5,5	11,1	5,9	9,6	9,4	12,4	2,1	-4,5	2,0
Ungaria	-3,5	-11,9	-3,1	-0,6	2,9	1,5	1,3	4,6	4,8	4,2	5,2	4,1	4,4	4,3	4,9	3,5	4,0	1,0	0,6	-6,3	0,8
Kazahstan	-0,4	-11,0	-5,3	-9,2	-12,6	-8,2	0,5	1,7	-1,9	2,7	9,8	13,5	9,8	9,3	9,6	9,7	10,7	8,9	3,2	1,2	6,0
Kirgizstan	5,7	-7,9	-13,9	-15,5	-20,1	-5,4	7,1	9,9	2,1	3,7	5,4	5,3	0,0	7,0	7,0	-0,2	3,1	8,5	8,4	2,3	-3,5
Letonia	2,9	-10,4	-34,9	-14,9	2,2	-0,9	3,6	8,3	4,8	3,3	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,2	-18,0	-1,0
Lituania	-5,0	-5,7	-21,3	-16,2	-9,8	1,2	5,1	8,5	7,5	-1,5	4,2	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8	9,8	2,8	-14,8	0,5
Moldova	-2,4	-17,5	-29,0	-1,2	-30,9	-1,4	-5,9	1,6	-6,5	-3,4	2,1	6,1	7,8	6,6	7,4	7,5	4,8	3,0	7,8	-6,0	7,1
Mongolia	-2,5	-9,2	-9,5	-2,9	2,3	6,3	2,4	4,0	3,5	3,2	1,1	1,0	4,0	5,9	10,1	7,3	8,6	10,2	8,9	-1,6	7,0
Muntelegru	-7,9	-10,8	-21,0	-24,9	0,7	6,2	13,9	4,2	4,0	-6,7	3,1	1,1	1,9	2,5	4,4	4,2	8,6	10,7	7,5	-5,7	-0,6
Polonia	-11,6	-7,0	2,6	3,8	5,2	7,0	6,2	7,1	5,0	4,5	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,7	3,3
România	-5,7	-12,9	-8,8	1,5	3,9	7,1	3,9	-6,1	-4,8	-1,3	0,0	5,6	5,0	5,3	8,5	4,1	7,9	6,3	7,3	-7,1	-2,0
Rusia	-3,0	-5,0	-14,8	-8,7	-12,7	-4,0	-3,6	1,4	-5,3	6,4	10,0	5,1	4,7	7,4	7,2	6,4	8,2	8,5	5,2	-7,9	4,4
Serbia	-7,9	-11,6	-27,9	-30,8	2,5	6,1	7,8	10,1	1,9	-18,0	5,2	5,1	4,5	2,4	9,3	5,6	5,2	6,9	5,5	-3,1	1,6
Republica Slovacă	-0,4	-15,9	-6,7	-3,7	6,2	5,8	6,1	4,6	4,2	1,5	2,0	3,5	4,6	4,8	5,0	6,7	8,5	10,6	6,2	-4,7	4,0
Slovenia	-7,5	-8,9	-5,5	2,8	5,3	4,1	3,7	4,8	3,9	5,4	4,1	3,1	4,0	2,8	4,3	4,5	5,9	6,9	3,7	-8,1	1,1
Tadjikistan	-0,6	-7,1	-29,0	-16,4	-21,3	-12,4	-16,7	1,7	5,3	3,7	8,3	10,2	9,1	10,2	10,6	6,7	7,0	7,8	7,9	3,4	5,5
Turkmenistan	2,0	-4,7	-5,3	-10,0	-17,3	-7,2	-6,7	-11,3	6,7	16,5	18,6	20,4	15,8	17,1	14,7	13,0	11,4	11,6	10,5	6,1	11,0
Ucraina	-4,0	-10,6	-9,7	-14,2	-22,9	-12,2	-10,0	-3,0	-1,9	-0,2	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,1	-15,1	4,0
Uzbekistan	1,6	-0,5	-11,1	-2,3	-4,2	-0,9	1,6	2,5	4,3	4,3	3,8	4,1	4,0	4,2	7,7	7,0	7,3	9,5	9,0	8,1	8,2

Sursă: Baza de date BERD și datele Biroului Național de Statistică al Moldovei

Notă: Datele din tabel se referă la rata de dezvoltare anuală a volumului producției din perioada 1990-2010, inclusiv, și au fost descărcate din baza de date BERD în iulie 2012. Cu toate acestea, din baza de date BERD lipseau datele pentru Moldova înainte de 1995 și pentru 2010. Astfel, datele Biroului Național de Statistică al Moldovei au fost folosite pentru a compila această serie, respectiv: (i) datele care apar în tabelul 2 din lucrarea pentru 1990-1994 (care acoperă toată Moldova, inclusiv Transnistria); și (ii) cele mai recente estimări oficiale pentru rata de dezvoltare a PIB real la sfârșitul perioadei (care, împreună cu datele privind Moldova de după 1995, exclud regiunea transnistreană).

INSTITUȚII, DEZVOLTARE ȘI REFORMĂ ÎN SISTEMUL DE JUSTIȚIE AL MOLDOVEI

Dr. Andrea Lorenzo Capussela

1. Instituțiile și cauzele dezvoltării economice pe termen lung

Teorii neoclase ale dezvoltării economice pun accent pe acumularea capitalului uman și fizic și, mai recent, pe progresul tehnologic. Totuși, acestea par cauze aproximative ale dezvoltării, nu factori determinanți fundamentali: ce determină anumite țări să acumuleze capital și să inoveze mai rapid decât celelalte? De ce investesc mai mult și au școli mai bune? Cu alte cuvinte, de ce este venitul pe cap de locuitor în Norvegia de aproximativ 500 de ori mai mare decât în Burundi, iar sărăcia este destinul inevitabil al acesteia din urmă?

Patru răspunsuri principale au fost date la aceste întrebări: geografia, și prin urmare climatul, expunerea la boli, înzestrarea cu resurse naturale și apropierea de rutele de transport (Diamond, 1997; Sachs, 2001); comerțul și integrarea în piețele internaționale (Frankel și Romer, 1999); cultura, religia și valorile, urmând teoria lui Max Weber (Grief, 1994; Landes, 1998); și instituțiile (North și Thomas, 1973; North, 1990 și 1991). Din ce în ce mai multe lucrări susțin calitatea instituțiilor unei țări drept o cauză de prim ordin a dezvoltării pe termen lung și cu un impact mai mare asupra diferențelor dintre țări în ceea ce privește performanța economică decât geografia, integrarea comerțului sau tradițiile culturale (a se vedea Acemoglu *et al.*, 2005, de asemenea, pentru referințe bibliografice suplimentare; pentru o abordare suplimentară, a se vedea Glaeser *et al.*, 2004). Aceasta înseamnă și că, având instituțiile adecvate, nicio țară – cu siguranță nu Moldova – nu este predestinată sărăciei și fragilității.

Așezând fundamentul acestei școli de gândire, North a definit "instituțiile" drept "regulile jocului într-o societate sau, mai formal, [...] constrângerile create de oameni care formează interacțiunea umană" (1990, p. 3): o definiție care cuprinde cadrul în care are loc schimbarea politică, socială și economică. Printre acestea, economiștii s-au concentrat în principal pe reglarea drepturilor de proprietate, piețelor, contractelor și corporațiilor, care structurează stimulentele locuințelor și firmelor și astfel influențează organizarea schimbării de producție și economice, alocarea resurselor, investiția în capital și inovația și distribuția sănătății (Baumol, 1990; Rodrik *et al.*, 2004; Beck, 2012). În forma lor cea mai simplă, concluziile lor par intuitive și pot fi atribuite lui Adam Smith: dacă dreptul de proprietate nu este bine proiectat și protejat eficient, în cazul în care contractele prin care asemenea drepturi sunt transferate nu pot fi aplicate în mod previzibil, și dacă piețele în care au loc asemenea transferuri nu sunt deschise concurenței, vor exista puține stimulente sau oportunități de a investi și inova, resursele nu vor fi alocate pentru utilizarea cea mai eficientă, productivitatea și dezvoltarea vor rămâne sub potențialul acestora, iar piețele vor fi mai mici decât ar fi în mod normal (inclusiv piața crucială a capitalului: Beck și Levine, 2005). Prin contrast, societățile a căror economie este organizată în jurul instituțiilor care protejează eficient drepturile de proprietate, contractele și concurența prezintă o probabilitate mai mare de a investi, inova și prospera. Deoarece legătura dintre aceste teorii și economia politică a dezvoltării – care este mai relevantă în mod direct pentru Moldova – este clară și recunoscută în general (Adam și Dercon, 2009; Besley și Persson, 2011), au fost adoptate din ce în ce mai mult de organizațiile de dezvoltare ca parte a cadrului științific pentru lucrările lor (Banca Mondială, 2008).

Prin urmare, eficiența instituțiilor – în afară de chestiunea corectitudinii – poate fi judecată obiectiv, în funcție de dacă îmbunătățesc dezvoltarea economică cumulată și bunăstarea socială (Voight, 2009). Eforturile depuse în special la Banca Mondială au dezvoltat două din cele mai respectate și larg utilizate seturi de indicatori ai calității instituțiilor (*Indicatorii Guvernantei*

Mondiale, a se vedea: Kaufman *et al.*, 1999; Kaufman *et al.*, 2007; Kaufman și Kraay, 2008; Kaufman *et al.*, 2009; și indicatorii *Doing Business*: World Bank and IFC, 2012), care vor fi folosiți pentru a descrie condițiile Moldovei.

2. Apariția instituțiilor ineficiente

Însă cum și de ce apar și persistă instituțiile ineficiente? Cultura, din nou, și tradițiile legislative influențează cu siguranță forma instituțiilor unei societăți, însă o linie mai persuasivă de raționare se deplasează de la observația că instituțiile determină nu doar alocarea resurselor ci și distribuția bogăției, și sunt produsul deciziei colective a unei forme de guvernare (Acemoglu *et al.*, 2005). Prin urmare, grupurile sociale care dețin puterea politică vor dori să adopte instituțiile care le permit să capteze o parte mai mare a resurselor și profiturilor unei economii. Însă asemenea instituții sunt de regulă unele ineficiente – precum instituțiile care permit furtul drepturilor de proprietate, pentru a folosi un exemplu extrem, sau permit firmelor deja prezente pe piață să obțină profituri închizând piețele noilor veniți – și prin urmare pentru a-și atrage o parte mai mare a profitului aceste grupuri trebuie să organizeze economia astfel încât profitul să fie mai mic decât ar putea fi. Alte grupuri sociale se vor opune acestui fenomen, fie pentru că doresc să primească o parte mai mare, fie pentru că le pasă de dezvoltarea generală a economiei, iar conflictul dintre aceste două seturi de interese va fi soluționat în funcție de forța lor politică, nu doar pe baza meritelor propunerilor conflictuale cu privire la forma instituțiilor.

La rândul său, forța politică a fiecărui grup este determinată de forța sa în interiorul instituțiilor unde este concentrată puterea politică *de jure*, precum și de disponibilitatea resurselor materiale, precum banii pentru promovarea propriilor valori, pe care este bazată puterea lor politică *de facto*. Iar distribuția resurselor depinde de instituțiile care organizează economia, respectiv cadrul în care unitățile locative și firmele iau decizii economice și guvernul dezvoltă politici economice. Distincția dintre instituțiile politice și cele economice, pe de o parte, și dintre puterea politică *de jure* și *de facto*, pe de altă parte, clarifică imaginea: dacă proiectarea viitoare a instituțiilor economice este dezbătută, instituțiile politice existente și distribuția existentă a resurselor vor influența rezultatul respectivei dezbateri care, la rândul ei, va determina performanța viitoare a economiei, distribuția viitoare a resurselor și, indirect, distribuția viitoare a puterii politice *de facto*; în absența constrângerilor asupra puterii sale politice, elita existentă va câștiga dezbaterea: noile instituții economice vor distribui în mod corespunzător membrilor lor o parte disproporționată a resurselor economiei, pe care apoi elita le va putea utiliza pentru a remodela instituțiile politice astfel încât să-și dezvolte și mai mult propria putere politică *de jure*, pentru ca data viitoare elita să extragă o parte și mai mare a resurselor și profiturilor produse de economie și a puterii politice pe care și-o pot permite. Astfel elita își poate perpetua, imediat, propria putere și instituțiile economice și politice extractive pe care se bazează (Acemoglu și Johnson, 2012). Iar dacă aceste instituții sunt ineficiente – ceea ce se va întâmpla de regulă, deoarece elita nu poate să se angajeze în mod credibil să protejeze drepturile de proprietate sau concurența dacă propria putere politică depinde în cele din urmă de slăbirea acestora (Acemoglu, 2003) – și alocarea eronată a resurselor economiei se va perpetua, în detrimentul bunăstării sociale.

Prin urmare, deși instituțiile economice influențează în mod direct rezultatele economice, performanța pe termen lung a unei economii depinde de calitatea instituțiilor sale politice, a căror deschidere este crucială: dacă verifică eficient elita și îi limitează abilitatea de a remodela instituțiile în propriul avantaj, și dacă puterea este distribuită, sau poate trece ușor de la o persoană la alta deoarece sistemul politic este deschis și pluralist, apariția instituțiilor ineficiente, atât economice cât și politice, va fi mai puțin probabilă (de exemplu, Acemoglu și Robinson, 2012 susțin în mod persuasiv că această calitate a instituțiilor politice explică în mare parte prosperitatea relativă a statului Botswana, o țară al cărei PIB pe cap de locuitor este de aproximativ 4 ori mai mare decât media din Africa sub-sahariană și de 55 de ori mai mare decât

a statului Burundi)¹⁶. Într-adevăr, economiștii au investigat deseori corelația dintre rezultatele economice și instituțiile care sunt mai frecvent asociate cu sănătatea unei democrații decât cu cea a unei economii, precum responsabilitatea electorală a guvernelor și rolul mass media (Besley și Burgess, 2001 și 2002) sau sistemele electorale și forma de guvernământ (Persson și Tabellini, 2003). Economiiile așa-zis de tranziție ale țărilor centrale și est europene – inclusiv Moldova – prezintă un interes deosebit din această perspectivă deoarece după 1989 și-au reformat atât instituțiile economice, prin liberalizarea prețurilor și piețelor, cât și instituțiile politice, prin deschiderea acestora către politicile competitive și pluraliste, în fiecare caz cu rezultate foarte diferite (Frye și Shleifer, 1997; Campos și Coricelli, 2002; Beck și Laeven, 2006).

3. Importanța sistemului juridic

În sensul folosit aici, instituțiile sunt regulile. Iar regulile modelează realitatea în funcție de cum sunt aplicate: discutând cu un grup de specialiști în dezvoltare, North le-a reamintit că "atunci când mergi într-o țară din lumea a treia și încerci să îmbunătățești performanța, doar unul din cele trei elemente ale instituțiilor poate fi modificat, respectiv regulile formale ale jocului. Însă, bineînțeles, performanța este rezultatul tuturor celor trei factori: regulile formale, normele informale și caracteristicile lor de aplicare" (2003, p.7).

Deciziile de politică sunt luate în parlamente și guverne, nu în tribunale: Metafora lui Montesquieu precum că judecătorii sunt "*la bouche de la loi*" este de mult învechită, însă este în continuare adevărată în aceea că funcția tribunalelor este doar de a verifica acea corespondență între legi și aplicarea acestora, iar tribunalele supervizează doar o mică parte a situațiilor în care legile sau contractele trebuie aplicate. Cu toate acestea, tribunalele contează pentru calitatea generală a instituțiilor și pentru dezvoltarea economică deoarece reprezintă fundamentul pe care se bazează aplicarea spontană a legilor și contractelor: dacă sistemul juridic nu funcționează, discrepanța dintre reguli și aplicarea acestora se mărește, încrederea în caracterul obligatoriu al acestora se reduce, aplicarea spontană se depreciază, iar legile și instituțiile își pierd puterea de a modela viața socială. Dam notează că "niciun grad de îmbunătățire a legislației fundamentale - nici măcar legislația fundamentală a "celor mai bune practici" din lume - nu va aplica legea într-o țară în care lipsesc mecanismele de aplicare efectivă a legii" (2006, p.1): prin urmare, forța sistemului juridic influențează mult eficiența instituțiilor formale, atât economice cât și politice, cât și forma celor informale: în tribunale "caracteristicile de aplicare" ale unui grup de instituții sunt determinate în cele din urmă. Într-adevăr, multe studii empirice demonstrează că un sistem juridic puternic favorizează dezvoltarea economică și în economiile de tranziție aceasta este asociată în special cu progresul profunzimii și eficienței capitalului și piețelor de credit, care reprezintă motoare puternice de dezvoltare (Pistor et al., 2000 Beck și Levine, 2005; a se vedea și Roland și Verdier, 2003).

Pentru a proteja drepturile de proprietate ale cetățenilor și a executa contractele acestora față de ceilalți cetățeni și guvern, un sistem juridic puternic trebuie să fie independent și responsabil. Contează mai puțin independența sa formală decât cea *de facto*, fără care tribunalele pot să nu fie dispuse să sancționeze un guvern care-și încalcă angajamentul de a proteja drepturile de proprietate sau concurența de piață; și deoarece credibilitatea acestor angajamente favorizează investițiile și dezvoltarea economică, Feld și Voigt (2003) au găsit dovezi precum că deși independența juridică formală nu are niciun impact asupra dezvoltării, independența juridică *de facto* o îmbunătățește considerabil. Independența sistemului juridic este și un factor de descurajare a abuzurilor deschise ale puterii publice, precum corupția și șantajul. Însă deși în general judecătorii sunt cel puțin în mod formal independenți, procurorii depind deseori de executiv: în aceste cazuri, motivația lor de a pune sub urmărire corupția guvernamentală scade, iar guvernele pot chiar să folosească procesul penal pentru propriile interese; studiile empirice arată, cum era de așteptat, că independența *de facto* a procurorilor este un factor puternic de

¹⁶ Aceste date referitoare la PIB pe cap de locuitor sunt, ca și cele menționate în paragraful 1, derivate din observațiile dezvoltate de Banca Mondială (disponibile la <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>).

descurajare a corupției guvernamentale (Aaken et al., 2004, Aaken et. al, 2010). Cu toate acestea, există o tensiune între independența și responsabilitatea sistemului juridic, deoarece prima poate duce la neglijență sau corupție juridică: la fel de previzibil, dovezile empirice arată că aceste fenomene sunt mai frecvent întâlnite acolo unde lipsește responsabilitatea și că un sistem de responsabilitate eficient pentru sistemul juridic îmbunătățește dezvoltarea economică cumulată și bunăstarea în principal printr-o reducere a corupției juridice (Voigt, 2008).

Majoritatea țărilor în tranziție, presate de UE să înăbușe corupția, au stabilit independența formală a sistemelor lor juridice, însă independența lor *de facto* și responsabilitatea lor a rămas deseori nesatisfăcătoare (Anderson și Gray, 2007). Aceasta nu este o coincidență, deoarece un studiu asupra țărilor în curs de dezvoltare sugerează că aceste probleme sunt mai mult politice decât tehnice ca și natură (Court et. al, 2003): acolo unde corupția și interferența politică sunt predominante, interesele investite se vor opune reformelor juridice radicale deoarece – după cum am notat mai sus – elita existentă are un stimulent de a perpetua instituțiile care, deși ineficiente, îi rezervă o parte disproporționată din bogății și resurse.

4. Calitatea instituțiilor din Moldova

Indicatorii menționați la sfârșitul paragrafului 1 oferă o imagine de încredere, deși imprecisă, a calității instituțiilor din Moldova, atât politice cât și economice, inclusiv stabilitatea legii și eficiența sistemului juridic.

Calitatea guvernării – interpretată în sensul general – este măsurată de *Indicatorii de Guvernare Globali*, care analizează atât instituțiile economice cât și pe cele eminent politice, precum cele luate în considerare de indicatorul "vocii și responsabilității"¹⁷. Următorul tabel indică progresul Moldovei din ultimul deceniu.

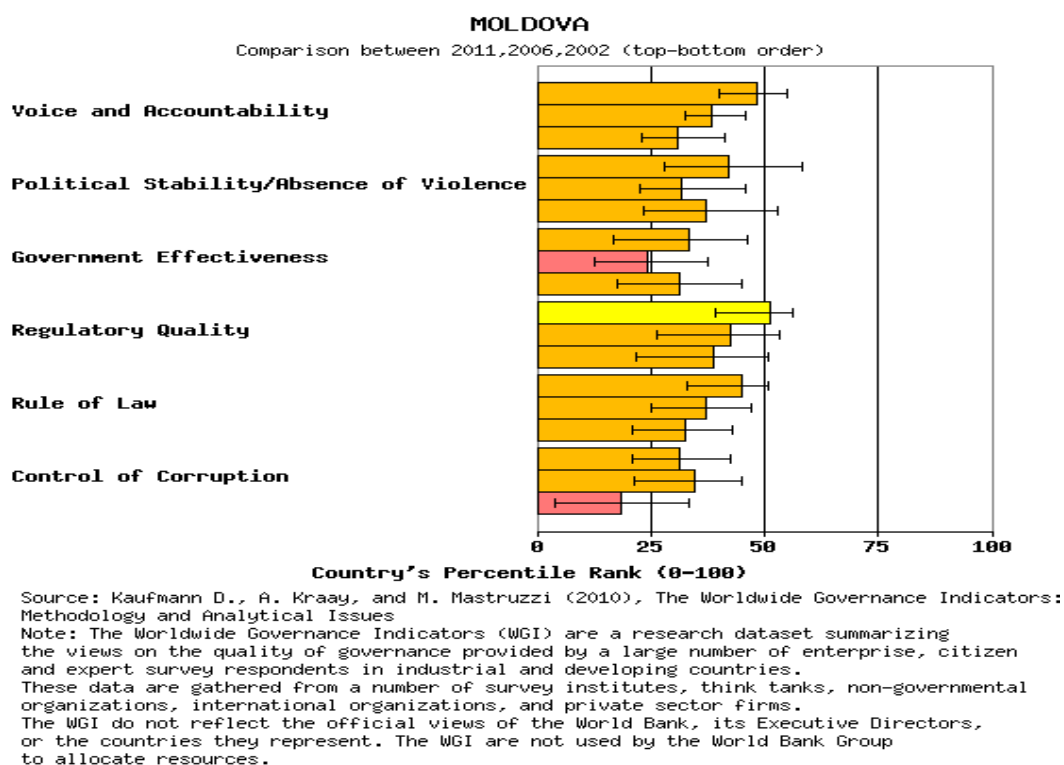

Figura 1. Indicatorii de Guvernare Globali ai Moldovei

¹⁷ *Indicatorii de Guvernare Globali* (disponibili aici: http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp) sunt șase meta-indicatori, bazați pe cel puțin 40 de indicatori de bază derivați din peste 20 de surse, care estimează șase aspecte ale dezvoltării instituționale și pentru fiecare dintre acestea sunt indicate erori standard.

Acest tabel arată îmbunătățirea considerabilă și constantă a tuturor celor șase indicatori, cu excepția *controlului corupției*, care s-a îmbunătățit în mod semnificativ între 2002 și 2006, însă a marcat un ușor declin între 2006 și 2011.

Pentru a evalua mai bine semnificația acestor date, este însă necesară compararea Moldovei cu alte țări. Următoarele tabele oferă o comparație între clasificarea Moldovei și (figura 2) clasificarea medie a economiilor din Europa și Asia Centrală, precum și indicatorii clasificarea medie a categoriei de venituri din care face parte Moldova și (figura 3) clasificarea vecinilor imediați ai Moldovei (Ucraina și România), precum și clasificarea statului cu performanța cea mai slabă dintre cele 3 state membre UE care, la fel ca Moldova, au făcut parte din Uniunea Sovietică (Letonia).

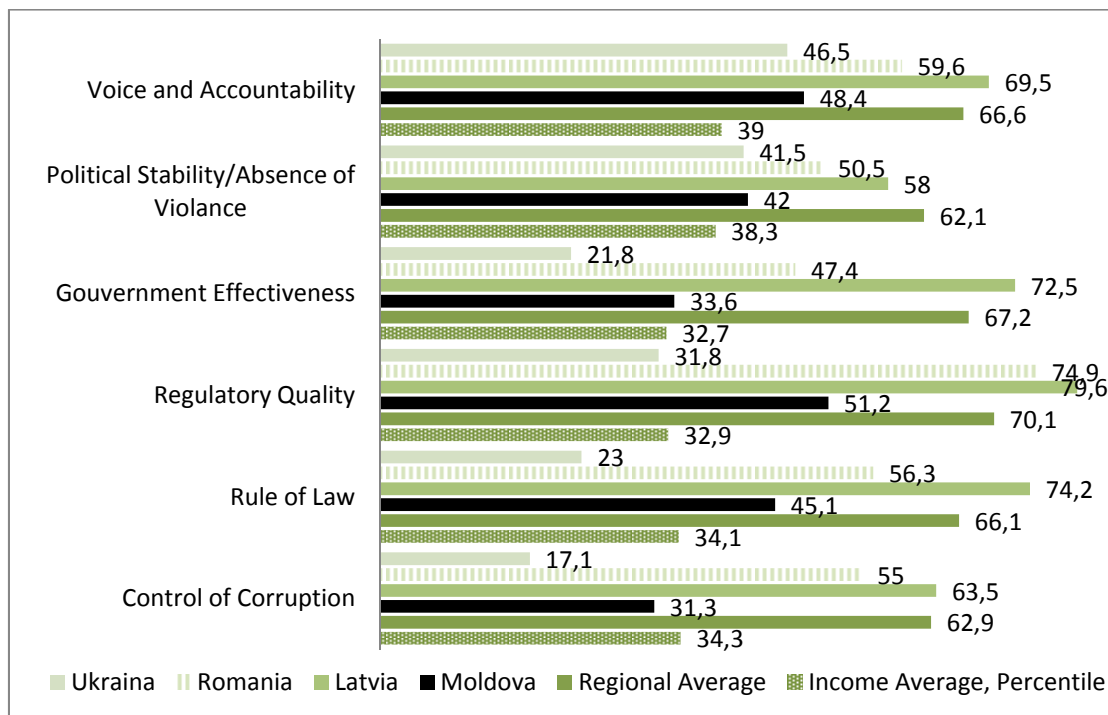

Figura 2. Indicatorii de Guvernare Globali ai Moldovei, comparativ cu categoria medie de venituri, media regional și cu economiile selectate

Sursa: Worldwide Governance Indicators

Astfel se pare că, deși Moldova este mai bine guvernată decât media țărilor din categoria sa de venit (cu excepția, din nou, a *controlului corupției*, categorie în care Moldova este ușor sub medie), ea se situează în mod semnificativ sub media regiunii mai mari din care face parte, care include statele membre ale UE. Din nou, cea mai semnificativă diferență este cea referitoare la *controlul corupției*.

După cum era de așteptat, calitatea guvernării din Moldova este semnificativ inferioară celei din România și, la o diferență mai mare, celei din Letonia. Dimpotrivă, Moldova pare să fie mai bine guvernată decât Ucraina, deseori în mod semnificativ: inclusiv, în mod remarcabil, în ceea ce privește *aplicarea legii și controlul corupției*.

Calitatea guvernării și aplicarea legii sunt indirect reflectate și de indicatorii *Doing Business*¹⁸. Recent Moldova a făcut eforturi mari în direcția îmbunătățirii mediului său de afaceri, după cum arată respectivii indicatori.

¹⁸ Indicatorii IFC *Doing Business* ai Băncii Mondiale pentru Moldova sunt disponibili aici: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/moldova>.

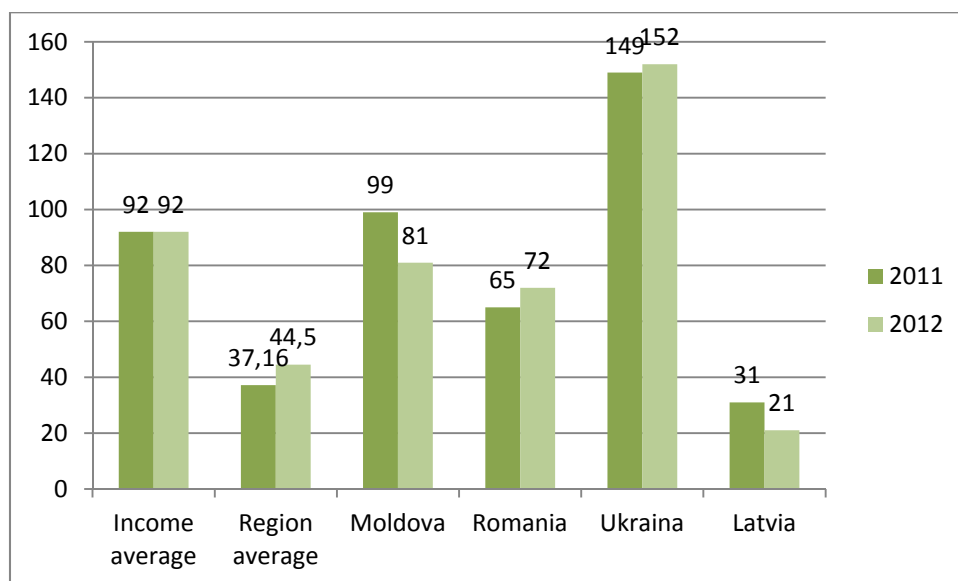

Figura 3. Clasificarea generală *Doing Business* a Moldovei, comparativ cu mediile și economiile selectate

Sursa: *Doing Business*, Banca Mondială – IFC.

Însă – după cum demonstrează următorul tabel – se pare că progresul este concentrat în anumite zone, precum *obținerea de credite* și *demararea unei afaceri*, și nu s-a observat la cei doi indicatori care reflectă mai direct condițiile sistemului juridic calitatea aplicării legilor și calitatea generală instituțiilor, respectiv *protejarea investitorilor* (care măsoară protecția juridică a unui acționar minoritar față de acționarul majoritar și managerii unei corporații) și *executarea contractelor*: în ceea ce privește acești doi indicatori Moldova a înregistrat un ușor declin.

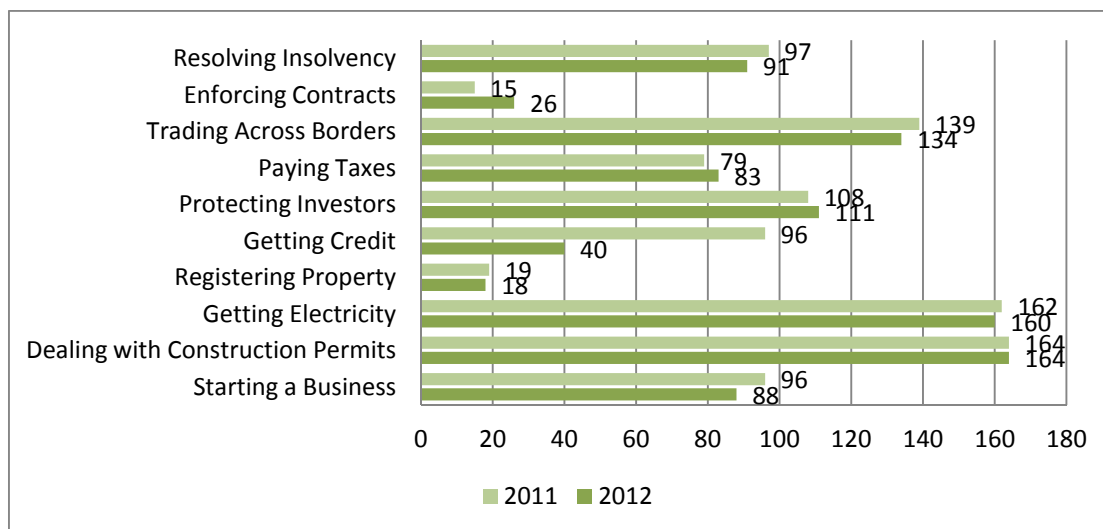

Figura 4. Clasificarea *Doing Business* ai Moldovei după fiecare indicator

Sursa: *Doing Business*, Banca Mondială – IFC.

Acești doi indicatori – *protejarea investitorilor* și *executarea contractelor* – măsoară calitatea instituțiilor economice cruciale și, în afară de importanța lor intrinsecă, pot fi considerați și un înlocuitor al calității generale a cadrului instituțional al economiei Moldovei. Cu toate acestea, clasificarea Moldovei în ceea ce privește acești doi indicatori este destul de diferită, ceea ce nu permite nicio concluzie definitivă: este fie destul de mare (26 din 183 de economii, după o scădere de 11 poziții între 2011 și 2012) în ceea ce privește *executarea contractelor*, fie destul de scăzută (111, după o scădere de 3 poziții între 2011 și 2012) în ceea ce privește *protecția*

investitorilor. Acest din urmă indicator pare să confirme situația reflectată de indicatorii de guvernare discutați mai sus, însă performanța bună a Moldovei în ceea ce privește *executarea contractelor* pare să semnifice faptul că, cel puțin în anumite privințe, instituțiile Moldovei sunt eficiente și astfel pot forma o bază solidă pentru îmbunătățiri viitoare: politici menite să implementeze acest obiectiv, prin urmare, sunt promițătoare.

5. Instituțiile și constrângerile asupra dezvoltării economice a Moldovei

Potrivit mai multor analize recente, problemele subliniate de indicatorii discutați mai sus reprezintă obstacole importante în calea dezvoltării economice a Moldovei. În special, poate fi indicată o trimitere la un studiu care, pe baza estimărilor empirice ale raportului incremental capital-produție a economiei din Moldova, susține că deși investițiile nu au reprezentat un factor major al episodului de dezvoltare recent al Moldovei, observat după criza din 2008-2009, importanța investițiilor – și, prin urmare, relevanța climatului investițional – va crește probabil în viitor, după ce producția va atinge nivelurile pre-criză¹⁹. De asemenea, se pot face referiri la trei studii care, dintr-o perspectivă diferită, completează această analiză încercând să identifice cele mai presante constrângeri asupra dezvoltării din Moldova. Pe baza unui studiu comparativ din literatura de specialitate recentă, primul din aceste studii susține că riscurile microeconomice – mai precis, constrângeri precum corupția (a cărei gravitate derivă clar din *Indicatorii de Guvernare Globală*) și birocrăția ineficientă, slăbiciunea drepturilor de proprietate și lipsa unui mediu competitiv adecvat – și accesul inadecvat la resursele financiare sunt cele mai imediate constrângeri presante: respectivele constrângeri – remarcă acest studiu mai departe – se referă la slăbiciunea instituțiilor pe care se bazează economia și astfel pot fi privite drept una și aceeași constrângere, cu implicații atât pentru sectorul financiar cât și pentru climatul de afaceri și investițional²⁰. Celelalte două studii abordează în mod mai specific fiecare din aceste două constrângeri și oferă dovezi suplimentare pentru respectivele concluzii²¹.

Rezultatele demonstrate de acest studiu recent oferă astfel o confirmare empirică a teoriilor discutate în primele două paragrafe ale acestei note, ceea ce sugerează că slăbiciunea instituțiilor din Moldova reprezintă un obstacol important în calea dezvoltării sale economice, în special acum că impulsul recuperării după criza din 2008-2009 a început să se atenueze. Această abordare a fost susținută de studii generale recente asupra economiei moldovenești²². În special aș vrea să citez analiza succintă dar semnificativă oferită de FMI în concluzia sa cu privire la cele mai recente consultări privind Articolul IV, care califică slăbiciunea sistemului juridic drept o slăbiciune "fundamentală" a economiei moldovenești, și ca atare sfătuiește autoritățile să îmbunătățească protecția drepturilor de proprietate și să reformeze sectorul juridic, care sunt considerate – împreună cu alte asemenea măsuri sugerate – "esențiale" pentru atragerea investitorilor, îmbunătățirea climatului de afaceri și astfel creșterea dezvoltării potențiale²³.

¹⁹ A se vedea Apostolos Papaphilippou, *On Moldova's incremental capital-output ratio, with some observations on growth, investment and the conduct of policy*, din *Moldovan Economic Trends* (2012, n.4, QI), p. 93-100.

²⁰ A se vedea Andrea Lorenzo Capussela și Marcel Chistruga, *What are the immediate constraints to economic growth in Moldova? A comparative study*, în *Moldovan Economic Trends* (2011, n.2, QII), p. 116-124.

²¹ A se vedea și: Andrea Lorenzo Capussela și Alexandru Fală, *The weak business and investment climate is a major constraint to growth*, în *Moldovan Economic Trends* (2011, n.2, QII), p. 125-131; și Andrea Lorenzo Capussela și Marcel Chistruga, *Access to finance - Constraint to economic growth in Moldova*, în *Moldovan Economic Trends* (2011, n.2, QII), p. 132-144.

²² A se vedea, în special, Banca Mondială, *Moldova. After the Global Crisis – Promoting Competitiveness and Shared Growth*, Raport Nr. 55195-MD, Banca Mondială, Washington, D.C., 2011, disponibil la: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2011/12/14/000333037_20111214012758/Rendered/PDF/551950ESW0p1090sclosed0Dec013020110.pdf: deși acest studiu oferă autorităților din Moldova sugestii de politici destul de cuprinzătoare, menite să stimuleze apariția unui "al doilea motor de dezvoltare din exporturile de bunuri și servicii", preocuparea pentru climatul de afaceri și investițional deficitar – și pentru slăbiciunile instituționale care constituie cauzele acestuia – stă la baza unei mari părți din această analiză.

²³ A se vedea FMI, *Moldova–2012 Article IV Consultation, Concluding Statement*, FMI, Washington, D.C., 17 mai 2012, paragrafele 16 și 18, disponibile la: <http://www.imf.org/external/np/ms/2012/051712.htm>.

Prin urmare, este posibil să se susțină că îmbunătățirea calității instituțiilor economice și politice ale Moldovei – în special aplicarea legii și sistemul juridic, pentru motivele descrise în paragraful 3 de mai sus – ar putea aduce Moldova la niveluri de dezvoltare mai mari și mai sustenabile, și că, pe termen mediu spre lung, aceasta ar putea fi una dintre cele mai eficiente strategii de dezvoltare disponibile pentru această țară (presupunând, bineînțeles, că mediul economiei politice va fi permisiv).

6. Strategia de reformare a justiției și relevanța sa pentru dezvoltarea economică

În contextul descris mai sus, guvernul Moldovei a adoptat o strategie de reformare a sectorului juridic²⁴. Această strategie este menită în mod explicit să susțină dezvoltarea economică și include măsuri specifice pentru îndeplinirea acestui obiectiv. Prin urmare, ar putea fi util, concluzionând, să discutăm pe scurt această strategie pe baza literaturii de specialitate sintetizate mai sus, care subliniază importanța instituțiilor de dezvoltare economică și, printre acestea, importanța centralizării eforturilor de îmbunătățire a aplicării legii și calitatea sistemului juridic, care pot avea efecte orizontale asupra eficienței tuturor instituțiilor formale, politice și economice.

Obiectivul general al strategiei, în propriile cuvinte, este de a "dezvolta un sector al justiției care să fie rezonabil ca preț, eficient, independent, transparent, profesional și responsabil față de societate, care să îndeplinească standardele europene, să asigure aplicarea legii și respectarea drepturilor omului și să contribuie la protejarea încrederii societății în justiție"²⁵. Primul și aparent cel mai important obiectiv specific este "consolidarea independenței, responsabilității, imparțialității, eficienței și transparenței sistemului juridic"²⁶.

Strategia conține și un obiectiv care vizează în mod specific favorizarea dezvoltării economice, respectiv intenția de a "implementa măsuri prin care sectorul justiției ar contribui la crearea unui climat favorabil pentru dezvoltarea economică sustenabilă". Asemenea măsuri formează unul din cei șapte "piloni" ai strategiei, al cincilea, privind contribuția sectorului justiției la dezvoltarea economică. Măsurile care fac parte din acest pilon sunt: (i) îmbunătățirea sistemului alternativ de soluționare a disputelor; (ii) îmbunătățirea procedurii de insolvență; și (iii) modernizarea sistemului de păstrare a evidențelor de afaceri și de acces la informațiile de afaceri²⁷.

Fiecare din aceste măsuri pare bine aleasă, și implementarea corectă a acestora cu siguranță ar avea efecte pozitive asupra dezvoltării. Îmbunătățirea procedurilor de insolvență, de exemplu, ar putea reduce costurile creditelor și accelera realocarea factorilor de producție de la companii ineficiente la altele mai eficiente.

Cu toate acestea, adecvarea acestei decizii nu trebuie să ne facă să uităm - după cum subliniază strategia însăși²⁸ - faptul că problema crucială pentru dezvoltarea Moldovei este eficiența generală a sistemului de justiție, din punct de vedere al abilității sale de a asigura respectul general pentru aplicarea legii, o protecție mai bună a drepturilor de proprietate și o executare mai bună a contractelor. Acest punct poate fi ilustrat printr-un exemplu derivat direct din experiența recentă, așa-zisele "raiduri bancare" din vara anului 2011: în legătură cu aceste evenimente FMI notează slăbiciunea sistemului juridic (tribunalele din Moldova recunoscuseră

²⁴ Guvernul Moldovei, *Strategie de Reformare a Sectorului Juridic 2011-2015*. Strategia a fost aprobată de Guvernul Moldovei și de Parlamentul Moldovei la 20 septembrie și 25 noiembrie 2011, iar planul de acțiune relevant a fost aprobat de Guvernul și Parlamentul Moldovei la 13 decembrie 2011 și 16 februarie 2012; strategia și planul de acțiune sunt în curs de implementare în prezent. Textul strategiei este disponibil - în limbile română, rusă și engleză - la adresa: <http://justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=247>.

²⁵ Guvernul Moldovei, *Strategie de Reformare a Sectorului Juridic 2011-2015*, p.1

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*, p. 47-51. Trebuie notat că aceste măsuri, bineînțeles, nu sunt singurele care pot îmbunătăți eficiența sistemului juridic din perspectiva limitată a necesităților economiei: de exemplu, Moldova a schimbat recent sistemul de executori judecătorești pentru aplicarea deciziilor judecătorești, o reformă importantă, a cărei implementare este în desfășurare.

²⁸ *Ibidem*, p. 47.

și aplicaseră anumite decizii de arbitraj dubioase, într-o manieră presupus incorectă) și observă că "există o slabă speranță de dezvoltare sustenabilă a mediului de afaceri și a investițiilor directe străine dacă aceste slăbiciuni nu sunt soluționate"²⁹. Cu alte cuvinte, problema ține de fiecare aspect individual al sistemului juridic, precum cele trei abordate în mod specific de strategia de reformare, și nu neapărat de fragilitatea sa generală. Cea mai importantă contribuție pe care reformarea sectorului de justiție o poate oferi dezvoltării economice a Moldovei se bazează însă mai puțin pe implementarea acestor 3 măsuri decât pe atingerea principalului obiectiv al strategiei: un sistem juridic mai eficient, imparțial și previzibil.

Pentru a atinge acest scop, potrivit literaturii de specialitate menționate în paragraful 3 de mai sus, consolidarea independenței *de facto* și a responsabilității judecătorilor și procurorilor va fi crucială. Potrivit analizei din strategie, însă, situația actuală a independenței și responsabilității din sectorul juridic este aceea că eforturi considerabile sunt necesare pentru a se obține îmbunătățiri semnificative. Mai precis, potrivit strategiei: "promovarea judecătorilor și procurorilor este insuficient de transparentă și nu este bazată pe merit", ceea ce le subminează atât independența cât și responsabilitatea; "nu există mecanisme eficiente de responsabilitate a actorilor din sectorul juridic" și, mai general, standardele profesionale, morale și etice nu au devenit un aspect important al activității profesioniștilor din sectorul [juridic]³⁰.

În plus, potrivit unei rezoluții parlamentare din 2009 citate de strategie, "sistemul juridic din Moldova este serios afectat de corupție", un fenomen care, după cum am notat, apare destul de clar din indicatorii de guvernare discutați în paragraful 4 de mai sus. Recent Moldova a adoptat și o strategie anti-corupție, care combină prevenirea cu lupta împotriva corupției, și va aduce schimbări instituționale semnificative. Observația directă a parlamentului Moldovei confirmă încă o dată că responsabilitatea sistemului juridic trebuie să primească o atenție considerabilă - deoarece corupția juridică înfloarește de obicei acolo unde responsabilitatea este slabă - și sugerează o atenție deosebită asupra aspectelor de luptă împotriva corupției din strategia anti-corupție.

Sinceritatea acestei evaluări este lăudabilă și explică atenția considerabilă dedicată acestor probleme de către strategie, însă în același timp sugerează că obiectivele principale ale strategiei ar putea întâmpina rezistență din partea unor interese investite. Cu toate acestea, în acest scenariu, economia politică a acestui efort general de reformare pare să fie una destul de dificilă și probabil că implementarea sa corectă va necesita un sprijin politic considerabil.

Referințe

Aaken Van, Anne, Eli Salzberger și Stefan Voigt (2004) "The Prosecution of Public Figures and the Separation of Powers: Confusion within the Executive Branch – A Conceptual Framework." *Constitutional Political Economy*, 15: 204-244.

Aaken Van, Anne, Lars Feld și Stefan Voigt (2010) "Do Independent Prosecutors Deter Political Corruption? An Empirical Evaluation Across Seventy-Eight Countries." *American Law and Economics Review*, 12: 204-244.

Acemoglu, Daron (2003) "Why Not a Political Coase Theorem? Social Conflict, Commitment and Politics." *Journal of Comparative Economics*, 31: 620-652.

Acemoglu, Daron (2006) "A Simple Model of Inefficient Institutions." *Scandinavian Journal of Economics*, 108: 515-546.

Acemoglu, Daron și Simon Johnson (2012) *Why Nations Fail. The origins of power, prosperity and poverty*. New York, Random House, 2012.

²⁹ FMI, *Moldova–2012 Article IV Consultation, Concluding Statement*, cit., paragraful 16.

³⁰ Guvernul Moldovei, *Strategie de Reformare a Sectorului Juridic 2011-2015*, p.5-6

Acemoglu, Daron, Simon Johnson și James Robinson (2005) "Institutions as a Fundamental Cause of Long-Run Growth." în P. Aghion și S. Durlauf (eds.) *Handbook of Economic Growth*: 385-472. Elsevier, Amsterdam, 2005.

Adam, Christopher și Stefan Dercon (2009) "The political economy of development: an assessment." *Oxford Review of Economic Policy*, 25: 173-189.

Anderson, James și Cheryl Gray (2007), "Transforming Judicial Systems in Europe and Central Asia." in F. Bourguignon and B. Pleskovic (eds.) *Annual World Bank Conference on Development Economics*: 329-333. World Bank, Washington D.C., 2007.

Baumol, William (1990) "Entrepreneurship: Productive, Unproductive and Destructive." *Journal of Political Economy*, 98: 893-921.

Beck, Thorsten (2012) "Legal Institutions and Economic Development." în D. Müller (ed.) *Oxford Handbook of Capitalism*. Oxford University Press, Oxford, 2012. [Nepublicat încă: disponibil drept *CentER Discussion Paper Series No. 2010-94*, la: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1669100]

Beck, Thorsten și Luc Laeven (2006) "Institution Building and Growth in Transition Economies." *Journal of Economic Growth*, 11: 157-186.

Beck, Thorsten și Ross Levine (2005) "Legal Institutions and Financial Development." in C. Ménard and M. Shirley (eds.) *Handbook of New Institutional Economics*: 251-278. Springer, Dordrecht, 2005.

Besley, Timothy și Robin Burgess (2001) "Political agency, government responsiveness and the role of the media." *European Economic Review*, 45: 629-640.

Besley, Timothy și Robin Burgess (2002) "The political economy of government responsiveness: theory and evidence from India." *The Quarterly Journal of Economics*, 117: 1415-1451.

Besley, Timothy și Torsten Persson (2011) "Fragile states and development policy" forthcoming in *Journal of the European Economic Association*, 9: 371-398.

Campos, Nauro și Fabrizio Coricelli (2002) "Growth in Transition: What We Know, What WE Don't, and What We Should." *Journal of Economic Literature*, 40: 793-836.

Court, Julius, Goran Hyden și Ken Mease (2003) "The Judiciary and Governance in 16 Developing Countries." *World Governance Survey Discussion Paper*, 9. United Nations University, Tokyo, 2003.

Dam, Kenneth (2006) "The Judiciary and Economic Development." *The University of Chicago, Olin Law & Economics Working Paper*, 287. University of Chicago, Chicago, 2006.

Diamond, Jared (1997) *Guns, Germs and Steel: The Fate of Human Societies*. Norton, New York, 1997.

Feld, Lars și Stefan Voigt (2003) "Economic Growth and Judicial Independence: Cross Country Evidence Using a New Set of Indicators." *European Journal of Political Economy*, 19: 497-527.

Frankel, Jeffrey și David Romer (1999) "Does Trade Cause Growth?" *American Economic Review*, 89: 379-399.

Frye, Timothy și Andrei Shleifer (1997) "The Invisible Hand and the Grabbing Hand." *American Economic Review, Papers and Proceedings*, 87: 354-358.

Glaeser, Edward, Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes și Andrei Shleifer (2004) "Do Institutions Cause Growth?" *Journal of Economic Growth*, 9: 271-303.

Greif, Avner (1994) "Cultural Beliefs and the Organization of Society: A Historical and Theoretical Reflection on Collectivist and Individualist Societies." *Journal of Political Economy*, 102: 912-950.

Kaufman, Daniel și Aart Kraay (2008) "Governance Indicators: Where Are We, Where Should We Be Going?" *The World Bank Research Observer*, 23: 1-30 (disponibil la: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/4412/wbro_23_1_1.pdf?sequence=1).

Kaufman, Daniel, Aart Kraay și Massimo Mastruzzi (2007) "The Worldwide Governance Indicators Project: Answering the Critics." *World Bank Policy Research Working Paper*, 4149. World Bank, Washington D.C., 2007 (disponibil la: http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2007/02/23/000016406_20070223093027/Rendered/PDF/wps4149.pdf).

Kaufman, Daniel, Aart Kraay și Massimo Mastruzzi (2009) "Governance Matters VIII." *World Bank Policy Research Working Paper*, 4978. World Bank, Washington D.C., 2009 (disponibil la: http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2009/06/29/000158349_20090629095443/Rendered/PDF/WPS4978.pdf).

Kaufman, Daniel, Aart Kraay și Pablo Zoido-Lobaton (1999) "Governance Matters." *World Bank Policy Research Working Paper*, 2196. World Bank, Washington D.C., 1999 (disponibil la: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/1999/10/27/000094946_9101105050694/Rendered/PDF/multi_page.pdf).

Landes, David (1998) *The Wealth and Poverty of Nations: Why Some Are So Rich and Some So Poor*. Norton, New York, 1998.

North, Douglass (1990) *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*. Cambridge University Press, Cambridge, 1990.

North, Douglass (1991) "Institutions." *Journal of Economic Perspectives*, 5: 97-112.

North, Douglass (2003) "The Role of Institutions in Economic Development." *UNECE Discussion Papers*, 2003 (disponibil la: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/oes/disc_papers/ECE_DP_2003-2.pdf).

North, Douglass și Robert Thomas (1973) *The Rise of the Western World*. Cambridge University Press, Cambridge, 1973.

Persson, Torsten și Guido Tabellini (2003) *The Economic Effects of Constitutions*. MIT Press, Cambridge MA., 2003.

Pistor, Katharina, Martin Raiser și Stanislaw Gelfer (2000) "Law and Finance in Transition Economies." *Economics of Transition*, 8: 325-368.

Rodrik, Dani, Arvind Subramanian și Francesco Trebbi (2004) "Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development." *Journal of Economic Growth*, 9: 131-165.

Roland, Gérard și Thierry Verdier (2003) "Law Enforcement and Transition." *European Economic Review*, 47: 669-685.

Sachs, Jeffrey (2001) "Tropical Underdevelopment." *NBER Working Paper*, 8119 (disponibil la: <http://www.nber.org/papers/w8119>).

Voigt, Stefan (2008) "The Economic Effects of Judicial Accountability – Cross-Country Evidence." *European Journal of Law and Economics*, 25: 95-123.

Voigt, Stefan (2009) *How to Measure the Rule of Law*. Working paper (disponibil la: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1420287).

World Bank and International Finance Corporation (2012) *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World*. World Bank, Washington D.C., 2012 (disponibil la: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2012>).

ANEXE STATISTICE

PIB (resurse)	PIB (nominal)			VAB		Agricultura			Industria			Constructii			Alte activitati			Impozite nete pe produs		
	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% pondere in PIB	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.	mil. lei pret. curent	% fata de an preced.		
2006	44754,4	104,8	37338,7	83,4	6488,8	97,2	6580,8	97,7	1776,5	132,4	22492,7	105,9	7415,6	111,0						
2007	53429,6	103,0	44412,9	83,1	5333,9	65,0	7615,9	99,2	2585,9	121,2	28877,2	112,4	9016,7	106,7						
2008	62921,5	107,8	51773,6	82,3	5544,0	141,1	8737,2	101,8	3115,0	100,3	34377,3	102,3	11148,0	113,1						
2009	60429,8	94,0	50809,2	84,1	5134,5	90,1	8030,8	80,1	2108,7	73,2	35535,2	99,5	9620,6	95,8						
2010	71885,5	107,1	59920,7	83,4	8657,4	107,4	9534,8	108,9	2437,5	112,7	39291,0	105,1	11964,8	111,7						
2011	82174,08	106,4	68225	83,0	10071,0	105,5	11296,0	107,1	2801,0	104,7	44057,0	101,3	13949,0	110,4						
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	11132,4	84,8	640,5	103,0	1773,9	75,9	457,7	68,7	8260,2	99,9	1993,3	92,0						
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	12714,2	84,8	1337,8	101,8	1834,8	75,3	696,9	76,5	8844,7	97,5	2277,4	85,4						
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	13993,2	84,6	1281,9	76,3	2387,6	78,6	801,7	63,8	9522,0	99,1	2543,8	106,5						
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	12969,4	82,2	1874,3	91,2	2034,5	93,2	152,4	99,2	8908,2	101,5	2806,1	97,8						
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	12233,2	84,1	659,0	103,5	2137,4	105,6	358,9	76,8	9077,9	102,3	2316,2	120,6						
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	14427,4	83,3	1707,8	107,8	2119,4	108,2	720,3	105,4	9879,9	104,1	2897,6	113,5						
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	17158,1	83,9	2449,1	106,9	2686,3	105,6	934,1	118,1	11088,6	106,0	3296,6	114,8						
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	16102,0	82,3	3841,5	108,8	2591,8	116,4	424,2	225,4	9244,5	107,6	3454,3	100,9						
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	13916,5	82,9	684,0	106,4	2493,6	108,8	399,5	104,0	10339,3	106,2	2867,8	117,9						
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	16694,3	84,1	2108,9	102,1	2492,2	109,8	987,3	124,9	11105,9	106,1	3149,0	105,2						
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	20189,8	84,6	3873,2	102,4	3218,7	111,9	962,4	94,6	12135,5	105,3	3679,2	105,2						
Trimestrul IV 2011	21677,5	105,7	17424,4	80,4	3404,8	108,9	3091,4	98,5	451,8	93,2	10476,4	86,5	4253,0	114,6						
Trimestrul I 2012	18095,8	101	15268	84,37	821	101,6	2771	97,9	395	109,8	11281	102,3	2828	98,4						
Trimestrul II 2012	21199,4	100,6	17821,6	84,1	1929,6	92,5	2914,5	104,3	1104,98	100,9	12277,6	88,7	3377,79	101,3						

PIB(utilizări)	PIB(nominal)		Consum final		Formarea bruta de capital fix			Variatia stocurilor			Export net		
	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente	% fata de an preced.	mil.lei pret.curente
2006	44754,4	104,8	50972,5	121,3	12691,5	121,3	1964,6	76,3	-20874,2	119,1	-20874,2	119,1	-20874,2
2007	53429,6	103,0	60618,1	125,5	18221,7	125,5	2138,1	99,4	-27548,3	118,5	-27548,3	118,5	-27548,3
2008	62921,5	107,8	71451,4	102,2	21391,4	102,2	3291,6	146,2	-33212,8	102,4	-33212,8	102,4	-33212,8
2009	60429,8	94,0	68574,0	69,1	13655,0	69,1	329,7	9,5	-22128,8	67,6	-22128,8	67,6	-22128,8
2010	71885,5	107,1	83240,3	117,2	16262,6	117,2	648,1	157,9	-28265,5	114,8	-28265,5	114,8	-28265,5
2011	82174,08	106,4	95911	110,7	19030,5	110,7	1094,4	157,8	-33861,6	110,0	-33861,6	110,0	-33861,6
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	16537,8	63,6	1992,3	63,6	-479,1	-103,3	-4925,2	61,0	-4925,2	61,0	-4925,2
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	17427,7	63,1	3048,6	63,1	-581,5	-53,9	-4903,3	60,7	-4903,3	60,7	-4903,3
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	18819,2	55,6	2598,9	55,6	441,7	68,8	-5322,7	74,5	-5322,7	74,5	-5322,7
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	15789,4	82,3	6015,1	82,3	948,6	105,5	-6977,6	74,0	-6977,6	74,0	-6977,6
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	18420,7	79,7	1608,7	79,7	269,5	-39,4	-5749,5	98,1	-5749,5	98,1	-5749,5
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	20731,4	113,7	3541,9	113,7	710,0	-130,7	-7658,3	135,6	-7658,3	135,6	-7658,3
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	23198,6	137,0	3686,7	137,0	728,9	142,4	-7159,4	116,3	-7159,4	116,3	-7159,4
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	20889,6	122,7	7425,3	122,7	-1060,4	-111,4	-7698,2	110,9	-7698,2	110,9	-7698,2
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	21476,2	124,9	2078,1	124,9	497,3	177,8	-7267,3	120,4	-7267,3	120,4	-7267,3
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	23967,4	127,1	4736,9	127,1	-398,8	-59,1	-8462,2	105,8	-8462,2	105,8	-8462,2
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	27872,4	94,8	3753,8	94,8	677,8	86,4	-8435,0	106,7	-8435,0	106,7	-8435,0
Trimestrul IV 2011	21677,5	105,7	22595,0	107,7	8461,7	107,7	318,1	-31,4	-58026,1	109,5	-58026,1	109,5	-58026,1
Trimestrul I 2012	18095,8	101	23464,8	101	2439	101	272,2	105,3	-8080,2		-8080,2		-8080,2
Trimestrul II 2012	21199,4	100,6	24687,8	99,1	5000,97	99,1	74,34		-8563,7		-8563,7		-8563,7

	Consum intermediar		Volumul productiei		Productia agricola		Productia industrială	
	mil. lei pret. curente	% fata de an preced.	mil. lei pret. curente	% fata de an preced.	mil. lei pret. curente	% fata de an preced.	mil. lei pret. curente	% fata de an preced.
Trimestrul I 2009	15261,2	84,7	26393,7	88		103,7		75,8
Trimestrul II 2009	18588,5	86,1	31206,6	88,6				
Trimestrul I 2010	16356,01	100,3	28589,2	100,9		110,6		104,9
Trimestrul II 2010	21415,3	107,2	35739,4	106,4				
Trimestrul I 2011	18591,6	107,6	32508,1	107,2		108,3		108,6
Trimestrul II 2011	24530,04	108,3	41224,3	107,9				
Trimestrul I 2012	18399,6	98,8	33667,6	100		100,6		97
Trimestrul II 2012	25032,11	100,6	42835,74	100,5				

	Ritm. de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm. de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm. de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm. de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,7	9,1	16,4	14,7
2007	12,3	11	13,1	14,3
2008	12,7	15,6	8,3	16,5
2009	0	-5,6	-0,3	8,2
2010	7,4	5,7	7,3	9,1
2011	7,6	8,4	5,8	8,8
Trimestrul I 2010	5,8	3,5	6,6	6,7
Trimestrul II 2010	7,9	6	8,4	9
Trimestrul III 2010	7,8	6,4	7	10,8
Trimestrul IV 2010	7,9	7	7,1	10
Trimestrul I 2011	6,1	5,4	5,6	7,4
Trimestrul II 2011	7,1	7,8	5,1	8,6
Trimestrul III 2011	8,8	12,1	6,2	7,8
Trimestrul IV 2011	8,5	8,6	6,1	11,5
Trimestrul I 2012	6,2	4,7	5	9,2
Trimestrul II 2012	4,2	1,9	4,5	6,3

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2011	6,7	6,3	6,6	7,1
Februarie 2011	5,7	5	5,4	6,6
Martie 2011	5,8	4,8	4,8	8,4
Aprilie 2011	6,5	6	5	9,1
Mai 2011	7	7,1	5,1	9,1
Iunie 2011	7,7	10,3	5,1	7,7
Iulie 2011	8,3	11,4	5,6	7,6
August 2011	9,2	13,6	6,2	7,7
Septembrie 2011	8,8	11,4	6,8	8
Octombrie 2011	8,9	9,3	6,7	11
Notembrie 2011	8,9	9,2	6,5	11,8
Decembrie 2011	7,8	7,4	5,2	11,6
Ianuarie 2012	6,9	5	5	11,8
Februarie 2012	6,1	5	4,9	8,9
Martie 2012	5,4	4,1	5,3	7,1
Aprilie 2012	4,7	2,9	4,9	6,3
Mai 2012	4,1	2	4,5	6,1
Iunie 2012	3,7	0,9	4,1	6,4
Iulie 2012	4	2,1	3,8	6,4

	Ritm de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritm de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,2	33	14	3,6	20,1	2,9
2007	13,4	23,9	9	91,2	20,4	39,2
2008	10,4	19,2	9,3	33	20	-14,2
2009	-3	-4,5	-3,9	14	-11,9	-18,5
2010	7,9	0,7	6,2	16,1	2,3	42,9
2011	6,8	2,6	6,3	10,5		10
Ian. - Iun. 2006	11,3	40,6	12,9	2,6		-10,7
Ian. - Iun. 2007	12,7	24,9	8,7	79		19,7
Ian. - Iun. 2008	13,6	20,8	12,8	27,1		47,7
Ian. - Iun. 2009	-3,8	-0,5	-5,2	26,1		-46
Ian. - Iun. 2010	8,5	0,1	7,1	13,9		18,4
Ian. - Iun. 2011	5,5	3,6	4,8	9,6		19,8
Ian. - Iun. 2012	6,4	0,4	5,8	10,4		-2,3
Trimestrul I 2011	4,7				4,3	
Trimestrul II 2011	6,3	3,6	3,8	9,2		
Trimestrul III 2011	7,9	3,4	5,7	10,1	5,3	
Trimestrul IV 2011	8,4	0	7,6	9,6	8,1	
Trimestrul I 2012	7,1	-0,5	7,8	13,1	9,3	
Trimestrul II 2012	5,8	1,3	6,4	11,8	9,4	
			5,3	9,0	10,6	

	Ritmul de creștere al IPPL, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2011	4,2	2,8	2,7	12,2
Februarie 2011	4,9	2,8	4,4	8
Martie 2011	4,9	5,2	4,4	7,4
Aprilie 2011	5,5	4,5	4,6	10,5
Mai 2011	6,9	4,9	6,3	10,7
Iunie 2011	6,6	1,3	6,2	9,2
Iulie 2011	8	3,4	7,8	9,6
August 2011	7,7	3,4	7,4	9,6
Septembrie 2011	7,9	3,4	7,7	9,6
Octombrie 2011	8,4	-0,5	8,4	9,7
Noiembrie 2011	8,8	1,4	8	14,8
Decembrie 2011	8,1	-1	7,1	14,8
Ianuarie 2012	10,4	-1,6	9,8	14,8
Februarie 2012	6,6	1,1	6	10,4
Martie 2012	6,5	-1,1	5,9	10,4
Aprilie 2012	5,8	-1,1	5,7	7,3
Mai 2012	5,7	-0,1	5	9,9
Iunie 2012	6,0	5,2	5,3	9,9
Iulie 2012	5,0	4,3	4,1	9,9

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2006	13,1	16,5	4,2	5	-4,6	-4,8
2007	12,1	16,6	-7,5	0,7	-15,4	-8,4
2008	10,4	15,3	-14,4	-7,9	-21,2	-15,9
2009	11,1	15,5	6,9	1,4	6,6	1,8
2010	12,4	16,4	11,3	5,8	5,3	0,2
2011	11,7	16,3	-5,1	-0,4	-9,1	-4,9
Ian. - Iun. 2006	13	16	3,6	-1,1	-3,3	-9
Ian. - Iun. 2007	12,6	16,7	-3,2	4,7	-10,8	-4
Ian. - Iun. 2008	10,7	16,4	-15,1	-2,3	-23,5	-12,6
Ian. - Iun. 2009	10,9	14,6	1,9	-11	0,2	-11,4
Ian. - Iun. 2010	12,6	16,8	15,8	15,2	10,5	9,1
Ian. - Iun. 2011	11,8	16,6	-6,2	-1	-9,7	-4,7
Ian. - Iun. 2012	11,9	15,4	0,4	-7,2	-2,3	-9,5
Trimestrul I 2011	12,1	16,5	-4	-5,3	-7,7	-8,6
Trimestrul II 2011	11,6	16,7	-8,3	3,5	-11,6	-0,7
Trimestrul III 2011	11,5	16,3	-6,7	2,5	-11	-3,3
Trimestrul IV 2011	11,8	15,9	-1,1	-1,9	-5,9	-7
Trimestrul I 2012	11,8	15,5	-1,7	-5,8	-4,9	-8,9
Trimestrul II 2012	11,9	15,3	2,5	-8,6	0,4	-10

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
Ianuarie 2011	12,2	16,3	-1,2	-7,5	-6,1	-11,4
Februarie 2011	12	16,4	-5,8	-6	-9,1	-9
Martie 2011	11,9	16,7	-5,1	-2,3	-7,9	-5,3
Aprilie 2011	11,7	16,9	-6,3	0,7	-9,4	-2,9
Mai 2011	11,6	16,7	-8,5	4,3	-11,6	0
Iunie 2011	11,6	16,7	-10,2	5,7	-13,7	0,7
Iulie 2011	11,5	16,5	-8,4	2,8	-12,4	-2,7
August 2011	11,4	16,3	-6,2	4,2	-10,9	-2,3
Septembrie 2011	11,6	16	-5,3	0,5	-9,6	-4,9
Octombrie 2011	11,8	16,1	0,2	-1,1	-4,6	-6,4
Noiembrie 2011	11,7	15,9	-0,7	-1,6	-5,7	-7
Decembrie 2011	11,8	15,6	-3	-3,1	-7,3	-7,6
Ianuarie 2012	11,8	15,2	-3,3	-6,7	-7	-10,4
Februarie 2012	11,8	15,7	-1,1	-4,4	-4,1	-7,4
Martie 2012	11,9	15,6	-0,8	-6,5	-3,5	-9
Aprilie 2012	11,8	15,5	0,9	-8,1	-1,3	-9,7
Mai 2012	11,9	15,2	2,7	-8,7	0,1	-10,1
Iunie 2012	12,1	15,1	4,4	-9,3	2,4	-10,2
Iulie 2012	12,4	15,2	7,4	-7,8	4,7	-8,8

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
2006	17827,2	23%	17973,9	29%	13058,6	146,7	33%
2007	22292	25%	22415,6	25%	12393,1	123,6	34%
2008	25516,9	14%	26146,9	17%	11604,36	630	34%
2009	23517,7	-8%	27354,3	5%	14622,6	3836,6	32%
2010	27550,9	17%	29328,9	7%	18870,8	1778	31%
2011	30150,5	9%	32117	10%	1958,5	1958,5	31%
Trimestrul I 2009	4974,8	-9%	6057,3	17%		1082,5	
Trimestrul II 2009	5858,2	-7%	6853,5	5%	12936,4	2077,8	
Trimestrul III 2009	5823,7	-9%	6496,1	2%	13805,3	2750,2	
Trimestrul IV 2009	6861	-6%	7947,4	-1%	14622,6	3836,6	
Trimestrul I 2010	5582,4	12%	6451,2	7%	17458,1	868,8	
Trimestrul II 2010	6817,4	16%	7253,9	6%	18005,1	1305,3	
Trimestrul III 2010	6711,9	15%	6903	6%	18564,7	1496,4	
Trimestrul IV 2010	8439,2	23%	8720,8	10%	18870,8	1778	
Trimestrul I 2011	6122	10%	6640,5	3%	18768	518,5	
Trimestrul II 2011	7524,5	10%	8368,6	15%	18991,7	1362,6	
Trimestrul III 2011	7598	13%	7643,3	11%	19875,2	1407,9	
Trimestrul IV 2011	8906	6%	9464,6	9%	24005,4	1407,9	
Trimestrul I 2012	6582,7	8%	7363,5	11%		780,8	
Trimestrul II 2012	8744,5	16%	8898,9	6%		935,2	
Ianuarie 2010	1520,5	6%	1802,4	14%	14512,7	281,9	
Februarie 2010	1785,5	-5%	2147,6	-1%	17177,3	644	
Martie 2010	2276,4	37%	2501,2	8%	17458,1	868,8	
Aprilie 2010	2343,6	15%	2328,9	-1%	17589,2	854,1	
Mai 2010	2111,3	16%	2242	9%	17861	984,4	
Iunie 2010	2362,5	18%	2683	10%	18005,1	1305,3	
Iulie 2010	2198,2	10%	2415,2	-3%	17818,6	1522,3	
August 2010	2122,4	17%	2081,2	13%	18361,3	1481,1	
Septembrie 2010	2391,3	19%	2406,6	10%	18564,7	1496,4	
Octombrie 2010	2340,3	19%	2441,6	22%	18308,2	1597,7	
Noiembrie 2010	2343,4	10%	2765	14%	18411,9	2019,3	
Decembrie 2010	3755,5	36%	3514,2	0%	18870,8	1778	

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
Ianuarie 2011	1840,9	21%	1876,8	4%	18849,3	35,9	
Februarie 2011	1902,4	7%	2291,4	7%	18851,1	424,9	
Martie 2011	2378,7	4%	2472,3	-1%	18768	518,5	
Aprilie 2011	2222,8	-5%	2702,3	16%	19003,5	998	
Mai 2011	2482,3	18%	2679,1	19%	18909,6	1194,8	
Iunie 2011	2819,4	19%	2987,2	11%	18991,7	1362,6	
Iulie 2011	2304,4	5%	2850,9	18%		1909,9	
August 2011	2327,2	10%	2317,9	11%		1900,6	
Septembrie 2011	2966,4	24%	2473,7	3%	19875,2	1407,9	
Octombrie 2010	2553	9%	2685	10%		1539,9	
Noiembrie 2010	2526,8	8%	2693,8	-3%		1706,9	
Decembrie 2010	3834,2	2%	4085,8	16%		1958,5	
Ianuarie 2012	1990,9	8%	2087,6	11%		96,7	
Februarie 2012	1951,2	3%	2514,7	10%		660,2	
Martie 2012	2640,6	11%	2761,2	12%		23,9	
Aprilie 2012	2909,8	31%	2735,9	1%		606,9	
Mai 2012	2845,6	15%	3104,4	16%		865,7	
Iunie 2012	2989,1	6%	3058,6	2%		935,2	
Iulie 2012	2950,3	28%	3078	8%		1062,9	

Perioada	Indicatori				Structura depozitelor, %			Venituri și profitabilitate, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil.MDL(sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
2005	18007683,31	14997885,58	13444,2	17679,7	50,19	46,17	38,2	3,16	17,34	0,53	36,71	12,99	5,15	18,33	11,07
2006	22776727,9	18843026,11	16590,3	19809,8	53,59	40,04	49,24	3,44	20,67	0,58	33,48	11,93	5,17	18,18	11,06
2007	31978663,96	26454375,89	26486,8	20662	61,1	31,35	48,56	3,94	24,16	0,73	28,98	15,13	6,01	18,85	10,88
2008	39122691,17	32088011,63	27811,8	24085,3	62,86	28,08	46,41	3,49	19,91	0,65	30,63	18,09	9,64	20,96	12,02
2009	39915006	33008335,6	14246,5	23834	62,33	30,33	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
2010	4226952,18	35010881,54	23429,8	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,47	2,61	0,67	34,18	7,56	3,42	16,25	9,91
2011	47707871,76	39613543,97	30112,1	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	7,54	3,69	14,37	8,75
Trimestrul I 2009	37572432,3	30461936,8	24660,8	22498,4	63,33	28,35	53,39	1,41	7,53	0,65	29,27	19,36	10,18	23,13	13,3
Trimestrul II 2009	36586829,4	29749716,29	24660,8	22454,9	63,15	28,59	56,56	0,47	2,51	0,64	31,46	15,04	8,16	18,94	13,09
Trimestrul III 2009	37797021,5	30980486,4	23847,3	22318,7	62,62	29,44	54,56	0,16	0,87	0,62	34,53	10,77	4,88	19,04	11,89
Trimestrul IV 2009	39915006	33008335,6	23505,4	23834	62,33	30,33	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
Trimestrul I 2010	3930920677	3222470989	23740,4	24162,4	63,23	31,08	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
Trimestrul II 2010	39653431,7	32546028,2	24903	24138	64,05	31,49	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
Trimestrul III 2010	40865287,84	38516718,02	25896,4	25594,3	63,05	33,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
Trimestrul IV 2010	42302918,96	35013033,34	26915,5	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,54	3,04	0,67	24,15	7,56	3,42	16,25	9,91
Trimestrul I 2011	43494259,88	36039545,85	27481,8	27950,8	65,43	32,54	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
Trimestrul II 2011	44837379,68	37354219,4	28833,4	29063,6	66,04	31,78	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
Trimestrul III 2011	46322984,98	33483173,31	30076,6	29794,2	64,51	32,96	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
Trimestrul IV 2011	47707871,76	39613543,97	30963	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	8,45	3,83	13,96	7,67
Trimestrul I 2012	50878839,41	40711223,41	31952,8	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,23	3,92	14,25	8,6
Trimestrul II 2012	53572296,47	43421074,58	32945,6	31962,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,59	3,79	13,69	7,92

Perioada	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil.MDL(sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite în valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
ian.10	39645717,2	32688158,16	23648,1	24300,4	63,3	30,93	53,32	1,55	8,81	0,61	38,1	9,7	3,59	17,03	10,67
feb.10	39548558,9	32494778,8	23614,9	24151	64,01	30,31	51,25	1,49	8,38	0,61	38,29	8,45	3,63	17,78	10,37
mar.10	3930920677	3222470989	23740,4	24162,4	63,23	31,08	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
apr.10	3951049906	32385972,14	23849,4	24160,8	63,87	30,83	50,18	1,51	8,46	0,62	37,55	8,31	3,37	16,85	10,29
mai.10	39385857,36	32329699,37	24390	24074,2	63,73	31,59	49,75	1,78	9,96	0,65	35,55	6,45	3,32	16,81	10,15
iun.10	39653431,7	32546028,2	24903	24138	64,05	31,49	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
iul.10	40023064,75	32829967,34	25312,4	24484,5	64,09	31,61	49	1,89	10,57	0,64	33,94	7,79	3,43	16,02	10,43
aug.10	40107087,08	32848479,57	25660,3	24546,3	63,29	32,53	48,88	1,92	10,71	0,66	33,59	7,99	3,52	16,44	9,29
sep.10	40865287,84	33483173,31	25896,4	25594,3	63,05	33,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
oct.10	41107397,84	33625402,69	26459,8	25786,3	63,64	33,3	48,32	1,4	7,76	0,68	33,19	6,79	3,43	15,88	9,65
nov.10	41586026,78	34096665,6	26831,5	26255,7	63,23	33,84	47,92	1,28	7,11	0,69	33,36	6,82	3,18	15,24	9,31
dec.10	42302917,96	35013033,34	26915,5	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,54	3,04	0,67	34,15	6,54	3,29	14,76	9,25
ian.11	42867398,67	35508020,14	26971,1	27494,8	63,82	33,62	48,55	1,99	11,58	0,67	34,15	6,79	3,41	15,24	9,31
feb.11	43188907,55	35798645,23	27346	27890,9	64,6	33,34	48,28	1,72	10,02	0,68	34,6	7,82	3,43	14,53	9,25
mar.11	43494259,88	36039545,85	27481,8	27950,8	65,43	32,54	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
apr.11	43786457,25	36333330,36	27844,6	27944,4	66,38	31,37	48,3	1,7	9,92	0,7	32,82	7,23	3,64	15,05	8,67
mai.11	44105507,72	36667328,97	28157,4	28440,8	65,79	32,07	47,2	1,82	10,68	0,71	33,34	7,83	3,38	14,59	8,96
iun.11	44837379,68	37354219,4	28833,4	29063,6	66,04	31,78	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
iul.11	44812702,04	37236029,98	28776,2	29116,5	65,75	31,97	46,84	1,86	10,97	0,71	32,3	7,75	3,54	14,32	9,23
aug.11	45623382,56	37905950,26	29293,3	29577,3	65,38	32,31	46,71	1,91	11,25	0,7	32,68	8	3,87	14,06	8,88
sep.11	46322984,98	38516718,02	30076,6	29794,2	64,51	32,96	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
oct.11	46837989,21	38893090,78	30341,2	30035,9	64,68	32,61	46,94	2,12	12,52	0,69	32,91	7,6	4,14	14,03	8,84
nov.11	46639186,44	3865909,75	30210,6	29976,6	65,09	32,42	46,38	1,83	10,82	0,68	33,35	7,37	4,07	14,57	8,79
dec.11	47707871,76	39613543,97	30963	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	8,45	3,83	13,96	7,67
ian.12	49915280,62	39953843,84	31380	30245,9	63,3	32,3	46,3	3,1	15,4	0,7	31,5	7,06	4,03	14,71	8,36
feb.12	50710749,07	40598278,71	31999,3	30483,8	64,4	31,2	46	3,6	17,8	0,7	32,1	8,04	4,2	13,9	9,86
mar.12	50878839,41	40711223,41	31952,8	30342,8	65,3	30,7	45,4	2,9	14,6	0,7	31,8	7,32	4,2	14,05	9,36
apr.12	51338598,5	41039778,8	32265,5	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,23	3,92	14,25	8,6
mai.12	51821950,69	41540002,05	32081,8	30921,5	64,4	31	44,6	2,6	13	0,7	32,3	7,5	3,92	13,98	8,09
iun.12	53572296,47	43421074,59	32945,6	31962,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,59	3,79	13,69	7,92
iul.12	54806667,13	44542420,79			63	32,7	45,9	2,3	11,8	0,7	32,3	7,4	4,19	13,38	7,74

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2006	5145,8	8268,3	12485,3	19558,1	6512,3
2007	6664,9	10923,6	18396,8	27344,2	9537,2
2008	7578,7	11609,2	21774,1	31680,8	11633,6
2009	8849	13206,8	20942	32684,4	10456,3
2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
Trimestrul I 2010	8502,6	13145,2	21193,2	32666,2	10322,4
Trimestrul II 2010	8812,7	13498	21802,3	32951,3	10470,6
Trimestrul III 2010	9170,3	14434,4	23022,3	34764,7	10999,4
Trimestrul IV 2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
Trimestrul I 2011	9731	15250,8	25001,8	37683,9	12654,5
Trimestrul II 2011	10486	16077,6	26417,7	39522,1	13402
Trimestrul III 2011	10509,7	16662,5	27140,8	40305,5	14062,5
Trimestrul IV 2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
Trimestrul I 2012	10673,6	16613,3	28275,1	41016,6	14074,3
Trimestrul II 2012	11243,9	17400,3	29541,1	43206,1	15082,8

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
Ianuarie 2011	9579,1	15105	24474,2	37075,2	12084,1
Februarie 2011	9488,4	15079,2	24636,5	37380,8	11772,6
Martie 2011	9731	15250,8	25001,8	37683,9	12654,5
Aprilie 2011	10348,6	15582,5	25543,1	38295,6	13290,4
Mai 2011	10233,9	15773,3	26018,9	38677,2	13217,9
Iunie 2011	10486	16077,6	26417,7	39522,1	13402
Iulie 2011	10693,1	16427,9	26907,8	39811,1	13413,7
August 2011	10774,3	16739,5	27242,3	40353,1	14076,7
Septembrie 2011	10509,7	16662,5	27140,8	40305,5	14062,5
Octombrie 2011	10560,8	16757,1	27326,9	40598,3	14265,8
Noiembrie 2011	10314,7	16701	27157,5	40292,9	14031,5
Decembrie 2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
Ianuarie 2012	10280,2	16169,4	27617,0	40526,7	13643,6
Februarie 2012	10476,6	16422,4	27900,1	40960,8	13843,7
Martie 2012	10673,6	16613,3	28275,1	41016,6	14074,3
Aprilie 2012	10960,7	16742,9	28601,4	41636,4	15005,9
Mai 2012	10858,8	16903,8	28958,4	41780,4	14765,1
Iunie 2012	11243,9	17400,3	29541,1	43206,1	15082,8

	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2011	8	3731,3	10/11	-	4/5	290	8
Februarie 2011	8	3934,3	11	-	5	429,1	8/11
Martie 2011	8	3685,7	11	-	5	409,8	11
Aprilie 2011	8	3537,8	11	-	5	162,5	11
Mai 2011	8	3318,1	11	-	5	174	11
Iunie 2011	8	3484,2	11	-	5	260,4	11
Iulie 2011	8	3282,7	11	-	5	218,3	11/14
August. 2011	9	3005,8	11/12	-	5/6	140,8	14
Septembrie 2011	10	2723	12/13	-	6/7	230,2	14
Octombrie 2011	10	2647,1	13	-	7	150,2	14
Noiembrie 2011	10	2783	13	-	7	186,8	14
Decembrie 2011	9,5	2717,1	12,5	-	6,5	295,4	14
Ianuarie 2012	9,5/8,5	3456,7	12,5/11,5	-	6,5/5,5	347,3	14
Februarie 2012	8,5/6,5	3771	11,5/9,5	-	5,5/3,5	226,3	14
Martie 2012	6,5/4,5	3847,7	9,5/7,5	-	3,5/1,5	139,6	14
Aprilie 2012	4,5	3377,6	7,5	-	1,5	118,5	14
Mai 2012	4,5	3576,9	7,5	-	1,5	169,6	14
Iunie 2012	4,5	3682,4	7,5	-	1,5	268,7	14

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări		
2006	3744,8	1444,5	1755,4	544,9	1051,6	423,7	536,9	91	2693,2	1020,8	1218,5	453,9	-1641,6	39,0
2007	5031,2	1882,6	2359,9	788,7	1341,7	548,9	678,9	113,9	3689,5	1333,7	1681	674,8	-2347,8	36,4
2008	6490	2360,3	2925,4	1204,3	1591,2	623	820,1	148,1	4898,8	1737,3	2105,3	1056,2	-3307,6	32,5
2009	4565,80	1632,20	2088,60	845,00	1287,50	490,40	667,40	129,70	3278,30	1141,80	1421,20	715,30	-1990,8	39,3
2010	5396,80	1880,90	2433,10	1082,80	1541,50	624,00	728,90	188,60	3855,30	1256,90	1704,20	894,20	-2313,8	40,0
2011	7413,70	2632,90	3344,70	1436,10	2221,60	919,40	1087,80	214,50	5192,00	1713,50	2256,90	1221,60	-2970,4	42,8
Timestrul I 2010	1065,9	402,9	459,7	203,3	302,5	115,6	153,8	33,1	763,4	287,3	305,9	170,2	-460,9	39,6
Timestrul II 2010	1217,1	373,4	577,5	266,2	304,4	122,5	143,7	38,2	912,7	250,9	433,8	228	-608,3	33,4
Timestrul III 2010	1341,3	448,2	627,5	265,6	380,8	152,4	178,3	50,1	960,5	295,8	449,2	215,5	-579,7	39,6
Timestrul IV 2010	1772,5	656,4	768,4	347,7	553,8	233,5	253,1	67,2	1218,7	422,9	515,3	280,5	-664,9	45,4
Timestrul I 2011	1576,5	587,1	688,9	300,5	478,3	175,9	243,5	58,9	1098,2	411,2	445,4	241,6	-619,9	43,6
Timestrul II 2011	1797,9	579,3	865,8	352,8	521,9	212,7	255,1	54,1	1276	366,6	610,7	298,7	-754,1	40,9
Timestrul III 2011	1869,1	651,8	862,9	354,4	549,4	237,9	276,2	35,4	1319,6	413,9	586,7	319	-770,2	41,6
Timestrul IV 2011	2170,2	814,7	927,1	428,4	672	292,9	313	66,1	1498,2	521,8	614,1	362,3	-826,2	44,9
Timestrul I 2012	1641,76	623,987	702,45	315,023	491,69	189,347	247,67	55,073	1150,07	434,64	454,78	259,95	-658,38	42,8
Timestrul II 2012	1793,4	572,0	853,0	368,4	536,9	227,2	255,8	53,9	1256,5	344,8	597,2	314,5	-719,6	42,7

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
Ianuarie 2011	419,2	162,8	173,3	83,1	134,4	42,5	69,9	22	284,8	120,3	103,4	61,1	-150,4	47,2
Februarie 2011	516,9	191,6	227,3	98	161	56,6	84,1	20,3	355,9	135	143,2	77,7	-194,9	45,2
Martie 2011	640,4	232,7	288,3	119,4	182,9	76,8	89,5	16,6	457,5	155,9	198,8	102,8	-274,6	40,0
Aprilie 2011	596,9	200,6	286,4	109,9	175,8	70,8	88,5	16,5	421,1	129,8	197,9	93,4	-245,3	41,7
Mai 2011	611,2	187,9	296,7	126,6	173,6	69,7	84,3	19,6	437,6	118,2	212,4	107,0	-264	39,7
Iunie 2011	589,8	190,8	282,7	116,3	172,5	72,2	82,3	18	417,3	118,6	200,4	98,3	-244,8	41,3
Iulie 2011	595,7	196,1	289,9	109,7	180,9	78,9	90,3	11,7	414,8	117,2	199,6	98,0	-233,9	43,6
August 2011	606,6	218	276,5	112,1	186	77,1	97,7	11,2	420,6	140,9	178,8	100,9	-234,6	44,2
Septembrie 2011	666,8	237,7	296,5	132,6	182,5	81,9	88,2	12,5	484,2	155,8	208,3	120,1	-301,7	37,7
Octombrie 2011	679,6	250,5	299,2	129,9	211,2	97,6	96,5	17,1	468,4	152,9	202,7	112,8	-257,2	45,1
Noiembrie 2011	737,5	277,7	312,9	146,9	242,7	101,1	116	25,6	494,8	176,6	196,9	121,3	-252,1	49,1
Decembrie 2011	753,1	286,5	315	151,6	218,1	94,2	100,5	23,4	535	192,3	214,5	128,2	-316,9	40,8
Ianuarie 2012	419,16	162,887	173,25	83,023	134,39	42,547	69,87	21,973	284,77	120,34	103,38	61,05	-150,38	47,2
Februarie 2012	546,9	228	228,2	90	157,9	65,9	77,1	14,9	389	162,1	151,1	75,1	-231,1	40,6
Martie 2012	675,7	233,1	301	142	199,4	80,9	100,7	18,2	476,3	152,2	200,3	123,8	-276,9	41,9
Aprilie 2012	608,2	196,6	282,4	129,2	181,6	77,8	84,3	19,5	426,6	118,8	198,1	109,7	-245,0	42,6
Mai 2012	604,5	187,6	293,0	123,9	176,4	72,4	85,7	18,3	428,1	115,2	207,3	105,6	-251,7	41,2
Iunie 2012	580,7	187,8	277,6	115,3	178,9	77	85,8	16,1	401,8	110,8	191,8	99,2	-222,9	44,5
Iulie 2012	579,6	198,5	271,6	109,5	163	79	69,1	14,9	416,6	119,5	202,5	94,6	-253,6	39,1

Perioada	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Exportul pe cap de locuitor, mil. USD	Ponderea exporturilor în exportul mondial, %	Ponderea exporturilor în PIB, %	Ponderea importurilor în PIB, %	Influxul de ISD, mil. USD	Stocul de ISD, mil. USD	Influxul de remiteri, mil. USD
2006	96,3	117,5	104	109	93	108	292,9	0,01	30,9	79	239,7	1258,2	1182,0
2007	127,6	137	109	110	117	125	374,7	0,01	30,5	83,8	533,6	1843,7	1498,0
2008	118,7	132,8	113	116	105	114	445,4	0,01	26,3	80,9	712,8	2566,6	1897,0
2009	80,6	66,9	87	89	93	75	360,9	0,01	23,7	60,3	127,8	2649,6	1211,0
2010	120,1	117,6	103	103	117	114	432,6	0,01	26,5	66,4	197,4	2837,5	1316,0
2011	143,8	134,7	107	110	134	122	624,2	0,05	31,7	74,2	274,1	3163,1	1611,7
Trimestrul I 2010	111,9	101,3	101	95	111	107					45,5	2678,2	255,1
Trimestrul II 2010	102,4	122,7	100	102	102	120					36,0	2691,7	319,6
Trimestrul III 2010	124	122,4	103	104	120	118					70,1	2797,8	396,1
Trimestrul IV 2010	145,8	122,4	108	106	135	115					45,9	2837,5	399,1
Trimestrul I 2011	158,2	144	109	110	145	131					60,1	2958,2	312,7
Trimestrul II 2011	171,5	139,8	110	112	156	125					72,0	3042,4	407,8
Trimestrul III 2011	144,3	137,4	111	112	130	123					69,1	3098,0	453,6
Trimestrul IV 2011	121,3	122,9	103	108	118	114					72,9	3163,3	437,5
Trimestrul I 2012	106,7	109,7	98	103	109	106					35,2	3207	354,2
Trimestrul II 2012	102,9	98,5	95	96	108	103					53,3	3238,8	437,4

Perioada	Exportul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Importul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Exportul net principalilor parteneri comerciali, mil. USD				
	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusia	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusia	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusia	Ucraina
2006	1025967,0	1458232,1	32479,6	303551,0	38368,0	1919427,0	1699483,6	51330,6	164280,0	45038,6	-893460,0	-241251,5	-18850,9	139271,0	-6670,6
2007	1148198,0	1702766,5	40559,3	354403,0	49296,1	2020403,0	1966878,0	70553,6	223488,0	60618,0	-872205,0	-264111,5	-29994,4	130915,0	-11321,9
2008	1287442,1	1929083,2	49699,6	471606,0	66954,4	2169487,0	2305252,5	84315,8	291861,0	85535,3	-882044,9	-376169,3	-34616,2	179745,0	-18580,9
2009	1056043,0	1532196,0	40673,4	303388,0	39782,0	1605295,7	1680523,1	54463,7	191804,0	45487,0	-549252,7	-148327,1	-13790,3	111584,0	-5705,0
2010	1278138,7	1785319,1	49352,1	400132,0	51478,0	1968070,6	1988894,1	61909,7	248740,0	60911,0	-689931,9	-203575,0	-12557,6	151392,0	-9433,0
2011	1480546,0	2131455,8	62557,5	524858,0	68456,0	2265735,4	2335449,9	75866,5	297393,0	82568,0	-785192,2	-204733,5	-13343,4	227465,0	-14112,0
Trimestrul I 2010	296861,1	406669,1	10938,2	92240,0	10337,0	439612,3	462359,1	13773,0	45710,0	11796,0	-142751,2	-55690,0	-2834,9	46530,0	-1459,0
Trimestrul II 2010	314971,8	426610,7	11724,2	97400,0	12756,0	491893,9	475963,3	15308,0	58167,0	13793,0	-176922,1	-49352,6	-3583,9	39233,0	-1037,0
Trimestrul III 2010	318773,0	453980,6	12508,6	97615,0	13199,0	517113,0	503061,9	15254,0	68408,0	16268,0	-198340,0	-49081,3	-2745,3	29207,0	-3069,0
Trimestrul IV 2010	347532,8	498058,7	14181,1	112877,0	15186,0	519451,4	547509,8	17574,0	76455,0	19054,0	-171918,6	-49451,1	-3393,6	36422,0	-3868,0
Trimestrul I 2011	351002,3	502328,7	15126,8	113691,0	15373,0	522992,7	570425,8	17184,7	64567,0	18495,0	-171990,4	-68097,1	-2057,9	49124,0	-3122,0
Trimestrul II 2011	370821,3	542452,7	15769,6	135520,0	17464,0	574251,6	601315,0	20095,2	82429,0	19837,0	-203430,3	-58862,3	-4325,6	53091,0	-2373,0
Trimestrul III 2011	374360,8	541843,8	16130,6	130993,0	17113,0	587681,4	594205,5	19305,5	60145,0	21125,0	-213323,4	-53101,1	-3209,3	70848,0	-4012,0
Trimestrul IV 2011	384361,6	544830,6	15530,5	144654,0	18506,0	580809,7	569503,6	19281,1	90252,0	23111,0	-196448,1	-24673,0	-3750,7	54402,0	-4605,0
Trimestrul I 2012	381602,0	531138,0	14454,0	133804,0	16161,0	566760,7	583144,5	16616,4	73341,0	19079,0	-201363,2	-36190,6	-3258,3	58238,0	-2877,0
Trimestrul II 2012	392163,9	541786,7	14418,9	131460,0	17511,0	594919,6	563541,4	18063,6	81244,0	21813,0	-202755,7	-21754,7	-3644,7	50216,0	-4302,0
Ianuarie 2011	110154,6	145319,0	4578,7	30896,0	4648,0	171477,4	185601,9	4834,2	16040,0	5069,0	-61322,8	-40282,9	-255,4	14856,0	-421,0
Februarie 2011	109797,2	165246,8	4777,2	39017,0	4719,0	161069,7	178293,7	5310,6	21630,0	6378,0	-51272,5	-13046,9	-533,4	17387,0	-1659,0
Martie 2011	131050,5	191762,9	5770,9	43778,0	6006,0	190445,6	206530,2	7040,0	26897,0	7048,0	-59395,1	-14767,3	-1269,0	16881,0	-1042,0
Aprilie 2011	123901,0	175723,6	4895,8	46102,0	5605,0	182962,9	199378,3	6334,4	27022,0	6298,0	-59061,9	-23654,7	-1438,6	19080,0	-693,0
Mai 2011	124000,0	187243,7	5488,5	44556,0	5700,0	193843,2	204902,7	7158,9	27925,0	6767,0	-69843,2	-17659,0	-1670,4	16631,0	-1067,0
Iunie 2011	122920,3	179485,4	5385,3	44862,0	6159,0	197445,5	197034,0	6601,9	27482,0	6772,0	-74525,2	-17548,6	-1216,6	17380,0	-613,0
Iulie 2011	120376,1	184228,5	5397,2	42636,0	5356,0	192258,1	197317,2	6366,308	27473	6527	-71882	-13088,7	-969,096	15163	-1171,0
August 2011	126765,5	176012,8	4965,4	44592,0	5780,0	201357,2	201170,5	6184,271	29921	7214	-74591,7	-25497,3	-1222,884	14671	-1434,0
Septembrie 2011	127219,2	181602,5	5768,0	43765,0	5977,0	194066,1	195717,8	6754,874	2751,0	7384,0	-66849,7	-14515,1	-1017,3	41014,0	-1407,0
Octombrie 2011	131322,7	180388,1	5635,6	46297,0	5756,0	196582,4	196644,2	6708,9	29387,0	7544,0	-65259,7	-16256,1	-1073,3	16910,0	-1788,0
Noembrie 2011	126191,8	185755,6	5574,0	47378,0	6276,0	195078,9	196227,3	6858,9	30326,0	7677,0	-68887,1	-10471,7	-1285,0	17052,0	-1401,0
Decembrie 2011	126847,1	178686,9	4320,9	50979,0	6474,0	189148,4	176632,1	5713,2	30539,0	7890,0	-62301,3	2054,9	-1392,4	20440,0	-1416,0
Ianuarie 2012	118209,0	160052,0	4477,0	40341,0	5325,0	188383,8	187825,7	5057,9857	19595	5385	-70174,8	-27773,7	-581,0	20746,0	-60,0
Februarie 2012	123428,0	176239,0	4639,0	45509,0	4960,0	176109,5	192084,0	5320,8	25226,0	6760,0	-52681,5	-15845,0	-681,8	20283,0	-1800,0
Martie 2012	139965,0	194847,0	5338,0	47954,0	5876,0	202267,4	203234,8	6237,6	28520,0	6934,0	-62302,4	-8387,8	-899,6	19434,0	-1058,0
Aprilie 2012	127411,4	173892,9	4635,0	45505,0	5795,0	194609,8	190367,9	5822,3423	26649	7263	-67198,4	-16475,0	-1187,3	18856,0	-1468,0
Mai 2012	131734,9	184822,9	5103,5	45159,0	6239,0	203514,3	190113,3	6394,9	27798,0	7582,0	-71779,4	-5290,4	-1291,4	17361,0	-1343,0
Iunie 2012	133017,6	183070,9	4680,5	40796,0	5477,0	196795,5	183060,1	5846,4	26797,0	6968,0	-63777,9	10,8	-1165,9	13999,0	-1491,0
Iulie 2012	121675,7	182905,7	4598,9	40645,0	5761,0	197150,5	179110,5	5528,2483	29594	7198	-75474,8	3795,1	-929,3	11051,0	-1437,0

Numărul întreprinderilor după mărime, un.					
Perioada	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2008	42121	41109	1685	8329	31095
2009	44633	43658	1589	8264	33805
2010	46704	45631	1587	9132	34912
2011	48541	47337	1502	9194	36641
Numărul angajaților după mărimea întreprinderii, pers.					
Perioada	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2008	572129	328065	125482	120249	82334
2009	539195	316244	115055	117104	84085
2010	526182	309434	108771	120969	79694
2011	510191	294184	91107	116216	86861
Venitul din vânzări după mărimea întreprinderilor, mln lei					
Perioada	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2008	175058,4	64984,1	23306,2	33598,6	8079,2
2009	146447,0	57480,0	20318,2	29104,2	8057,6
2010	177503,2	65263,2	22799,2	33992,7	8471,3
2011	207677,0	71887,6	24133,8	38025,5	9728,3
Rezultatul financiar (profit) pana la impozitare după mărimea întreprinderilor, mln lei					
Perioada	Total întreprinderi, inclusiv:	Sectorul IMM, dintre care:	Mijlocii	Mici	Micro
2008	18864,3	7531,5	2419,3	4000,7	1111,5
2009	12442,6	5920,2	1807,7	3038,1	1074,4
2010	13169,8	5456,9	1931,5	2842,4	683,0
2011	14427,0	5180,2	1972,1	2697,7	510,4

Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
2008	9902	3001
2009	7220	3274
2010	6488	3177
2011	6740	3430
Trimestrul I 2008	3445	573
Trimestrul II 2008	2152	721
Trimestrul III 2008	2194	883
Trimestrul IV 2008	2111	824
Trimestrul I 2009	2264	929
Trimestrul II 2009	1609	897
Trimestrul III 2009	1607	642
Trimestrul IV 2009	1740	806
Trimestrul I 2010	1678	787
Trimestrul II 2010	1591	745
Trimestrul III 2010	1556	677
Trimestrul IV 2010	1663	968
Trimestrul I 2011	1931	797
Trimestrul II 2011	1629	965
Trimestrul III 2011	1543	861
Trimestrul IV 2011	1637	807
Trimestrul I 2012	1757	852
Trimestrul II 2012	1499	760
Trimestrul III 2012		
ian.2012	496	270
feb.2012	562	284
mar.2012	699	298
apr.2012	451	219
mai 2012	559	271
iun 2012	489	270
iul 2012	438	362
aug 2012	445	288

Situția demografică															
Indicatorii Sectorului Social		Numărul populației prezentă (mii locuitori) la începutul anului	Numărul populației stabilă (mii locuitori) la începutul anului	Decedați		Decedați în vârsta sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri			
				Sporul natural: la 1000 locuitori - decedați	Numărul decedați - total (pers.)	Sporul natural: la 1000 locuitori - născuți-vii - decedați în vârsta sub 1 an	Numărul decedați în vârsta sub 1 an - total (pers.)	Sporul natural: la 1000 locuitori - născuți-vii - decedați	Sporul natural (pers.)	Sporul natural: la 1000 locuitori - căsătorii	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	Sporul natural: la 1000 locuitori - divorțuri	Numărul divorțurilor - total (numărul)		
2011	TOTAL 2008	3572,7	3424,4	10,9	39018	11,8	41948	12,2	473	-0,9	-2930	7,5	26666	3,5	12601
	TOTAL 2009	3567,5	3419,4	11,4	40803	11,8	42139	12,1	493	-0,4	-1336	7,5	26781	3,3	11884
	TOTAL 2010	3563,7	3415,6	11,4	10474	12,3	43631	11,6	476	-0,9	-3157	7,4	26483	3,2	11504
	Ianuarie			10,9	3309	13,2	3993	11,5	38	-2,3	-684	4,8	1454	3,3	991
	Februarie			11,1	6390	13,2	7568	11,9	76	-2,1	-1178	5,3	3033	3,2	1817
	Martie			11,0	9640	13,1	11517	11,3	109	-2,1	-1877	4,7	4130	3,3	2879
	Aprilie			10,7	12510	12,7	14828	11,7	146	-2,0	-2318	4,3	5051	3,2	3741
	Mai			10,5	15410	12,4	18181	11,4	176	-1,9	-2771	5,1	7516	3,1	4636
	Iunie			10,5	18602	12,0	21205	11,3	210	-1,5	-2603	5,5	9637	3,2	5565
	Iulie			10,7	22098	11,6	24044	11,5	254	-0,9	-1946	5,7	11689	3,2	6522
	August			10,7	25385	11,2	26512	11,4	289	-0,5	-1127	6,1	14530	3,1	7273
	Septembrie			11,0	29408	11,0	29336	11,0	324	0,0	72	7,0	18601	3,0	8057
2012	Octombrie			11,1	32905	10,9	32342	10,7	355	0,2	563	7,4	22072	3,0	8882
	Noiembrie			11,1	36235	11,0	35887	10,8	390	0,1	348	7,6	24837	3,0	9848
	Decembrie			11,0	39162	11,0	39234	11,0	430	0,0	-72	7,3	25887	3,1	11119
	TOTAL 2011	3560,4	3560,4	11,0	39162	11,0	39234	11,0	430	0,0	72	7,3	25889	3,1	11119
2012	Ianuarie														
	Februarie			10,5	9263	12,5	11095	10,4	96	-2,0	-1832	4,0	3508	3,2	2833
	Martie														
	Aprilie														
2012	Mai			10,7	18979	11,8	20836	9,5	180	-1,0	-1857	4,9	8698	3,1	5432
	Iunie														

Indicatorii Sectorului Social		Piața forței de muncă																			
		Rata de activitate a populației, %						Rata de ocupare a populației, %						Numărul șomerilor BIM (mii pers.)		Rata șomajului, %					
		Numărul persoanelor economic activă (mii pers.)		Total		bărbați		femei		urban		rural								Total	
TOTAL 2008	1302,8	44,3	47,3	41,5	47,1	42,2	1251,0	42,5	45,2	40,1	44,5	41,0	51,7	4,0	4,6	3,4	5,5	2,7			
TOTAL 2009	1265,3	42,8	46,2	39,7	47,4	39,3	1184,4	40,0	42,6	37,7	43,6	37,4	81,0	6,4	7,8	4,9	8,0	5,0			
TOTAL 2010	1235,4	41,6	45,0	38,6	47,2	37,5	1143,4	38,5	40,9	36,4	42,7	35,4	92,0	7,4	9,1	5,7	9,6	5,4			
2011	Ianuarie																				
	T1 Februarie	1137,7	38,2	41,3	35,5	46,6	32,1	1030,5	34,6	36,4	33,0	41,9	29,3	107,2	9,4	11,9	6,9	10,0	8,8		
	Martie																				
	Aprilie																				
	T2 Mai	1328,7	44,7	49,2	40,5	49,6	41,0	1246,1	41,9	45,8	38,4	45,7	39,0	82,6	6,2	7,0	5,3	7,9	4,7		
	Iunie																				
	Iulie																				
	T3 August	1347,2	45,3	48,3	42,6	48,1	43,2	1276,2	42,9	45,5	40,6	44,7	41,6	71,0	5,3	5,7	4,8	7,1	3,7		
	Septembrie																				
	Octombrie																				
2012	T4 Noiembrie	1216,4	40,9	43,5	38,5	47,8	35,8	1141,1	38,4	40,5	36,4	44,0	34,3	75,3	6,2	6,8	5,6	8,0	4,4		
	Decembrie																				
	TOTAL 2011	1257,5	42,3	45,6	39,3	48,0	38,0	1173,5	39,4	42,1	37,1	44,1	36,0	84,0	6,7	7,7	5,6	8,2	5,2		
	Ianuarie																				
	T1 Februarie	1103,7	37,0	38,8	35,3	45,6	30,5	1023,9	34,3	35,2	33,6	41,9	28,6	79,8	7,2	9,5	5,0	8,1	6,2		
	Martie																				
	Aprilie																				
	T2 Mai	1266,9	42,5	45,6	39,6	46,3	39,6	1209,3	40,5	43,1	38,2	43,2	38,6	57,6	4,5	5,4	3,6	6,8	2,6		
	Iunie																				

Indicatorii Sectorului Social	Minimul de existență													
	TOTAL, MDL							URBAN, MDL						
	Copii				Pensionari			Copii				Pensionari		
	Total	până la 1 an	în vârstă 1-6 ani	în vârstă 7-16 ani	Populația aptă de muncă, total	Minimul de existență - medie, Total, MDL	Minimul de existență - medie, Urban, MDL	Total	până la 1 an	în vârstă 1-6 ani	în vârstă 7-16 ani	Populația aptă de muncă, total	Minimul de existență - medie, Rural, MDL	Minimul de existență - medie, Rural, MDL
TOTAL 2008	1368,1	1446,5	1167,4	1267,4	491,0	1091,8	1400,0	1482,8	1544,3	1251,1	1405,0	543,6	1213,3	1564,7
TOTAL 2009	1187,8	1251,1	1022,8	1112,0	451,0	964,3	1228,3	1295,3	1344,3	1106,8	1240,0	503,3	1076,3	1376,5
TOTAL 2010	1373,4	1453,1	1184,3	1258,1	498,8	1095,9	1409,3	1498,1	1567,0	1277,3	1397,9	555,5	1220,3	1576,1
T1 Ianuarie	1471,3	1551,0	1275,4	1358,7	577,6	1235,0	1499,7	1618,2	1689,0	1386,9	1522,6	647,9	1386,6	1692,0
T2 Februarie														
T3 Martie														
T4 Aprilie														
T1 Mai	1502,8	1587,3	1311,1	1370,4	579,1	1225,4	1523,8	1658,9	1736,0	1428,5	1636,2	650,0	1376,8	1720,4
T2 Iunie														
T3 Iulie														
T4 August	1386,4	1454,6	1206,8	1299,4	572,7	1150,3	1449,0	1496,5	1559,9	1282,4	1417,0	626,0	1258,3	1591,0
T1 Septembrie														
T2 Octombrie														
T3 Noiembrie	1415,0	1483,6	1220,0	1339,0	590,0	1203,3	1483,5	1576,0	1638,1	1344,8	1517,4	669,0	1366,0	1693,0
T4 Decembrie														
TOTAL 2011	1503,0	1582,8	1305,6	1391,4	590,6	1238,3	1550,1	1649,9	1722,3	1414,9	1551,3	659,5	1384,0	1740,7
T1 Ianuarie														
T2 Februarie	1455,7	1524,9	1256,7	1384,6	601,2	1264,7	1528,2	1600,7	1663,1	1369,2	1552,1	674,4	1419,7	1722,8
T3 Martie														
T4 Aprilie														
T1 Mai	1455,1	1531,1	1259,7	1357,5	568,5	1217,9	1512,7	1608,0	1676,6	1379,1	1530,6	641,5	1375,6	1716,1
T2 Iunie														
TOTAL 2012														
T1 Ianuarie														
T2 Februarie														
T3 Martie														
T4 Aprilie														
T1 Mai														
T2 Iunie														

Indicatorii Sectorului Social	Veniturile disponibile ale populației						Cheltuielile de consum ale populației																																			
	Structura veniturilor disponibile ale populației, %						Structura cheltuielilor de consum ale populației, %																																			
	Veniturile disponibile ale populației MDL						Cheltuielile de consum ale populației MDL						Cheltuielile de consum ale populației																													
TOTAL 2008	TOTAL 2009	TOTAL 2010	ianuarie	T1 Februarie	Martie	Aprilie	T2 Mai	Iunie	Iulie	T3 August	Septembrie	Octombrie	T4 Noiembrie	Decembrie	TOTAL 2011	ianuarie	T1 Februarie	Martie	Aprilie	T2 Mai	Iunie	produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii									
																						1188,6	42,9	10,5	7,5	0,3	14,9	23,9	1227,5	40,2	1,9	12,7	16,3	4,8	5,6	4,9	4,9	2,1	0,4	2,3	3,9	
																						1166,1	45,3	8,9	6,5	0,2	17,5	21,7	1217,4	40,8	1,8	12,2	16,2	3,9	6,2	4,7	5,0	2,0	0,5	2,5	4,1	
																						1273,7	42,6	9,8	6,8	0,1	18,7	22,0	1371,7	40,8	1,8	10,8	17,8	3,9	6,4	4,9	4,6	1,7	1,3	2,2	3,8	
																						1349,9	48,9	9,8	4,3	0,3	16,6	20,1	1427,4	42,9	1,7	10,0	16,9	3,2	6,1	6,1	4,5	1,4	1,2	2,0	4,0	
																						1436,5	44,0	10,1	6,6	0,6	19,2	19,5	23,0	43,0	1,8	10,1	18,0	3,6	5,4	5,2	4,3	1,3	1,1	2,1	4,2	
																						1472,9	42,4	9,9	8,8	0,6	18,0	20,3	23,2	41,4	1,5	10,2	19,7	4,4	5,1	5,2	4,1	1,9	1,0	1,5	3,9	
																						1520,2	43,8	10,0	7,2	0,1	18,3	20,6	1564,0	42,5	2,1	11,1	17,4	3,4	4,9	4,5	4,6	2,1	1,2	1,9	4,0	
																						1444,7	44,7	10,0	6,8	0,4	18,1	20,1	1534,1	42,5	1,8	10,4	18,1	3,6	5,4	5,2	4,4	1,7	1,1	1,9	4,0	
																						1439,3	43,9	10,1	5,9	0,1	18,4	21,6	1510,8	43,7	1,6	10,9	18,3	3,0	6,2	3,8	4,5	1,1	1,1	2,1	3,7	
																						1523,1	43,7	9,8	6,3	0,6	19,0	20,7	1582,6	43,7	1,6	11,2	18,5	3,3	4,8	4,5	4,5	1,4	0,9	1,8	3,8	

Indicatorii Sectorului Social	Remunerarea muncii				Protecția socială a populației																			
	Câștigul salarial mediu lunar - Total		Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de anul precedent), %		Indicele câștigului salarial real lunar (față de anul precedent), %		Numărul pensionarilor - Total (la sfârșitul anului) (mii pers.)		Pensionarii aflați în evidența organelor de asigurare socială (mii pers.)				Mărimea medie a pensiei lunare stabilite a pensionarilor aflați în evidența organelor de protecție socială a populației (la sfârșitul anului) MDL				Ritmuri de creștere a pensiei nominale, %		Ritmuri de schimbare a pensiei reale, %		Indemnii- zație unică		Indemnii- zație lunară pentru îngrijirea copilului	
									pentru limită de vârstă		de invaliditate		în urma pierderii întreținătorului		pentru vechime în muncă		Total		pentru limita de vârstă		de invaliditate		în urma pierderii întreținătorului (pentru fiecare membru inapt de muncă din familie)	
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR																		
	TOTAL 2008	2529,7	243,4	165,4	122,5	143,0	133,0	108,7	639,4	621,4	455,2	131,3	26,3	8,6	646,4	563,3	370,6	117,9	104,6	1200,0	1500,0	322,6	150,0	
	TOTAL 2009	2747,6	247,2	177,0	108,6	101,5	107,0	108,6	643,4	624,5	457,9	133,3	24,9	8,5	775,5	669,3	434,2	120,0	120,0	1400,0	1700,0	478,9	150,0	
	TOTAL 2010	2972,2	240,4	181,2	108,2	97,3	102,4	100,7	646,7	627,2	460,5	134,3	23,7	8,6	810,9	691,8	443,7	104,6	97,4	1700,0	2000,0	675,3	250,0	
	T1	Ianuarie	2835,6	232,1	173,7	109,2	110,6	118,1	102,3		627,2					810,9								
		Februarie	2884,5	240,2	175,9	111,4	118,2	118,5	105,4															
		Martie	2985,1	249,8	178,7	108,1	113,9	110,7	102,2															
	Aprilie	3134,6	268,1	185,8	113,7	121,4	112,8	106,8		625,2					813,5									
T2	Mai	3216,0	277,4	192,8	112,9	123,4	108,3	105,5																
	Iunie	3556,2	306,9	213,5	120,0	133,5	113,5	111,4																
	Iulie	3261,8	282,6	197,9	111,0	121,1	108,0	102,5	627,4						875,6									
T3	August	3174,8	279,1	194,7	108,5	115,8	104,2	99,4																
	Septembrie	3159,3	272,4	197,2	109,1	115,1	108,5	100,3																
	Octombrie	3161,7	268,1	195,8	110,4	110,1	111,7	101,4	635,2						873,9									
T4	Noiembrie	3231,0	275,7	203,0	109,8	110,5	111,6	100,8																
	Decembrie	3707,4	314,4	238,4	108,4	111,7	111,9	100,6																
TOTAL 2011		3193,9	272,1	195,5	111,6	113,2	107,9	103,7	638,3						874,1									
	Ianuarie	3139,0	265,8	206,1	110,7	114,5	118,6	103,5	638,6						874,1									
T1	Februarie	3166,0	266,5	201,9	109,8	111,0	114,8	103,4																
	Martie	3273,5	276,3	209,6	109,7	110,6	117,3	104,1																
	Aprilie	3350,3	283,8	215,6	106,9	105,9	116,0	102,1	640,3						874,0									
T2	Mai	3489,8	294,2	229,1	108,5	106,1	118,8	104,2																
	Iunie	3913,5	323,8	258,4	110,0	105,5	121,0	106,1																
T3	Iulie	3574,9						105,4	642,5						957,2									

[illegible]

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Tatiana PARVAN, Andrian SCLIFOS
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.iefs.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 22.10.2012. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 9,0. Coli editoriale 8,5. Com. 14.
Complexul-Editorial al IEFS, 2012